

DEBRECENI EGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

PSZICHOLÓGIAI INTÉZET

Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

**AZ IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓ JELLEMZŐI ÉS
VÁLTOZÁSAI A FELSŐ TAGOZATOS ÉLETKORBAN**

**PhD Értekezés
2007**

Készítette: Péter-Szarka Szilvia

Témavezető: Dr. Balogh László

Tanszékvezető egyetemi docens

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés	4
II. Elméleti háttér	6
1. Motiváció az iskolában	6
1. 1. A motiváció általános működési folyamata	6
1. 2. Motivációelméletek	10
1. 2. 1. McClelland szükségletelmélete	10
1. 2. 2. Elvárás-érték elméletek	11
1. 2. 3. Célkitűzés elméletek	15
1. 2. 4. Intrinsic motiváció, én-determinációs elméletek	16
1. 2. 5. Szociálpszichológiai megközelítések	18
1. 2. 6. Szociális és környezeti hatások szerepe	18
1. 2. 7. A motiváció idői dimenziója	20
1. 3. A tanulási motiváció	21
1. 3. 1. A tanulási motiváció meghatározása	21
1. 3. 2. A motiváció az iskolai teljesítmény modelljeiben	22
1. 3. 3. A tanulási motivációt alakító tényezők	25
1. 3. 4. Az önszabályozó tanulás	28
1. 3. 5. Kozéki motivációs elmélete	30
1. 3. 6. A motiválás pedagógiai eszközei	34
2. Az idegennyelv-tanulás jellemzői	38
2. 1. Az idegennyelv-tanítás helyzete Magyarországon a rendszerváltozás után	38
2. 1. 1. Nyelvismeret és tanult nyelvek	39
2. 1. 2. A nyelvtudás szociális háttere	40
2. 1. 3. A nyelvtanítás gyakorlata	41
2. 2. A nyelvtanulás folyamata	42
2. 2. 1. Nyelvtanulási modellek	43
2. 2. 2. A nyelvtanulást meghatározó egyéni jellegzetességek	45
2. 3. A pszichológia helye a nyelvtanulás és a nyelvtanítás kutatásában	49
3. Az idegennyelv-tanulási motiváció	53
3. 1. Az idegennyelv-tanulási motiváció elméletei	53
3. 1. 1. Robert Gardner motivációs modellje	53
3. 1. 2. Én-determináció elmélet a nyelvtanulásban	56
3. 1. 3. A nyelvi önbizalom	57
3. 1. 4. Motivációs elméletek a nyelvtanítási gyakorlatban	57
3. 1. 5. Dörnyei Zoltán motivációs modelljei	58
3. 1. 6. A flow elmélet a nyelvtanulásban	60
3. 2. A nyelvtanulók motivációs jellemzői	63
3. 3. Motiválás a nyelvi órákon	67
3. 3. 1. Motiválás a motiváció különböző szintjein	67
3. 3. 2. Motiválás a motiváció folyamatában	68
3. 3. 3. A motiválás tíz alapszabálya	69

4. A tanulási motivációval összefüggő egyéb tanulói jellemzők	70
4. 1. A tanulási orientáció	70
4. 2. Az intelligencia	74
4. 2. 1. Az intelligencia elméleti megközelítései	74
4. 2. 2. Az intelligencia és az iskolai teljesítmény	76
4. 2. 3. Az intelligencia szerepe az idegennyelv-tanulásban	77
4. 3. Az énkép	78
4. 3. 1. Az énkép meghatározása	78
4. 3. 2. Az énkép alakulása	80
4. 3. 3. Az énkép és az iskolai teljesítmény	82
4. 4. A kontrollhely..	83
4. 5. A tanulói teljesítmény értékelése: az érdemjegyek	85
III. Vizsgálat	88
5. A vizsgálat célkitűzései	88
6. Eszközök és minta	91
6. 1. Eszközök	91
6. 1. 1. Iskolai motiváció	91
6. 1. 2. Tanulási orientáció	91
6. 1. 3. Intelligencia	92
6. 1. 4. Idegennyelv-tanulási motiváció	92
6. 1. 5. Énkép	93
6. 1. 6. Kontrollhely	93
6. 1. 7. Teljesítmény	93
6. 2. Minta	94
7. A vizsgálat hipotézisei	95
7. 1. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció szerkezete, változásai, összefüggései	95
7. 1. 1. Iskolai motivációs jellemzők	95
7. 1. 2. Az idegennyelvi motiváció változásai	96
7. 1. 3. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció összefüggései	96
7. 2. A motiváció összefüggései egyéb tanulói jellemzőkkel	96
7. 2. 1. A tanulási orientáció	96
7. 2. 2. Az énkép	96
7. 2. 3. Az intelligencia	97
7. 2. 4. A kontrollhely..	97
7. 3. A nyelvi teljesítmény összetevői	97
7. 4. Nemi különbségek	98
7. 5. Iskolák, osztályok közötti különbségek	99
7. 6. Teljesítmény, elérni kívánt nyelvtudás és tanult nyelv alapján kialakított csoportok összehasonlítása	99

8. A vizsgálat eredményei	101
8. 1. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció szerkezete, változásai, összefüggései	101
8. 2. A motiváció összefüggései egyéb tanulói jellemzőkkel	106
8. 2. 1. A tanulási orientáció	106
8. 2. 2. Az énkép	110
8. 2. 3. Az intelligencia	114
8. 2. 4. A kontrollhely	116
8. 3. A nyelvi teljesítmény összetevői	119
8. 4. Nemi különbségek	121
8. 4. 1. Teljesítmény	121
8. 4. 2. Motiváció	123
8. 4. 3. Tanulási orientáció	127
8. 4. 4. Intelligencia	127
8. 4. 5. Énkép	129
8. 4. 6. Kontrollhely..	131
8. 5. Iskolák, osztályok közötti különbségek	132
8. 6. Teljesítmény, elérni kívánt nyelvtudás és tanult nyelv alapján kialakított tanulói alcsoportok összehasonlítása	139
8. 6. 1. Teljesítmény alapján kialakított csoportok (1-5)	139
8. 6. 2. Elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított csoportok (1-3)	140
8. 6. 3. Tanult nyelv alapján kialakított csoportok (1-2)	142
IV. Összefoglalás	146
Szakirodalom	153
Angol nyelvű összefoglalás	164
Melléletek	167
Kérdőívek, válaszlapok	167
Statisztikai melléletek	186

I. BEVEZETÉS

Az utóbbi években, évtizedekben Magyarországon a nyelvtudás jelentősen felértékelődött. Nagy nemzetközi szervezetekhez csatlakoztunk (NATO, EU), bővültek a külföldiekkel való személyes és üzleti kapcsolatok kiépítésének lehetőségei, a számítógépes világháló használata, a munkaerőpiac, a globalizáció kihívásai, a tudásalapú társadalom igényei és a lisszaboni folyamat célkitűzései pedig egyértelműen megfogalmazzák a használható nyelvtudás szükségességét.

De hogyan lehet hatékonyan tanítani idegen nyelveket? A kérdés régóta jelen van a nyelvészeti és pszichológiai kutatásokban. Számtalan elmélet született, szabályszerűségeket írtak le az anyanyelv és az idegen nyelvek elsajátításával kapcsolatban, melyek a tanulás tartalmának, folyamatának kérdései mellett ráirányították a figyelmet a nyelvet tanulók jellegzetességeire, egyéni különbségeire. Hiszen miért van az, hogy ugyanolyan tanítási feltételek mellett az egyik tanuló sikeres, míg a másik nehezen birkózik meg a feladatokkal? Az egyének közötti eltéréseket vizsgáló nagy mennyiségű szakirodalmi adat rámutat, hogy az elért teljesítmény háttérében elsősorban a nyelvérzék és a motiváció különbségei rejlenek. A nyelvi képesség, a nyelvérzék többnyire meghatározott és állandó, míg a motiváció sok helyzeti és személyes összetevő eredménye, alakítható, formálható, éppen ezért a nyelvtanárok egyik legfontosabb eszköze a jó teljesítmény, a sikeres nyelvtanulás céljának elérésében.

Témaválasztásomat a kérdéskör elméleti megalapozottsága, szakmai és szakirodalmi előzményei mellett személyes tényezők is befolyásolták. Nyelvtanulóként, nyelvszakos hallgatóként, tanárként is találkoztam olyan tanulókkal, akik kiemelkedő vagy nagyon gyenge teljesítményükkel felhívták a figyelmet a tanulói jellegzetességek változatos és összetett jellegére.

Dolgozatomban a pszichológia eszközeivel a tanulók olyan egyéni jellegzetességeit ragadom meg, melyek a nyelvtanulási motiváció kutatásában eddig még nem kerültek előtérbe. Sor kerül a tanulási motiváció, tanulási orientáció, intelligencia, a kontroll helye és az énkép vizsgálatára, természetesen az idegennyelv-tanulási motivációval összefüggésben. Rámutatok az idegennyelv-tanulási motiváció és ezen jellemzők kapcsolódási pontjaira, kiemelten kezelve az évek során bekövetkező változásokat. Az eredmények értelmezése lehetőséget nyújt a tanulók közti egyéni különbségek további

árnyalására, valamint a már korábban leírt motivációs stratégiák, motiválási formák megerősítésére vagy újak megfogalmazására.

Dolgozatom első részében a kutatás elméleti háttérét mutatom be. Az iskolában zajló motivációs folyamatok áttekintése során a motívumok általános működési folyamatait, valamint néhány motivációelmélet bemutatása mellett a témához szorosabban kötődő, a kutatás egyik elméleti alapját jelentő tanulási motiváció témakörét ismertetem. Ezután az idegennyelv-tanulás jellegzetességeinek bemutatása következik, mely a tanulási motivációt egy speciális kontextusba helyezi. Először az idegennyelv-tanítás általános helyzetéről, vagyis a nyelvtanulás külső feltételeiről, majd a nyelvtanulás folyamatáról, a tanulóban zajló változásokról, a belső feltételekről olvashatunk, végül pedig arról, hogy hol a helye és mi a szerepe a pszichológiának a nyelvtanulás és nyelvtanítás vizsgálatában. A következő fejezet az idegennyelv-tanulási motiváció témakörét mutatja be, végül pedig a nyelvtanulási motivációt meghatározó egyéb változókról, a kutatásban megjelenő pszichológiai és pedagógiai szempontokról olvashatunk. A dolgozat második része az általam végzett nyomonkövetéses vizsgálat eredményeit és azok értelmezését tartalmazza. Az összegzésben az eredmények összefoglalása mellett konkrét motiválási módszerek és stratégiák is megfogalmazódnak, melyek az eredmények gyakorlatba való átültetését, hasznosítását segítik elő.

II. ELMÉLETI HÁTTÉR

Az idegennyelv-tanulási motiváció megalapozott vizsgálatához szükséges az iskolai motiváció, az idegennyelv-tanulás és az idegennyelv-tanulási motiváció témájának szakirodalmi áttekintése, ezen kívül pedig néhány olyan változót ismertetek, melyek a kutatásban is megjelennek a tanulási és nyelvtanulási motivációval összefüggésben.

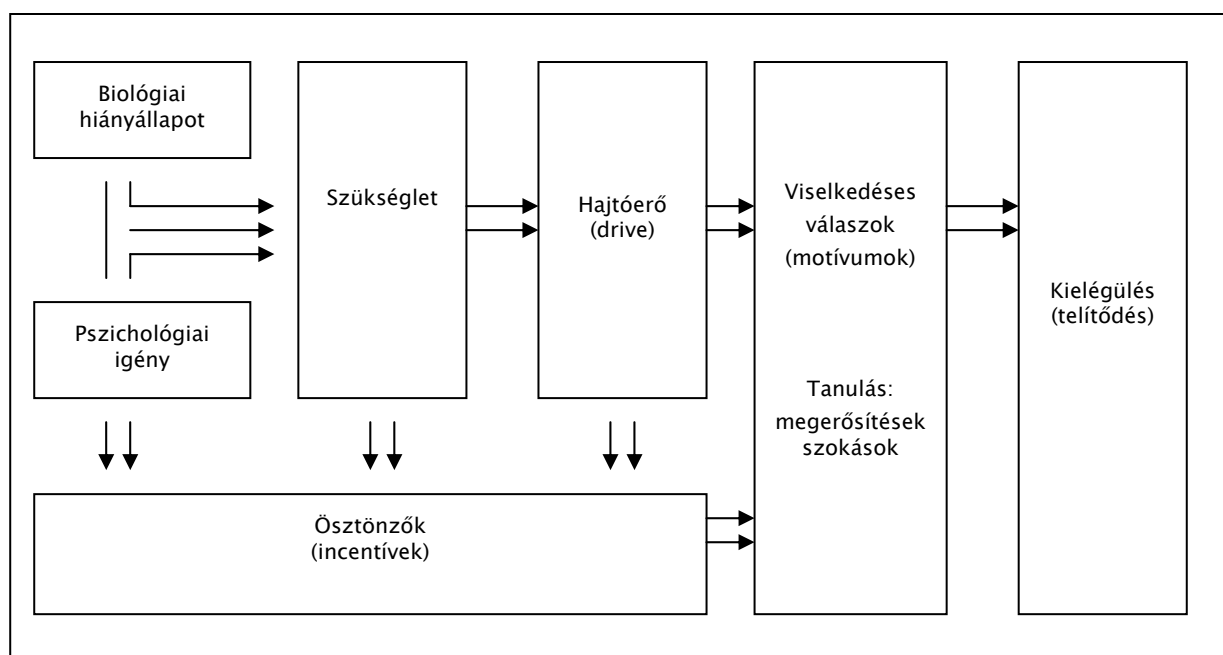
1. MOTIVÁCIÓ AZ ISKOLÁBAN

A motiváció kérdése, vagyis hogy miért viselkedünk egy adott módon, a pszichológia tudományában régóta jelen levő kérdés. A latin *movere* (mozgatni, indítani) szóból kialakult kifejezés általános értelemben az ember cselekvéseinek háttérét és mozgatórugóját jelölő gyűjtőfogalom, mely felelős a viselkedés beindításáért, irányítja és fenntartja azt addig, míg a célirányos viselkedés a motiváció kielégülését nem eredményezi (SZABÓ, 2004).

1. 1. A motiváció általános működési folyamata

A motivált viselkedés folyamata, melyet az 1. ábra mutat, a szervezetben keletkező biológiai hiányállapot vagy pszichológiai igény nyomán kialakult szükségleti állapot következtében indul be. A *szükséglet*, vagyis a szervezetben keletkező hiányállapot nyomán kialakuló belső *hajtóerő*, a drive viselkedésre irányuló késztetesként jelenik meg, melynek célja az adott szükséglet kielégítése. Ennek következtében létrejön egy *viselkedéses válasz*, melyek közül megerősítődnek azok, melyek sikeresen csökkentették a szükségleti állapotot, így a *tanulás*, tapasztalatszerzés révén formálódik a motivációs bázis, kialakulhatnak különböző szokások. A tanulásban gyakran a környezet jelzőingerei is segítenek, és mint *ösztönzők*, segítik, vagy akár helyettesíthetik is a belső motivációt.

1. ábra. A motivált viselkedés alapsémája (Szabó, 2004, 171.o. alapján)

Az alapvető motívumok, melyek szerepe az ön- és fajfenntartás, az állatvilágban is megtalálhatóak. Ott ösztönként jelennek meg, mely az adott fajra jellemző, kiváltó ingerek hatására lefutó, tanulást nem igénylő viselkedést jelent. Az embernél a biológiai, velünk született alapok ellenére sem beszélhetünk ösztönökről, mert a tanulás, a környezeti tényezők szerepe a meghatározó (URBÁN, 2001). Az alapvető motívumok:

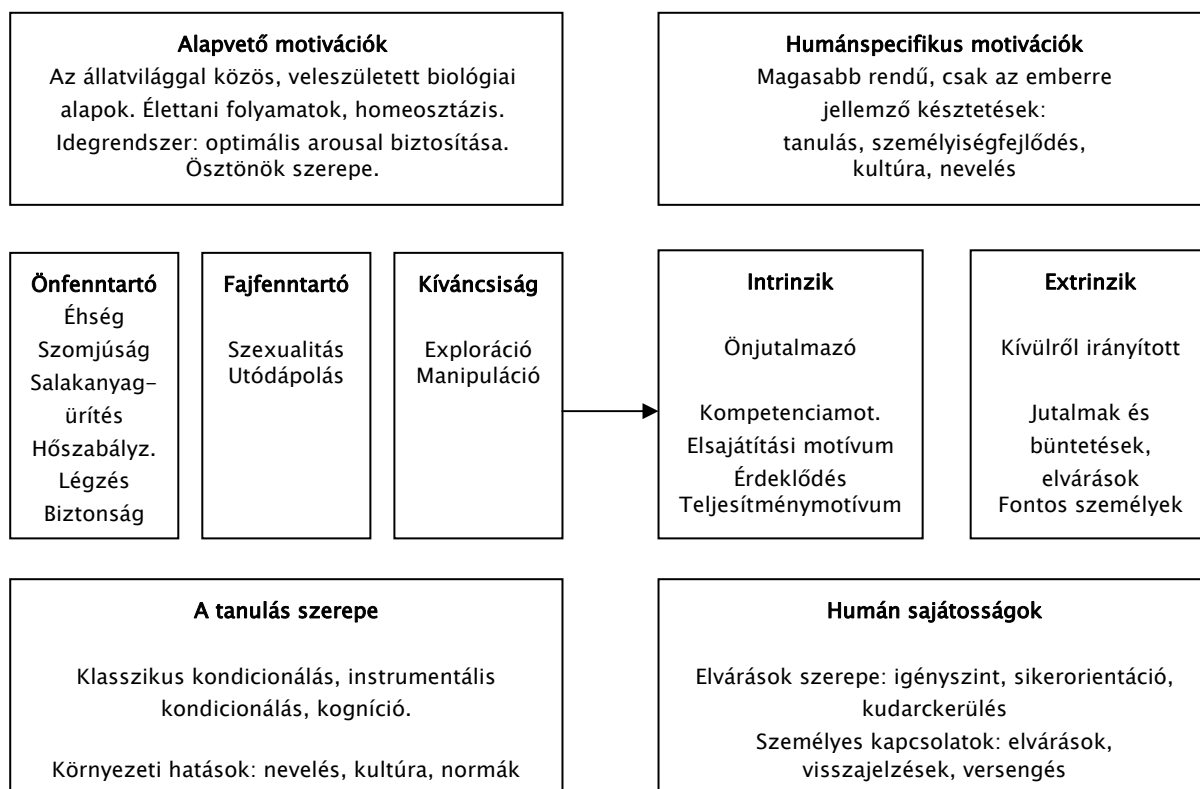
- *Önfenntartó motívumok:* éhség, szomjúság, salakanyagok ürítése, hőmérséklet szabályozása, légzés, biztonságra törekvés
- *Fajfenntartó motívumok:* szexualitás, utódápolás
- *Kíváncsiság:* exploráció, manipuláció

Az ember biológiai meghatározottságú, cselekvésre készítő hajtóerői nem specifikusak, vagyis nem jelölik ki a szükséglet kielégítésének a módját, ebben a motívumtanulásnak van jelentős szerepe (BARKÓCZY, PUTNOKY, 1984). A tapasztalatokon keresztül megtanuljuk és folyamatosan bővítjük a szükséglet kielégítésének lehetséges módjait. Az *elsődleges*, fiziológiai szükségletekhez kapcsolódó motívumokra *másodlagos* motívumok épülhetnek, melyek segítségével az elsődleges szükségleteinket elégíthetjük ki. Az ember, a gondolkodás képességén keresztül arra is képes, hogy a motivációt a szükségleti állapottól eltávolodva is észlelje, kialakul az előrelátás képessége. Így inkább elvisel például egy fájdalmas orvosi beavatkozást, mely

a pillanatnyi szükségleteit, a fájdalom, sérülés elkerülését nem elégíti ki, ugyanakkor hosszú távon pozitív a hatása. A tanulás során az eredeti késztetések jellegbeli változásokon is keresztülmehetnek, így például egy korábban kellemes dolog a negatív megerősítések miatt kellemetlenné, távolodásra késztetővé válhat. A gondolkodás, tanulás során az ember komplex célrendszerek kialakítására is képes, melyben a humánspecifikus motívumok is jelentős szerephez jutnak.

A *humánspecifikus motiváció* nem magyarázható pusztán a fiziológiai szükségletek, az ön- és a fajfenntartás szükségletei alapján. A veleszületett jellemzők a személyiség fejlődése során folyamatosan alakulnak, változnak, a környezet, a társas-kulturális hatások, a nevelés, a szocializáció hatására. Az alapvető és humánspecifikus motívumok összefüggéseit, rendszerét a 2. ábra mutatja be.

2. ábra. A motívumok rendszere (Szabó, 2004, 172.o. alapján)

Az emberre jellemző motivációknak két fő csoportja van:

- *Extrinzik motiváció*: olyan késztetések, melyek célja egy kézzelfogható eredmény, nyereség elérése, kár elkerülése, a cselekedet eszközjellegű.

- *Intrinzik motiváció*: a cselekvés, a benne rejlő öröm a cél, a tevékenység önjutalmazó jellegű.

Kísérleti megfigyelések arra a következtetésre jutottak (LEPPER, GREENE, NISBETT, 1973), hogy az intrinzik motiváció, a belső készletetés öröme elvész, hogyha külső jutalmat adunk a tevékenységért. Későbbi elméletek árnyalják a képet (DECI, 1988), és rámutatnak, hogy a jutalomnak alapvetően két fajtája van. A *kontrolláló jutalmazás*, mikor a cselekvő személy úgy érzi, hogy a cselekvés kontrolljának a helye belsőről külsőre tevődött át, valóban csökkenti a belső motivációt, és a cselekvés, a feladatvégzés csak a jutalom miatt történik. Az *információs jutalmazás* ezzel szemben visszajelzést ad a teljesítményről, mely a kompetenciaérzést és az öndetermináció érzését erősíti, ezzel a tevékenység további folytatására készíti a személyt. Mára az is világossá vált, hogy a tevékenységek motivációs háttere igen összetett és változékony, így akár egyszerre, egymást erősítve is jelen lehet e két típusú motívum.

A kíváncsiság, exploráció és manipuláció alapvető motívumából fejlődik ki a kompetencia- és elsajátítási motívum, az érdeklődés és a teljesítménymotiváció. A *kompetenciamotívum* a környezettel való hatékony bánásmód szükséglete, mely tanulás, gyakorlás, a környezettel való interakció során alakul ki. Az *elsajátítási motívum* az új tudás megszerzésére, képességek elsajátítására irányul, melyet a társas közeg nagymértékben meghatároz. Az *érdeklődés* a viselkedésnek egy tárgyhoz kötött hajtóereje, mely pozitív érzelmekkel jár, és a külső tényezők jelentősen befolyásolják. A *teljesítménymotiváció* a jó teljesítményre, sikerre való törekvést jelenti.

Különböző személyiségelméletek is kiemelten foglalkoznak a motiváció témakörével, azt ugyanis a személyiség működésében alapvető fontosságúnak találják.

FREUD (1991) *determinisztikus* megközelítése szerint a gyermekkori tapasztalatok, a személyes élettörténet határozza meg az alapvető motívumokat, az élet- és a halálösztön kialakulását. ADLER szerint (HALL, LINDZEY, 1996) az embert elsősorban társadalmi készletések motiválják. A közösségbe való beilleszkedés és a *főlényre törekvés*, valamint a *kisebrendűségi érzés* és a kompenzáció jelenti számára a személyiség fő hajtóerejét. HORNEY azt hangsúlyozza (HALL, LINDZEY, 1996), hogy az *alapszorongás* érzésének kompenzálásából fakadnak a neurotikus szükségletek, melyek a személyiség sajátosságaivá alakulhatnak. ALLPORT (1980) úgy véli, hogy tulajdonképpen minden személyiségelmélet a motívumok természetének elemzése körül forog. Leírja a *funkcionális autonómia* fogalmát, mely a motívumokat olyan jelen idejű rendszernek tekinti, amely korábban fennálló rendszerekből származik, de azoktól funkcionálisan

függetlenné vált. A motívumok alakulása során tehát létrejöhet az, hogy egy extrinsic motiváció intrinsic motivációvá, személyes értéké váljon. MASLOW (1989) *humanisztikus* személyiségelmélete a motívumokat központi szerepbe állítja. Szerinte az ember speciális szükségletrendszere piramisformába rendeződve, hierarchikusan szerveződik. A fiziológiai szükségletek, biztonság, szeretet, elismerés szükséglete, kognitív, esztétikai szükségletek és az önmegvalósítás szükséglete egymásra épülve működnek, a magasabb szinten levő motívum csak akkor működik, ha az alatta levő szükségletek ki vannak elégítve.

1. 2. Motivációelméletek

A motiváció témakörének elméleti megközelítése igen sokszínű és szerteágazó. Az elméletek alkotói a motivációt más-más szemszögből értelmezik, különböző hangsúlyt fektetnek az egyes elemekre, ezen túl pedig az általános motivációs folyamatok leírása mellett egyre több elmélet foglalkozik a speciális helyzetben (pl. munkahelyen, iskolában) kialakuló motívumokkal. A témakör változatossága és sokoldalúsága egyszerre „áldás és átok” (MCCORMICK, ILGEN, 1980, id. MUCHINSKY, 1989, 450.o.), hiszen egyrészt segíti a motiváció komplexitásának jobb megértését, másrészt azonban hiányzik az elméleteket és nézőpontokat egységbe foglaló értelmezési keret. Az alábbiakban azokat az elméleteket ismertetem, amelyek teljes egészben vagy egyes elemeiket tekintve alkalmasak az osztálytermi folyamatok értelmezésére, vagy olyan alapvető fogalmakat írnak le, melyek a motivációs folyamatok általános működésének leírásával alapot jelentenek a speciális, iskolai motívumok definiálására.

1.2.1. MCCLELLAND szükségletelmélete

MCCLELLAND klasszikus modellje (1987) a motiváció szükségletelméleteinek körébe tartozik, vagyis megpróbálja összefoglalni, hogy milyen fő szükségletek jelentik a viselkedés hajtóerejét, energetikai alapját. Az alapvető, velünk született szükségletek (mint például a MASLOW által megfogalmazott szükségletek) leírása nem hangsúlyos az elméletében, hiszen azok minden embernél hasonlóan alakulnak. Elméletét a *tanult szükségletek* köré építi, mellyel magyarázatot ad a motívumok, készségek és értékek viselkedés-előrejelző szerepére (MCCLELLAND, 1988), valamint a motivációban megjelenő egyéni és társadalmi különbségekre.

Az általa megfogalmazott három fő szükséglet az affiliációs, a hatalmi és a teljesítménymotívum, melyek nem tudatos úton fejtik ki hatásukat, így alakítva viselkedésünket. Az *affiliációs vagy kötődési motívum* (need for affiliation, nAff) az elfogadottság, megértés és kapcsolatok iránti vágyat jelöli, mely a kapcsolatok fenntartására, együttműködésre, a konfrontáció elkerülésére mozgósítja a személyt. A *hatalmi motívum* (need for power, nP) a befolyásolás, kontroll alatt tartás igényét mutatja, így a személy számára különösen fontos a presztízs és elismertség kivívása, a hatalomért való küzdelem, a versengés, a konfrontáció. A tanulási folyamatok szempontjából kiemelt jelentőségű a *teljesítmény motívuma* (need for achievement, nAch), mely a sikerre, a kitűzött célok elérésére és meghaladására, nagyobb hatékonyságra és jobb eredményekre irányul. A magas teljesítménymotivációjú emberek olyan feladatokat kedvelnek, melyekben személyes felelősséget vállalhatnak a teljesítményükért, rendszeres visszajelzés kapnak munkájukról, így az eredmény ismerete biztosított számukra, valamint ahol a feladat megoldásának kockázata közepes erősségű, ugyanis a túl alacsony kockázattal járó feladat nem jelent kihívást, így sikerélményt sem, míg a túl nehéz feladat esetén kicsi a siker és az ebből fakadó meglegedettség valószínűsége (BAKACSI, 2000). Az elmélet szerint a személyes hatékonyság mellett egy társadalom magas produktivitását is magyarázhatjuk azzal, hogy kitermeli és alkalmazza a magas teljesítménymotivációjú személyeket. Az iskolai tanulás motivációja szempontjából fontos, hogy a három motívumcsoport mindenkiben megtalálható, csak különböző mértékben, nincs közöttük alá-fölé rendeltségi viszony, vagyis egyik sem értékeesebb vagy fontosabb motívum a többinél, valamint hogy tanult szükségletekről lévén szó, alakíthatóak és fejleszthetőek.

1.2.2. Elvárás-érték elméletek

Az elvárás-érték elméletek szerint a teljesítményre irányuló motivációt két fő tényező határozza meg: az egyén sikerrel kapcsolatos elvárásai és a siker szubjektív értéke. Minél nagyobb a cél elérésének valószínűsége és értéke a személy számára, annál motiváltabb lesz az egyén a cselekvésre.

ATKINSON teljesítménymotivációs elmélete (1988) az egyik legátfogóbb és legmeghatározóbb modell, mely a korai elképzelések közül az elvárás-érték rendszer keretében határozza meg a teljesítmény motivációját. Egy teljesítményre irányuló tevékenységre való készítés szerinte a siker/kudarcc elérésének illetve elkerülésének tendenciája, a siker/kudarcc szubjektív valószínűsége, és a siker/kudarcc szubjektív

vonzereje, valamint külső, környezeti hatások összjátéka alapján alakul ki. A külső, személyen kívüli tényezők mellett tehát kiemeli a sikerorientáció és kudarckerülés motívumát, mely szerinte a személyen belüli, viszonylag állandó személyes orientációs jellemző. További alapvető hipotézise, hogy a sikerorientált személyek, akikben nagyobb a sikerorientáció mint a kudarckerülés, akkor a legkevésbé motiváltak, ha a siker elérésének szubjektív valószínűsége 0 vagy 1, vagyis a kitűzött cél nagyon nehéz vagy nagyon könnyű, legmotiváltabbak pedig a siker elérésének 50%-os valószínűsége esetében. A kudarckerülő személyek ezzel szemben a siker 50%-os valószínűsége esetén a legkevésbé motiváltak, vagyis a motiváció változása a feladat nehézségétől függően egy fordított U-alakú görbével jellemezhető. Ebből következik, hogy a teljesítményorientált személyek a közepes nehézségű feladatok iránt jobban motiváltak, vagyis őket jobban érdekli a küzdelem, mely a feladatok iránti kitartásban is megmutatkozik.

Az elmélet jelentősége vitathatatlan, teljesítménymotivációval kapcsolatos fogalmainak ismerete megkerülhetetlen, néhány eleme azonban megkérdőjelezhető (MAEHR, SJORGEN, 1998). Félrevezető például az az állítás, miszerint a kudarckerülők elkerülik a siker 50%-os esélyével rendelkező feladatokat, ugyanis az adatok többnyire csak annyit igazolnak, hogy a kudarckerülők kevésbé preferálják ezt a szintet, mint a sikerorientáltak. Az tehát nem bizonyított, hogy a kudarckerülő személyek legjobban a közepes nehézségi szintet kerülik. További kritikus pont a sikerorientáltság mérésére használt eszköz: a TAT képekre adott válaszok, melyekkel az elmélet dolgozik, nem igazán megbízható ebben az esetben, mert a tesztfelvétel alatti környezeti ingereknek nagy hatásuk lehet a személyek válaszára. Ha megbízható lenne, használata akkor sem lenne igazán praktikus, hiszen a felvétel és a kiértékelés bonyolult és időigényes. A teljesítményszükséglet fogalma is további finomításra szorul, mert úgy tűnik, hogy legalább kétféle teljesítményorientációs típust különböztethetünk meg: van, aki másokkal verseng, míg van, aki önmagának, saját, belső elvárásainak kíván megfelelni. ATKINSON elmélete valószínűleg inkább a másokkal versengő típusra alkalmazható. A motiváltság mutatójának, a kitartás mértékének alakulása sem egyértelmű: Nem kedvetleníti el a feladat megoldóját, ha a siker valószínűsége végig 50% körül marad? Kitartóbbak lesznek-e a kudarckerülő személyek, ha a siker teljesen biztos, vagy teljesen valószínűtlen? A kontroll helye tovább árnyalja a teljesítményszükséglet alakulását, eszerint a teljesítményszükséglet csak akkor mozgósítódik, ha az egyén úgy érzi, hogy

felelős a saját teljesítményéért, a teljesítményhelyzeteket saját viselkedésének eredménye befolyásolja.

Alkalmazható-e az elmélet az iskolai tanulás motivációjának megismerésében? Részben igen, bár az iskolai motivációhoz kapcsolódóan maga ATKINSON is kiemeli, hogy a társas helyzetekben mutatott teljesítményben a teljesítménymotiváció mellett más motívumok is szerepet játszanak, tehát nem ad ezzel kapcsolatban átfogó képet. Mindamellett irányt mutat olyan neveléslélektani kutatások felé, melyek a képességek és motiváció alapján történő homogén csoportok kialakításának, a programozott oktatás felülvizsgálatának, az önálló, önszabályozó tanulás elősegítésének, a tanári személyiség teljesítmény-szükségletének kérdéseit vetik fel.

A siker elvárásával kapcsolatban az alapvető kérdés, melyet meg kell válaszolnunk magunknak egy feladat megoldása előtt: Képes vagyok-e véghezvinni az adott cselekvést? A kérdés eldöntését meghatározó tényezőket több megközelítés alapján tárgyalhatjuk.

WEINER (1985) *attribúciós* modellje a múltban történt sikerek és kudarcok okainak értelmezésében látja a siker elvárásának, ezáltal a motivált cselekvés véghezvitelének meghatározóit. A sikerek és kudarcok okainak megítélését az egyénnek azok a kognitív struktúrái határozzák meg, melyek saját magával, képességeivel, valamint a környezeti hatások szerepével kapcsolatban alakultak ki. A tanulási folyamat során az attribúciók a tanulás eredményes vagy eredménytelen voltának mögöttes okaira adott magyarázatot jelentik, vagyis azt, hogy egy tanuló minnek tulajdonítja a tanulás során elért sikereit vagy sikertelenségét. A motiváció szempontjából különösen fontos, hogy a magas teljesítménymotivációjú emberek hajlamosabbak saját, belső erőfeszítéseiknek tulajdonítani a sikert, míg a kudarcot inkább a külső körülményekkel magyarázzák. A belső feltételeknek, vagyis a jó képességnek és a kemény munkának tulajdonított siker nagyobb büszkeséget, a kudarc nagyobb csalódást eredményez, vagyis erősebb érzelmi reakciókat eredményez. A siker jövőbeni elvárásával kapcsolatban elsősorban az oki stabilitás áll kapcsolatban (WEINER, 1988), így ha a személy az elért eredményt stabil okokra vezeti vissza, akkor nagy valószínűséggel a hasonló eredmények ismétlődésére számít a jövőben. A tantermi motiváció alakulásával kapcsolatban ki kell emelni, hogy a különböző tanári magatartásformák a tanulók számára attribúciós információ forrásaként szolgálnak. Érdekes, hogy néhány gyakori, és látszólag pozitív magatartásforma, mint például a tanuló kudarcra után sajnálatot kifejezni, könnyű feladat esetében a siker után dicséretet adni, vagy kéretlenül is segíteni, indirekt módon az alacsony képességek

tulajdonításának kulcsingerévé válhatnak, így a motivációt csökkenthetik (GRAHAM, 1999).

BANDURA (1977, 1996) *énhatékonyság* (self-efficacy) elmélete szerint az embereknek van egy elképzelésük, meggyőződésük, elvárásuk azzal kapcsolatban, hogy különböző cselekvések véghezvitelére milyen mértékben képesek, ebben mennyire hatékonyak. Az énhatékonyság érzése meghatározza, hogy egy személy mennyi energiát fektet, és milyen kitartó egy cél, egy kívánt végállapot elérésében, ebből következően a tanulási motiváció egyik fontos összetevője. Az énhatékonyság érzését négy tényező határozza meg (BANDURA, 1993):

- Korábbi teljesítmény
- Szociális, modellek megfigyelésén keresztül történő tanulás
- Bátorítás mások felől
- Fiziológiai reakciók, pl. szorongás

A magukat hatékonyak érző emberek önbizalommal látják a feladatok megoldásához, bár kevesebb előkészületi kifejtést fektetnek be. Eleve nehezebb, valódi kihívást jelentő célokat tűznek ki maguk elé, abban pedig jobban kitartanak, több erőfeszítést tesznek a cél elérése érdekében. Az alacsony énhatékonyságú emberek ezzel szemben könnyebben feladják a nehezen elérhető célokat, mert a saját hiányosságaikra, nehézségeikre koncentrálnak a feladat megoldása helyett, bénítják őket az önmaguk iránti kételyek. Minél inkább úgy ítélik meg, hogy a követelmények meghaladják képességeiket, annál hajlamosabbak lesznek arra, hogy kevesebbet követeljenek meg önmaguktól, így csökken az erőfeszítés és a teljesítmény. A személyes kétely tehát – érdekes módon - ösztönzően hathat a tanulás bizonyos pontjaira, elsősorban az előkészületi folyamatokra, ugyanakkor a kialakult készségek hozzáértő alkalmazását, a hatékony feladatvégzést, a jó teljesítményt gátolja (BANDURA, CERVONE, 1988).

COVINGTON *önérték* (self-worth) elmélete tovább árnyalja az attribúciós modell állításait (COVINGTON, OMELICH, 1988). A szerzők szerint a mai társadalomban jellegzetes tendencia, hogy az emberek értékét a képességek és a teljesítmény határozza meg. Ez azt jelenti, hogy az önelfogadás alapját is gyakran ezek az értékek jelentik, így a tanulók egy önvédő folyamat működése során megpróbálják fenntartani és védeni azt, hogy magas képességeket tulajdonítsanak maguknak. Ez ahhoz vezet, hogy az attribúciók nem mindig tükröznek racionális megfontolásokat, hanem elsősorban arra irányulnak, hogy magunkról pozitív képet tartsunk fenn. Tipikus példája ennek az, amikor egy tanuló kevés erőfeszítést tesz, vagy kevés időt fordít egy feladat megoldására, dolgozatra való

felkészülésre, így sikertelenség esetén ez jó indok lesz az alacsony teljesítmény magyarázatára, és nem kell az önértékelését sokkal inkább veszélyeztető képességek hiányával szembenézni.

Az elvárás-érték elméletek többsége a siker elvárásával kapcsolatos összetevőket helyezi a középpontba, míg az adott cél értékének jelentősége kissé háttérbe szorult. ECCLES és WIGFIELD (1995, in DÖRNYEI 2001a) erre a hiányosságra rámutatva kidolgoztak egy értékekkel kapcsolatos átfogó elméletet, melyben azt állítják, hogy egy adott tevékenység értéke négy összetevő egymásra hatásából alakul ki:

- *A megszerzés, elérés értéke* (attainment value), egy képesség megszerzésének, egy feladat elvégzésének személyes fontossága.
- *Intrinsic, belső érték* (intrinsic value), érdeklődésből, esztétikai elismerésből fakadó érték, amikor egy adott tevékenység végzése önmagában véve örömet, élvezetet jelent.
- *Extrinsic, hasznosságból fakadó érték* (extrinsic utility value), a személy jövőbeli céljai eléréséhez, az életminőség javulásához vagy a személyiség fejlődéséhez kapcsolódó érték.
- *Költség, ár* (cost), a negatív összetevő, mely a befektetett időt, energiát, az érzelmi megterhelést (szorongás, kudarcból való félelem), az emiatt elmulasztott egyéb tevékenységeket jelenti.

A szerzők szerint e négy tényező alapján kialakul egy adott tevékenység értéke, mely a viselkedés erejét, intenzitását fogja meghatározni.

1.2.3. Célkitűzés elméletek

LOCKE és LATHAM (1999) elképzelései szerint az emberi cselekedetek többsége célvezérelt, vagyis tudatos célok által irányított, így képesek vagyunk megválasztani céljainkat és hosszabb időn keresztül tudatosan törekedni elkérésükre.

A célok leggyakrabban tanulmányozott jellemzői a tartalom, ezen belül a specifitás és nehézség, valamint az intenzitás. A *specifitás* tekintetében egy cél lehet határozott vagy kevésbé körvonalazott, míg *nehézség* tekintetében a személytől függően könnyű, nehéz, vagy akár lehetetlen. A specifikus és egyszersmind nehéz céltartalmak vezetnek általában magasabb teljesítményhez, mert az emberek erőfeszítésüket a feladat nehézségéhez igazítják. Ez némileg ellentmond ATKINSON fordított U-alakú görbéjének, az ugyanis nagyobb feladatnehézség esetén a teljesítmény visszaesését jósolja. Természetesen a képességek határainak elérésével eljutunk a legmagasabb

teljesítményszinthez, azután egyértelműen bekövetkezik a visszaesés. A célok másik fő jellemzője az *intenzitás*, melynek legfőbb aspektusa az elköteleződés. Ez elsősorban arra vonatkozik, hogy a személy mennyire tartja fontosnak és kívánatosnak a cél elérését, mennyire ragaszkodik azok megvalósításához. A nagyfokú elköteleződés természetesen nagyobb valószínűséggel vezet a cél elérésére. Minél fontosabb a cél, annál nagyobb az átélt érzelem, akár siker, akár kudarc következett be. Az iskolai motiváció szempontjából fontos tény, hogy egy adott cél csak akkor képes befolyásolni a teljesítményt, ha a személy tudja és ismeri a célt, valamint elfogadja azt, mint a viselkedés irányítóját. Az észérvekkel összekapcsolt, mások által kitűzött célok, valamint a részt vevő módon megalapozott célok mindig motiválóbb hatásúak, mint az indok nélkül ráruházottak, vagyis fontos, hogy a tanuló tudja, hogy miért, milyen célból tanul, sőt akár közösen is ki lehet tűzni kisebb-nagyobb célokat. LOCKE és LATHAM külön kiemeli, hogy a teljesítmény motiválása vagy fejlesztése szempontjából a célok mellett a visszacsatolás szerepe is igen jelentős, ez szintén hatással lehet az osztálytermi folyamatokra.

A célelméletek közé tarozó *cél-orientációs* elmélet kifejezetten a tanulói teljesítményt és a tanulást magyarázza. AMES (1992) leírása alapján két alapvető, a teljesítménnyel kapcsolatos célrendszer van jelen a tanulói munkában: az *elsajátítási* vagy *ismeret orientáció* (mastery orientation), mely az ismeretek, készségek elsajátítására, a tanulásra, feladatok megoldására való törekvést jelenti, és a *teljesítmény orientáció* (performance orientation), ami pedig a képességek bemutatását, jó jegyek szerzését, a többiek túlszárnyalását jelenti. Az ismeretszerzési célok AMES szerint magasabbrendűek, mert a hangsúly a növekedésen, a fejlődésen van, ez pedig intrinsic, belülről fakadó motivációhoz és a tanulóhoz való pozitív hozzáálláshoz vezet, míg a teljesítmény orientációs hozzáállás a tanulást csak elismerést és teljesítményt eredményező tevékenységnek tekinti.

1.2.4. *Intrinsic motiváció, én-determinációs elmélet*

A motivációelméletek gyakran használt fogalma az intrinsic és az extrinsic motiváció. Az *intrinsic* motiváció arra a magatartásra utal, amikor a személy egy tevékenység végzését önmagában jutalmazónak értékeli, ezért elégedettséget, örömet érez annak véghezvitelkor. Ennek összetevői a belső készítés

- a tanulásra, tudásra
- teljesítményre
- érzékelésre, stimulációra (VALLERAND, 1997).

Az *extrinsic* motiváció klasszikus értelemben ennek ellentéte, vagyis egy cselekvés az általa elérhető célok (jutalom kapása, büntetés elkerülése) által válik értékessé. A külső megerősítések három úton, külsőleg, introjekción és azonosuláson keresztül alakítják a viselkedést. A motiválatlan viselkedés, az *amotiváció* egy további motivációs konstrukció, mely akkor alakul ki, ha egy személy úgy érzi, viselkedésének következményeit egyáltalán nem tudja kontrollálni, az tőle teljesen független folyamatok eredménye. Az extrinsic motiváció megjelenése, vagyis a teljesítményhez kötődő külső jutalmak adása, például fizetség egy tevékenység végzéséért DECI (1975) korai vizsgálatai szerint aláássák az intrinsic motivációt, így a személy jutalom hiányában felhagy az addig szabadon és élvezettel végzett tevékenységgel. Későbbi kutatások rámutattak, hogy e két motivációs típus nem feltétlenül egymást kizárva működik, ezért DECI és RYAN (1985) az *én-determinációs* elmélet keretében az intrinsic és extrinsic motivációt új megvilágításba helyezi. Ez eredeti formájában nem a nyelvtanulásra vonatkozik, mégis jól használható e kontextusban is. Elképzelésük szerint az autonómia iránti szükséglet alapvető emberi szükséglet, így mindenféle tevékenység, akár egy külsődleges jutalmazó hatásra létrejött tevékenység is lehet belsőleg, intrinsic módon jutalmazó, ha az a személy önálló akaratának, választásának eredménye. Szerintük egy cselekvés akkor én-determinált, ha a személy megtapasztalhatja az

- autonómiát
- kompetenciát
- szociális beágyazottságot, kapcsolatot más emberekkel.

3. ábra. A motívumok elhelyezkedése az én-determinációs kontinuumon

Az extrinsic motiváció ebben az értelemben nem az intrinsic motívumok ellentétje, hanem egy kontinuum mentén több formában, különböző intenzitással megjelenő motívum, mely az intrinsic motivációtól elsősorban az én-determináció megjelenésének mértéke szempontjából különbözik. Az én-determinációs kontinuum egyik végén így az

amotiváció található, mely a legkevésbé motivált viselkedést jelöli, ezt követi a külső, az introjektált és az azonosulásos szabályozáson (extrinsic motívumokon) keresztül motivált viselkedés, a végén pedig a leginkább motivált, az intrinsic motiváción, érdeklődésen alapuló viselkedés áll (3. ábra).

1.2.5. Szociálpszichológiai megközelítések

A szociálpszichológiában a motívumokat és a viselkedést meghatározó elemek közül elsősorban az attitűdök szerepét vizsgálták. AJZEN és FISHBEIN (1980) az *indokolt cselekvés elméletben* arra hívják fel a figyelmet, hogy egy tevékenység véghezvitelének egyik fő meghatározója a személy szándéka annak végrehajtására. A viselkedés általában társadalmilag szabályozott helyzetben, többnyire helyzeti kényszerek alatt történik, a viselkedést így a viselkedés tárgyára vonatkozó attitűdök mellett még két másik tényező határozza meg: a viselkedésre irányuló attitűdök és a személyes normák. A *viselkedésre irányuló attitűdök* a személynek a viselkedés eredményeihez és az eredmények értékeléséhez kapcsolódó vélekedésein alapulnak, míg a *személyes normák* meghatározója a személynek az a vélekedése, hogy az adott viselkedést teljesítenie kell-e vagy sem, valamint hogy mekkora benne a hajlandóság az adott referenciáknak való engedelmességre.

Az elméletet AJZEN (1988) később a *tervezett cselekvés elmélet* keretében kiegészítette, és rámutatott, hogy egy cselekvés véghezvitelének bejósolásában a személy szándéka mellett az észlelt tevékenységkontroll is meghatározó. Ez azt jelenti, az akarati tényezőkön túl a személy saját képességeivel kapcsolatos elképzelései, melyeket a feladat nehézsége és saját lehetőségei áttekintésével alakít ki, meghatározzák egy adott tevékenység véghezvitelét.

1.2.6. Szociális és környezeti hatások szerepe

Az utóbbi évek egyik jelentős előrelépése, hogy a motivációt már nemcsak az egyénből fakadó, individuális szempontok alapján, hanem egy tágabb szociokulturális közegbe belehelyezve is értelmezhetjük. A motiváció környezeti meghatározóinak tanulmányozása sok, eddig figyelmen kívül hagyott tényezőre felhívja a figyelmet, valamint az eddigi, a pszichológiai és személyes feltételeket középpontba állító elméleteket is kiegészíti egy külső, kontextuális faktorial.

WEINER (1994) *szociális motivációnak* nevezi azokat a motívumokat, melyek közvetlenül kapcsolódnak a személy szociális környezetéhez. Ezek a cselekvések a

személynek olyan késztetéseiből fakadnak, hogy hasznos és elfogadott tagja legyen a társadalomnak, megbecsülést szerezzen a családjának, vagyis a szociális jólét, a szolidaritás és elfogadás, elfogadottság értékein alapulnak. Ezzel szembeállíthatóak a *személyes motívumok*, melyek a személyes célok elérését, a kíváncsiság, a tanulási vágy kielégítését és az önbizalom és énhatékonyság érzésének megerősítését jelentik. E két motívumcsoport nem mindig különíthető el egyértelműen, hiszen a személyes célok, motívumok és érzelmek a legtöbb esetben szociális konstruktumok, vagyis kialakulásukban alapvető a környezet szerepe.

A motiváció *szociokulturális* meghatározóit elsősorban az adott kultúra tanulással, oktatással kapcsolatos értékrendszere és a család és környezet támogató hozzáállása jelentik. Az értékrendszerekben a legmarkánsabb és legkézzelfoghatóbb különbség az *individualizmus* és *kollektivizmus* szintjén jelenik meg. A nyugati kultúrákban jellemzőbb az individualizmus, mely a személyes célok, az öröm, autonómia és önmegvalósítás elérését helyezi a középpontba, míg a keleti jellegű kultúrák inkább kollektivisták jellegűek, vagyis a csoport, közösség céljai, a jólét, együttlét, a közös javak és a közös haszon elérése az elsődleges (TRIANDIS, 1995). A globalizáció természetesen folyamatosan alakítja, formálja értékrendszerünket, így ennek hatása ez esetben is megkerülhetetlen.

Az iskola a tanulás, az ismeretek elsajátítása mellett a szociális kapcsolatok kialakításának színtere is. A tanulás szociális környezete, mely elsősorban a családi, otthonról hozott, és az iskolában kialakult kapcsolatok által meghatározott, jelentősen formálja a tanulással kapcsolatos attitűdöket és a motivációt. A *szülők* hatása a motiváció alakításában elsősorban az elvárások jelzése, a gyerek képességeiben való bizalom, a támogató érzelmi légkör kialakítása és a modellnyújtás terén válik meghatározóvá (ECCLES, WIGFIELD, SCHIEFELE, 1998). A *tanár* személyiségével, kapcsolatteremtési készségével, az osztálytermi folyamatok kézben tartásával, valamint az aktív motiválási módszereken, például példaadáson, feladatadáson és visszajelzéseken keresztül formálja a motivációt. A *társak* jelenléte a konkrét, személyes hatások mellett a csoportfolyamatok szintjén, vagyis a csoportnormák, célok, szerepek és a struktúra kialakításában, valamint a társas összehasonlítás révén a versengés és kooperáció folyamataiban (FÜLÖP, 1997) is érezteti a hatását. Az *iskola* motiváló ereje a megfelelő iskolai légkör és elvárások kialakításán, a helyes értékelési és csoportalakítási módszereken, a teljesítmény elismerésén keresztül nyilvánul meg.

Mindebből azt láthatjuk, hogy a motiváció nem csupán belsőleg meghatározott, vagyis az egyéni jellemzők mellett jelentős szerepe van a környezeti, szociális és társadalmi hatásoknak, elvárásoknak. Ez azt jelenti, hogy az egyéni különbségekre fókuszáló kutatások eredményeinek értelmezése során sem szabad figyelmen kívül hagyni a környezeti tényezők szerepét.

1.2.7. A motiváció idői dimenziója

A motiváció időbeli változásai egyértelműek mind a kutatók, mind a gyakorló pedagógusok számára. Ennek ellenére viszonylag kevés elmélet utal a motiváció idői dimenziójára, illetve ha utal, akkor is többnyire általános múltbéli tapasztalatok, attribúciók, és jövőbeli célok kialakulása kapcsán. HECKHAUSEN és KUHL (1985) elmélete kivétel ez alól, és a *tevékenységkontroll elmélet* (Action Control Theory) keretében kiemelten foglalkoznak a motiváció időbeli változásaival. A motivációs folyamat időben meghatározott sorrendben következő szakaszai a döntés előtti (predecisional) és a döntés utáni (postdecisional) szakasz. A *döntés előtti szakasz* a szándék formálódásának és a választásnak az időszaka. A tervezéssel és célkitűzéssel foglalkozó elméletek általában ezt az időszakot írják le, amikor az elképzelések, vágyak megfogalmazódnak a személyben, majd azokat értékeli a személyes értékek és a tevékenység véghezvitelének lehetőségei alapján. A *döntés utáni szakasz* a tevékenység véghezviteléhez köthető, melyben a meghatározó motivációs folyamat a cselekvés fenntartására és kontrolljára irányul. Ennek fő meghatározói a kezdeményezés, a kitartás és a különböző akadályok leküzdésének képessége.

Az elmélet a motiváció idői dimenziójának kiemelésével egyértelművé teszi, hogy a motiváció változásának, formálódásának nyomonkövetéses vizsgálata a pedagógiai pszichológia kevésbé kutatott, de izgalmas területét jelentheti.

1. 3. A tanulási motiváció

*„Nálunk nagyon jó fogalmazást írni.
A tanító néninek piros tolla van,
azzal ráírja Jó! meg Nagyon jó! meg Kitűnő!
a végire. Más se ír.
Így aztán a Jó! nem is olyan jó,
azt mindenki megkapja,
kivéve aki Nagyon jót kap
vagy Kitűnőt, mert az a legjobb.
És aki Nagyon jót kap, az se boldog igazán,
mert mindig van, aki Kitűnőt kap.”*

(Svéd gyermekvers)

A motivációt magyarázó elméletek áttekintése során láthattuk, hogy az általános motivációs mechanizmusok és a teljesítménymotiváció ismerete jó kiindulási alap az iskolában felszínre kerülő motivációs különbségek értelmezésében. Az iskolai tanulás, az iskolai teljesítmény sikerességét azonban egyéb, speciálisan az iskolához köthető motivációs összetevők is befolyásolják, mégpedig sokszor, mint az a fenti idézetből is kiderül, eléggé összetett, előre nem kiszámítható módon.

1.3.1. A tanulási motiváció meghatározása

Mi a tanulási motiváció? Egy, a jelenség komplexitását figyelembevevő meghatározás szerint a tanulási motiváció „olyan tanulásra készítő belső feszültség, amely energetizálja, aktivizálja, irányítja, integrálja a tanulási tevékenységet. A tanulási motiváció a különböző belső dinamikus ösztönzők, valamint a külső hatótényezők kölcsönhatásában alakul, azaz a tanuló-környezet kognitív, affektív, effektív interakciós rendszerén nyugszik. A tanulási motiváció a speciális tapasztalatok eredményeként létrejövő, a tanulás okaként számbaveendő befolyásoló erő, mely tanult, aktívan alakul, szituációfüggő, relatív tartóssága az önmegerősítő folyamatok függvénye” (RÉTHYÉ, 2003, 43.o.). Ez a meghatározás rámutat a motiváció fiziológiai, pszichológiai, pedagógiai, szociológiai, etikai komplexitására, idői dimenziójára, változó és változtatható mivoltára, az önszabályozás fontosságára. Ez a megközelítés továbblép a korábbi determinisztikus, külső vagy belső folyamatok által meghatározott motivációs felfogáson, és a motivációt, mint öndetermináló folyamatot értelmezi, vagyis eszerint a tanuló aktív részese saját motiválási folyamatának.

A korábbi elgondolásokat, miszerint a motiváció egy elsősorban biológiailag meghatározott töltéscsomag, egy személyenként eltérő minőségű „tartós elem”, egyre inkább felváltja az az elképzelés, hogy ez egy újratöltődő akkumulátorhoz hasonlít,

melynek folyamatos feltöltését a mindennapi tanulási tevékenység személyes, szociális és környezeti feltételei biztosítják (HAVAS, 2003, 39.o.). A motiváció pedagógiai jelentősége így már nem csak annyi, hogy hogyan lehet rábírní a tanulókat a tanulásra, hanem az, hogy hogyan lehet elősegíteni a kognitív, a tanulási, a személyes és szociális motívumok fejlődését, ezzel együtt pedig a hosszú távon is érvényesülő tanulási motívumrendszer kiépülését (NAGY, 1998).

Az iskolai tanulás szempontjából három motívumcsoportnak van kiemelt jelentősége: a tanuló *önértékeléséhez*, *önbecsüléséhez* kapcsolódó motívumoknak, a *kíváncsiság*, tudás, megértés iránti igénynek és a *szociális* motívumoknak (TÓTH, 2000a). A tanulók önértékelésére, önbecsülésére a teljesítménykésztetés és a szorongás van a legnagyobb hatással. A teljesítménykésztetés a korábbi tanulási tapasztalatok alapján kialakuló sikerorientált vagy kudarckerülő orientáció, valamint a korábbi sikerek és kudarcok okainak értelmezésének eredményeként kialakuló attribúciók formájában jelenik meg, a szorongás pedig vonás- vagy állapotszerű formájában debilizálja, illetve facilitálja a teljesítményt. A kíváncsiság és az explorációs késztetés háttérében az arousal, az idegrendszer izgalmi állapotának megfelelő szinten való tartása és az arousal szint kismértékű emelkedésével járó kellemes érzések állnak. A kíváncsiság megteremtésének egyik módja az érdeklődés felkeltése. Egy feladat akkor érdekes a tanuló számára, ha az megfelel életkori szükségleteinek, ha a tanult tárgy célja az „életre való felkészülés” (KELEMEN, 1981, 284.o.), ha a felvetett kérdés, probléma valódi, és ha a tanár maga is lelkesedik az adott téma iránt. Fontos tudni, hogy a kíváncsiságot felkeltő bizonytalanság, titokzatosság egyben a szorongás forrása is lehet, így a tanárnak meg kell találnia az érdeklődés felkeltése és az önbecsülés veszélyeztetése közti helyes egyensúlyt. A szociális motívumok csoportjába a szeretet, elfogadás, a valakihez való tartozás igénye tartozik, melyek a másoknak való megfelelésre törekvésben, dicséret, odafordulás, figyelem szerzése iránti vágyban nyilvánulnak meg. Az ebbe a három csoportba tartozó motivációs tényezők együttjárásából alakul ki a tanulók motivációs mintázata, mely nagymértékben meghatározza a tanári hatások és elvárások irányát, erejét, valamint az iskolai teljesítményt.

1.3.2. A motiváció az iskolai teljesítmény modelljeiben

Az iskolai teljesítmény összetevőit több modell próbálja egységbe rendezni, melyekben a tanuló jellegzetességei mellett mindig helyet kap a tanári hatások és a társadalmi, iskolai környezet szerepe. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy a tanulói teljesítmény korántsem

csak a képességek és az intellektus függvénye, hanem egy annál jóval összetettebb, dinamikus folyamat eredménye.

Az iskolai teljesítmény kutatásában különböző szerzők a teljesítmény meghatározóinak más-más elemét emelik ki. CSÍKSZENTMIHÁLYI (1990) rámutat, hogy a kognitív teljesítmény nem jósolható meg kizárólag a kognitív kapacitás ismeretéből, hanem a megismerési folyamatokat energetizáló figyelmi, érzelmi és motivációs folyamatokat is ismernünk kell. BÁNFI (1999) az iskolai teljesítményt befolyásoló családi, társadalmi és szociológiai változókat vizsgálja, melyek közül az iskola ellátottsága, a település jellege, a család anyagi és kulturális tőkéje, szociális háttere tűnik meghatározónak. BORICH (1988) a tanulói teljesítményt közvetlenül befolyásoló tanári viselkedésformákat határozza meg.

Néhány tanulási modell az iskolai tanulással összefüggő tanulói és tanítási változókat együttesen ragadja meg és szervezi elméleti rendszerbe. CARROL (1963) a tanulás hatásfokát a tanuláshoz szükséges, és a tanulással ténylegesen eltöltött idő arányában határozza meg. Ha a tört számlálója és nevezője azonos, akkor a tanulás hatékony és gazdaságos. Ha a tanulással töltött idő kevesebb, mint amennyi szükséges, akkor a tanulás nem teljes, míg ha több a szükségesnél, akkor a tanulás ugyan teljes, de nem gazdaságos. A modell a tanuláshoz szükséges időt három, míg a tanulással eltöltött időt két változóval jellemzi. A feladat teljesítéséhez szükséges időt meghatározó tényezők:

- *Általános tanulási képesség:* a tanulóképesség foka, melyet a feladat-releváns előzetes tudás, a genetikailag és a környezet által meghatározott tényezők alakítanak, így nem állandó és egységes, hanem feladatonként változhat.
- *A tanítás megértésének képessége:* az általános intelligencia és a verbális képességek.
- *A tanítás minősége:* a tanulási követelmények pontos meghatározása, a követelmények és az azok teljesítéséhez vezető tanulási módszerek közlése a tanulókkal, érthető, világos nyelvhasználat, a tanításnak a tanuló igényeihez való igazítása.

A tanulással ténylegesen eltöltött időt meghatározó tényezők:

- *Tanulási alkalom:* a tanár becslése szerint mennyi ideig kell a tanulónak a tananyaggal foglalkoznia, hogy a tanulási feladatot sikeresen teljesítse.
- *Kitartás:* az az időmennyiség, melyet a tanuló a tanulási feladattal hajlandó tölteni. Ezt a motiváció határozza meg.

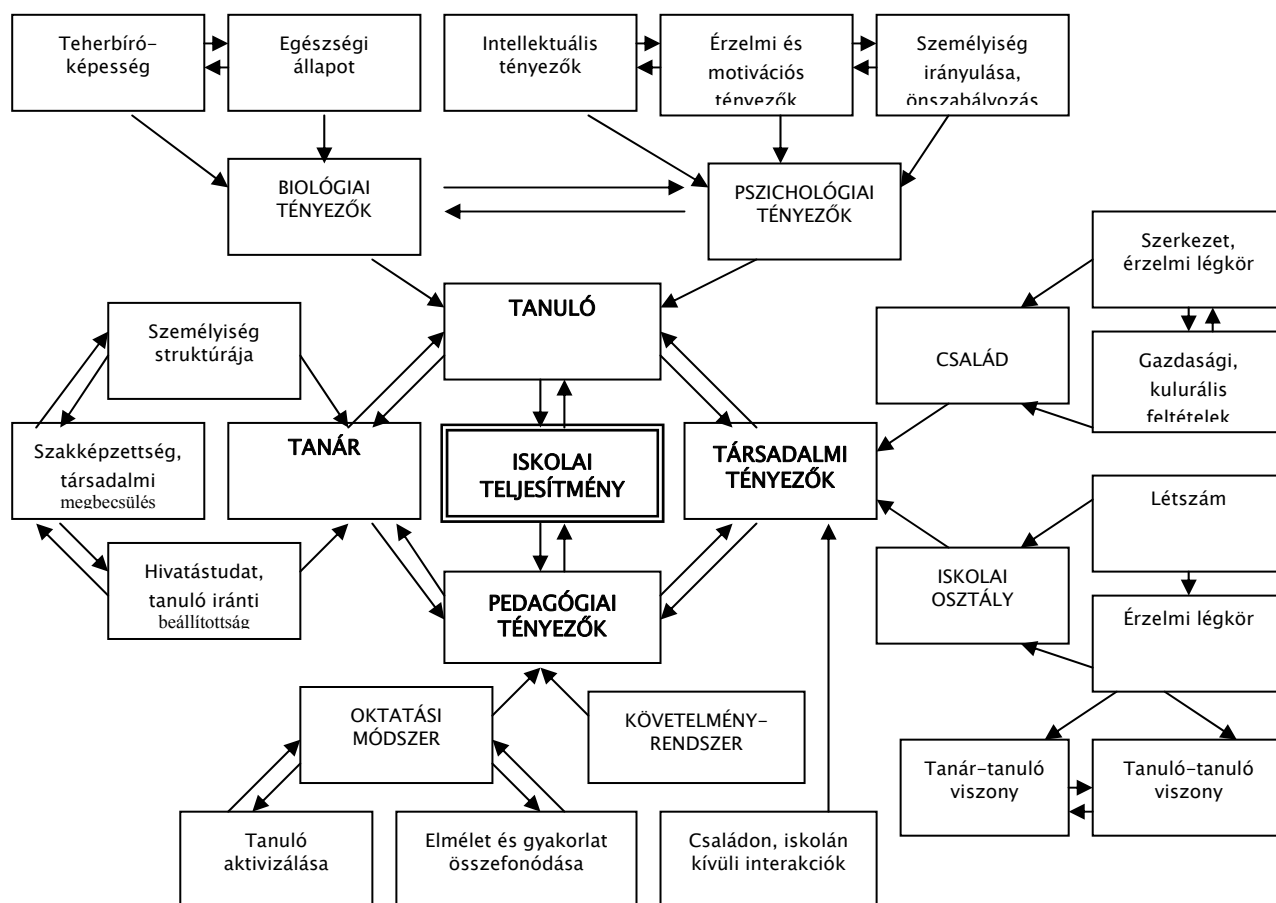
Témánk szempontjából fontos kiemelni, hogy a modellben a motiváció, mint a tanulásra fordított idő meghatározója, jelentős szerepet játszik a tanulási feladat sikeres teljesítésében. Ezen túl rámutat arra, hogy a tanulási képességek és a teljesítmény nem állandó jellemzői a tanulóknak, hanem folyamatosan, a feladattól, az adott helyzettől függően változhatnak, így a pedagógus – akár a motiváláson keresztül is – befolyásolhatja, alakíthatja azt.

BLOOM modellje (1976) három változót emel ki az iskolai tanulás meghatározójaként: (1) *előzetes tudás*, mint kognitív tényező, (2) *előzetes motiváció*, mint affektív tényező, és (3) a *tanítás minősége*. A modell a tanítási folyamat idői változóját is figyelembe veszi. BLOOM szerint a tanulási folyamatban a tanegységek egymásra épülnek: egy adott tananyag megtanulása kognitív és affektív teljesítményben nyilvánul meg, mely a következő tanegység megtanulásában mint előzetes tudás és előzetes motiváció jelenik meg. Ha a tanítás minősége jó, akkor a tanulók többsége jó kognitív és affektív alapokkal kezd hozzá az újabb tanuláshoz, a sikeresség érzése pedig tovább erősíti az önbizalmát és motivációját. Alacsony színvonalú tanítás esetén csak az átlagon felüli képességekkel rendelkező tanuló tudja elsajátítani az anyagot, így kevés tanuló rendelkezik a szükséges előfeltételekkel. A motiváció szerepe ebben a modellben is kiemelt, mellette azonban a szerző a minőségi tanításra, a tanulási képességek közti különbségek kiegyenlítésére helyezi a hangsúlyt.

KULCSÁR (1982) a teljesítményt meghatározó tényezőket négy fő csoportba, a *tanuló*, a *tanár*, a *pedagógiai* és a *társadalmi tényezők* csoportjába rendezi (4.ábra). A tanulói jellegzetességek sorában a biológiai tényezők mellett helyet kapnak a pszichológiai jellemzők, melyek között az intellektuális képességeken túl megtalálhatjuk az érzelmi és motivációs, valamint a személyiség irányulását és önszabályozását meghatározó folyamatokat. Ezzel ő is rámutat, hogy az intellektuális képességek ismerete nem elegendő az iskolai teljesítmény bejósolásához.

A különböző tehetségmodellek rámutatnak, hogy kiemelkedő teljesítmény háttérében is fontos tényező a feladat iránti elkötelezettség, a motiváció, a kitartás. RENZULLI háromkörös modellje (1978, in BALOGH, 2004a) az átlagon felüli képességek és a kreativitás mellett kiemeli a feladat iránti elkötelezettség fontosságát. MÖNKS a háromkörös modell továbbfejlesztésével kialakította a többtényezős tehetségmodellt, melyben a fent említett három elem mellett a tehetség társadalmi pilléreire, a család, az iskola és a társak szerepére, valamint ezek interakcióira hívja fel a figyelmet (MÖNKS, BOXTEL, 2000).

4. ábra. Az iskolai teljesítményt meghatározó tényezők (Kulcsár, 1982, 46.o. alapján)

Az elméleti modellek mellett számos vizsgálat is rámutat az iskolai motiváció és a teljesítmény kapcsolatára (ELLIS, 1995; KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986; PÁSKUNÉ, 2002; RÉTHYNÉ, 1989), melyek kiemelik a motivációnak a teljesítménnyel való pozitív korrelációját, vagy az azt befolyásoló hatását.

1.3.3. A tanulási motivációt alakító tényezők

A tanulási motiváció minőségét és erejét sok tényező alakítja. Ha a tanuló találkozik egy problémahelyzettel, akkor először a feladatot, a problémát kell megértenie, ezt követi az egyéni pszichés jellemzők számbavételével a kompetencia mérlegelése, majd a feladat nehézségének megítélésével és a releváns tudás mozgósításával beindul a tanulási folyamat (RÉTHYNÉ, 2003). Egy ilyen tanulási feladatot, motivációs helyzetet elemezve mindig figyelembe kell venni a *személyt*, a személyiségjegyeket, a belső változókat, valamint a *szituációt*, vagyis a környezetet, a feladat nehézségét, az elvárásokat. A szituációs hatások mindig az egyénnel való interakcióban kerülnek kifejezésre, vagyis ugyanaz a környezeti, szituációs változó más-más motiváló hatással lehet különböző

egyénekre, ezért a hatékony pedagógiai munka érdekében elsődleges fontosságú a személyiségjegyek különbözőségeinek feltárása. Melyek ezek?

1. *Az egyéni tanulástörténet során szerzett tapasztalatok:*

A gyermekkori tevékenységek és az iskolai tapasztalatok sikerei és kudarcai nagyban befolyásolják azt, hogy egy tanuló mekkora önbizalommal, milyen énképpel és önértékeléssel rendelkezik, mennyire lesz teljesítményre törekvő és motivált. Ha a gyermek az eredményes tevékenység után elismerést kapott, míg kudarc esetén feddés helyett segítséget, akkor kedvező tapasztalatokkal rendelkezik, önértékelése egészséges, jövőre orientált, én-hatékonyság érzése erős, így motiváltabb, bátran kipróbálja magát nehezebb feladatokban. Kedvezőtlen tanulási tapasztalatok esetén kudarckerülővé, szorongóvá válik a gyermek, énképe negatívabb, így a tanulásban is kevésbé hatékony. Ezek a tapasztalatok meghatározóak, de a tanárok bátorító, önbecsülést fokozó tanítási, nevelési módszerei pozitív irányú változást eredményezhetnek.

2. *A tanulási feladathoz való viszonyulás: teljesítményorientáció, kudarckerülés, szorongás:*

A feladathoz való viszonyulás egyik legjellemzőbb vonása a teljesítménymotiváció és a kudarckerülés. A teljesítménymotivált tanulók törekednek a sikerre, kitartóbbak a feladatmegoldásban, esetleges kudarcukat inkább az erőfeszítés hiányára vezetik vissza, önállóbbak a tanulásban. A kudarcorientált gyermek ezzel szemben elsősorban a kudarc elkerülésével foglalkozik, így nem ismeri meg saját képességeit, lehetőségeit, a feladatmegoldás inkább az izgulás, szorongás, meg nem felelés érzését váltja ki belőle. A szorongási szint is jellemző vonása a tanulónak, melyhez a különböző feladathelyzetekben további szorongás is járulhat. A szorongás lehet debilizáló, gátló, vagy facilitáló, a feladatra való koncentrációt elősegítő hatású, tehát nem minden esetben rontja a teljesítményt.

3. *A tanulók szociális igényei:*

Nagy különbségeket találunk a tanulóknak a felnőttektől való függőség, a felnőtt példaképpel való azonosulás, a tanár általi elfogadás igényét és a csoport általi befogadás fontosságát tekintve. Ebből kifolyólag vannak konformista, alkalmazkodó, akár túlzottan is alárendelődő, és másokat befolyásolni akaró, autonóm, belülről vezérelt tanulók. Mindegyik más-más motivációs hátteret jelent a tanulás során.

4. *A tevékenységek oki hátterének megítélése, attribúciók:*

A sikerek, kudarcok okainak értelmezése jelentősen meghatározza a személy énképét, későbbi feladatvállalását. A pozitív önértékelés fenntartása érdekében a tanulók sikereiket inkább belső okoknak, saját képességeiknek tulajdonítják, míg kudarcukat külső okokra vezetik vissza. Szorongó, bizonytalan tanulók a kudarcot gyakran stabil, belső okokkal, a sikert instabil, külső okokkal magyarázzák, ami könnyen ahhoz vezet, hogy nem látják értelmét a tanulással kapcsolatos erőfeszítéseknek, énképük pedig negatívvá válik.

5. *A tanulási motiváció:*

Az iskolai eredményesség egyik meghatározója a képességek, az intelligencia mellett a motiváció, mellyel a hiányzó képességeket akár kompenzálni is lehet. A tanulással eltöltött idő a tanulási motiváció egyik jó előrejelzője, mely a tanulás sikerét biztosítja.

6. *Tanulási orientációk, stílusok, stratégiák:*

A tanulási stílus „az a mód, amellyel a tanuló a tananyag felé fordul, feldolgozza, raktározza, felidézi, kiegészíti, átalakítja, hasznosítja azt” (RÉTHYNE, 2003, 68.o.). Ez alapján beszélhetünk holista, szerialista stílusról, az ismeretek mély, felületes és stratégiai megközelítéséről, auditív, vizuális, motoros percepcióról, az impulzivitás, reflexivitás, mezőfüggőség különbségeiről. A különböző tanulási stílusok nem jelentenek értékbeli különbségeket, azokhoz különböző tanítási stílusnak kell járulnia a hatékony ismeretsajátítás érdekében.

7. *A tanulók személyiségjegyei:*

A különféle személyiségjegyek, azok összetételének lehetséges variációi a tanárt igazán kihívás elé állítják, ha hatékony, egyénre szabott oktatási módszereket kíván alkalmazni. A motiváció szempontjából a legmeghatározóbb tulajdonságok az extravertió-introvertió, temperamentum, függőség-függetlenség, énkép, emocionalitás, kreativitás és együttműködési képesség.

8. *A tanulók aktuális érzelmei:*

Az aktuális érzelmi állapot alapvetően befolyásolhatja a kognitív folyamatokat, vagyis az információ észlelését, feldolgozását, tárolását. A tanulással kapcsolatos pozitív érzelmek serkentő hatással vannak a tanulásra, elsősorban a kreativitás és a stratégiák rugalmas használata terén.

9. *Az érdeklődés:*

A tantárgy iránti érdeklődés nagyban meghatározza a figyelem és a gondolkodás irányát, hatással van az érzelmekre, a döntésekre. Az érdeklődés iránya a személyiség speciális jellemzője, mely azonban az oktatás hatására jelentősen megváltozhat. Ha a tanulót egyáltalán nem érdekli a tanulás tartalma, amotivációról beszélhetünk.

10. *A család szociokulturális háttere:*

A család szocio-ökonómiai jellemzői jelentős befolyást gyakorolnak az iskolai motivációra és a teljesítményre, elsősorban a verbális készségeken, az anyanyelvi teljesítményen keresztül. Ezen kívül szoros az összefüggés az iskolai teljesítmény és a szülők iskolázottsága között, valamint erőteljes a család tanulással kapcsolatos értékrendjének, az érdeklődés támogatásának, élmények biztosításának a hatása, meghatározó a szülő-gyermek interakciók gyakoriságának és az elvárásoknak szerepe (RÉTHYNÉ, 2003).

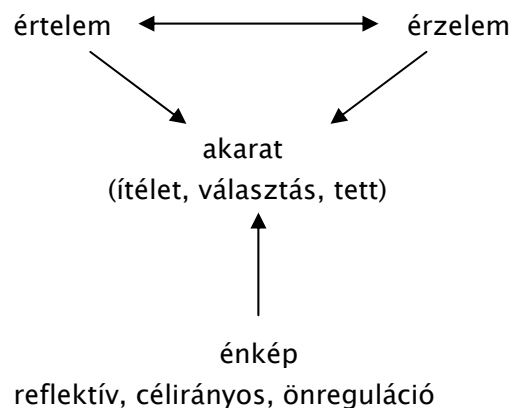
Ezek a tényezők egyéb belső jellemzők (például képességek, intelligencia), valamint a szituációs és környezeti változók összjátékának eredményeként alakítják, formálják a motivációt, így annak változtatása, fejlesztése igen összetett, gyakran a tanárok erejét meghaladó feladat. A tartós motiváció kialakításához így az egyes összetevők pozitív irányú változtatása mellett a leglényegesebb folyamat az *önszabályozó tanulás* kialakítása.

1.3.4. *Az önszabályozó tanulás*

A tanulás legfontosabb összetevői PINTRICH és DE GROOT (1990) áttekintése alapján a hozzáértés, a tanulás önszabályozása, a motiváció és az érzelmek. MCCOMBS (1999) szerint azok a stratégiák fokozzák leginkább a motivációt és a teljesítményt, melyekben szerepet kapnak az egyén autonómiára, önmeghatározásra, személyes kontrollra és önszabályozásra irányuló szükségletei. Miért olyan nagy jelentőségű az önszabályozás? Ez a kognitív és a motivációs önregulációt is magában foglaló interaktív folyamat (BOEKAERTS, 1997) lehetőséget teremt arra, hogy a tanuló a tanulás során maga végezze az irányítás, kontroll és szabályozás feladatait, így képes legyen önállóan, saját akaratú döntésének megfelelően ismereteket elsajátítani. Ez magyarázatot ad arra, hogy miért tudnak az emberek akkor is tanulni, ha nincsenek rákényszerítve.

Az önszabályozás az egyén szükségleteivel összhangban álló személyes célok megfogalmazásának képessége, valamint egy tanulási stratégiákat kiválasztó képesség, mely a feladat megoldása során fellépő problémákat, konfliktusokat képes rugalmasan megoldani (RÉTHYNÉ, 2002). Hátterében az akarati tényezők állnak. KUHL (1984) világított rá, hogy az információfeldolgozás és a motiváció között a tevékenységkontroll áll, ez kapcsolja össze a gondolkodáson és cselekvésen keresztül a helyzetet, a személyes célokat, az önreguláló aktivitást és a tevékenység elvégzését. Önszabályozott tanulásról akkor beszélünk, ha „egy személy önmagát motiválja, és a tanulási tevékenységet önállóan, önmagáért felelősen tervezi, strukturálja, vezérli és kontrollálja. (...) Az önszabályozás a kontrolltevékenység önintegrációs formája, az önkontroll pedig az önfegyelmi aspektusa” (RÉTHYNÉ, 2003, 47.o.). A tanulás ebben az értelemben már nem csupán a külső ismeretek interiorizálását jelenti, hanem sokkal inkább egy önszabályozó tapasztalati értelmezési folyamat. Az önszabályozás folyamatában megjelenik a célok tervezése és megfogalmazása, a végrehajtó stratégiák kidolgozása, a célok és követelmények monitorizálása és az önértékelés.

5. ábra. A reflektív önszabályozás folyamata (Réthyné, 2003, 56.o.alapján)

A reflektív önszabályozás működésének a legfőbb következménye, hogy a tanuló egyre kevésbé függ a külső körülményektől. A külső hatások és a korábbi tapasztalatok egybevetése során a személy értékeli a különböző forrásból származó információkat, így az akarat által vezérelt választásban, tettekben az érzelmi és értelmi tényezők is megjelennek. Az értékelési folyamat jelentősen befolyásolja az énkép alakulását, amely aztán visszahat az érzelmi, értelmi és akarati folyamatok működésére, mint azt az 5. ábra is szemlélteti.

Az önszabályozó tanulás működéséhez szükség van kihívást jelentő feladatokra, melyek beindítják a problémamegoldó folyamatokat, kell hozzá egy önmegvalósításra kész én és a környezet támogató feltételei. A tanulás során az önvezérlés pozitív korrelációs kapcsolatban áll az intrinsic motivációval, a kellemes érzelmekkel és a metakognitív szabályozó folyamatokkal, így az önszabályozás által nő a tanulási erőfeszítés és a teljesítmény (RÉTHYNE, 2002). Az önszabályozás folyamatai párhuzamba állíthatók a megküzdés, a coping működésével, amikor egy személy tudatosan alkalmaz cselekvéses vagy kognitív műveleteket egy stresszel teli helyzet vagy egy anticipált fenyegetés hatására létrejövő feszültség feldolgozására (OLÁH, 1996).

1.3.5. Kozéki Béla motivációs elmélete

A teljesítménymotiváció fogalma gyakran kiindulópontot jelent az iskolai motiváció értelmezésében, pedig ez önmagában nem tudja megmagyarázni az iskolai teljesítmény motivációját. Miért? Az iskolai tevékenység a teljesítménymotiváció kibontakozásának csupán egy lehetséges terepe, más színtereken is megjelenhet a teljesíteni akarás vágya, a teljesítménymotiváció. Ugyanakkor az iskolai motiváció sokkal több mindent magában foglal a pusztán teljesíteni akarásnál, hiszen a tevékenységek nem csupán a tanulásra irányulnak, nem csak a tanulás a cél, a tanulásban pedig nagyobb a szerepe a feladatszüneteknek, a kitartó, szorgalmas munkának és az interperszonális kapcsolatoknak, mint a teljesítménymotiváció egyéb formáiban (KOZÉKI, DEÁK, 1983).

KOZÉKI Béla ennek értelmében olyan modellt dolgozott ki, melyben a motivációt a személyiség fejlesztésének és fejlődésének összességében elhelyezve ábrázolja. Meghatározása szerint „az iskolai motiváció is az egyéni motivációs struktúra része, illetve annak az iskola szervezeti és tartalmi jellemzői által befolyásolt származéka, (...) ennek megfelelően az iskolai motiváció körébe tartozik minden olyan motívum, mely az iskolai személyiségfejlődésben szerepel, mely az iskolai személyiségfejlődésben alakul” (KOZÉKI, VERMA 1984, 549.o.). Az általa használt többdimenziós elrendezés lehetővé teszi az általánosításokat, törvényszerűségek és típusajátosságok megállapítását, ugyanakkor biztosítja az egyéni jellegzetességek, árnyalatok azonosítását, megőrzését. KOZÉKI koncepciójának lényeges eleme, hogy modelljében egyenlő hangsúlyt kapnak az affektív, kognitív és morális motívumok. Szerinte a tanulók iskolai teljesítményét és viselkedését alapvetően az interakciók során kialakuló, kifejeződő *affektív-szociális*, a kompetenciaszerzést és az érdeklődés követését átfogó *kognitív*, valamint a lelkiismeret alapján a követelményteljesítésre való igyekezetből és felelősségvállalásból összetevődő

morális motívumok határozzák meg (KOZÉKI, ENTWISTLE 1986). E típusok, a mögöttük húzódó fő motívumok, valamint az iskolai motivációs faktorok részletes leírását az 1. táblázatban láthatjuk.

1. táblázat. A tanulási motiváció összetevői (Kozéki, Entwistle 1986, 275. o. alapján)

Fő motívumok, szükségletek	Iskolai motivációs faktorok	Megerősítés motivációs formái	A tanuló motivációs típusa
MELEGSÉG Gondoskodás, érzelmi melegség szükséglete	MELEGSÉG Jó intim érzelmi kapcsolat	Érzelmi és szociális kötelékek	KÖVETŐ Fő a jó kapcsolat, szerettség megszerzése. Melegszívú, szorgalmas, megbízható, passzív, kudarckerülő.
AFFILIÁCIÓ Odatartozás szükséglete (főleg egykorúakhoz)	SZOCIABILITÁS Elfogadottság, felnőttek-hez és egykorúakhoz való tartozás		
IDENTIFIKÁCIÓ Elfogadottság szükséglete (főleg nevelők részéről)			
KOMPETENCIA Tudásszerzés szükséglete	KOMPETENCIA Tapasztalás, tudásszerzés, ügyesedés	Kognitív és praktikus teljesítés	ÉRDEKLŐDŐ Fő a kognitív téren való sikeresség. Érdeklődő, kreatív. Szereti a versengetést, saját érdeklődés követését. Szociabilis, bár nem melegséget, inkább népszerűséget igényel.
INDEPENDENCIA A saját út követésének szükséglete			
ÉRDEKLŐDÉS Kellemes közös aktivitás szükséglete			
FELELŐSSÉG Önintegráció, morális személyiség és magatartás szükséglete	FELELŐSSÉG Moralitás, jellemvonások irányította magatartásra törekvés	Személyes és társadalmi felelősség, moralitás, lelkiismeretesség	TELJESÍTŐ Fő a becsületes, eredményes feladatteljesítés, a saját tökéletesedésért érzett felelősség, helytállás. Önálló, érzelmileg is független.
LELKIISMERET Bizalom, értékelés szükséglete, önérték			
RENDSZÜKSÉGLET Az értékek követésének szükséglete			
PRESSZIÓÉRZÉS Annak érzése, hogy a nevelők megértés nélkül és teljesíthetetlenül sokat követelnek			

A fő motívumok, szükségletek három motivációs dimenzióba tömörülnek:

- Az *affektív dimenzió* az emberekhez való viszonyt meghatározó késztetéseket tartalmazza. Az elfogadás, odatartozás vágyának főbb összetevői az érzelmi kapcsolat, szeretet, a szociabilitás, csoportba tartozás, közösségi érzés és az azonosulás és hasonulás

vágya. E késztetések kielégítésének lehetőségei meghatározzák, hogy az egyén hogyan közeledik másokhoz, és azok hogy fogadják őt el. A szülővel való kapcsolat alapján alakul ki, majd később fokozatosan erősödik más felnőttek, gondozók, tanárok és a kortárs csoport ösztönző ereje.

- A *kognitív dimenzió* késztetéseiben az egyénnek a feladathoz való viszonya tükröződik. Főbb elemei a tudásvágy, hatékonyság vágya, kompetencia, mesterségbeli tudás öröme, az autonómia, independencia, a világban való önálló tájékozódás, az érzelmi függetlenség iránti igény és az aktivitás öröme, az érdeklődés. Megfelelő működéséhez szükséges a valóság önálló, aktív megismerése, ugyanakkor megfelelő korlátok, határok biztosítása a biztonság érzésének megtartása érdekében. Ennek érdekében a nevelés során nem a kíváncsiságot, megismerési vágyat, a kognitív késztetéseket kell gátolni, hanem egy másik, az effektív dimenzió pozitív motívumcsoportjainak szabályozó hatására van szükség.

- A társadalmi, morális, *effektív dimenzióban* az embernek önmagához, mint társadalmi lényhez való viszonya jelenik meg. E késztetéscsoportba tartozik a felelősség, az önintegráció, az egyéni és társadalmi értékrendszer, normarendszer, világkép egyeztetésének szükséglete, a lelkiismeret, a kiegyensúlyozottság, önértékelés, normáknak való megfelelés, valamint a rend megteremtésének, az értékek követésének, ezáltal a környezet megbecsülésének szükséglete. Kialakulásához egy megfelelő, a gyermek életében jelen levő értékrendszerre van szükség, mely a szülők, nevelők normáinak átvétele során szilárdul meg, ezt követi a tudatos törekvés az értékek realizálására, a normáknak megfelelő viselkedés kialakítására (KOZÉKI, 1980).

A motivációs rendszer csak a dimenziók közti helyes egyensúlyra épülve funkcionál egészségesen. Újabb kutatások is rámutatnak, hogy „nem egy-egy motívum domináns volta adja a fejlett tanulási motívumrendszert, hanem sokkal inkább egy többkomponensű, optimálisan fejlett motívumrendszer, mely lehetővé teszi a környezeti feltételekhez, a tanulási környezethez való adaptív alkalmazkodást” (JÓZSA, 2002, 240.o.). Potenciálisan minden motívum megvan minden gyerekben, de hogy ezek közül melyik milyen mértékben fejlődik ki és milyen kombinációban működik, az elsősorban a motiváló hatásoktól függ. A motiváló hatások gyakorlatilag a gyermek születésétől kezdve jelen vannak és alakítják a motivációs struktúrát, így egyértelmű, hogy kialakulásában döntő szerepe van a családnak, a családi életben folyó tevékenységeknek (KOZÉKI, HRABAL, 1983). Az iskolában folyó munka is csak a család ösztönző hatására támaszkodva, azzal együttműködve lehet eredményes.

A pedagógiai gyakorlat számára a modell fontos következtetése, hogy a motívumok, szükségletek előfordulása, erőssége, elrendeződése alapján többféle eredményes motivációs típust lehet meghatározni, vagyis különböző személyiségű gyermekek különböző utakon valósíthatják meg ugyanazt a nevelési célt. Valószínűleg nem ugyanazok a dolgok motiválják a tanulókat, nem biztos, hogy ami az egyiknek jó, az a másiknak is megfelelő. A motiváció dimenzióinak relatív erőssége alapján három alapvető motivációs típus írható le: a dependens előíráskövető, az önálló érdeklődéskövető és az eredményességre koncentrálnak felelősségvállaló. A *követő* típusú tanulók elsősorban a tanár kedvéért dolgoznak, elvárják tőle, hogy a tananyagot és az elsajátítás módját strukturálja, pontos előírásokat adjon. Nem szeretnék csalódást okozni a tanárnak, ezért a kudarcotól gyakran félnek. Fő késztetésük az affektív melegség és a követleményteltetés. Az *érdeklődő* típusú tanuló fő motívuma a kognitív érdeklődés, fő célja az érdeklődés tárgyának, az érdekességnek a keresése. Kedveli a népszerűséget, igyekszik vezető szerepet vállalni, emiatt az affektív-szociális motívumok közül elsősorban az affiliáció motiválja. A *teljesítő* tanuló fő motívuma a felelősségérzet, vagyis az eredmény elérése miatt érzett felelősség, a kitartás. A kognitív kompetencia-motívum, a tudás megszerzése iránti vágya szintén erős (KOZÉKI, ENTWISTLE 1986). A hatékony motiválás szempontjából tehát egyértelműnek tűnik, hogy a személyiséget, a szükségleteket sokkal differenciáltabban kell figyelembevenni. A pszichológus és a nevelő feladata ebben az értelemben az, hogy „mindegyik típust hozzájuttassa az elismerés, a siker, a boldogulás örömehez. Úgy, hogy mindegyik önmaga maradjon, az egyik elsősorban kedves, a másik erősen ambiciózus, a harmadik mindig felelősségvállaló, csak közben változzék bennük pozitívvá az esetleg kialakulófélben levő kiszolgáltatottságérzés, a rivalizálás vagy éppen a fanatizmus” (KOZÉKI, 1989, 240.o.).

További lényeges megállapítás, hogy a motivációs rendszer folyamatosan, dinamikusan változik. Egyrészt a motiváció az egyéni jellegtől a *közösségi jelleg* irányába halad. Ez azt jelenti, hogy a dimenziók a személyiség kiteljesedésével egyre inkább kiszélesednek, vagyis az egyéni affektív késztetések, a saját biztonságérzet megteremtésére irányuló kompetenciakésztetés és a szülői elvárásoknak történő megfelelés egyre inkább kibővül a társak, a tágabb közösség iránti érzelmi kapcsolat, szolidaritás, a társadalmi hasznosság, alkotni vágyás és a közösségi, társadalmi normák elfogadásának igényével. A második mozgásirány a *belsővé válás* folyamata, mely során az utánzástól az azonosulás irányába, a belátás, a saját értékrend és normarendszer

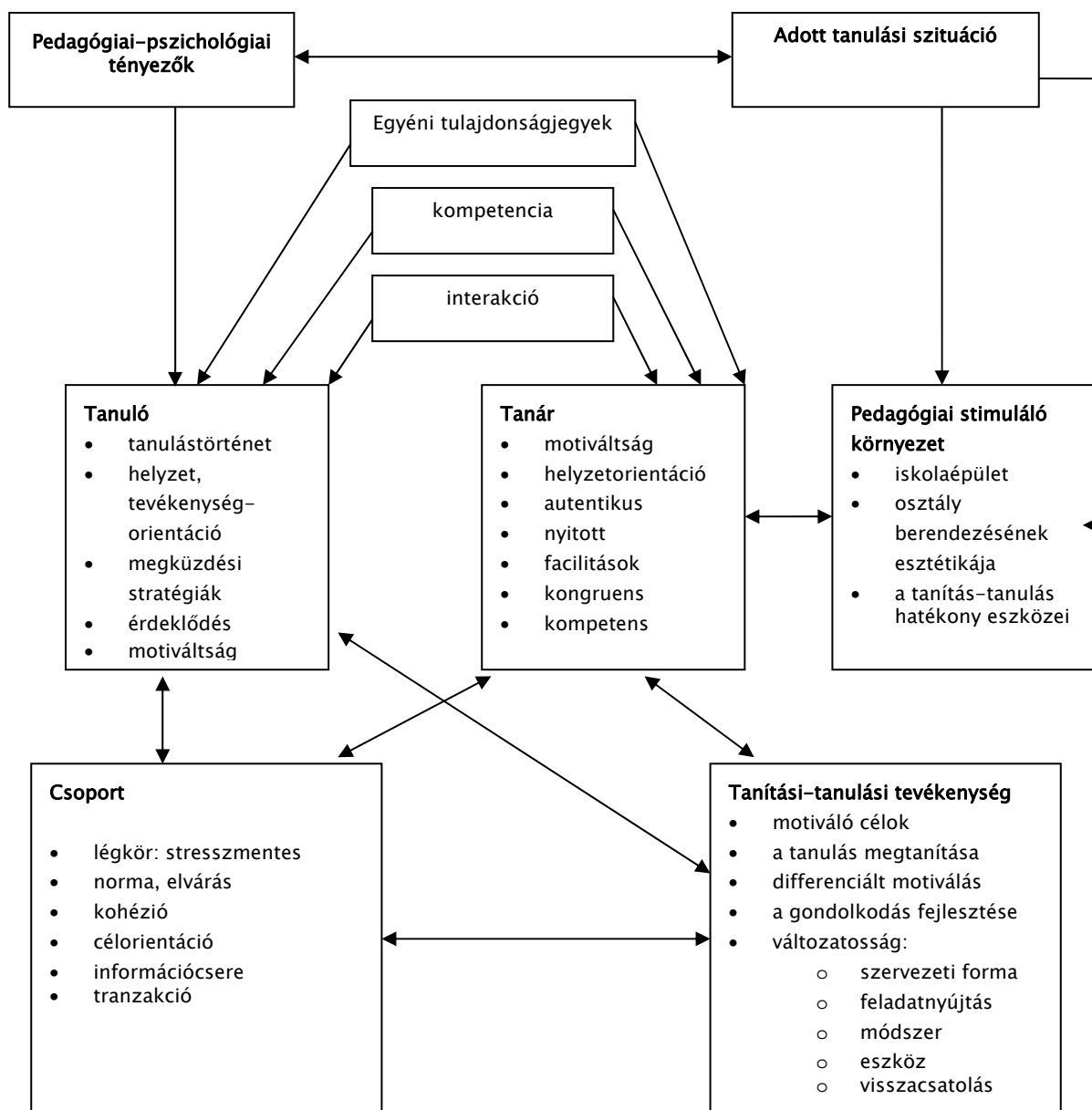
kialakítása felé halad a motivációs dimenziók változása. Végül pedig változás történik a kontrollátlanság felől a *kontroll* irányába. Ez a serkentő és gátló hatások közti egyensúly megteremtését, az önkifejtés és önkontroll megfelelő arányainak megtalálását, fejlett motivációs rendszerben pedig az autoregulációt, önszabályozást jelenti (KOZÉKI, 1980).

Az iskolai motiváció kiterjedt kutatása rámutatott egy érdekes összefüggésre is, mely az egyén motivációs típusa és a tanulás stílusa, a feladatok elvégzésének módja között áll fenn. Mindkettő mögött egy, az illetőre jellemző, viszonylag állandó struktúra húzódik, melyek elemei egymással párhuzamba állíthatók. A tanulási stílus, tanulási orientáció számos összetevője közül a legfontosabbak a felszíni vagy *reprodukáló*, a *mélyreható* és a *stratégiai* tanulás-megközelítés, melyek alapján három orientációs típus bontakozik ki: a reprodukáló, az értelmet kereső, racionális és a szervezett orientációs típus. A skót szerző, ENTWISTLE és KOZÉKI közös kutatásai (ENTWISTLE, KOZÉKI, 1985; KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986) azt sugallják, hogy e két modell jól kiegészíti egymást, így ebben kutatásban is megjelenik mindkét megközelítés.

1.3.6. A motiválás pedagógiai eszközei

A motivált és hatékony tanulás, az iskolához és ismeretelsajátításhoz fűződő pozitív viszony kialakítása és fenntartása a tanítási-nevelési folyamat egyik jelentős célja. Nem tanulhat mindig minden tanuló a legmagasabb motivációs szinten, de azt el kell érni, hogy az iskolai munka, a tanulás általában érdekelje a tanulókat, azt szükségesnek, jónak, értékesnek lássák. Hogyan lehet ezt elérni? Hogyan lehet a tanulókat motiválni? Ehhez először tudnunk kell, mit jelent maga a motiválás. A motiválás „egy kívánatos célállapot elérésére való késztetés, irányítás, koordinálás a tanuló tanulási tevékenységre való ösztönzése céljából. A motiválás egyrészt cél mint a személyiségfejlesztés programja a magasabb szintű motivációk kialakítására, s eszköz mint a megfelelő hatékonyságú tanulás nélkülözhetetlen segítője.” (RÉTHYNE, 2003, 80-81.o.) A motiválás tehát a tanulás intenzitásának, tartósságának és önállóvá válásának elősegítésével a teljesítmény minőségének növelését, és a hosszú távon kialakuló, belsővé váló, önszabályozó motívumok kialakítását célozza. Hogyan lehet motiváló módon tanítani? A 6. ábra a motiváló tanítási modellt mutatja be.

6. ábra. A motiváló tanítás modellje (Réthy, 2003, 82.o. alapján)

A modell a motiváló tanítás egyes elemeinek, valamint azok egymáshoz való viszonyának leírásával rámutat, hogy a motiváló hatás elérése sok összetevő együttes hatásának eredményeként jöhet létre. A tanuló és a tanulócsoport, valamint a tanulási szituáció, a környezet és a tanítási-tanulási tevékenység jellegzetességei a tanári megnyilvánulásokon keresztül dinamikusan alakítják a motiváló hatásokat. Nincs tehát egy egységes eljárási mód, mely receptet ad a tanulók motiválására, sokkal inkább egy elvi keret, mely kijelöli a motiválás módjának lehetséges útjait. Az összetevők közül kiemelném a pedagógiai pszichológiai tényezőknek, ezen belül is a tanulók egyéni jellemzői ismeretének a fontosságát, mely e kutatás fókuszában áll.

A tanári munka *előkészületi, tervezési* szakaszában a motivált tanulás elérése érdekében a következő tevékenységek elvégzése ajánlott:

- A tanulók egyéni különbségeinek és a különbségekből adódó feladatok számbavétele: a képességek, tudásszint, érdeklődés, motiváció, kulturális, szociális és érzelmi háttér megismerésével a különböző feladatok, a differenciálás, a fejlesztés, korrekció és kompenzálás lehetőségeinek átgondolása.
- Tevékenységi formák elemzése: csoportok alakításának szempontjai, csoportok közötti mobilitás átgondolása, munka felosztása, tanár-és tanulóközpontú munkaformák, tanári visszajelzés, értékelési formák megválasztása.
- Szituációtól függő ösztönzések, szociális tanulás tervezése: aktivizálás, társas irányultság, kooperáció, együttműködés kialakítása.
- Kognitív ösztönzők tervezése: a tanulás tanításának átadása, a metakogníció fejlesztése.
- Morális ösztönzők tervezése: szabályok, csoportnormák rögzítése, kötelességtudat, felelősség, önállóság, megküzdési stratégiák fejlesztése, kezdeményezések ösztönzése.
- Érzelmi ösztönzők tervezése: motiválási stratégiák kialakítása a feladatokban rejlő lehetőségekkel, élmények biztosítása, demokratikus légkör, megfelelő hangnem, konfliktuskezelés, érzelmi reagálások és nyitottság megteremtése.

A tanári munka *lebonyolítási* fázisában, vagyis a tanítási órákon a következő eljárások alkalmazása szükséges:

- Tanulásra kész lelkiállapot kialakítása: figyelem, érdeklődés, aktivitás, kíváncsiság felkeltése, ráhangolódás, oldott légkör kialakítása, mely a biztonságérzetet és az affiliációs szükségleteket kielégíti, szorongás csökkentése, a tanulási célok pontosítása.
- Az oktatási folyamat motiváló modelljeinek tudatos, a pedagógiai céloktól függő differenciált alkalmazása: a tanítási feladat, a környezet, a csoport jellemzőinek és a tanuló személyiségjegyeinek ismeretében a megfelelő oktatási formák kiválasztása.
- A differenciálás és individualizáció érvényesítése: a megerősítés, a feladatok nehézségi fokának, a segítségadás mértékének differenciálása a tanuló képességei, motiváltsága, önértékelése alapján.
- A tanulni tudásra nevelés, a tanulási tevékenység tudatos formálása: saját tanulási stílus ismerete, önismeret, tanulási technikák, módszerek bemutatása.

- A tanári-tanulói interakciók, elvárások optimális kialakítása: személyesség, szociális kapcsolatok fejlesztése, humor, verbális és nem verbális kommunikáció kongruenciája, megfelelő attribúciók és biztonságos légkör kialakítása, megfelelő visszajelzések és elvárások biztosítása.
- A megfelelő tanítási anyagok, eszközök biztosítása: megfelelő tankönyvek, kiegészítő anyagok kiválasztása, ösztönző tárgyi környezet, a tanítási eszközök változatos alkalmazása (szemléltetés, film, multimédia), az iskolai szervezet külső kapcsolatainak bevonása.
- Differenciált teljesítményértékelés: szociális vagy individuális alapú értékelés, kritériumra vagy normára orientált értékelés, a jutalmazás és büntetés hatásainak figyelembevétele.

A tanítási folyamat *értékelő, elemző* szakaszában a motiváló eljárások eredményességének átgondolása szükséges. A konkrét tudásban és a személyiségben bekövetkezett pozitív irányú változás a hatékonyság legjobb fokmérője, mely alapján fel kell tárnai az eredményesség, valamint a felmerülő problémák hátterét (RÉTHYNÉ 1995, 2003).

A motiváló eljárások alkalmazása elősegíti a tanulók motivációjának fejlődését, a hatékonyabb tanulást és a sikeresebb iskolai teljesítmény elérését.

2. AZ IDEGENNYELV-TANULÁS JELLEMZŐI

„A nyelvtudás mások megértéséből és önmagunk megértetéséből áll.(...) Egyedül a nyelvekben jelent értéket már a laikusság is. Hibákkal teli mondatok is építhetik a jóakarát hidját ember és ember között. És lehet, hogy rosszul fogalmazott mondatokban kérdezzük meg a velencei pályaudvaron, hogy melyik vonatra kell szállnunk, de még mindig jobb, mintha ennyire sem futja a tudományból és Milánó helyett visszautazunk Budapestre.”

Lomb Kató

2. 1. Az idegennyelv-tanítás helyzete Magyarországon a rendszerváltozás után

Az utóbbi két évtized jelentős változásokat hozott a nyelvtanítás gyakorlatában. A korábbi, viszonylag egységes, áttekinthető, ugyanakkor egysíkú, a választási szabadságot meglehetősen korlátozó rendszer után a magyarországi idegennyelv-oktatás jelentős fordulatot vett a rendszerváltás idején. A sokszínűbb, változatosabb, az igényekhez jobban alkalmazkodó oktatási formák megjelenése átalakította a nyelvtanítás módszereit, a vizsga- és követelményrendszereket, ezzel párhuzamosan pedig a tanult nyelvek és a nyelveket beszélők száma is megváltozott.

1989/90 előtt az iskolákban kötelezően tanított nyelv az orosz volt, ezen kívül csak elvétve akadt néhány tagozatos iskola, ahol nyugati nyelveket tanítottak. Az idegen nyelvek tanítása összességében nem volt túl sikeres, hiszen az oroszal szembeni társadalmi ellenállás, a nyugati nyelvek használhatóságának szűkös lehetőségei nem motiválták igazán a nyelvtanulókat, a nyelvtanárok száma és felkészültsége sem segítette minden esetben a tanulni vágyókat. A 80-as évek második felében és a rendszerváltozás után mindez gyökeresen megváltozott. A használható nyelvtudás iránti társadalmi igény rohamosan nőtt és a szakmai előrejutás, a továbbtanulás és a mindennapi kommunikáció alapvető feltételévé vált. Ezzel párhuzamosan egyre népszerűbbé váltak az iskolarendszeren kívüli nyelvvoktatási lehetőségek, a különféle tanfolyamok, nyelviskolák, az 1989/90-es tanévtől pedig az alap- és középfokú oktatási intézmények maguk határozhatták meg a kötelezően választható idegen nyelveket.

2.1.1. Nyelvismeret és tanult nyelvek

TERESTYÉNI TAMÁS 1994/95-ben végzett felmérése szerint (TERESTYÉNI, 1996) a 14 éven felüli lakosság 11,8%-a ismer saját bevallása és önértékelése szerint legalább egy idegen nyelvet, két nyelvet 3,6% beszél, ugyanez a 18 év fölötti lakosság esetében pedig 11,2% és 3,3%. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a 18 év feletti lakosság körében 9,2%-os nyelvtudást regisztráltak, ami a nyelvtudók számának lassú emelkedését mutatja. Ezek az adatok a növekedés tendenciáját tekintve biztatóak, ugyanakkor más európai országokkal (pl. Ausztria, lásd TERESTYÉNI, 2000) és az EU célkitűzéseivel (két európai nyelv az anyanyelven kívül) összevetve még nem igazán adnak okot elégedettségre. Az idegennyelvek oktatásában azonban nincs elmaradásunk más európai országokkal szemben, az alapfokú nyelvoktatás kezdetének időpontja, az oktatott nyelvek és az óraszámok tekintetében hasonló a helyzetünk (IMRE, 2000).

Milyen nyelveket ismerünk? A már említett felmérés eredményei szerint 1994/95-ben a 14 éven felüli lakosság 6,3%-a beszél németül, 5,5%-a angolul, 1,9%-a oroszul, míg franciául, olaszul és egyéb nyelveken 1% alatti az arány. Érdekes tehát, hogy többen beszélnek németül és angolul, mint oroszul, annak ellenére, hogy az negyven éven át kötelező tantárgy volt az iskolákban. A tanult nyelvek elterjedtségének mértékében jellegzetes regionális különbségek mutatkoznak az országon belül. A német nyelv az országos átlag fölötti szinten van jelen azokban a megyékben, ahol a szomszédos Ausztria miatt ez kiemelt jelentőségű, így Győr-Moson-Sopron, Vas, Veszprém és Zala megyében, többen tanulnak angolul Budapesten, és Csongrád megyében, de a Duna-Tisza köze és a Tiszántúl területén (Szabolcs kivételével) is az átlagnál magasabb az angolul tanulók aránya, míg az orosz nyelv Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legelterjedtebb (IMRE, 2000).

A *preferált idegen nyelv* tekintetében, vagyis hogy mit tanulnának szívesen, az angol és a német nyelv határozottan az élen áll. Érdekes, hogy arra kérdésre, hogy miért az adott nyelvet tanulnák szívesen, a válaszadók többsége az angol nyelvvel kapcsolatban a használhatóságot és a nemzetközi jelentőséget említette, a némettel kapcsolatban hasonló érvek merülnek föl (bár ritkábban), ugyanakkor megjelenik a kapcsolatokra utaló vagy érzelmi jellegű motívum, míg a francia és olasz nyelvet preferálók gyakran hivatkoztak a nyelv szépségére és a kulturális értékek megismerésére. A diákok és a fiatalabb korosztály körében népszerűségét tekintve egyértelműen az angol nyelv áll az első helyen (DÖRNYEI, NYILASI, CLÉMENT, 1996), ami a tanuló jövőbeni nyelvválasztását is

meghatározza (CSIZÉR, DÖRNYEI, NYILASI, 1999), így első helyen a tanulók 58%-a az angolt, 28%-a a németet, 5% és 4%-a a franciát és az olaszt választja. Angolul tehát a legtöbben meg akarnak tanulni, ismeretét elengedhetetlennek tartják, hiszen ez a nyelv a globalizáció, valamint a tömegtájékoztató és az információs technológiák térhódításának eredményeként egyfajta „lingua franca”-vá vált a nemzetközi kapcsolatok terén, de a kutatás, a kereskedelem, a turizmus, az üzleti élet is elképzelhetetlen az ismerete nélkül. Fontos megjegyezni, hogy bár az EU-ban is egyre nagyobb a három munkanyelv (angol, német, francia) szerepe, azért egyéb, főleg regionális jelentőségű nyelveknek is kiemelt helye lehet a globalizált világban az identitáshoz kapcsolódó funkciókon, a kisebbségi nyelvek használatán és a szomszédos országok közti kapcsolatok növekedésén keresztül (SZÉPE, 2000).

2.1.2. A nyelvtudás szociális háttere

A nyelvtudás és nyelvtanulás hátterében húzódó *szociális és kulturális* jellegzetességeket vizsgálva érdekes eredményeket találunk. ANDOR MIHÁLY 1997-ben és 1998-ban végzett vizsgálatai (ANDOR, 2000) rámutatnak, hogy Magyarországon leginkább az iskolai végzettség determinálja a nyelvtudást, vagyis minél magasabb valaki iskolai végzettsége, annál valószínűbb, hogy beszél idegen nyelveket. Ez még önmagában nem meglepő, az viszont már inkább, hogy a községekben lakó diplomások nyelvtudása jelentősen alatta marad a fővárosban lakókéknak. Mi lehet ennek a hátterében? Talán a városok és falvak közti jelentős kulturális színvonalbeli különbség, de az is lehet, hogy a lakóhely csak egy közvetítő faktor, mely a szülők kulturális és iskolázottságbeli színvonalát közvetíti. Minél nagyobb ugyanis egy település, annál több ott a diplomás, ezáltal nagyobb a valószínűsége annak, hogy az adott személy szülője is diplomás volt. További tény, hogy minél magasabb kulturális színvonalú családba születik egy gyerek, annál nagyobb a valószínűsége, hogy nyelvtagozatos osztályba jár, hogy iskolán kívül is tanul nyelveket, hogy érettségig adó középiskolában és gimnáziumban tanul, és hogy továbbmegy a felsőoktatásba, ahol a diploma feltétele a nyelvvizsga. Az apa iskolai végzettsége és a gimnáziumba járás valószínűsíti továbbá, hogy első nyelvként az angolt választja a tanuló. TERESTYÉNI (1996) hasonló eredményekről számol be, mely szerint minél magasabb iskolai végzettségű, minél fiatalabb korcsoporthoz tartozik és minél urbanizáltabb környezetben él valaki, annál nagyobb a valószínűsége, hogy idegennyelvtudással is rendelkezik.

Felvetődő kérdés, hogy az *anyagi háttér* milyen szerepet játszik a nyelvtanulásban, hiszen a nyelvi különórák, tankönyvek, vizsgadíjak pénzbe kerülnek. A magasabb végzettségűek általában jobb anyagi körülmények között élnek, több TV, számítógép, fényképezőgép található otthonukban, míg az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők családjában gyakrabban fordul elő, hogy nincs elég pénz rezsire, ruhaneműre. Ez jelentős különbség, de mégsem csak az anyagi okok determinálják a nyelvtanulást. Két foglalkozási csoport, értelmiségi és vállalkozó összehasonlításával kiderül, hogy az értelmiségi csoportnál szignifikánsan gyakoribb, hogy nincs pénz ruhára, de több a könyv a családban, több könyve van a gyerekeknek és több a számítógép, míg a vállalkozóknál több a video, tehát nincs lényeges anyagi különbség a két csoport között, ami van, az is inkább a vállalkozók javára. Ugyanakkor mégis az értelmiségiek gyerekei járnak nagyobb arányban nyelvi különórára, gimnáziumba, főiskolára és egyetemre. Vagyis az idegen nyelvek tanulásában több elem összegződik, a „nyelvtudás fontosságának pontos, mély és személyes tapasztalatokkal megerősített felismerése, a nyelvtudás minél több konkrét felhasználási módjáról birtokolt ismeret, a megszerzéshez szükséges és alkalmas eszközök megtalálása, esetenként a család lemondása bizonyos javakról és élvezetekről, azaz az életszervezés sajátos prioritásrendje stb. Ezek viszont sokkal inkább kulturális jellegű tényezők, mint anyagiak” (ANDOR, 2000, 728.o.).

2.1.3. A nyelvtanítás gyakorlata

Míndezek a jellegzetességek és változások, csakúgy mint az átalakuló társadalmi igények elengedhetetlenné tették a *nyelvtanítás korszerűsítését*. Az iskolarendszerű nyelvoktatás modernizációs folyamatait a statisztikai adatok elemzésén keresztül akár sikertörténetnek is nevezhetjük (VÁGÓ, 2000), ugyanakkor azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, hogy a rendszerváltás utáni években nagy nehézséget jelentett (és talán máig jelent) a tantervek és nyelvvizsgakövetelmények kialakítása, a megfelelő tananyagok és tankönyvek használata és a tanárutánpótlás (ENYEDI, MEDGYES, 1998).

A 90-es évek a nyelvvizsgák akkreditációja jegyében teltek, ezáltal kissé háttérbe szorult az állami nyelvoktatás kérdése: NIKOLOV (2001) és PETNEKI (2002) átfogó képet ad ennek az időszaknak a nehézségeiről. Az országos nyelvpolitikai stratégia jó ideig zavaros, nem egyértelmű irányvonalai megnehezítették az alapműveltségi és érettségi vizsga, valamint a helyi tantervek követelményeinek meghatározását, a közoktatás vizsgái és az osztálytermi folyamatok máig sem igazán tükrözik a kerettanterv kommunikatív szemléletben megfogalmazott céljait (NIKOLOV, 1999, 2003a). A

megfelelő tankönyvek kiválasztása a bőség zavarával küzdve további nehézséget jelent. A tanárutánpótlás problémája mára nagyjából megoldódott, elsősorban az orosz tanárok átképzése, a gyorsított képzési programok, valamint a folyamatos nyelvtanári képzéseknek köszönhetően. Sajnos azonban sok tehetséges tanár a megbecsülés, a fejlődés és a továbblépés távlatának hiánya miatt kilép az állami oktatásból, és magániskolák vagy egyéb céges lehetőségek után néz. A tanárok továbbképzése folyamatos feladat, melyben külön figyelmet kell fordítani néhány tanítás-módszertani kérdésre, pl. az anyanyelvhasználat, az alapkészségek integrált fejlesztésének kérdéseire, valamint szem előtt kell tartani a tanári céltudatosság, és a tanulói autonómia szempontjait (CSIZÉR, 2003a). Az iskolai nyelvoktatás környezeti feltételei általában adottak, vagyis a tanítás nyelvtanításra alkalmas termekben, megfelelő szemléltető eszközökkel történik, a technikai háttér is többnyire biztosított. Nehézség azonban, hogy a tanárok többsége tanteremről tanteremre vándorolva tartja az órákat, így az eszközöket cipelni kell, a termekben a padok elrendezése nem igazán felel meg a kommunikatív nyelvoktatás céljainak, valamint a tanárok egy része nem használja ki a rendelkezésre álló technikai lehetőségeket, így például a számítógép igen kis arányban jut szerephez (CSIZÉR, 2003b)

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkal az oktatás, a nyelvoktatás elé újabb feladatok álltak (HALÁSZ, 2000; KAPITÁNYFY, 2001; MENUS, 2000), hiszen tovább kell növelni a nyelvtudók számát, a nyelvtudás szintjét, a nyelvi választékot, ennek tárgyi, személyi és idői feltételeit meg kell teremteni a közoktatásban, ezáltal biztosítani az esélyegyenlőséget ezen a területen is, a továbbképzések, módszertani újítások és a vizsgarendszer egységesítése mellett pedig meg kell oldani a tanárok bérezését is. Ezek megvalósításához segítséget nyújthat néhány folyamatban lévő, európai akcióprogram (pl. GÚTI, 2000) vagy az Európa Tanács oktatásfejlesztési ajánlásai (MIHÁLY, 2000).

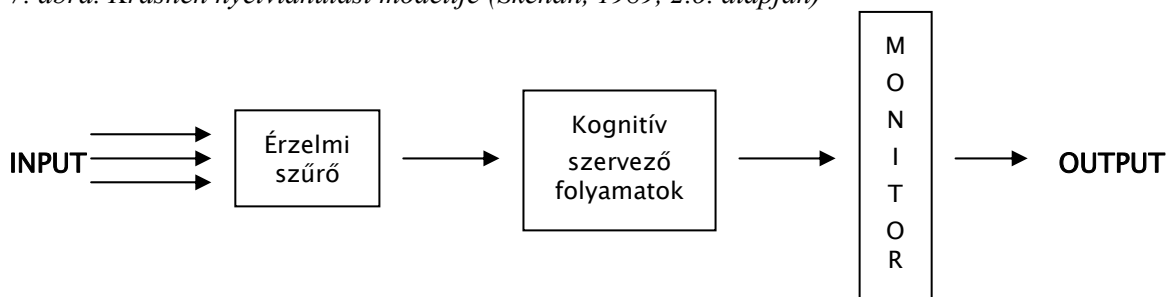
2. 2. A nyelvtanulás folyamata

Az iskolai tanulás modelljei kapcsán láthattuk, hogy milyen sok összetevő határozza meg a sikeres iskolai teljesítményt. Az idegennyelv-tanulás folyamata hasonlóan összetett, ugyanakkor rendelkezik néhány speciális sajátossággal, melyeket a különböző nyelvtanulási modellek mutatnak be.

2.2.1. Nyelvtanulási modellek

KRASHEN *Monitor modellje* a nyelvtanulás egyik legismertebb elmélete (DULAY, BURT, KRASHEN, 1982; KRASHEN, 1987). A szerző határozottan elkülöníti az idegen nyelv *tanulását* (learning) és az *elsajátítását* (acquisition), melyek között a fő különbség a szabályokra való tudatos odafigyelésben rejlik. A nyelvtanulás folyamatában kiemelt szerepet biztosít a bejövő nyelvi input, az érzelmi állapot és a gátló hatások leírásának (7. ábra)

7. ábra. Krashen nyelvtanulási modellje (Skehan, 1989, 2.o. alapján)

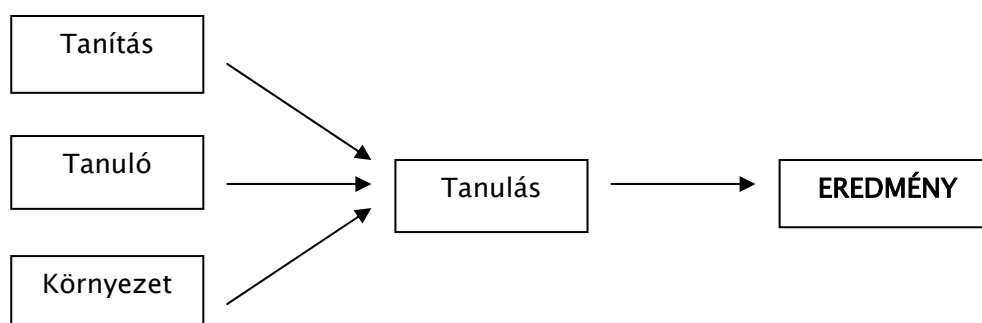

A megfelelő mennyiségű és minőségű bejövő nyelvi input biztosítja a tanuláshoz szükséges nyelvtani szerkezeteket. Bizonyos érzelmi folyamatok, állapotok azonban gátolhatják az input felhasználását, így ha ezen a szűrőn nem tudnak továbbjutni az ingerek a további feldolgozásra, akkor a nyelvtanulás akadályozott. A motivátlanság és az önbizalomhiány ezen az úton gátolja a tanulást. Ha a bejövő input feldolgozásra került, akkor az output, vagyis a nyelvi produktum létrejötte előtt a személy „monitorozza” saját nyelvi megnyilvánulásait, átgondolja, megszerkeszti azt. A monitor „túlhasználók” ebből következően gátoltak, a nyelvhelyesség szempontja számukra elsődleges, míg az „alulhasználók” inkább a kommunikációra fektetik a hangsúlyt, akár a nyelvi helyesség, pontosság kárára is. Az egyéni különbségek a modell szerint a bejövő input, az érzelmi szűrő és a monitor szintjén találhatók.

Az elmélet fő hiányossága, hogy a fogalmak leírása, például az input meghatározása vagy az érzelmi szűrő működésének megfogalmazása nem elég pontos, az empirikus alapok pedig több helyen hiányoznak.

A *Jó Nyelvtanuló* (Good Language Learner) modellje (NAIMAN és mtsi, 1978) három független és két függő változó leírásával határozza meg a nyelvi teljesítmény összetevőit (8. ábra).

8. ábra. A Jó Nyelvtanuló modellje

A modellben a független változók sorában a *tanítás* változójához tartoznak a tananyag, tanterv, módszerek és források, a *tanulói* jellegzetességek között az életkor, intelligencia, nyelvérzék, motiváció, attitűdök, személyiségjegyek és kognitív stílus, a *környezeti* változók közül pedig a nyelvtanulás kontextusa (idegen nyelv vagy második nyelv), a nyelvhasználat lehetőségei és a szociális környezet jelenik meg. A függő változók közül szerzők a *tanulás* folyamatában kiemelik a tudattalan (pl. általánosítás, transzfer, egyszerűsítés), valamint a tudatos folyamatokat (pl. stratégiák), míg az *eredmények*, a kimeneti tényezők sorában a nyelvi képességek (írás, olvasás, beszéd, beszédértés), a hibák, a köztes nyelv használata és az érzelmi reakciók jelennek meg.

A modell fő pozitívuma, hogy számba veszi a nyelvtanulás sikerességét befolyásoló tényezőket és háttérrel, alapot biztosít az interakciós hatások széleskörű elemzéséhez. Hiányossága azonban, hogy inkább felsorolás-jellegű, ezért modellnek kevésbé nevezhető, ateoretikus, kicsi a magyarázóereje.

A nyelvvelsajátítás elméletei közül néhány a rendszeren belüli tényezőkre, vagyis a nyelv vagy a tanuló alapvető, hozott jellegzetességeire, a *nyelvi univerzálékra* helyezi a hangsúlyt. GREENBERG (1974) a különböző nyelvek elemzése során a nyelvekben megtalálható, egyetemes jellegzetességeket vizsgálva arra keresi a választ, hogy milyen mértékben szerveződnek a különböző nyelvek univerzális, egyetemes szabályszerűségei alapján. Az adott nyelv tulajdonságai mentén a nyelvvelsajátítás folyamatát, a nyelvi elemek elsajátításának sorrendjét tanulmányozza. CHOMSKY (1980) a nyelvtanuló veleszületett képességei kapcsán rámutat, hogy az emberi elme bizonyos területei biológiailag meghatározott és speciális módon a nyelvtanulásért felelősek. A nyelvvelsajátítás, ebből következően, egy belső nyelvészeti tudás, az *univerzális grammatika* alapján történik. Mindkét elmélet, különösen ez utóbbi, igen nagy hatással volt az anyanyelvi és az idegen nyelvi tanulás kutatására, és egy teljesen új

kiindulópontot jelentett a további elméletekhez. A nyelvtanulás magyarázatával kapcsolatban azonban kissé hiányosak, hiszen nem igazán veszik figyelembe azt a rengeteg egyéb tényezőt (életkor, tanítási forma, motiváció, személyiségjegyek stb.), amely szintén jelentősen meghatározza a nyelvtanulás sikerességét.

Az elméletek egy további vonulata a nyelvtanulás *szociális* és *szociálpszichológiai* jellegzetességeire fekteti a hangsúlyt. Ezek közül a legmeghatározóbb SCHUMANN (1978) elgondolása, aki szerint egy idegen nyelv megtanulása az adott kultúrához való közeledést, annak elfogadását is jelenti. Ezért a tanuló és a célnyelvi kultúra közti pszichológiai és szociális távolság határozza meg elsősorban a sikerességet. Minél távolabb érzi magát valaki egy kultúrától, annál kevésbé képes hozzá alkalmazkodni, és annál kevésbé képes megtanulni a nyelvet. Ennek az elgondolásnak a fő erénye, hogy a nyelvtanulás addig kevésbé hangsúlyozott tényezőit is számba veszi, ugyanakkor, és ez már inkább negatívum, ezeknek a belső folyamatoknak, attitűdöknek és motivációnak nem veszi figyelembe a változékonyságát, képlékenységét, néhány fogalma pedig nem egyértelműen meghatározott. A legfőbb kritika az elmélettel szemben, hogy az oksági összefüggések nincsenek igazán alátámasztva, vagyis meglehet, hogy a nyelvtanulás sikerei határozzák meg a tanuló által érzékelt pszichológiai távolságot, így minél jobb nyelvtanuló valaki, annál pozitívabban viszonyul a célnyelvi kultúrához.

A *diszjunktív* nyelvtanulási modellek (pl. SKEHAN, 1989) a nyelvtanulás sikerességét a különböző összetevők egyéni interakcióiban látják. Eszerint az eredményes nyelvtanulás különböző utakon valósulhat meg, melyek a képességek különböző konfigurációjának következményei. Ez a megközelítés teret enged minden korábbi elméletben megjelenő tényezőnek, hangsúlyozva azok egyéni, változó jellegét.

2.2.2. A nyelvtanulást meghatározó egyéni jellegzetességek

A nyelvelsajátítás tanulmányozásának egyik leggazdagabb területe a tanulók közti egyéni különbségek vizsgálata. A tanulókat jellemző egyéni diszpozíciók nagymértékben meghatározzák a nyelvtanulás folyamatának kimenetét, ezért a tanári munkában is elengedhetetlen a figyelembevételük. Különböző kutatások más-más jellemzőket emelnek ki, különböző hangsúlyt fektetnek a tanulói jellemzőkre, ezek közül mutatunk be néhányat.

ALTMAN (1980) listája a meghatározó egyéni tulajdonságok közé sorolja az életkor, nem, előzetes nyelvi tapasztalat, anyanyelvi képességek, személyiségjegyek, nyelvérzék,

attitúd és motiváció, intelligencia, érzékleti modalitások, szociális preferenciák, kognitív stílus és tanulási stratégiák jellegzetességeit.

SKEHAN (1989) az egyéni jellemzőket összefogottabban rendszerezi:

1. Nyelvi képességek, nyelvérzék
2. Motiváció
3. Nyelvtanulási stratégiák
4. Kognitív, affektív jellemzők
 - Extroverzió-introverzió
 - Kockázatvállalás
 - Intelligencia
 - Mezőfüggőség
 - Szorongás
5. Interakciós hatások

LARSEN-FREEMAN és LONG (1991) adja a legátfogóbb listát e jellemzőkről:

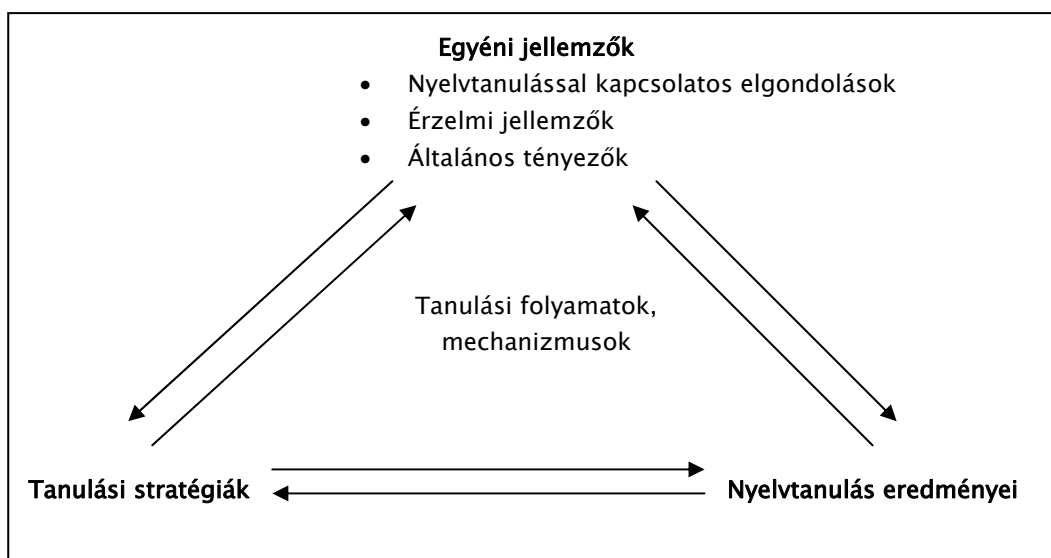
1. Életkor
2. Szociálpszichológiai tényezők
 - Motiváció
 - Attitúd
3. Személyiségjegyek
 - Önbizalom
 - Extroverzió
 - Szorongás
 - Kockázatvállalás
 - Elutasításra való érzékenység
 - Empátia
 - Gátlásosság
 - Kétértelműség iránti tolerancia
4. Kognitív stílus
 - Mezőfüggőség/függetlenség
 - Kategóriák mélysége
 - Reflexivitás – impulzivitás
 - Érzékleti modalitás preferenciája
 - Analitikus – Gestalt látásmód
5. Agyféltekei specializáció

6. Tanulási stratégiák

7. Egyéb tényezők: pl. emlékezet, nem

ELLIS (1995) elgondolása túllép a jellemzők pusztá felsorolásánál, és azokat rendszerbe állítja (9. ábra). A modell szerint az *egyéni jellegzetességek* közé soroljuk a nyelvtanulással kapcsolatos hiedelmeket, gondolatokat, az érzelmi élet (pl. szorongás, önbizalom, attitűdök) jellemzőit, valamint általános tényezőket, például a nyelvérzékét és az életkort. A változók második nagy csoportjába tartoznak a *tanulási stratégiák*, a harmadikba pedig a *nyelvtanulás eredményei*. E faktorok egymással kölcsönhatásban működnek, kölcsönösen alakítva, formálva egymást. A háromszög belső részében a *tanulás folyamatai* és mechanizmusai húzódnak, melyek a külső tényezőktől viszonylag függetlenül, a tanulás alapvető szabályai szerint, vagyis a tanulóknál többnyire hasonlóan működnek.

9. ábra. Az egyéni jellemzők vizsgálati kerete (Ellis, 1995, 473. alapján)

A szerző az egyéni különbségek kutatásának eredményeit áttanulmányozva leírja az „ideális” nyelvtanulót, vagyis összegyűjti azokat a jegyeket, melyek az egyének jellegzetességei közül a sikeresség irányába mutatnak (ELLIS, 1992). Ez alapján a jó nyelvtanuló:

- Érzékeli a csoportdinamikai változásokat és alkalmazkodik hozzájuk, így nem alakul ki benne szorongás és gátlás.
- Keresi az alkalmat a célnyelv használatára.

- A neki vagy máshoz intézett beszédet maximálisan kihasználja a beszédértés és a beszédprodukciónak gyakorlása céljából, ekkor a figyeleme elsősorban a jelentésre irányul, kevésbé a nyelvi formára.
- A célnyelvet beszélőkkel való nyelvi kontaktus során történő, valamint a tanulási technikák által történő tanulás eredményeit megfelelően összehangolja, ekkor figyeleme elsősorban a nyelvi formára irányul.
- Életkorát tekintve inkább fiatal vagy felnőtt, nem pedig gyermek, ez elsősorban a nyelvtan fejlődésében meghatározó.
- Megfelelő elemző képességgel rendelkezik, így észlelni, strukturálni és raktározni tudja a nyelvi jellemzőket, észreveszi a hibákat.
- Meghatározott és fontos céljai vannak a nyelvtanulás kapcsán (instrumentális vagy integratív motívumok), erős benne a motiváció az adott nyelvi feladatok elvégzésére.
- Kockázattalálló, ezért sok tapasztalatot szerez, akár azáltal is, hogy néha bolondnak nézik.
- Képes alkalmazkodni a különböző tanulási feltételekhez.

Az ideális tanulói tulajdonságok tehát már többnyire ismertek, tudjuk, hogy melyik tényező milyen formában áll leginkább a sikeresség szolgálatában. A kérdés az, hogy mit kezdhetünk ezeknek a jellegzetességeknek az ismeretében a kevésbé ideális tanulókkal.

EHRMAN és munkatársai (EHRMAN, LEAVER, OXFORD, 2003) rámutatnak, hogy a tanulói jellemzők maximális figyelembevételére *egyéni szabott* oktatási módszerekhez vezet. Ez többnyire nem kivitelezhető teljes mértékben, ugyanakkor mégis törekedni kell a személy tulajdonságai alapján a leghatékonyabb oktatási forma kiválasztására. Ez szerintük egy nyelvtanulási konzultációs szolgálat segítségével jól működhet, melynek segítségével az egyén megismerheti a nyelvtanulását befolyásoló jellemzőket, ez alapján ajánlást kap a megfelelő oktatási módszerre, amivel a tanulásra fordított időt és energiát takaríthatja meg. Az egyes osztályok *tantervének* kialakításában is fontos az adott tanulói jellegzetességek ismerete. A tanulók megismerése mellett a szerzők kiemelik a tanárok *önismeretét* is, mely alapján az oktatás módszerét és stílusát a tanár tulajdonságaihoz is illeszteni lehet.

2. 3. A pszichológia helye a nyelvtanulás és nyelvtanítás kutatásában

A nyelvtanulás és nyelvtanítás szakirodalmának tanulmányozása során gyakran találkozunk a tanuló személyével vagy a tanulás folyamatával kapcsolatos kérdésekkel. Ezek megválaszolásánál elkerülhetetlennek tűnik a pszichológiai fogalmak használata, hiszen a tanulás, emlékezés, motiváció, képességek, szorongás és egyéb, a pszichológiában jól körülírt és vizsgált jelenségek az idegennyelv-tanulás tanulmányozása során is hasznosnak és relevánsnak bizonyulnak.

A nyelvészet és a pszichológia találkozása nem újkeletű, a beszéd, a nyelvhasználat vizsgálata a pszichológia története során többnyire mindig jelen volt (STERN, 1991). Már WILHELM WUNDT, a pszichológiatudomány megalapítójának néplélektani munkájában is helyet kapott a nyelvek jelentősége, és nevéhez fűződik a beszédprodukció legkorábbi elmélete. Az akkori kísérleti pszichológiában gyakran előforduló emlékezeti, asszociációs és introspektív jellegű feladatok és kísérletek elsősorban a nyelvhasználatra, a beszédre épültek, továbbá számos olyan mérési formát alkalmaztak, például a reakcióidő mérését, melyek a mai pszicholingvisztikai kutatásokban is használatosak (GÓSY, 2005). Az 1870 és 1900 közötti korai gyermeklélektani kutatások pontos megfigyelésekkel és azok értelmezésével segítették a gyermeki beszéd fejlődésének leírását. A 20. század elején FREUD „beszédkúrával” gyógyítja betegeit, majd külön művet szentel a nyelvi elszólásoknak (FREUD, 1994), tanítványa, JUNG pedig a verbális asszociációkra alapozza diagnózisait. Ezzel a pszichoanalízis egyértelművé teszi, hogy a nyelvi folyamatok nem csak a gondolkodással, hanem az érzelmi élettal is szoros kapcsolatban állnak. A 20. század első felének másik nagy iskolája, a *behaviorizmus* különös figyelmet fordít a beszédre, hiszen az, mint külsőleg is megfigyelhető viselkedésmód, az ingerekre adott válaszok objektív tanulmányozását lehetővé teszi. A gondolkodást belső beszédként definiálja, az emberi nyelvhasználatot pedig egyfajta tanult viselkedésnek tekinti (PLÉH, 1980). A két világháború közötti időszakban a fejlődéslélektan általános kibontakozása eredményeként a gyermeki nyelvtanulás vizsgálata is előtérbe kerül, és az általános „*nature or nurture*”, vagyis a belső, öröklődő és a szociális, környezeti hatások meghatározó szerepének vitája keretében értelmezik. Az intelligenciavizsgálatok kialakítása és elterjedése felvetette, hogy értelmezhető-e a beszéd, mint a mentális fejlettség meghatározója. Később PIAGET a beszéd fejlettségét és a beszédhasználatot a gyermek intellektuális fejlődésének függvényeként, a belső

beszédet mint gondolkodást értelmezi, számára a nyelv a fogalmi sémák fejlődésének egyik aspektusa (GERGELY, 1985).

A második világháború és az azt követő évek az interdiszciplináris tudományok elterjedésének időszaka volt. A nyelvészet és a pszichológia is egymásra talált, ekkortól, vagyis 1951-52-től beszélhetünk pszicholingvisztikáról, mely „leírja azokat a folyamatokat, amelyek az emberben végbemennek, miközben mondatokat használ” (GÓSY, 2005, 16.o.). Noam CHOMSKY 1959-ben megjelenő, SKINNER egy korábbi írására reflektáló cikke (CHOMSKY, 1959, in GERGELY, 1985), valamint további munkái óriási hatással voltak a tudományterület alakulására. CHOMSKY ugyanis alapjaiban kérdőjelezte meg a nyelvtanulás behaviorista megközelítését, kijelentve, hogy a nyelv nem szokások rendszere, nem pusztán ismétlésen és utánzáson keresztül történik a nyelvtanulás, hanem a nyelvi szabályszerűségek alapján új, kreatív módon is tudjuk a nyelvet használni. A beszédértés és a beszédprodukciónak kutatása ezzel új lendületet vett. A generatív nyelvészet által leírt folyamatok alapot jelentettek újabb elgondolások számára, CHOMSKY ezek alapján fogalmazta meg nativista álláspontját, mely szerint egy velünk született nyelvelsajátítási szerkezet (LAD, Language Acquisition Device) segít a hallott nyelvi tapasztalások és az univerzális grammatika alapján hipotéziseket felállítani a nyelvi szabályszerűségekkel kapcsolatban, így a gyermek ezen az úton sajátítja el az anyanyelvét. Ezzel párhuzamosan a 60-as, 70-es években a nyelvészet szinte minden területén (szintaxis, szemantika, fonológia, diskurzuselemzés) megjelentek empirikus kutatások a gyermekkori nyelvtanulással kapcsolatban, melyek elterjedésével és kiszélesedésével egyértelművé vált, hogy a gyermeki beszédfejlődés leginkább a teljes pszichológiai és szociális fejlődés kontextusában értelmezhető. A generatív grammatikai szemlélet mellett egyre jelentősebbé vált a kognitív pszichológia, mely kiemelten kezeli az információfeldolgozás modellálását és a megismerési folyamatok fejlődésének kutatását, ennek következtében előtérbe kerültek a belső folyamatok megismerésére irányuló törekvések (GÓSY, 2005). A nyelvi kutatások kiszélesedésével a tanulás és információfeldolgozás mellett a pszichológia egyéb területei, például a fejlődéslélektan, szociálpszichológia, pszichofiziológia, pszichopatológia, klinikai lélektan is egyre inkább teret nyertek. A pszichológia fő kutatási területei a nyelvészetben elsősorban a beszédészlelés, beszédprodukciónak, azok zavarai, valamint a nyelvelsajátítás témája köré csoportosulnak. Mára a pszicholingvisztika elméleti és gyakorlati kutatásainak számos konkrét felhasználási területe van, használják például a fordítástudomány, a kriminalisztika, a pedagógia területén, de klinikai diagnosztikai és terápiás értéke is van.

Az *idegennyelv tanulásának* önálló és szisztematikus vizsgálata a 60-as évek végén, 70-es évek elején indult, de ezt megelőzően is találunk ezzel kapcsolatos kutatásokat. Az anyanyelv elsajátításához kapcsolódó ismeretek mellett erősen támaszkodott a tanulás pszichológiájára, így mind a korai tanuláselméletek, mind a később megjelenő kognitív elméletek kiindulópontként szolgáltak a kutatások számára. Az 1950-es években a nyelvtanulással kapcsolatos vizsgálatok és elméletek még egyértelműen az anyanyelv tanulmányozásának eredményeire támaszkodtak. A nyelvtanulási folyamatban megjelenő interferencia, az anyanyelv és az idegen nyelv kapcsolatának tanulmányozása, a kontrasztelemezés, az anyanyelv és a célnyelv szisztematikus összehasonlításának módszere ebben az időszakban jelent meg (COOK, 1994). Az 50-es évek vége, 60-as évek eleje az új, CHOMSKY elméleteihez köthető nyelvelsajátítással kapcsolatos fogalmak térhódításának időszaka, ami az univerzális grammatika és a velünk született nyelvelsajátítási mechanizmus leírása kapcsán az idegennyelv-tanulás elméleteit is gazdagította. A nyelvtanítás gyakorlatában ekkor az audio-lingvális és a kognitív kódolási modell a legelterjedtebb. A hetvenes évek elején megjelenő tanulmányok rámutattak, hogy a nyelvtanuló a tanulás egy adott szakaszában egy olyan nyelvi rendszert használ, ami nem írható le sem az anyanyelv, sem a célnyelv jellemzőivel. SELINKER (1972) *Interlanguage* című műve e köztes nyelvi rendszer leírásával felhívta a figyelmet arra, hogy a nyelvtanulás folyamata nem ismerhető meg pusztán az anyanyelv és a célnyelv tanulmányozásán keresztül, hanem a nyelvtanulók sajátos nyelvhasználatának és hibáinak ismerete szükséges a folyamat megértéséhez. E köztes nyelv, az „interlanguage” tanulmányozása a nyelvtanulás kutatásának központi területe, a hibaelemzés (error analysis) módszere pedig a nyelvtanulás vizsgálatának legelterjedtebb eszköze lett. A nyelvtanítás gyakorlatában az új elméleti megközelítések eredményeként a korábbi fogalmak és módszerek új megvilágításba kerültek. Egyre nagyobb szerepet kapott a tananyag tervezése (szükségletek elemzése, diskurzuselemzés, speciális célokból történő nyelvtanulás, tudásszint meghatározása), az emberi kapcsolatok, az egyéni különbségek figyelembevétele, melynek következtében újabb nyelvtanítási módszerek (pl. Silent Way, Suggestopedia) jelentek meg, emellett pedig egyre gyarapodott a nyelvtanulással kapcsolatos kutatások (pl. anyanyelv-idegen nyelv, gyerek-felnőtt különbségei, nyelvtanulás-elsajátítás) száma. A szerteágazó ismeretanyag a 80-as években a kommunikatív nyelvtanulás-nyelvoktatás területén talált egymásra, mely azóta is igen sok elméleti és gyakorlati kutatás alapját képezi. Az elméleti alapok megszilárdulásával, az alkalmazott kutatások, osztálytermi vizsgálatok megjelenésével

ma már egyre fontosabb helyet foglalnak el az alkalmazott tudományterületek, így például a pedagógiai pszichológia is a nyelvtanulás, nyelvtanítás vizsgálatában.

A pedagógiai pszichológia fő kérdéscsoportjai, melyek egyúttal az idegennyelvtanulás legfontosabb kérdései is, STERN (1991) szerint a következők:

1. A tanuló jellemzői

- Az életkor és a mentális fejlettség hatása a tanulásra, fejlődésre
- Az öröklött és környezeti hatások szerepe a képességek kialakulásában, a teljesítményben (pl. intelligencia)
- Speciális képességek, személyiségvonások megléte vagy hiánya (pl. tehetség, tanulási zavarok)
- Szociális (család, tanárok, tanulótársak, társadalom) hatások a motívumok, attitűdök kialakulásában

2. A tanulás tartalma (Mit tanulunk?)

- Fogalmi, verbális tanulás
- Képességek elsajátítása (szenzoros, motoros, gondolkodási)
- Affektív, szociális tanulás

3. A tanulás folyamata (Hogyan tanulunk?)

Például: gyermekkori – felnőttkori tanulás, tudatos – tudattalan, tanulás – elsajátítás, gyakorlás szerepe

4. A teljesítmény értékelése: tesztek, osztályzás, értékelés egyéb formái, pszichometriai kérdések

Ez a felsorolás rámutat, hogy a nyelvtanulás folyamatának tanulmányozása és a pedagógiai pszichológiai kutatások több területen kiegészítik, átfedik egymást, sok közös vizsgálati területet találhatunk. Ezek közül a területek közül a jelen vizsgálat elsősorban a tanulói jellemzőknek és a tanulók közötti különbségeknek, valamint a motivációnak a tanulási folyamatban betöltött szerepének feltárására irányul.

3. IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓ

A nyelvtanulás sikerességét meghatározó egyéni különbségek áttekintése során láthattuk, hogy igen széleskörű és összetett a nyelvtanulás mértékével kapcsolatban álló tényezők szerepe a nyelvi teljesítményben. A kutatások kiemelten foglalkoznak a nyelvérzék és az attitűdbeli, motivációs különbségekkel, melyek rávilágítanak, hogy e két tényező szerepe igen meghatározó. A motiváció szerepével kapcsolatban egyetértés mutatkozik abban, hogy a kellő motiváltság a nyelvtanulás előfeltétele és motorja, mivel ez az a döntő erő, ami meghatározza, hogy a tanuló belevág-e egyáltalán a feladatba, hogy mennyi energiát fektet bele és mennyire kitartó (DÖRNYEI, 1987). A nyelvtanulási motiváció kutatása során így ma már elsősorban nem az a kérdés, hogy az összefügg-e a teljesítménnyel, hiszen ez mára már a kutatások és a pedagógiai gyakorlat tapasztalati alapján egyértelművé vált. A fő kérdés az, hogy a motivációt ki hogyan definiálja, milyen összefüggésekben, milyen folyamatok részeként értelmezi, ennek eredményeként pedig miben látja a motiválás lehetőségeit.

3. 1. Az idegennyelv-tanulási motiváció elméletei

3.1.1. Robert Gardner motivációs modellje

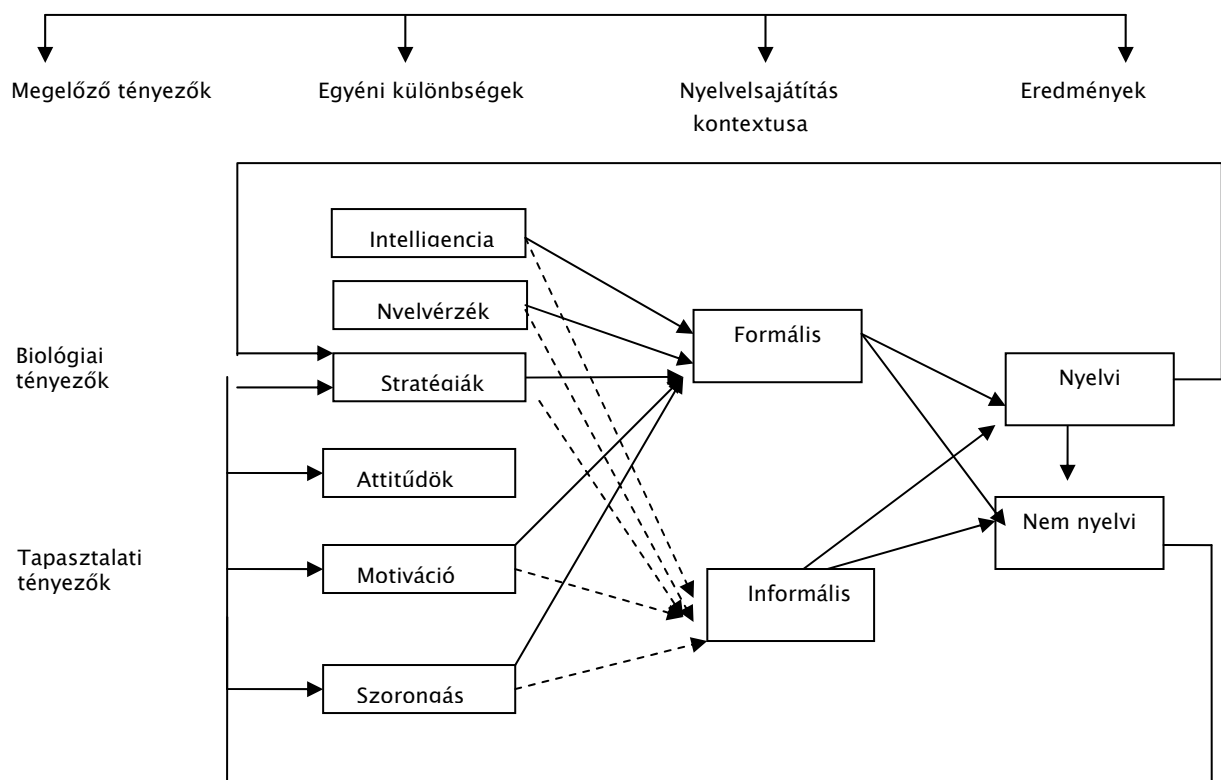
Robert GARDNER, a nyelvtanulási motiváció kutatásának úttörője, a nyelvtanulási motiváció tudományos igényű kutatásának megalapozója, elsősorban a nyelvtanulás *szociális* természetét hangsúlyozza. Szerinte a nyelvtanulás folyamata során, egyéb tárgyak tanulásától eltérően a tanuló nem a saját kultúra egy szeletét tanulja meg, hanem egy másik, tőle idegen nép nyelvi szimbolikájának elsajátítása a cél, így ez szociálpszichológiai jelenségként is értelmezhető (DÖRNYEI, 2001b). GARDNER elmélete az idegennyelv-tanulás szociális aspektusaira hívja fel a figyelmet, ezen belül is az adott idegen nyelvet beszélő kultúra iránti attitűd jelentőségét emeli ki (GARDNER, MACINTYRE, 1993).

A kanadai kutató az országában megfigyelhető kétnyelvűség problematikájából kiindulva megalkotta az *integratív motiváció* fogalmát, mely az idegennyelvet beszélő közösség iránti pozitív attitűd nyomán kialakuló kommunikálási képességre és hasonulásra irányuló vágyat jelöli. Az *instrumentális motiváció* fogalma a pragmatikus, gyakorlati célokért (pl. jobb munkalehetőség, magasabb fizetés) való tanulási vágyat

jelöli, melyet a kutatások kezdeti szakaszában a motivációs kontinuum ellenkező végére, az integratív motívumokkal szembe helyeztek. Később egyértelművé vált, hogy ez a típusú motiváció is összefügg bizonyos attitűdbeli mutatókkal és szintén pozitív hatással bír a nyelvtanulási motivációra (GARDNER, MACINTYRE, 1991).

GARDNER *idegennyelv-elsajátítási modelljében* (GARDNER, MACINTYRE, 1993) a tanulási folyamat négy különböző aspektusát emeli ki, melyek meghatározzák a nyelvtanulásban megjelenő egyéni különbségeket: (1) a tanulási folyamatot *megelőzően kialakult*, már meglévő jellemzők, például életkor, nem, korábbi tanulási tapasztalatok, (2) *egyéni különbségi* változók, például intelligencia, nyelvérzék, tanulási stratégia, attitűdök, motiváció, szorongás, (3) formális vagy informális idegennyelv-oktatási *kontextus* és (4) nyelvi és egyéb *eredmények*. (10. ábra.)

10. ábra. Gardner nyelvelsajátítási modellje (Dörnyei, 2001b, 51.o. alapján)

GARDNER és munkatársainak további fontos eredménye, hogy megalkották az *Attitűd/Motiváció Tesztet* (Attitude/Motivation Test Battery, AMTB), mely a második nyelv elsajátításával kapcsolatos változókat tárja fel (GARDNER, 1985). A teszt által vizsgált öt fő kategória a motiváció, integrativitás, a tanulási szituációra vonatkozó

attitűdök, a nyelvi szorongás és az egyéb jellemzők (pl. instrumentális orientáció, szülői bátorítás).

A későbbi kutatások nem minden esetben erősítették meg GARDNER elméletét, elsősorban az instrumentális-integratív felosztás területén. Ennek fő oka az lehet, hogy a *második nyelv* tanulása (tanulás a célnyelv területén, a kultúrába részlegesen beilleszkedve), mely a szerző kanadai hazájában jellemző, és az *idegen nyelv* tanulásának folyamata (szervezett oktatási keretek között, az anyanyelv országában) jelentősen különbözik egymástól. Informális kontextusban, vagyis szabad nyelvgyakorlás, sok nyelvi inger és kommunikációs célból történő nyelvhasználat esetén a motiváció szerepe megnő. Az integrativitás szerepe jelentősebbé válik egymás mellett élő népcsoportok esetében, és ha valaki be akar illeszkedni egy adott közösségbe, míg az instrumentális jellegű motiváció inkább olyan közegben a meghatározó, ahol a célnyelvet nemzetek, országok közti kommunikációra használják, ilyen például az angol nyelv tanulása Magyarországon (DÖRNYEI, 1987). Ilyen tanulási kontextusban az affektív összetevők a közösség iránti pozitív érzések helyett egy általánosabb, a nyelvtanulás és a nyelvtudás által közvetített értékek iránti pozitív attitűdben nyilvánulnak meg (DÖRNYEI, 1990). Az integratív és instrumentális motívumok komplex szerveződését mutatja az a kutatási eredmény is, mely szerint a középszintű idegen nyelvi tudás elérését elsősorban az instrumentális motívumok és a magas teljesítményszükséglet, míg a magasabb, haladó nyelvi szint elérését az integratív motívumok segítik elő (DÖRNYEI, 1990; 1991).

A nyelvtanulás modellje is kiegészítésre szorult. Maga a szerző egy munkatársával együtt az attitűdök és a viselkedés közötti közvetítő változókat írta le (TREMBLAY, GARDNER, 1995), így a modellben megjelenik a *célok meghatározottsága* (goal salience), a nyelvtanuláshoz kapcsolódó *értékek* (valence) és az *énhatékonyság* (self-efficacy).

GARDNER fogalmai, modelljei tehát alapvető fontosságúak a motiváció kutatásában, használhatóságuk azonban a nyelvtanulási kontextusok különbözőségei miatt bizonyos mértékig korlátozott.

3.1.2. Én-determináció elmélet a nyelvtanulásban

DECI és RYAN (1985) én-determinációs elmélete a tanulás, a nyelvtanulás alkalmazási keretei között is gyümölcsözőnek bizonyult. Először BROWN (1994) mutatott rá az intrinsic motiváció nyelvtanulásban betöltött szerepére. Rávilágított, hogy a tanulók többsége az extrinsic motivációt kialakító jutalmazási és értékelési rendszerben tanulja az idegen nyelvet, míg a kreativitás, a tudás és a felfedezés öröme gyakran háttérbe szorul.

Könyvében olyan motivációs stratégiákat ír le, melyek elősegítik az intrinszc motivumok erősítését.

Az én-determinációs elméletnek egy másik aspektusára mutat rá az *autonóm nyelvtanulás* fogalma. DECI és RYAN (1985) szerint akkor válik egy cselekvés intrinszc, belsőleg motiválttá, ha az én-determináció érzése erős, vagyis a személy megtapasztalja az autonómiát, kompetenciát és szociális beágyazottságot, vagyis az autonómia érzése a motiváció meghatározó eleme. Az autonómia alapvető emberi magatartásformát és értéket jelent, mely minden tanulás biológiai és társadalmi célja, hiszen így tud az ember a tanulás kontextusától függetlenül autonóm módon, segítség nélkül feladatokat megoldani. A tanulók akkor válhatnak autonómmá, ha felismerik, hogy saját tanulásukért ők a felelősek, és ezért képesek erőfeszítéseket is tenni, vagyis a tanulás folyamatát és tartalmát kritikusan szemlélik, az elért eredményeket pedig folyamatosan értékelik (LITTLE, 1996). Az idegen nyelvek használata nagymértékben függ attól, hogy a tanuló a tanterem falain kívül mennyire képes tovább tanulni, vagyis az új, változó körülményeknek megfelelően használni és gazdagítani a kommunikációs eszköztárát. Az autonómia fejlesztését elősegíthetjük azzal, ha a tanulók választási lehetőségek alapján dönthetnek bizonyos kérdésekben, felelősséget vállalnak a tanulás szervezésének kérdéseiben, aktívan közreműködnek az órán előadás, mikrotanítás, projektmunka keretében (DÖRNYEI, 2001b), valamint szabadon használhatják a tanítás anyagait, a technikai eszközöket, visszajelzést kapnak az egyes tanulóknál és az osztályban bekövetkezett változásokról, részt vehetnek a tananyag tervezésének és értékelésének folyamatában (BENSON, 2000). A nyelvtanulók autonómiájának kialakításának, a tanulói önállóság fejlesztésének mindig a tantermi munka fontos elemének kell lennie, mert az autonóm tanulók képesek lesznek arra, hogy felismerjék, mikor kell újra elkezdniük a tanulást, ezt hogyan tegyék, vagyis alkalmasak az egész életen át tartó tanulásra. Az autonóm nyelvtanulás ebben az értelemben a már korábban leírt önszabályozó tanulás egyik megjelenési formája.

NOELS és munkatársai (NOELS, PELLETIER, CLÉMENT, VALLERAND, 2000) az én-determináció elméletét a nyelvtanulás kontextusába helyezve a tanulók nyelv tanulási orientációit, céljait állították párhuzamba az én-determináltság mértékével. A CLÉMENT és KRUIDENIER (1983) által korábban leírt négy orientáció, az instrumentális, az utazási, a barátság és a tudásorientáció nemcsak többnyelvű, multikulturális környezetben, hanem mindenféle nyelv tanulási forma esetén megvan a tanulóknál. Az orientációk és az én-determináció szintjének összefüggéseit tanulmányozva rámutattak, hogy az

instrumentális orientáció és a külső szabályozáson keresztül történő motivált viselkedés szoros kapcsolatban áll egymással, míg a másik három orientáció inkább az éndeterminációval jellemezhető. Érdekes eredmény, hogy az azonosulós szabályozáson keresztül motivált viselkedés eredményezi leginkább a nyelvi sikereket, nem pedig az intrinsic motívum, ami rámutat, hogy aki örömet leli és élvez a nyelvtanulást, az nincs feltétlenül bevonódva a céljait illetően is a folyamatba. A nyelvtanulókat ezért nem elég arról meggyőzni, hogy a tanulás érdekes és izgalmas, az is fontos, hogy érezzék ennek személyes fontosságát.

3.1.3. A nyelvi önbizalom

Richard CLÉMENT a nyelvtanulás motívumai közül a *nyelvi önbizalom* szerepét emeli ki (CLÉMENT, DÖRNYEI, NOELS, 1994), mely a kommunikatív kompetencia énrpercepciója és az ebből következő alacsony nyelvhasználati szorongás jellemez. A célnyelvet beszélő csoporttal való gyakori érintkezés ugyanis – a gardneri koncepciót kiegészítve – nemcsak a közösség iránti pozitív attitűdök kialakulásának kedvez, hanem a nyelvhasználattal és nyelvi kompetenciával kapcsolatos vélekedéseknek is. Az iskolán kívüli kommunikációs lehetőségek így a nyelvi önbizalom és az észlelt nyelvi kompetencia erősítésén keresztül, az attitűdbeli változásoktól lényegében függetlenül, pozitív hatással vannak a motivációra. Egynyelvű társadalmakban is jelentős lehet ez a motívum, mert a nyelvi érintkezés távoli, például a médián keresztüli formái is erősítik a nyelvi önbizalmat, az észlelt nyelvi kompetencia pedig a közösségi kapcsolatok hiánya esetén is jelentősen befolyásolja a nyelvi teljesítményt.

3.1.4. Motivációelméletek a nyelvtanítási gyakorlatban

Az idegennyelv-tanulás motivációjának kutatásában a kilencvenes évek elején gyökeres szemléletváltás következett be. Egy úttörő cikk (CROOKES, SCHMIDT, 1991) nyomán, mely a motivációkutatás pragmatikusabb, oktatásközpontúbb megközelítését hangsúlyozta, és mindennapos osztálytermi motivációs jelenségek vizsgálatára bátorította a kutatókat, újabb és újabb kutatási eredmények jelentek meg, melyek a klasszikus motivációelméleteket a tanítási gyakorlat szolgálatába állították.

A szemléletváltás a motiváció kutatását három fő területen befolyásolta:

1. A nyelvtanulási motiváció szociálpszichológiai elméleteinek kiegészítése egyéb, a pszichológiában ismert elméletekkel és fogalmakkal, melyek segítségével az egyéb oktatási környezetben történő nyelvtanulás motivációs jellemzői is leírhatóak.

2. A motiváció konceptualizálása olyan módon, hogy a széleskörű társadalmi és szociális hatások mellett a speciális nyelvi folyamatokat és viselkedést is magyarázza. Így megragadhatóvá válik a szituáció- és feladatspecifikus motiváció.
3. A motivációkutatás eredményeinek osztálytermi alkalmazási lehetőségeinek leírása, illetve a konkrét tanulási szituáció motivációs jellemzőinek leírása (DÖRNYEI, 1998).

3.1.5. Dörnyei Zoltán motivációs modelljei

A fent említett különböző kutatási irányokat szintetizálva DÖRNYEI (1996) az idegennyelv-tanulás motivációs komponenseit egységes elméleti keretbe foglalja. A CLÉMENT és munkatársai (1994) által magyar mintán végzett, osztálytermi vizsgálat eredményei alapján, mely az integratív motiváció, a nyelvi önbizalom és a tanulási környezet minősítését magában foglaló, háromkomponensű modellt állítja föl, a nyelv tanulási motiváció általános struktúráját fogalmazza meg. A nyelv tanulási motiváció DÖRNYEI által meghatározott három szintje a *nyelvi*, a *tanulói* szint és a *tanulási szituáció* szintje (11. ábra).

11. ábra. A nyelv tanulási motiváció összetevői (Dörnyei, 1996, 13. o. alapján)

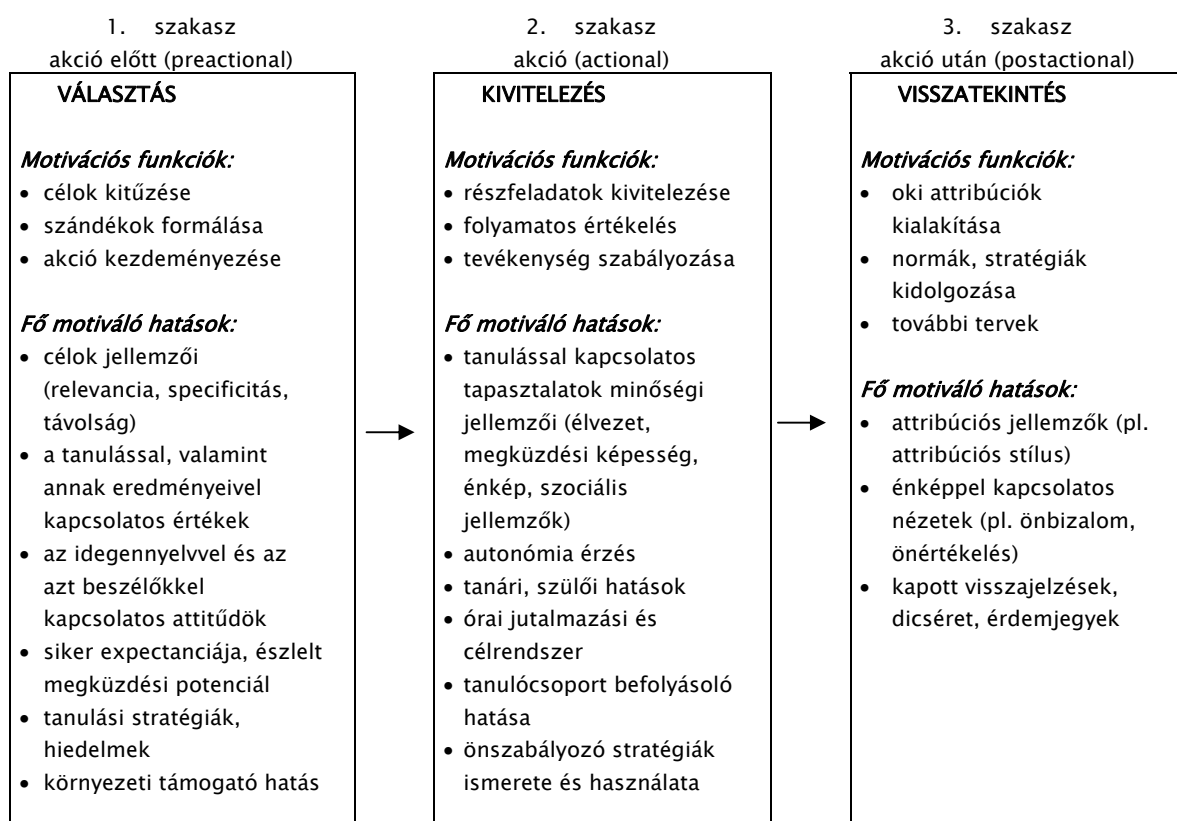
NYELVI SZINT	Integratív motivációs alrendszer Instrumentális motivációs alrendszer	
TANULÓI SZINT	Teljesítményszükséglet Önbizalom • Nyelvhasználati szorongás • Szubjektív nyelvtudás • Okok attribúciója • Belső hatékonyság	
TANULÁSI SZITUÁCIÓ SZINTJE	<i>Kurzus-specifikus összetevők</i>	Érdeklődés Relevancia Elvárások Elégedettség
	<i>Tanár-specifikus összetevők</i>	Kapcsolódási vágy Vezetési stílus A motiváció közvetlen szocializációja: • Modellállítás • Feladat-bevezetés • Visszajelzés
	<i>Csoport-specifikus összetevők</i>	Célorientáltság Norma- és jutalom rendszer Csoportkohézió Osztálytermi célstruktúra

A *nyelvi* szint az idegen nyelv különböző aspektusait tartalmazza, mely az alapvető tanulási célokat és a nyelvválasztást határozza meg. Az *integratív alrendszer* a személynek az idegen nyelvhez való érzelmi viszonyulásával jellemezhető, így ide

tartoznak a társadalmi, kulturális, etnolingvisztikai összetevők, valamint a külföld, külföldiek és idegen nyelvek iránt tanúsított általános érdeklődés. Az *instrumentális alrendszer* erősen internalizálódott extrenzikus motívumokból áll, mely középpontjában a jövőre vonatkozó karrier-ambíciók vannak. A *tanulói* szint a viszonylag állandó tanulói személyiségjegyeket tartalmazza, melynek fő meghatározói a teljesítményszükséglet és az önbizalom. A *tanulási szituáció* szintjén a *kurzus-specifikus*, tanmenethez, tananyaghoz, tanulási módszerhez, tanulási feladatokhoz kapcsolódó összetevők, a *tanár-specifikus*, a tanár személyiségéhez és tanítási stílusához kapcsolódó, valamint a *csoportra jellemző* motivációs összetevők állnak. E modell alapján kutatásom fő témája a tanulói szint tanulmányozásában jelölhető meg, bár a motívumok kapcsolódásai és összefüggései miatt természetesen érintem a másik két szint néhány elemét is.

A szerző másik jelentős modellje a motiváció idői dimenziójára hívja fel a figyelmet (DÖRNYEI, OTTÓ, 1998). A modell a korábbi motivációelméletek komponenseit állítja egy folyamat-orientált, rendszerezett keretbe, mely rámutat, hogy a nyelvtanulás hosszú folyamata során jelentős változások állhatnak be a tanulói motivációban.

12. ábra. A nyelvtanulás motivációjának folyamatmodellje (Dörnyei, 2001a, 22.o. alapján)

HECKHAUSEN és KUHLE (1985) tevékenység-kontroll elméletéből kiindulva a szerzőpáros a motivációs folyamat szempontjából megkülönbözteti az akció előtti, akciós és akció utáni szakaszt. Az *akció előtti* (preactional phase), vagyis a nyelvtanulást megelőző szakaszban történik a nyelvválasztás, a célok kitűzése. Az *akció* szakaszában (actional phase) a tevékenység végrehajtása történik, melynek során a motívumok energetizálják a cselekvést. A harmadik, *akció utáni* szakaszt (postdecisional phase) a tevékenység végrehajtása utáni kritikai visszatekintés jellemzi.

Az általam végzett vizsgálatok egyik fő elméleti pillére ez a modell, mert kiemeli a nyelvtanulási motiváció összetevői közül az idői dimenzió fontosságát, így rámutat a motiváció személyenként, időben és térben változó jellegére, ezzel alapot jelent az egyéni jellegzetességek és a motiváció nyomkövetéses, longitudinális vizsgálata számára.

3.1.6. A flow-elmélet a nyelvtanulásban

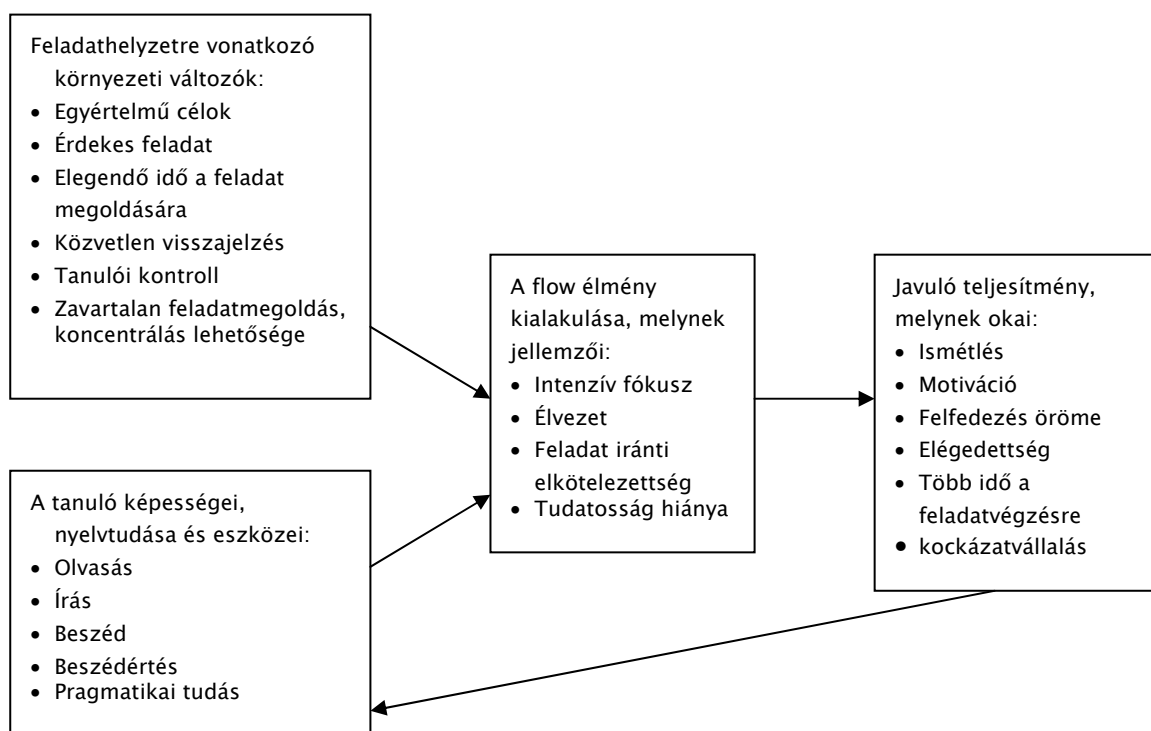
A tanulási motiváció kutatásának izgalmas területe a CSÍKSZENTMIHÁLYI (1997) által bevezetett fogalom, a *flow*, az *áramlat* élményének tanulmányozása. A szerző több empirikus vizsgálatot végzett, hogy kiderítse, miért jelentenek egyesek számára örömet, élvezetet a veszélyes kihívások, életveszélyes tevékenységek. Vizsgálatai alapján arra jutott, hogy az ilyen tevékenységek végzésének háttérében egy holisztikus csúcserő, ún. áramlat vagy flow-élmény áll. A flow, vagyis az intenzív önmegvalósítás pillanataiban az ember a környezetről elfeledkezve átadja magát az adott cselekvésnek. Ez általában akkor következik be, ha valaki olyan kihívás előtt áll, hogy testi vagy szellemi teljesítményét szándékosan, akarattal a végsőkig kell fokoznia, hogy képes legyen meghaladni önmagát. Az átélés pillanatában ezek az élmények nem feltétlenül kellemesek, de hosszú távon kialakul az emberben az az érzés, hogy uralja életét és tevékenyen részt vesz az irányításában, ez pedig a szerző szerint közel áll a boldogsághoz.

A flow élmény tanulmányozása kiterjedt a tanulási, ezen belül is az idegennyelvtanulási helyzetekre, mely során azt vizsgálták, hogy milyen típusú tanulás vezet áramlat élményhez, ezen keresztül pedig hatékony tanuláshoz és optimális teljesítmény eléréséhez. A flow élmény nyelvtanulásban betöltött szerepét a 13. ábra mutatja be.

A modell szerint a *feladathelyzet* egy meghatározott céllal rendelkezik, melynek eléréséhez a tanuló figyelme inkább a jelentésre, nem pedig magára a nyelvhasználatra irányul. A feladat jellegzetességei mellett a tanuló nyelvi és tanulási *képességei*, a feladat

megoldásában segítséget jelentő eszköztára a meghatározó, melyek elősegítik a *flow* élmény kialakulását. Az élmény pozitív érzelmi hatása következtében a tanuló több időt tölt a feladat megoldásával, motiváltabbá, elégedettebbé válik, ez pedig a *teljesítmény fokozódásán* keresztül visszahat a tanulói képességekre.

13. ábra. A flow élmény és a nyelvtanulás kapcsolati modellje (Egbert, 2003, 502.o. alapján)

A tanulás során kialakuló áramlat élmények jellemzői:

- *A képességek és a kihívások közti egyensúly:* Ennek megteremtése a flow élmény kialakulásának elengedhetetlen feltétele. Ha a kihívás meghaladja a képességek szintjét, szorongás alakulhat ki, míg ellenkező esetben, ha a feladat túl könnyű a képességekhez viszonyítva, unalom lép föl.
- *Fókuszált figyelem:* A feladat végzésének zavartalansága és a figyelmet lekötő feladat a figyelem koncentrációját, fókuszálását segíti elő.
- *Érdeklődés:* Ha a feladat a tanuló számára érdekes, autentikus, megoldása nem kelt szorongást, akkor azt szívesen végzi. Kis mértékű stressz szükséges lehet a hatékonysághoz, a flow élmény kialakulásához ugyanis értelmes, fontos, megoldásra váró, vagyis kihívást és bizonytalanságot is jelentő feladatok megoldása vezet.
- *Tanulói kontroll:* Az autonómia, kontroll érzésének kialakulását elősegítő környezetben gyakrabban jelenik meg az áramlat élmény.

- *Öröm érzése:* A feladatvégzés, a tanulás öröme, a játékosság érzése a nyelvtanulás folyamatában elősegíti a flow érzés kialakulását.

EGBERT (2003) rámutat, hogy az idegennyelv-tanulás folyamatában elsősorban az olvasási feladatok és a számítógépes munka segíti elő a flow élmény kialakulását, míg a tanárközpontú, visszajelzést nélkülöző tanítási módszerek, a presszió érzése, a sok félbeszakított, vagy a nyelvi képességekhez képest túl nehéz feladat hátráltatják azt.

A nyelvtanulás affektív tényezőivel kapcsolatos vizsgálatok és elméletek sokszínűsége rámutat a motivációkutatás nehézségeire, melyből leszűrhetjük, hogy „a konklúzió úgy is hangozhat, mint egy jó hír-rossz hír vicc...A jó hír az, hogy képesek vagyunk elkülöníteni az affektív változókat a nyelvelsajátítás pszichológiájával foglalkozó kutatások során. A rossz hír az, hogy minél mélyebbre nyúlunk a nyelvtanulás témakörébe, annál összetettebb feladat lesz az egyedi változók elkülönítése” (SCOVEL, 1978, id. DÖRNYEI, 1987, 414.o.)

3. 2. A nyelvtanulók motivációs jellemzői

A magyarországi nyelvtanulók motivációs hátterét elsősorban a NIKOLOV Marianne és DÖRNYEI Zoltán nevéhez fűződő vizsgálatokon keresztül ismerhetjük meg. NIKOLOV és munkatársainak vizsgálatai (BORS, NIKOLOV, PÉRCSEICH, SZABÓ, 1999; BORS, LUGOSSY, NIKOLOV, 2001; BUKTA, NIKOLOV, 2002; NIKOLOV, 1995; 2003b; NIKOLOV, NAGY, 2003) elsősorban a tanulók nyelvi teljesítménye és az órai, osztálytermi folyamatok által ragadják meg a motiváció és motiválás formáit, lehetőségeit, míg DÖRNYEI és munkatársai (CLÉMENT, DÖRNYEI, NOELS, 1994; CSIZÉR, DÖRNYEI, NYILASI, 1999; CSIZÉR, DÖRNYEI, 2002; DÖRNYEI, 1990, 2002; DÖRNYEI, CSIZÉR, 2002) a nyelvválasztáshoz kapcsolódó motívumokra, illetve azok látens struktúrájának feltérképezésére fektetik a hangsúlyt.

Pécsi nyolcadik osztályosok nyelvtudásának értékelése kapcsán a szerzők (BORS és mtsi, 1999, 2001) rámutatnak, hogy a nyelvismeret szintje igen változatos a különböző iskolákban, valamint hogy a nyelvi teszt eredményei szoros összefüggésben állnak a nyelvórák heti óraszámával és a szülők iskolai végzettségével. Az iskolák gyakorlata szerint a gyorsabban, eredményesebben tanuló diákokat helyezik a magasabb óraszámú nyelvi csoportokba, holott erre éppen a lassabban fejlődő tanulóknak lenne nagyobb

szükségük. Ennek következtében az alacsonyabb nyelvérzékű tanulók, akiknek a jobb nyelvérzékkel rendelkezőkkel azonos szint eléréséhez több időre és gyakorlásra lenne szükségük, sorozatosan sikertelenséggel szembesülnek, ezáltal a motivációjuk is csökken.

A nyelvtudás és nyelvtanulás vizsgálatára szolgáló országos reprezentatív felmérés eredményei szerint (BUKTA, NIKOLOV, 2002; CSAPÓ, 2001) néhány háttérváltozó, így a regionális elhelyezkedés, a szülők iskolázottsága és a gondolkodási képességek az iskolai nyelvválasztást is befolyásolják. A szerzők rávilágítanak, hogy Közép-Magyarországon, magasabb iskolai végzettség és fejlettebb gondolkodási képességek mellett valószínűbb az angol nyelv választása, mint a németé. A tanulói teljesítményben nemi különbségek is megjelennek, eszerint a lányok teljesítménye magasabb a fiúkénál. Az angol nyelvi teljesítménnyel összefüggő külső változók közül kiemelkedik az angol osztályzat és a megcélzott iskolai végzettség közti összefüggés, mely a szerzők szerint a nyelvtanulás instrumentális motívumait jelöli. A felmérésen belül konkrétan a motivációra irányuló vizsgálatok szerint (NIKOLOV, 2003b) a tanulók és szüleik hozzáállása a nyelvtanuláshoz kedvező. Legerőteljesebb az instrumentális motívumok hatása, a válaszadók nagy része ugyanis hosszú távon hasznosítani, dokumentálni szeretné nyelvtudását. Emellett az integratív motívumok is megjelennek, a tanulók nagy része a célnyelvhez, az azt beszélőkhöz és kultúrájukhoz pozitívan viszonyul. Az angol nyelvhez kedvezőbb a diákok hozzáállása, mint a némethez. A nyelvtanulói énkép is pozitívnak mutatkozott, az angolul tanulókra azonban nagyobb önbizalom és több sikerélmény jellemző. Az általános iskola felsőbb évfolyamain és a középiskolában egyre erősebb a tanulóknál az az érzés, hogy a szorgalmuk és erőfeszítésük a siker fő meghatározója, ugyanakkor minden tizedik diák abbahagyná a nyelvtanulást, amint lehet. A kedvező motiváció és attitűd azonban nem feltétlenül biztosítja a kitartást és a sikeres nyelvi teljesítményt, az osztálytermi folyamatok ugyanis sokszor ellene dolgoznak. A tevékenységek motiváló ereje nincs összhangban azok gyakoriságával, így a legkedveltebb eljárások igen ritkák, míg a kevésbé kedvelt nyelvtani-fordító, drillekre épülő, kontextusból kiszakított, nyelvi formát előtérbe helyező feladatok a tanulók szerint igen gyakoriak.

A motiváció változásainak alakulását ragadja meg egy longitudinális, nyolc tanéven keresztül történő vizsgálat (NIKOLOV, 1995), mely rámutat, hogy az általános iskolások legfontosabb motivációs tényezői a tanulási szituáció, a tanár, az intrinszc, önmagukban érdekes motiváló tevékenységek és tananyagok. A tudás mint cél fokozatosan veszi át a külső motívumok (jutalom, osztályzat) szerepét. Az instrumentális motívumok

fokozatosan jelennek meg az évek során, míg az integratív motívumok nem tűntek meghatározónak. Szintén a nyelvtanulás folyamatában bekövetkező változásokra mutat rá NIKOLOV és NAGY (2003) tanulmánya egy teljesen más nézőpontból, a magukat sikertelennek érző felnőtt nyelvtanulók nyelvtanulási tapasztalatai, emlékei alapján. A motiváció kapcsán kiemelik, hogy a nyelvtanulás kezdetén nagyon kevesen motiváltak belsőleg, inkább az instrumentális és a szülők elvárásaiból fakadó motiváció a jellemző, míg igen sokan egyáltalán nem motiváltak. Az iskolák közti átmenet, a nyelvi programok nem megfelelő egymásra épülése sikertelenséghez vagy az érdeklődés elvesztéséhez, ezáltal motivátlansághoz vezet. A tanárok személyiségjegyei, a szakmai képzettséggel szemben, fontosabbak e tanulók számára, a nyelvek közül pedig a német kevésbé vonzó. A jó nyelvtanulóról alkotott képükben inkább az akarati tulajdonságok fontosak, a sikeres nyelvtanulás zálogaként az akaratot, kitartást említik. Az integratív motiváció szerepe lényegében elhanyagolható, míg a nyelvtanáré meghatározónak tűnik. A nyelvtanulás folyamatában a kellemes és kellemetlen élmények mentén a motiváció fokozatos csökkenése érhető tetten, mely rámutat, hogy a motiváció és az osztálytermi folyamatok egyértelműen befolyásolják a nyelvtanulást.

DÖRNYEI (1990) az integratív motívumok nyelvtanulásban betöltött szerepét vizsgálva rámutatott a nyelvtanulási kontextus jelentőségére, ezáltal a gardneri motivációs koncepciót szélesebb alapokra helyezte. Egynyelvű társadalomban, formális oktatási keretek között az idegennyelv-tanulásban az integratív motívumok a célnyelvet beszélők iránti attitűd, a köztük való beilleszkedés vágya helyett inkább általánosabb, az idegen nyelvek és azt beszélők iránti érdeklődésben, kulturális és intellektuális értékekhez kapcsolódó pozitív vélekedésekben nyilvánulnak meg. 300 középiskolás tanuló motivációs struktúráját és nyelvi eredményességét tanulmányozva az is egyértelművé vált (CLÉMENT, DÖRNYEI, NOELS, 1994), hogy a motiváció és az eredményesség három komponens, az *integrativitás*, a *nyelvi önbizalom* és az *osztálytermi folyamatok* által meghatározott. Az integrativitás itt a szélesebb alapokon értelmezett orientációt jelöli, melybe az általános érdeklődésen és pozitív hozzáálláson túl beletartozik a tudás iránti vágy és az instrumentális célok. A három összetevő nem független egymástól, az interaktív megközelítés alapján egyértelmű, hogy az osztálytermi folyamatok és a tanuló önbizalma kölcsönösen alakítják egymást, a nyelvi célok, orientációk is összefüggésben állnak a többi összetevővel.

A nyelvtanulási motiváció személyes és regionális különbségeinek tanulmányozása céljából 1993-ban 4765 nyolcadik osztályos tanuló részvételével átfogó kutatást

végeztek, melynek nagy eredménye a nyelvválasztás és az annak háttérében húzódo változók leírása a rendszerváltozás utáni Magyarországon (CSIZÉR, DÖRNYEI, NYILASI, 1999; DÖRNYEI, NYILASI, CLÉMENT, 1996). A nyelvtanulási lehetőségek szempontjából nagy különbségek mutatkoztak az ország régiói között, Budapesten kívül a nyugati nyelvek tanulásának lehetőségét nem igazán sikerült még megteremteni, az ebből fakadó hátrányokat pedig az iskolán kívüli nyelvtanulás sem tudja leküzdeni. A nyelvválasztás szempontjából megállapítható, hogy a legtöbben angolul szeretnék tanulni, ezt követi a német, majd nagy lemaradással a francia, az olasz, végül pedig az orosz következik. A kisebb nyugati nyelvek iránti érdeklődés másodlagos, csupán kiegészítő jellegű a két világnyelvként elismert nyelv, az angol és a német mellett. A tervezett nyelvtanulás szempontjából az országban nincsenek jellegzetes regionális különbségek, a vágyak tehát homogének, a lehetőségek azonban meglehetősen heterogének. A nyelvtanulási motiváció összetevőinek faktoranalitikus elemzése szerint a motivációval kapcsolatban álló változók öt fő faktorba tömörülnek. Az *integratív* motívumok csoportjában a célnyelvhez és az adott kultúrához való viszonyulás, a *nyelvhez kapcsolódó* egyéb összetevőkben a nyelvet beszélőkkel kapcsolatos attitűdök és a velük való kapcsolat minősége jelenik meg. A *célnyelv vitalitása* a nyelv nemzetközi jelentőségére utal, ezen kívül pedig a *nyelvtanulási miliő*, a környezeti változók és a *nyelvi önbizalom* szerepe tűnik meghatározónak. Az első három, vagyis a nyelvhez kapcsolódó összetevők egyértelműen az angol nyelv esetében a legmagasabbak, valószínűleg ezek a változók állnak a népszerűség háttérében. Érdekesség, hogy a magyar nyelvtanulók számára az angol nyelv használata inkább az amerikai, és nem a brit kultúrához köthető, és ha tehetnék, inkább az amerikai angolt tanulnák.

A nagymintás vizsgálatot 1999-ben 3828 diák részvételével megismételték, így lehetőség nyílt az eredmények összehasonlítására és a változások leírására (CSIZÉR, DÖRNYEI, 2002; DÖRNYEI, CSIZÉR, 2002). A kutatás fő eredményei:

- Az egyes nyelvek motivációját leíró látens struktúrák az eltelt időszakban nem változtak, így a célnyelvhez kapcsolódó motivációs változók öt faktorba (Integrativitás, Instrumentalitás, Közvetlen kapcsolat az anyanyelvi beszélőkkel, Kulturális érdeklődés, Anyanyelvi közösség vitalitása) tömörülnek mindkét adatbázisban.
- A nyelvválasztásban a nyelvi globalizáció folyamata érhető tetten, mely az angol nyelv egyértelmű térnyerését eredményezi.

- A vizsgálat két időpontja között a külföldiekkel és a külföldi kultúrával való találkozás lehetőségei megnövekedtek, ugyanakkor a tanulók nem észleltek jelentős különbséget a külföldiekkel való kapcsolat minőségében.
- A nyelvi oktatásban való részvétel befolyással bír a motivációra, a nyelvtanulás pozitív hatással van az attitűdökre és a motivációra.
- Az eredmények az integrativitást a motiváció alakulásának meghatározó elemeként írják le. Ez rámutat, hogy az integrativitás nem kifejezetten a nyelvi közösséghez való konkrét vagy szimbolikus kötődést jelenti, sokkal inkább az énképben végbemenő, általánosabb identifikációs folyamat része, mely azt a lehetséges, ideális ént határozza meg, akivé a diákok válhatnak a nyelv megtanulásával.
- A nyelvválasztásban nemi különbségek mutatkoznak, a fiúk nagyobb arányban választják a németet és az orosz, mint a lányok, míg franciát és olaszt több lány tanul, mint fiú. 1999-ben az angol nyelv választásában is különbség mutatkozik a fiúk javára, amit a szerzők az információ technológia térhódításával magyaráznak. A nyelvek tanulásában azonban, legyen szó bármelyik idegen nyelvről, a lányok elkötelezettebbek és motiváltabbak, mint a fiúk.
- A nyelvek népszerűségében jelentkező regionális különbségek azt mutatják, hogy az angol nyelv mindenütt a legkedveltebb, a Dunántúlon a német, Kelet-Magyarországon az orosz népszerűbb az átlagnál. A francia és az olasz nyelv kedveltsége Budapesten enyhe emelkedő tendenciát mutat, ami később országos szinten is jelentkezhet.
- A tanulók különböző motivációs szintje alapján klaszterelemzéssel négy csoport különíthető el: legkevésbé motiváltak, leginkább motiváltak, közepesen motiváltak alacsony integratív motivációval, közepesen motiváltak magas integratív motivációval. A két utóbbi, disszonáns csoportból a magas integratív motivációjúak több energiát hajlandóak nyelvtanulásra fordítani, ami ismét az integrativitás motivációs jelentőségét támasztja alá.

3. 3. Motiválás a nyelvi órákon

Az előzőekből egyértelművé vált, hogy az eredményes nyelvtanulás érdekében a megfelelő szintű motiváció kialakítása a tanárok igen fontos, bár korántsem egyszerű feladata. A következőkben ezért a motiválás néhány módszere, technikája kerül bemutatásra.

3.3.1. Motiválás a motiváció különböző szintjein

A nyelvtanulási motiváció különböző szintjeihez (lásd 11. ábra) DÖRNYEI (1996) pedagógiai pszichológiai kutatások, valamint nyelvtanári tapasztalatok alapján különböző motiválási technikákat javasol.

A *nyelvi szinthez* kapcsolódó motiváció lehetőség a szociokulturális elemek beépítése a tantervbe, a tanulók idegennyelv-használókkal való kapcsolatainak elősegítése, valamint az instrumentális motívumok fejlesztése, mely során az idegen nyelv világban betöltött szerepére, fontosságára hívjuk fel a tanuló figyelmét.

A *tanulói szinten* a tanuló önbizalmának fejlesztése, a pozitív megerősítés adása, a sikerélmény biztosítása elsődleges motiválási feladat. Ezen kívül a tanulási cél elérésére vonatkozó hatékonyság-érzés és reális nyelvi önértékelés kialakítása, a különböző tanulási stratégiák megismertetése, reálisan elérhető célok kitűzése és a szorongás csökkentésére irányuló viselkedésmód szintén motiváló hatású. Elősegíthetjük a motivációt erősítő attribúciókat azáltal, hogy rávilágítunk a befektetett energia és az eredmény kapcsolatára és a kontrollálható, erőfeszítésre vonatkozó tényezőkre vezetjük vissza az esetleges kudarcokat.

A *tanulási szituáció szintjén* a kurzus-specifikus motiváló hatások közé sorolhatjuk azt, ha növeljük a tananyag érdekességét, autentikus anyagokat használunk, a tanmenetet relevánssá tesszük az előzetes igényfelmérés alapján, a tanulókkal megbeszéljük a kurzus tanítási anyagainak kiválasztását, az órákon fenntartjuk az érdeklődést és a figyelmet változatos, játékos, érzelmekre ható, személyes, bevonódást eredményező tevékenységekkel, a feladatok nehézségét összhangba hozzuk a tanulók képességeivel, vagy lehetőséget biztosítunk az elért eredmények, sikerek és a fejlődés regisztrálására. A tanárhoz kapcsolódó motivációs tényező, ha a tanár beleérző, hiteles, elfogadó, segítő szerepet ölt, támogatja a tanulók önállóságát, példát mutat a nyelvtanulás iránti érdeklődésből, informatív jellegű visszajelzéseket nyújt. A csoport szintjén a célorientáltság kialakítása, az osztálytermi normák kialakítása és elfogadtatása, a csoportkohézió fejlesztése és az együttműködésre épülő tanulási módszerek használata segíti a motiváció kialakulását és növekedését.

3.3.2. Motiválás a motiváció folyamatában

A tanári motiváló hatásokat a motiváció folyamatába beillesztve DÖRNYEI (2001a) négy fő stratégiát és hozzá kapcsolódó konkrét motiválási formákat sorol fel (14. ábra).

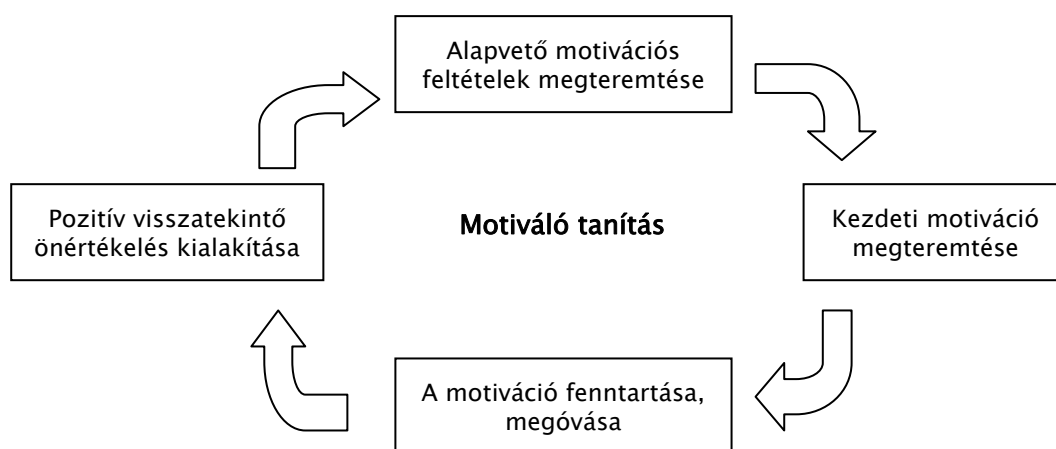
Az első lépés az *alapvető motivációs feltételek megteremtése*, mely a megfelelő tanári viselkedés (lelkesedés, elkötelezettség, kapcsolat a tanulókkal és szüleikkel), a kellemes és támogató órai légkör kialakítása, valamint a megfelelő csoportnormák által kialakított összetartó csoport létrehozásán keresztül valósítható meg.

A *kezdeti motiváció kialakításának* módja a tanulók célnyelvvel kapcsolatos értékeinek, attitűdjeinek pozitív irányba történő változtatása, a sikerelvárások és a célorientáltság növelése. Emellett a reális tanulói elvárások és hiedelmek kialakítása és a tananyag relevánssá tétele is igen fontos.

A tanulás folyamatában a *motiváció fenntartásának* és megóvásának formái a motiváló módon prezentált feladat, a tanulási élmény stimulálóvá, élvezetessé tétele, a meghatározott tanulói célok kitűzése és a tanulók közötti együttműködés elősegítése. Ezen kívül kiemelt jelentőségű a tanulók pszichés jellemzőinek figyelembevétele és alakítása, így az énkép megóvása, a pozitív szociális énkép fenntartása, az önbizalom erősítése, a tanulói autonómia elősegítése és az ön-motiváló, önszabályozó stratégiák kialakítása.

A tanulási folyamat végén motivációs szempontból a legfontosabb tanári feladat a *pozitív önértékelés kialakítása*. Ez motiváló attribúciókon, visszajelzések adásán keresztül, és a tanulói elégedettség növelése révén történhet. A sikerek, a fejlődés számbavétele, az eredmények értékelése, az érdemjegyek adása e szakasz meghatározó motiválási feladata, mely egy következő nyelvtanulási szakasz alapvető motivációs hátterét jelenti majd.

14. ábra. Motiváló tanítás a nyelvórán (Dörnyei, 2001a, 29.o. alapján)

3.3.3. A motiválás tíz alapszabálya

A motiváló tanítási gyakorlat fő stratégiáinak átláthatóbbá és egyszerűbbé tétele érdekében DÖRNYEI és CSIZÉR (1998) kétszáz angoltanár megkérdezésével összeállítottak egy olyan listát, mely a tanárok által legfontosabbnak tartott tíz motiválási területet írja le jelentőségük és használatuk gyakorisága szempontjából. A nyelvtanulók motiválásának alapvető szabályai:

1. Nyújtsunk példát saját viselkedésünkön keresztül!
2. Teremtünk nyugodt, kellemes órai légkört!
3. Megfelelően mutassuk be a feladatokat!
4. Alakítsunk ki jó kapcsolatot a tanulókkal!
5. Növeljük a tanulók önbizalmát!
6. Tegyük érdekessé az órákat!
7. Segítsük elő a tanulói autonómia kialakulását!
8. Tegyük személyessé a tanulási folyamatot!
9. Növeljük a tanulók célorientáltságát!
10. Ismertessük meg a tanulókat a célnyelvi kultúrával!

A stratégiák használatának gyakorisági elemzése azt mutatja, hogy a fontosnak és szükségesnek tartott motiválási formák a használatuk gyakorisága szempontjából már kevésbé állnak előkelő helyen. A tanulói célorientáltság növelése, célok kitűzése, valamint a tanári modellnyújtás nem elég gyakori, emellett néhány konkrét viselkedésforma, a sikerélmény biztosítása, a kihívást és bevonódást jelentő feladatok, valamint egyértelmű instrukciók adása szintén nem jelenik meg a fontossághoz képest megfelelő mértékben.

A szerzők felhívják a figyelmet, hogy az általuk összeállított lista a motiváló stratégiáknak a tanárok által *észlelt* fontosságát, nem pedig azok abszolút hatékonyságát jelzi. Ezen kívül kiemelik, hogy ezek a szabályok az Európában gyakori, egynyelvű tanulási kontextusban érvényesek, melyet tovább árnyalnak a tanári és a tanulói személyiség különbözőségei, az egyedi tanulási helyzetek és a motiváció dinamikus változásai.

4. A TANULÁSI MOTIVÁCIÓVAL ÖSSZEFÜGGŐ EGYÉB TANULÓI JELLEMZŐK

„Tanulj meg igazán látni egy épkezláb embert, s meg kell tudnod, hogy meglepőbb és csodálatosabb, mint a mítoszok szárnyas hősei. (...) Ne akarj másképpen dolgozni, mint ahogy ezt jellemed, képességeid és a munka természete előírja. Ne akarj másképpen boldog lenni, pihenni, vállalkozni, mint ahogy ezt jellemed és idegeid parancsolják. Alkalmazkodj a törvényhez, mely kérlelhetetlenül megszabja helyed, munkád és az étellel szemben való magatartásod.”
Márai Sándor

Az iskolai motiváció, a motiváló tanítás és az idegennyelv-tanulási motiváció modelljei rámutatnak, hogy a hatékony tanulás és jó iskolai teljesítmény mögött húzódó motiváció összetett, több elemből álló, dinamikus, a tanulói és tanári személyiség által meghatározott, a környezeti, feladathoz kapcsolódó és idői változók által befolyásolt jelenség. Kutatásában így a pedagógiai, nyelvészeti, oktatásmódszertani vizsgálatok mellett egyértelműen helye van a pszichológiai megközelítésnek. Az alábbiakban néhány olyan, a tanulók pszichés jellegzetességeihez kapcsolódó változó bemutatása következik, melyek a pedagógiai pszichológiai szakirodalom adatai szerint szoros kapcsolatban állnak a motivációval, jelentősen meghatározzák a hatékony motiválás eszközeit, így e kutatásban is megjelennek.

4.1. A tanulási orientáció

Az utóbbi évtizedek fejlődésének eredményeként óriási ismeretanyag halmozódott fel a tudomány különböző területein. A rohamosan növekvő ismeretanyag gyakran nemcsak mennyiségi, hanem minőségi változást is jelent, vagyis amit az iskolában évekkal ezelőtt megtanultunk, ma már nem biztos, hogy megállja a helyét. Az új információk megismerése, elsajátítása, a változások követése rugalmasságot és alkalmazkodást kíván a tanulás folyamatában is. Ma már nem elég adatokat megtanulni, azokat érteni, használni, alkalmazni és kiegészíteni kell a társadalmi elvárásoknak megfelelően. Hogyan lehetséges ez? A megoldás kulcsa a tanulási módszerek, tanulási stílusok és stratégiák ismeretében rejlik.

A *tanulási stratégia* DAS (1988) szerint az információfeldolgozási tevékenység egy adott, a tanulóra jellemző mintázata, a *tanulási stílus* pedig hajlam, fogékonyság egy sajátos tanulási stratégia alkalmazására. TÓTH (2000b, 152.o.) megfogalmazásában a tanulási stratégiák „a tanulási tevékenységre vonatkozó tervek, amelyek az

információgyűjtést, az információ feldolgozását és annak szükség szerinti előhívását foglalják magukba”. A tanulási módszerek ezzel szemben inkább a tanulásban alkalmazott technikákat jelentik. A hatékony ismeretelsajátítás alapvető feltétele, hogy ismerjük a tanulási folyamat törvényszerűségeit, ennek ismeretében a különböző tanulók a saját adottságaiknak, szükségleteiknek, saját tanulási stílusuknak megfelelő tanulási módszerekkel sajátíthatják el az anyagot, így kellően motiválttá váljanak, ezáltal pedig képesek legyenek a hatékony, magas szintű és önálló információfeldolgozásra.

A tanulási stílusban megjelenő különbségek elsősorban a biológiai, valamint a kognitív és motivációs stílusban fellelhető különbségekkel magyarázhatóak (KATONA, OAKLAND, 1999). A jobb vagy bal agyféltekei dominancia, a napi ritmus, a környezeti preferenciák különbözőségei, az érzéketi modalitások preferenciái, a mezőfüggés-mezőfüggetlenség, a szukcesszív vagy szimultán tanulás dominanciája, valamint a külső-belső kontroll és a feladat nehézségének észlelése közti különbségek ismerete alapvető segítséget nyújt a tanárnak a tanulási folyamatban megjelenő különbségek értelmezésében, és az azokhoz való alkalmazkodásban.

Tanulási nehézségek esetén is gyakran húzódik a háttérben, hogy az iskolai vagy az otthoni tanulás során a tanuló nem tudja kihasználni a rendelkezésére álló időt, nem tud mit kezdeni a tananyaggal, nem tud hatékonyan tanulni. Milyen okok húzódnak a tanulás nem megfelelő formáinak használata és az elégtelen stratégiahasználat háttérében? A hiányos önmegfigyelés, a saját teljesítmény értékelésének nehézségei következtében a tanulók jó része észre sem veszi, hogy a tanulása nem hatékony. A rutinos, begyakorolt feladatmegoldási módok túl széleskörű alkalmazása miatt nehéz észrevenni az újszerű megoldásmódokat. Gyakran előfordul, hogy hiába sajátít el egy stratégiát a tanuló, azt nem tudja új feladatokban alkalmazni, hiányzik a stratégiahasználat generalizálása. Az ismeretek, kompetenciák hiányosságai, valamint a célorientáltság, az attribúciók és egyéb személyiségjegyek jellegzetességei is kapcsolatban állnak az elégtelen tanulási stratégiákkal (BALOGH, 2004b).

Hogyan lehet elősegíteni a tanulási stratégiák helyes használatát? Először is meg kell ismernünk a tanulók tanulási stílusát, stratégiáit interjú, a tanulás közvetlen vizsgálata vagy kérdőívek segítségével (BALOGH, 1995; VITÁLIS, 2002). A tanulási stratégiák feltérképezése rávilágít a hiányosságokra, a tanulók gyenge pontjaira, mely a fejlesztés alapjául szolgálhat. A tanulási stratégiák fejlesztésének két fő irányvonala van. A *közvetett*, indirekt fejlesztés azt jelenti, hogy azokat az értelmi képességeket, például a figyelmet, megértést, emlékezetet, problémamegoldást fejlesztjük, melyek kapcsolatban

állnak a tanulással. A tanulási stratégiák *közvetlen* fejlesztése során ezzel szemben a tanulók direkt módon azokat a tanulási alapttechnikákat sajátítják el, melyeket nem, vagy alig használnak. A tanulásmódszertannal foglalkozó írások sok példán, gyakorlaton keresztül ebben szakszerű segítséget nyújtanak (pl. FISHER, 2000; MEZŐ, 2002; OROSZLÁNY, 1991).

A tanulási orientáció és a motiváció kapcsolatát elsőként BIGGS (1978) hangsúlyozta, aki az iskolai teljesítmény általános modelljén belül mutat rá erre az összefüggésre. Szerinte az iskolai teljesítmény három fő összetevő által meghatározott: független, közbülső és függő változók. A *független* változók bármilyen teljesítmény esetén, attól függetlenül léteznek. Ide tartoznak a személyi változók, ezen belül is a képességek, kognitív stílus, személyiségjegyek, korábban megszerzett tudás, valamint a szituációs változók, például az adott feladat jellege, tartalma és kontextusa. A *közbülső* változók közé az affektív, motivációs változók és a stratégiák tartoznak. A szerző három fő motivációs típust különít el: az *extrinsic* motivációjú, a képesítés, végzettség megszerzéséért, a kudarcfélelem által motivált tanulót, az *intrinsic*, az érdeklődés és kompetencia által vezérelt, valamint a *teljesítmény* által motivált, a jó osztályzat eléréseért küzdő motivációs típust. Ezekhez szerinte különböző tanulási stratégiák kapcsolódnak, a *reprodukáló*, a tartalom mechanikus visszaadására koncentráló, az *értelmes*, ez elmélyülésre, ismeretek szintetizálására törekvő, és a *szervező*, a követelmények teljesítését, maximális eredményeket elérni akaró típus. A függő változókat maga az eredmény, a teljesítmény jelenti. Maga a tanulás tehát a szerző szerint a motiváció és a stratégiák működésén keresztül valósul meg, három dimenzióban. (15.ábra)

15. ábra. Biggs tanulási és motivációs modellje

DIMENZIÓ	MOTIVÁCIÓ	STRATÉGIA
Hasznosító	Extrinsic	Reprodukáló
Internalizáló	Intrinsic	Értelmes
Teljesítő	Teljesítmény	Szervező

A három dimenzió gyakorlatilag független egymástól, így lehetséges, hogy egy tanuló mindhárom dimenzióban magas vagy alacsony értéket ér el. A motívumok és stratégiák a független változók hatására rugalmasan, személytől, szituációtól függően

változnak, így a teljesítményben megjelenő változások komplex és egyéni módon értelmezhetőek.

KOZÉKI és ENTWISTLE közös munkái (ENTWISTLE, KOZÉKI, 1985; KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986) szintén rávilágítanak a motiváció és az orientáció kapcsolatára. A két szerző BIGGS kategóriáihoz hasonlóan három fő orientációs stílust, a reprodukáló, mélyreható és szervezett stílust írja le, melyek jellemzőit, fő összetevőit, valamint az ennek megfelelő tanítási-tanulási formákat a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat. A tanulási orientáció összetevői (Kozéki, Entwistle 1986, 276. o. alapján)

Fő tanulás megközelítés- összetevők	Orientációs faktorok	Tanítási forma - tanulási forma	A tanuló orientációs típusa
REPRODUKÁLÓ Mechanikus tanulás, részletek megjegyzése, struktúra tanártól várása SZERIALISTA Tényekre, részletek logikus kapcsolódására koncentráció, tiszta rendszer, formális tanítás kedvelése KUDARCKERÜLŐ Állandó félelem a lemaradástól, másoknál rosszabb teljesítéstől	REPRODUKÁLÓ A tanártól való követelményekre koncentráció, kitartó mechanikus munka	Formális tanítás követelményeinek megfelelés, kudarc elkerülése	REPRODUKÁLÓ A kudarc elkerülésére koncentráció, nem önálló érdeklődés, hanem a tanár előírásai irányítják, tananyagfüggő” Túlzó formája: szorongás, elidegenedés a tudásszerzéstől, összefüggések látására képtelenség
MÉLYREHATOLÓ Megértésre való törekvés, az új anyag kapcsolása az előzőhöz, saját tapasztalatokhoz, kritikai vélemény HOLISTA Nagy összefüggések átlátása, széles áttekintés, kitérések, illusztrációk kedvelése, (túl) gyors következtetés, általánosítás INTRINSIC A tantárgy iránti belső érdeklődés, lelkesedés a tanulás iránt	MÉLYREHATOLÓ Önállóság, érdeklődés, a kihívások kedvelése, a játékosság vagy a győzelem vonzósága tanulási helyzetekben is	Önálló tanulás nagy tere, kihíváskeresés, érdekes aktivitás, értés élvezése	MÉLYREHATOLÓ A dolgok mélyebb megismerésére koncentráció, racionalitás, versengés, intellektuális fölény demonstrálása, sikeresség vezet, „tananyagfüggetlen” Túlzó formája: agresszivitás, túlzott önbizalom, alaptalan általánosítások, kapkodás, koncentrációra képtelenség
SZERVEZETT Jó munkaszervezéssel, maximális időkihasználással, követelményekre figyelemmel a legjobb eredmény, minősítés elérése LELKISMERETES Eltökélttség a megkövetelt tökéletes véghezvitelre, élvezetről lemondás árán is SIKERORIENTÁLT Önértéke fenntartása érdekében a legjobb teljesítmény nyújtására törekvés	SZERVEZETT Pontos célkitűzések elérése érdekében szervezett, kitartó, eredményekre koncentráció munka, felelősségérzés a saját eredményért, fejlődésért	Strukturált tanítás, világos célkitűzésekkel, követelményekkel, maximális teljesítés, legjobb eredmény, értékelés elérése	SZERVEZETT Eredményekre koncentráció követelményteljesítés, önértékalapú kitartó erőfeszítés Túlzó formája: számító „osztályzat-mánia”, csak tanár-elvárás figyelés
INSTRUMENTÁLIS Csak a bizonyítványért, kvalifikáció előnyeiért vagy külső nyomásra tanulás			

A motiváció és orientáció összefüggései és hasonlóságai mellett jelentős különbség a kettő között, hogy a tanulási motiváció típusa a Kozéki-féle koncepció szerint elsősorban a személyiséghez kötött, ebből következően kevésbé változékony, a különböző helyzetekben nagy állandóságot mutat, a tanulási orientáció ezzel szemben, bár viszonylag szintén állandó és jellegzetes tendenciákat mutat, jobban függ az adott helyzettől, a tanulás formáitól, a tanulás szituációs és környezeti változóitól.

4. 2. Az intelligencia

Az intelligencia az iskolai teljesítmény egyik jelentős meghatározója. Mi is ez tulajdonképpen? WECHSLER (id. KUN, SZEGEDI, 1972, 12.o.) definíciója szerint „az intelligencia az egyénnek az az összesített vagy globális képessége, amely lehetővé teszi, hogy célszerűen cselekedjék, hogy racionálisan gondolkodjék és eredményesen bánjék környezetével”. A környezet kihívásaival való sikeres megbirkózásra és a világ megértésére irányuló meghatározás az intelligencia adaptív természetét hangsúlyozza, mely egyértelművé teszi, hogy az intelligencia az iskolai teljesítményben is szerepet játszik, hiszen az iskolai élet a mindennapos kihívások és ismeretlen helyzetek színtere. CZEIZEL (1997) az intelligencia helyett annak egyéb jelentésárnyalatai miatt inkább az értelmi képesség, értelmesség vagy okosság megnevezést találja helyesnek. Ennek szerinte három összetevője van, (1) a tanulás, az ismeretek megszerzése, (2) az emlékezés, az ismeretek elraktározása és (3) a célszerű felhasználás. JENSEN szerint (id. CZEIZEL, 1997, 18.o.) „az intelligencia olyan, mint az elektromosság, könnyebb mérni, mint meghatározni”.

4.2.1. Az intelligencia elméleti megközelítései

Az intelligencia definiálásának és mérésének körülbelül másfél százados múltját CZEIZEL (1997) és RÉVÉSZ (1998) leírásán keresztül ismertetem.

Az első intelligenciavizsgálatokat GALTON (1869, in CZEIZEL, 1997) végezte, aki a központi idegrendszer működését jelző mentális jelek vizsgálatán keresztül, szenzoros diszkriminációs kísérletek segítségével határozta meg a különböző képességek jelenlétét. A családfakutatás módszerével a kiemelkedő képességek családon belüli megjelenését vizsgálta, mely alapján arra jutott, hogy a karakter és az értelmi képességek alapvetően öröklöttek.

CATTEL a galtoni, mentális alapokat hangsúlyozó felfogás alapján fejlesztette ki az első intelligenciatesztet. Alfred BINET a szerinte túlságosan az érzékszervi és egyéb egyszerű pszichológiai folyamatokra alapozott módszer helyett egy munkatársával kidolgozta a BINÉT-SIMON-féle beiskolázási tesztet, melyet a magasabb szintű értelmi képességek mérésére, a gyermekek beiskolázására való alkalmasságának meghatározására alkalmaztak. Fő céljuk a gyerekek mentális adottságainak mérése volt egy adott életkorban. STERN (1914, in CZEIZEL, 1997) javaslatára később bevezették az intelligenciahányados (IQ) fogalmát, amellyel az elért teljesítményt a gyermek életkorához viszonyítják.

SPEARMAN (1927, in CZEIZEL, 1997) a faktoranalízis pszichológiai alapjainak lefektetésével és alkalmazásával feltárta az intellektuális teljesítmény együtt járó változóinak közös háttérét alkotó faktorokat. A kétfaktoros elmélet szerint az *általános* (general, g) faktor minden intellektuális működésben megnyilvánul, minden intellektuális teljesítmény háttérében meghúzódik, ez mérhető a különböző intelligenciatesztekkel, és végső soron az egyéni különbségektől felelős. A *speciális* (s) faktor az általános intelligenciára ráépülve az adott feladat elvégzéséhez szükséges speciális képességeket foglalja magába. A harmincas években THURSTONE (1938, in CZEIZEL, 1997) az intelligencia több elemi tényezőjét felismerve hét elsődleges mentális képességet különített el: a nyelvi megértés vagy verbalitás, a szótalálás gyorsasága, számolás, térbeli tájékozódás, észlelési sebesség, emlékezés és következtetés képességét.

WECHSLER (1939, in CZEIZEL, 1997) a felnőttek intelligenciáját vizsgálva arra jutott, hogy az intelligencia lényeges eleme az, hogy egy probléma megoldása során az ember mennyire képes mentális részképességeit mozgósítani és használni. Az intelligencia így több mint a részképességek számtani összege, sokkal inkább a képességek sajátos mintázata. Intelligenciatesztjét, mely az egyik legelterjedtebb teszt a világon (MAWI, a magyar változat), ennek szellemében alakította ki, vagyis a különféle részfeladatokban nyújtott teljesítmény alapján számítható ki az IQ.

GUILFORD 1967-ben tette közzé a mentális képességek struktúra-modelljét (1967, in CZEIZEL, 1997). Az intellektus három fő elemét, a gondolati műveleteket, a gondolati tartalmakat és a gondolati produktumokat háromdimenziós geometriai alakzatként érzékeltetve a szellemi képességek 120 szegmensét különíti el.

GARDNER (1983) szerint nem beszélhetünk egy intelligenciáról, szerinte hétféle értelem, intelligencia különíthető el: szóbeli, logikai, térbeli, zenei, kinetikus (mozgásos), intraperszonális és interperszonális intelligencia. E két utóbbi azért érdekes, mert a

korábbi elméletekben az önismeret és az embertársaink megismerésének képessége, mint az intelligenciával összefüggő tényezők, egyáltalán nem jelentek meg, holott az életben elért sikeresség fontos összetevőit jelentik. Csakúgy, mint a GOLEMAN (1997) által leírt érzelmi intelligencia, mely az empátia, önmagunk ösztönzése, indulatok fékezése, a vágyak kielégítésének késleltetése által biztosítja a kiegyensúlyozott érzelmi életet.

4.2.2. Az intelligencia és az iskolai teljesítmény

Az intellektuális képességek és az iskolai eredményesség közötti szoros kapcsolat kétségtelen, ugyanakkor az ezirányú vizsgálatok mindig hangsúlyozzák a teljesítményt meghatározó egyéb tényezők szerepét is.

KÜRTI (1988) kutatása egyértelműen rámutat az intelligencia és a tanulmányi eredmény közti szignifikáns összefüggésre, ugyanakkor kiemeli a képességeket energetizáló tényezők, a kognitív szükségletek, az érdeklődés, a motiváció, a teljesítményhez való érzelmi viszonyulás fontosságát, valamint a kreativitás, extroverzió, önbizalom, iskolai beilleszkedés, tanulékonyosság, iskolai közérzet, szülők és tanárok elvárásainak teljesítményt befolyásoló hatását. Egy érdekes eredménye szerint az életkor növekedésével párhuzamosan egyre nő az értelmi képességek szerepe a tanulmányi eredményesség alakulásában. DECECCO és CRAWFORD (1974, in KÜRTI, 1988) vizsgálatai az intelligenciatesztek és a tanulmányi eredményesség között közepes korrelációt állapítanak meg, ami szintén rámutat egyéb, nem intellektuális tényezők meghatározó szerepére. DÁVID (2002) eredményei megerősítik a teljesítmény és az intelligencia, ezen belül is az érdemjegyeknek a Raven-féle intelligenciateszt pontjaival és C.A.T. pontszámokkal való összefüggéseit.

Az intelligencia önmagában azonban nem biztosítéka a sikerességnek. A már korábban leírt tanulási modellek mindegyike rámutat, hogy az iskolai teljesítmény több belső és külső hatás összjátékának eredményeként alakul ki, ezáltal dinamikusan, helyzetről helyzetre változhat. KULCSÁR (1982) adatai azt mutatják, ezzel alátámasztva a fentieket, hogy az iskolai eredmények varianciájának nagy része ($r=0.70$) nem magyarázható az intellektuális képességekkel, hanem az intelligenciatesztek által nem érzékelhető pszichológiai, pedagógiai vagy szociális jellemzőkkel. Mi ennek a magyarázata? Az általános intellektuális képességek nem feltétlenül egyeznek az iskolai eredményességet meghatározó képességegyüttessel, mivel ez utóbbi csak az iskolai tevékenységhez viszonyítva ragadható meg, hiszen az az iskolai követelmények asszimilációját és a hozzájuk való alkalmazkodást is magában foglalja. Továbbá az

iskolai tevékenység sokszor túlzottan verbális, passzív és felidéző jellegű, így nem feltétlenül hasonlítható a mindennapos környezet által elvárt gyakorlatiasabb, aktívabb, önállóbb tevékenységekhez és az intelligenciatesztek által mért képességekhez.

4.2.3. Az intelligencia szerepe az idegennyelv-tanulásban

Az intelligencia és az idegennyelvi teljesítmény közötti összefüggés szintén összetett. OLLER és PERKINS (1978) klasszikus megállapítása szerint létezik a nyelvtanulásban is egy ún. g faktor, ami a nyelvtudásbeli különbözőségek jelentős részéért felelős. Ez a g faktor lényegében az intelligencia g faktorával azonos, vagyis szerintük az intelligencia a nyelvérzék, a nyelvelsajátítási képesség része. Az anyanyelvi kutatások rámutattak, hogy a gyermeki nyelvtanulásban az intelligenciának gyakorlatilag nincs jelentős szerepe, hiszen a súlyos értelmi problémákkal küzdőket kivéve lényegében minden gyermek képes tökéletesen elsajátítani anyanyelvét, vagyis a nyelvtanulás nem csak az intellektuális képességek függvénye.

CARROL (1981) azt hangsúlyozza, hogy a sikeres idegennyelv-tanulás háttérében az általános intelligenciától elkülöníthető nyelvelsajátítási képesség áll. Ennek összetevői:

- *Fonetikai kódolási képesség*: az idegen hangok felismerésének, kódolásának képessége, úgy, hogy azok felidézhetőek legyenek.
- *Grammatikai érzékenység*: a szavak mondatokban betöltött nyelvtani szerepének felismerése.
- *Induktív nyelvtanulási képesség*: a forma és jelentés kapcsolatának, megfeleléseinek mintázatának felismerése.
- *Ismétlésen alapuló, gépies tanulás képessége*: az ingerek és válaszok közti asszociációk kialakításának és megtartásának képessége, mely elsősorban a szótanulásban, a szókincs gyarapításában fontos.

A nyelvérzék és a nyelvi teljesítmény vizsgálata rámutatott, hogy a nyelvelsajátítási képességnek akkor van jelentős hatása a nyelvi teljesítményre, a nyelvtanulás sikerességére, ha a tanuló kellően motivált, vagyis törekszik arra, hogy képességeit, adottságait maximálisan kihasználja (ELLIS, 1995).

CUMMINS (1983) árnyaltabb, és mára szintén klasszikussá vált elmélete szerint a nyelvi képességeknek két meghatározó csoportja létezik: (1) a *kognitív/elméleti* nyelvi képességek (cognitive/academic language ability, CALP), (2) és az *interperszonális kommunikációs* képességek (basic interpersonal communication skills, BICS). Az előbbi szoros kapcsolatban áll az általános kognitív képességekkel, így az intelligenciával is,

míg a második típus a szóbeli, szociolingvisztikai kompetencia meghatározója. A kognitív nyelvi képességek, az intelligencia jó előrejelzői lehetnek a nyelvi teljesítménynek formális, osztálytermi tanulás esetén, míg az idegennyelvi környezetben, természetes úton kialakuló nyelvtudásban az interperszonális kommunikációs, verbális képességek szerepe a meghatározó. Az intelligencia erősebben korrelál idősebb nyelvtanulók nyelvi teljesítményével, mint fiatal vagy gyermekkorú nyelvtanulók teljesítményével, melynek háttérében valószínűleg szintén a kognitív és kommunikációs képességek használatának különbözősége áll. A felnőtt nyelvtanulók nagyobb valószínűséggel a kognitív (CALP), míg a gyerekek inkább a kommunikációs, verbális (BICS) készségekre támaszkodnak

4. 3. Az énkép

Az önszabályozó tanulás folyamatában, mint már láttuk a korábbiakban, az énképnek jelentős szerepe van. Az értelmi és érzelmi tényezők összevetéséből következő, tettekben megnyilvánuló akarati folyamatok alakításában az énkép meghatározó, hiszen a személy ezáltal dönti el, hogy képes-e az adott feladat elvégzésére, vagy az meghaladja erőforrásait. Az énkép így az iskolai teljesítmény alakulásában is meghatározó szerepű.

4.3.1. Az énkép meghatározása

Az énkép önmagunkkal kapcsolatos ismereteinket, értékelésünket, érzelmeinket jelenti (KÓRÖSSY, 1997), vagyis olyan tulajdonságok összessége, amelyeket az egyén önmagának tulajdonít. Más meghatározás szerint az énkép az a pszichikus szerveződés, melyet az önmagunkra vonatkozó tapasztalatok és az önértékelés alkot (MCCANDLESS, 1976). Kognitív, érzelmi és motivációs mozzanatok, illetve tudatos és tudattalan elemeket is magában foglal (PATAKI, 1982).

Az énkép SECORD és JOURARD (1953, in DÉVAI, SIPOS, 1986) értelmezése szerint az attitűdökhöz hasonló módon kognitív, értékelő és viselkedéses elemekből áll. Az énkép *kognitív* eleme az a vélekedés, amellyel önmagunkat leírjuk, azaz önmagunk jellemzése. Ehhez gyakran társul egy értékelési mozzanat, mely az énkép *érzelmi* töltését adja. Ez többnyire tanult folyamatok eredménye, így változékonyabb, inkább a külső körülmények, a környezeti vélekedés, a kultúra és a társadalom elvárásai által meghatározott. Ez az értékelő vélemény, az attitűdökhöz hasonlóan, a személy

cselekvéseiben, így például az iskolai viselkedésben, teljesítményben is megnyilvánul. Az énkép tudatos és nem tudatos vonatkozásai alapján beszélhetünk *manifeszt* énképről, mely az információk kognitív feldolgozása és verbalizálása révén jön létre, valamint *látens* énképről, melynek eredetére már nem emlékszünk. Az én fogalmának időbeni kiterjesztésével, az idői dimenzió bevonásával az én jelenlegi jellemzői mellett beszélhetünk az én jövőbeli jellemzőiről, melyeket az *ideális* énkép foglal magába (DÉVAI, SIPOS, 1986). Az ideális és a reális én közti távolság erős motiváló vagy visszahúzó erővel bír, így szerepe meghatározó a teljesítmény alakulásában. Az ideális és az észlelt állapot közti túl nagy különbség boldogtalanság, szorongás forrása lehet, a túlzott megelégedettség önelégültséghez vezethet, míg bizonyos mérvű elégedetlenség akár az önmegvalósítás iránti vágyat, a motiváló erőt növelheti. Az ideális én akkor játszik pozitív szerepet a személyiségfejlődésben, ha a szocializálódást elősegítő, társadalmilag elfogadott értékrendszert közvetít, és elősegíti a képességeknek és adottságoknak megfelelő én-aspirációk megjelenését (DÉVAI, 1980). Az, hogy az ideális én fogalma milyen tartalommal telik meg, elsősorban a családi és iskolai nevelés során dől el.

Az énképnek a tartalmi és minőségi jellegzetességek mellett számos egyéb sajátossága van:

- *Összettség és terjedelem*: komplexitás, a szerepek sokfélesége és a tapasztalatok alapján kialakuló terjedelmesség. A felnőtt embereknek és a magasabb iskolázottságúaknak általában összetettebb és terjedelmesebb az énképük, mint a gyermekeknek és a kevésbé iskolázottaknak.
- *Megfelelés és pontosság*: az énkép és a valóságos helyzet közti megfelelés. Például idős emberek nem mindig tudják énképüket a valóságos helyzetnek megfelelően alakítani, így a romló egészségi állapot, a gyengeség énképükben nem jelenik meg.
- *Világosság és tagoltság*: az öntudatosság és a belülről való irányítottság által kialakult tagolt énkép, mely összefüggésben áll az extroverzóval és verbális kifejezőkészséggel.
- *Következetesség*: az énkép szilárdsága, mely a beilleszkedés, alkalmazkodás feltétele. Ellentmondásos és konfliktusos énképpel az éles irányváltoztatások következtében a szociális beilleszkedés igen nehéz.
- *Hajlékonyság*: az énkép rugalmassága, a szerepek, például a munkahelyi és családi szerepek változtatásának képessége.

- *Önellfogadás*: szembenézés a ténnyel, hogy nem vagyunk olyanok, mint amilyenek lenni szeretnénk. Az önellfogadás alapja, hogy belássuk, eltérés van a valóságos és az ideális én között (MCCANDLESS, 1976).

4.3.2. Az énkép kialakulása

Az énkép kialakulásának első lépéseit a magzat és a csecsemő saját testi állapotáról való visszajelzések, vagyis egy korai testkép jelenti. A csecsemőkorai kényelemérzés, jó közérzet és biztonságérzet az énazonosság egyik alapköve. A korai testkép a mozgás révén tovább bővül és differenciálódik. KULCSÁR (1974) kiemeli a mozgásfejlődésnek és az önindította mozgásoknak az énkép kialakulásában betöltött szerepét, az akarati cselekvés során átélt anticipációs folyamat ugyanis nemcsak a mozgás célképzetét, a külső, környezeti visszajelzéseket tartalmazza, hanem a mozgás végállapotára vonatkozó vizuális és poszturális jelzésekre is vonatkozik (MARTON, 1970). A mozgásos tevékenység a szociális kompetencia útját is megnyitja, hiszen az első sikerek és kudarcok is megjelennek, mely az önértékelés alapját fogja jelenteni.

Az én kialakulásának fontos lépcsőfoka a kezdeti szimbiotikus kötődés után az én és nem-én megkülönböztetése (WALLON, 1971), mely annak során alakul ki, hogy a csecsemő felfedezi, hogy frusztrációjának csökkentése egy másik személytől függ. Az én tudatosulásának újabb fordulata a beszéd megjelenése, mikor a gyermek szavakat használ saját belső állapotainak megjelölésére, ezáltal azok tárgyiasulnak, a tapasztalatok megosztása lehetővé válik, így az én-másik függősége egyre inkább szóbelivé válik, valamint képessé válik önmaga felismerésére a tükörben. Óvodáskorban az énkép alapja a cselekvéses kompetencia, ekkor a vonatkoztatási csoport, a kortárs csoport szerepe, valamint a szociális visszajelentés fontossága egyre erőteljesebbé válik. Az óvodáskorú gyermek önmagához való viszonyára elsősorban a társakhoz és a felnőttekhez való viszonyából és magatartásából következtethetünk. Az énkép alapjai ekkorra kialakulnak, de a tartalmak gazdagítása, alakítása, differenciálása, tudatosulása és értékelése tovább folytatódik, elsősorban az anyai magatartás és a szociális visszajelentések által meghatározva.

A szociális környezet szerepének fontosságát hangsúlyozza COOLEY *tükrözésmélete*, mely szerint az én nem jöhet létre más személyek nélkül, az egyén ugyanis a releváns mások szempontjából konstruálja még énjét, énfogalmunk pedig azt tükrözi, hogy mások milyennek látnak bennünket (MARKUS, CROSS, 2003). MEAD (1973) kiemeli, hogy a gyermek szelektál a környezetének tagjai között, vagyis az énkép

formálódásának kezdeti szakaszában csak néhány különösen fontos személy szerepét tudja beépíteni saját énképébe, mely a környezet minősítő reakcióit tükrözi. Ezen kívül rávilágít, hogy a mások nézeteinek belsővé tétele egy kölcsönös függőségen alapuló, állandóan zajló, pillanatról pillanatra változó folyamat, így az egyén önmagával kapcsolatban számos, dinamikus kapcsolatokról származó reprezentációval rendelkezik. BANDURA (1977) a *modellkövetés* és a *szociális tanulás* folyamatának leírásával szintén a szociális környezet szerepét hangsúlyozza. A szociális feedback az aktuális énkép alakítása mellett a normák közvetítésének is az eszköze, így az én-ideál formálódásában is fontos szerepet játszik. ERIKSON (1996) *én-identitás* elmélete az egész életen át tartó énejlődés modellje, melyben az énejlődés kijelölt útját írja le. A környezet reagálásától függően minden fejlődési szakasznak legalább két kimeneteli lehetősége van, egy jó és egy rossz, melyek meghatározzák az identitás kialakulását, ezzel pedig az egész életen át tartó változások irányát. A felnőttkori szociális szerepek és az identitás megszilárdulása az énkép szerves részét képezi.

Az énkép formálódásában a környezet fontos tagjai, ezen belül is a szülők, főleg az anya meghatározó erővel bírnak. A kezdeti biztonság- és komfortérzés megteremtése, az értékelő megjegyzések, visszajelzések, a szociális tanulásban az utánzás, azonosulás modellszerepének betöltése során az anya közvetíti a világról, emberekről alkotott véleményét és felfogását, melyet a gyermek magáévá tesz. A gyermek énképe így igen szoros összefüggésben áll az anya bizonyos jellemzőivel, elsősorban nevelési stílusával és énképével. A *nevelési stílus* rideg, elutasító, érzelmi támaszt nem jelentő formái, a lekicsinylő, megalázó megállapítások, büntetés, megszegyenítés alkalmazása negatív gyermeki énképet és szorongást eredményez. A meleg, támogató, biztató nevelés, az érzelmi támogatás a serdülőkorban, az önbizalom és autonómia kialakulásának és megszilárdulásának időszakában különösen fontos. A pozitív *anyai énkép*, az önmagukkal és világgal való elégedettség a pozitív gyermeki énkép kialakulását segíti elő, mert a kellő önbizalommal bíró anya több megértést tud tanúsítani gyermeke iránt, jobban bízik a hibák kijavításában, a helyes megoldás megtalálásában. Az önbizalomhiányban szenvedő, önállótlan, alacsony önbecsülésű, negatív énképű anyák gyermekei szorongóbbak, gyakrabban elégedetlenek és bizonytalanok (DÉVAI, SIPOS, 1986).

Az énkép igen szilárd és merev struktúra, mely úgy is értelmezhető, mint „a minden áron való erőfeszítés arra, hogy az önreflexiók állandósága révén a személyiség integrációja, egyensúlya fennmaradjon” (DÉVAI, SIPOS, 1986, 9.o.). Az énkép stabilitását

szolgálják az énvédő mechanizmusok, melyek segítségével az énrre vonatkozó értékelések szelektálása révén az állandóságot fenyegető információkat elhárítjuk, a megerősítő hatásúakat befogadjuk. Az énkép korrekciója így igen nehéz, csak egy jelentős másik hatására, vagy egy jelentős életesemény bekövetkezésével történhet meg.

4.3.3. Az énkép és az iskolai teljesítmény

Az iskolába lépés az énkép alakulása szempontjából jelentős életeseménynek számít. A megmérettetés, az ezt követő teljesítményértékelés, a sikerek és kudarcok megtapasztalása mindennaposá, rendszeressé válik, vagyis az énkép a visszajelzések által folyamatosan alakul. Ugyanakkor maga az énkép is befolyásolja az iskolai sikerességet, az iskolai teljesítményt, hiszen ha egy gyerek énképe nem tükrözi a valóságot vagy túlságosan negatív, akkor rosszul méri föl a képességeit, így kudarcok érik, vagy mivel nem bízik a feladat megoldásának sikerességében, el sem kezdi azt.

Az énkép és az iskolai teljesítmény összefüggéseit számos tanulmány igazolja. BROOKOVER (1959, in DÉVAI, SIPOS, 1986) szerint a negatív énkép és az alacsony tanulmányi teljesítmény szoros kapcsolatban áll egymással. BURNS (1982, in KÖRÖSSY, 1997) eredményei rámutatnak, hogy a kedvezőtlen énkép már az iskola megkezdésekor kapcsolatban áll a tanulási nehézségekkel. MARSH (1990) longitudinális vizsgálatának eredményei is rámutatnak arra, hogy az iskolai teljesítmény egyik fontos meghatározója az énkép pozitív vagy negatív jellege. Még szorosabb az együttjárás az iskolai teljesítmény és az énkép speciális, az iskolai teljesítményre vonatkozó mutatói között (BÓTA, 2002). A képességekhez, intelligenciához viszonyított alacsonyabb tanulmányi eredmény, vagyis az alulteljesítés háttérében is gyakran húzódik a tanulók negatív morális és szociális énképe (HARMATINÉ, 2005). A negatív énkép a tanulási nehézségek mellett gyakran együtt jár magatartászavarokkal, beilleszkedési nehézségekkel. A negatív énkép következtében a tanuló a képességeit alacsonynak látja, meglévő képességeinek nem tulajdonít jelentőséget, általában kudarckerülő módon viselkedik, kerüli a kihívásokat. A pozitív énkép ezzel szemben azt eredményezi, hogy a tanulók jó véleménnyel vannak magukról, van önbizalmuk, tudatában vannak képességeiknek, magabiztosabbak, kockázatvállalóbbak, inkább sikerorientáltak mint kudarckerülők (DÉVAI, SIPOS, 1986).

Az énkép és a teljesítmény kapcsolata jól magyarázható BANDURA (1993) *én-hatékonyság* (self-efficacy) fogalmával, mely szerint a személy én-hatékonyságába vetett hite, vagyis az, hogy mennyire képes elhinni, hogy egy adott cselekvése egy kívánt cél

eléréséhez vezet, a kognitív funkciók és a cselekvés, teljesítés közti közvetítő szerepet tölti be. A magukat hatékonyak tekintő személyek így inkább tűznek ki maguk elé kihívást jelentő célokat, azok elérésében kitartóbbak, mely nagyobb motiváltságot, ezáltal pedig jobb teljesítményt eredményez.

Az énkép és a teljesítmény kölcsönös egymásrahatása nyilvánvaló, a hatások iránya azonban nem mindig egyértelmű. Bizonyos vizsgálatok szerint az énkép iskolai teljesítményt előrejelző hatása igen erős, akár az intelligenciánál is erősebb lehet (KÖRÖSSY, 1997). A speciális, iskolai teljesítménnyel kapcsolatos énkép különösen jól jelzi előre a teljesítményt. Más kutatások (BURNS, 1982, in KÖRÖSSY, 1997; HELMKE és VAN AKEN, 1995) inkább azt hangsúlyozzák, hogy a teljesítmény jelentősen meghatározza az énképet, vagyis inkább a tanulási nehézség fokozza az énkép negatív jellegét, és nem fordítva. Összességében azt mondhatjuk, hogy a jó teljesítmény következtében a tanulók pozitív énképe megerősödik, a sikerek következtében a szülőkkel, tanárokkal és kortársakkal való kapcsolatuk is jobbá válik, ezáltal nő az iskolai motiváció, mely tovább erősíti az iskolai teljesítményt.

A gyermek énképének, önbizalmának erősítése, ezáltal pedig a jobb teljesítmény elérése érdekében fontos, hogy az iskolában ne csak a tárgyi tudásról, hanem az iskolai élet egyéb területeiről, például a társas kapcsolatokról, mozgásos ügyességről, speciális képességekről is kapjanak visszajelzést a tanulók. Így énképük nem csupán a teljesítmény alapján formálódik, ezáltal árnyaltabb, pontosabb lesz, a képességek, adottságok ismerete és az önbizalom erősödése pedig hozzájárul a hatékonyabb tanuláshoz, sikeresebb iskolai előmenetelhez.

4. 4. A kontrollhely

A behaviorista tanulásemelvények szerint a *megerősítés* a magatartás fő meghatározója. A hétköznapi tapasztalatok azonban rámutatnak, hogy bizonyos helyzetekben a megerősítés nem alakítja a magatartást, mert a személy nem érez ok-okozati összefüggést a cselekedet és annak következménye között. A megerősítés tehát szükséges, de nem elégséges a magatartási potenciál erősítéséhez. Az egyénnek azt is hinnie kell, hogy a cselekvése, és az azt követő események összefüggnek egymással.

Ennek a felismerésnek a kapcsán fogalmazta meg ROTTER (1966, in PHARES, 1989) a *kontrollhely*, a külső-belső kontroll fogalmát. Ennek értelmében az emberek

különböznek általános elvárásaik szerint abban, hogy a megerősítés, jutalom vagy siker a saját viselkedésüktől függ, vagy inkább külső erők, a szerencse, a véletlen irányítják. A történéseket befolyásoló, alakító, kézben tartó személy *belső kontroll* attitűddel, míg az események alakulásában inkább a külső tényezőknek és véletlennek jelentőséget tulajdonító egyén *külső kontroll* attitűddel jellemezhető. PHARES (1989) hangsúlyozza, hogy a kontrollhely, a megerősítés értelmezésének egyéni különbségei, bár a külső-belső jellemzők mentén leírható, nem tipológiai fogalom, az emberek nem külső *vagy* belső kontrollosak. A kontrollhely sokkal inkább egy kontinuum, és az emberek e kontinuum mentén foglalhatnak helyet. A különböző tapasztalatok alapján a környezeti események ellenőrzésére vonatkozóan konzisztens attitűd alakul ki az emberben, mely a személyiségbe beépülve annak egy dimenzióját képezi, a személy konkrét magatartását azonban sok egyéb szituációs tényező is meghatározza.

Az események kontrollálhatóságának különbségeit tanulmányozva LAZARUS (1966) azt állítja, hogy a szorongás és a stressz mértéke nő, a tanulás és a teljesítmény pedig romlik, ha a kellemetlen ingerek előrejelezhetetlenek vagy kontrollálhatatlanok. A külső és belső kontrollos személyek személyiség- és viselkedésbeli különbségeiben azt látjuk, hogy a belső kontrollos személy felülmúlja az externálisokat a környezet alakításához és uralásához szükséges információk begyűjtésében, felhasználásában, a problémák megoldásában, nagyobb a hajlandósága az egészségmegőrzés érdekében lépéseket tenni (fizikai erőnlét fenntartását szolgáló tevékenység, biztonsági öv használata, fogápolás), önmagát aktívabbnak, törekvőbbnek, küzdőképesebbnek, erősebbnek, hatékonyabbnak tartja, jobban ellenáll a közösség nyomásának, kevésbé hajlamos attitűdváltozásra, nagyobb valószínűséggel ajánlja fel segítségét másoknak, nagyobb az önbizalma, alkalmazkodóbb, kevésbé szorongó (PHARES, 1989). Fontos azonban kiemelni, hogy „nem minden jó, ami internális, és nem minden rossz, ami externális” (PHARES, 1989, 115.o.). A túl erős belső orientáltság ugyanis túl erős felelősségérzetet, erős büntudatot és lelkiismeretfurdalást eredményezhet, míg az erős külső orientáció, értelmes célok és támogató környezet esetén, az alkalmazkodást segítheti.

A kontrollhely és a motiváció összefüggéseire rámutatva KULCSÁR (1974) kiemeli, hogy az az egyén, aki hisz abban, hogy sorsát irányítani képes, inkább jellemezhető a konstruktív feladatmegoldás igényével, kompetenciára irányuló fokozott késztetéssel, magas igénynívóval és sikerorientációval, míg a külső kontrollos személyre az alacsony sikerelvárás és igény szint, feladathelyzetben megjelenő, teljesítménycsökkentő szorongás, irreális igény szinteltolódás és feladatvállalás a jellemző. Ezek az összetevők

szerinte a teljesítménykészítés fő összetevőit is jelentik, így a külső-belső kontroll és a teljesítménymotiváció – az általa idézett vizsgálatok szerint is – pozitív korrelációban áll egymással. PHARES (1989) áttekintése a belső kontroll és a jobb iskolai teljesítmény általános iskolás korú gyerekeknél megjelenő összefüggéseit emeli ki. FÜLÖP (1997) a kontrollhely tanulási szituációban megjelenő versengésre gyakorolt hatását írja le, eszerint a belső kontrollosok nagyobb erőfeszítéssel küzdenek, kitartóbbak, inkább versengésre hangoltak, míg külső kontrollos társaik számára a kooperatív, együttműködést igénylő feladatok a kedvezőbbek, ahol kevésbé szoros az összefüggés az egyéni teljesítmény és a jutalom között, jobban megoszlik a felelősség a feladat sikeréért. DICKINSON (1995) rámutat, hogy ha a tanuló felelősséget érez a tanulás iránt, képes kontrollálni, kézben tartani azt, úgy érzi, hogy a tanulásban elért sikerek és kudarcok a saját tevékenységének eredményei, nem pedig rajta kívül álló tényezők eredménye, akkor motiváltabb és a tanulásban sikeresebb lesz. ROTTER megfogalmazása szerint „a külső-belső kontroll fogalma logikus kiterjesztésének tűnne, hogy azok, akik a skála internális végén vannak, több teljesítményért való küzdelmet mutatnának, mint azok, akik úgy érzik, hogy kevés ellenőrzésük van környezetük felett” (1988, 136.o.).

4. 5. A tanulói teljesítmény értékelése: az érdemjegyek

A tanítási-tanulási folyamat egyik legkritikusabb, de nélkülözhetetlen eleme az értékelés, a tanulóról, a tanulónak szóló visszajelzés. Jelentősége nyilvánvaló, hiszen a tanulót korábbi tanulása korrekciójára, valamint további tanulásra serkenti, jelentősen befolyásolva ezzel a tanulmányaiban való előrehaladást, a sikerességet, ezen keresztül pedig énképét, önértékelését alakítja.

A szakszerű és differenciált értékelés nyújtása tapasztalt pedagógusok számára sem könnyű feladat. Az *érvényesség*, a validitás szempontjából fontos, hogy az értékelésben, a jegyekben annak a tudásnak kell tükröződnie, amelynek a jellemzésére az osztályzatot használjuk, és hogy az adott tanár csak azt értékelje, amit megtanított. A *megbízhatóság* kritériumának teljesítése még több nehézséget okozhat, hiszen itt az értékelő személyén belüli és az értékelési szituációban rejlő dilemmát is fel kell oldani. Vagyis egyrészt az értékelő személynek szét kell tudnia választani az értékelés szubjektív, többnyire nem tudatos okait és az objektív, kézzelfogható teljesítménymutatókat, másrészt pedig meg kell határoznia az átlaghoz viszonyított relatív és az objektív kritériumokat, mely alapján

a teljesítményértékelés történik (BÁTHORY, 1992). Az értékelés objektivitása sok esetben megkérdőjelezhető, hiszen a tanár tanuló iránti rokonszenve, a tanuló magabiztos fellépése, a tanulók közötti kontraszthatás, a teljesítmények előre elképzelt eloszlása, a sztereotipizálás mind befolyásolja a tanár által elvárt tanulói teljesítményt, ezen elvárások hatása pedig az értékelés szubjektivitásában direkt módon valósul meg (CSERNÉ, 1986). Az értékeléssel szembeni további követelmény még a *differenciáló erő*, vagyis hogy megkülönböztető képességgel rendelkezzen, így a különböző mértékű tudáshoz különböző mérőszám társulhat (CSAPÓ, 2002).

Az értékelés nehézségeit az osztályzás sem csökkenti, sőt a sok szubjektív elem, valamint az értékelésben megjelenő relativitás növelésével inkább fokozza azt. Az osztályzatok és standardizált tantárgytesztek összevetésékor nyilvánvalóvá válhat a kettő közötti különbség (RÉTHYNÉ, 1989; SÁSKA, 1991), mely azt mutatja, hogy igen jellemző és nagyszámú eltérés mutatkozik a teljesítmény és a kapott osztályzatok között. Az osztályzatok különböző értékűek lehetnek aszerint, hogy milyen feladat megoldására kapta azt a tanuló, tehát az átlagolás alkalmazása megfelelő súlyozás híján szintén torzíthatja a jegyekben kifejezett teljesítményt. Az osztályzással történő értékelés további problémája, hogy a tudás megszerzése helyett gyakran a jó jegyek megszerzése válik a tanulás céljává.

Miért osztályoznak mégis a tanárok? A számszerű értékelés pozitív jellemzője, hogy könnyen kezelhető és jól áttekinthető, ez pedig nemcsak a tanár, hanem a tanuló és a szülő számára is fontos. Az értékelés egyéb formái jóval időigényesebbek, ezért a jelenlegi, többnyire nagy létszámú osztályokban ez fokozott megterhelést jelent a tanároknak. Valószínűleg a társadalmi konvenciók, szokások sem tennék lehetővé ennek az értékelési formának a kiiktatását. Veszprémi felmérése szerint (VESZPRÉMI, 1981) a tanárok és tanárjelöltek többsége, mintegy 90%-a helyesnek és szükségszerűnek tartja az osztályzást, így ezt az eszközt kivenni a tanárok kezéből a fentiek tanulsága szerint az előnyök mellett bizonyára rengeteg nehézséget is jelentene.

Mindezek ismeretében jogosan merül fel bennünk a kérdés, hogy hogyan valósítható meg a jelenlegi körülmények között a helyes és szakszerű értékelés. BÁTHORY (1992) és DEMETER (1991) a következőket javasolják: a formatív és szummatív értékelési funkciók, vagyis a fejlesztő és minősítő értékelés megkülönböztetése, az egyéni különbségek figyelembevétele, a differenciálás, a szóbeli, jelöléses és szöveges értékelés egyensúlya, valamint a megfelelő értékelési eszközök, például jó minőségű, standardizált

tantárgytesztek alkalmazása lehetővé teszik az osztályzás keretein belül és azon túl is a korrekt értékelés megvalósítását.

A tanulói érdemjegyek elemzése során tehát figyelembe kell vennünk az osztályzatokban rejlő szubjektív és relatív elemeket, valamint azt, hogy ez nem csak a tanulói teljesítmény, hanem a tanár értékelési szempontjainak, a minősítés kritériumainak is a mutatója. További szempont, hogy az osztályzatoknak „helyi értékük” van, vagyis a mögöttük lévő tudás iskoláról iskolára változik. Ezen kívül az osztályzatokat meghatározó szerepe van az általános gondolkodási képességeknek, a családi háttérnek, az önértékelésnek és igény szintnek (CSAPÓ, 2002), vagyis a kapott érdemjegy nem a tudás és teljesítmény abszolút mutatója, hanem a fent említett tényezők összessége.

III. VIZSGÁLAT

5. A VIZSGÁLAT CÉLKITŰZÉSEI

Az elméleti áttekintés során láthattuk, hogy az iskolai, ezen belül is az idegennyelvi teljesítmény egyik legfőbb meghatározója a motiváció. ELLIS (1995) szerint a nyelvtanulás sikeressége elsősorban két tényező, a nyelvérzék és a motiváció függvénye, VEENMAN (1984) tanulmánya rámutat, hogy a kezdő tanárok második legkomolyabb nehézsége (az órai fegyelem fenntartása után!) a tanulók motiválása, RÉTHYNÉ (1988) pedig a tanítási-tanulási folyamat motivációs hátterét elemezve kiemeli annak tanulási tevékenységre készítő szerepét.

A motiváció témakörét érintő elméleti kutatások száma igen nagy, többféle leírás és modell létezik a tanulási motiváció működésével kapcsolatban. Ezek mellett azonban viszonylag kevés a gyakorlati, osztálytermi valóságot érintő vizsgálat, bár ezek száma is egyre növekszik. Hogyan lelkesítem a tanulókat? Miért akarnak egy nyelvet megtanulni a diákok, és ezt hogyan építem be az órákba? Milyennek látják magukat a tanulók és ez hogyan befolyásolja a tanulási kedvet? Ezek a kérdések a nyelvtanítás gyakorlatában nap mint nap felmerülnek, ezekre keresi választ az az utóbbi években megjelent több tanulmány, melyek kifejezetten az idegennyelv-tanulási motiváció elméleti és gyakorlati kérdéseit, a tanulók közti különbségeket, a motivációs stratégiák, a motiválás osztálytermi lehetőségeit tárják fel. Ezek közül is kiemelkednek DÖRNYEI ZOLTÁN (2001a, 2001b) írásai, aki széleskörű motivációs kutatásai alapján a tudományos kutatómunka és a pedagógiai gyakorlat számára is hasznosítható módon fogalmazza meg a motiváció működését és az erre épülő motiválási stratégiákat.

Vizsgálatommal én is rá szeretnék lépni erre az útra, vagyis a már meglévő elméleti ismeretek alapján a tanítási gyakorlatot is gazdagító alapelvek, szabályszerűségek feltárására törekszem.

A szakirodalmi adatok iránymutatása alapján a kutatásomat olyan módon terveztem, hogy a már ismert modelleket, eredményeket felhasználva egy eddig kevésbé vizsgált területet térképezzek föl. Ez alapján a vizsgálatom három meghatározó célja:

▪ **A nyelvtanulási motiváció *tanulói* szintjének részletes vizsgálata:**

A nyelvtanulási motiváció egyes szintjei (lásd 11. ábra) közül a *nyelvi* szint vizsgálata mellett (DÖRNYEI, NYILASI, CLÉMENT, 1996; GARDNER, MACINTYRE, 1991; NOELS et al, 2000) egyre több kutatás foglalkozik a *tanulási szituáció* szintjével (DÖRNYEI, KORMOS, 2000; NOELS et al, 1999), míg a *tanuló* jellemzői többnyire elszigetelten, egy-egy részterületre fókuszálva jelennek meg az egyes kutatásokban (CLÉMENT, 1986; COHEN, 1998). Viszonylag kevés empirikus adat áll rendelkezésünkre a tanulók egyes személyiségjegyei, énképe, tanulási orientációja, intelligenciája, általános tanulási motivációs mintázata, valamint a nyelvtanulási motiváció és a nyelvi teljesítmény összefüggéseivel kapcsolatban. Kutatásomban ezért elsősorban a nyelvtanulási motivációval összefüggésben álló, pedagógiai pszichológiai eszközökkel feltárható *tanulói* jellegzetességeket vizsgálok.

▪ **A motiváció változásainak nyomon követése:**

A motiváció időbeli változást leíró modellek (lásd 12. ábra) felhívják a figyelmet arra, hogy a motiváció mintázata nem statikus és stabil, hanem a nyelvtanulás folyamata során dinamikusan alakuló és változó jelenség. Ennek ellenére a motivációs kutatások jórésze ezt nem veszi figyelembe, kevés vizsgálat vállalkozik a motiváció időbeli változásainak leírására, nyomon követésére (DÖRNYEI, OTTÓ, 1998; USHIODA, 1998). DÖRNYEI (1987) a longitudinális, nyomon követéses felmérések előnyeit számbavéve rámutat, hogy azok a relatív változást vizsgálják, tehát a kutatás kindulási alapja nem egy adott személyiségállapot explicit leírása, hanem a személyiségen belül tapasztalt változások rögzítése, így lehetőség nyílik a változás okainak a feltárása. Ezen kívül a vizsgálati személyek személyes kapcsolatban is vannak a kutatóval, ez további szempontokat jelenthet az eredmények értelmezésében, valamint finomabb és összetettebb meglátásokra adnak lehetőséget a motiváció időbeli változásainak a vizsgálatában. Kutatásom során ezt a szempontot érvényesítve a tanulói jellegzetességek alakulását három éven keresztül nyomon követtem, így lehetőségem nyílt az időbeli változások regisztrálására, elemzésére.

▪ **A tanulási és az idegennyelv-tanulási motiváció kapcsolatának feltárása:**

A tanulási motiváció jellegzetességeit, változásait leíró kutatások (JÓZSA, 2000; KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986; PÁSKUNÉ, 2004; RÉTHYNÉ, 1988, 1989) többnyire az iskolában megjelenő motívumok általános működését mutatják be. Emellett ma már

egyre több olyan kutatás jelenik meg, mely az általános motivációs mintázat leírásán túl részletesen is bemutatja az egy-egy tantárgyhoz fűződő attitűdöket, motivációkat (NIKOLOV, 1995, 2003b). Az elméleti áttekintés során kiderült, hogy az idegen nyelv tanulása, mint iskolai tantárgy, sok szempontból eltér a többitől, ezért feltehetően nem minden általános motivációval és egyéb tantárggyal kapcsolatos leírás érvényes erre a területre. A kutatásomban ezért az általános és az egyes tantárgyakra jellemző motivációs mintázatokra vonatkozó ismereteket ötvözve kiemelem a tanulási és az idegennyelv-tanulási motiváció közös elemeit, hasonlóságait, rámutatva a tanulási motivációs mintázat általános érvényességére, ugyanakkor rávilágítok az idegennyelv-tanulási motiváció megkülönböztető jegyeire.

A kutatás fő kérdése, hogy milyen összetevői vannak az idegennyelv-tanulási motivációnak, valamint hogy ezek milyen összefüggésben állnak az iskolai motiváció különböző formáival. Ezen kívül választ keresek a tanulási orientáció, az intellektuális képességek, az énkép, a külső és belső kontrollós attitűd, a nem és a nyelvtanulás eredményességének motivációval kapcsolatos összefüggéseire, illetve ezek időbeli változásaira.. A három év során nyert, sokféle adat érdekes összefüggéseket is feltár a különböző tesztek eredményeinek összevetésével (pl. intelligencia és belső kontroll, tanulási orientáció és énkép), melyek közül a terjedelmi korlátok miatt nem emelek ki mindent, a különböző részterületeket elsősorban a motivációval való összefüggésében és az idői változások szempontjából elemzem.

6. ESZKÖZÖK ÉS MINTA

6.1. Eszközök

A kutatás során használt eszközök kiválasztásában két fő szempont vezérelt. Egyrészt olyan módszereket kerestem, melyek lehetőséget nyújtanak a tanulási motiváció és orientáció, az idegennyelv-tanulási motiváció, az intellektuális képességek, az énkép, és a külső/belső kontrollós attitűd csoportos vizsgálatára. Másrészt olyan eszközök használatára törekedtem, melyek megbízhatóságát mind a szakirodalmi adatok, mind a saját vizsgálataim adataim alátámasztják. Ezért választottam a következő mérőeszközöket, melyeket az alábbiakban röviden ismeretek. A kérdőívek teljes terjedelmükben megtalálhatóak a csatolt mellékletekben.

6.1.1. Iskolai motiváció

Az iskolai motiváció általános jellemzőinek vizsgálata a KOZÉKI-ENTWISTLE (1986) szerzőpáros által kidolgozott *iskolai motivációs* kérdőívvel történt (1. melléklet). A kérdőív 60 állítást tartalmaz, melyekkel kapcsolatban a tanulók egy ötfokú skálán jelölik meg egyetértésük mértékét. A 60 item tíz alskálát (Melegség, Affiliáció, Identifikáció, Kompetencia, Independencia, Érdeklődés, Felelősség, Lelkiismeret, Rendszükséglet, Presszióérzés) foglal magába, vagyis minden alskálához hat, azonos számjegyre végződő item tartozik. Az alskálák három fő faktorba tömörülnek (Követő, Érdeklődő, Teljesítő), melyek bemutatása az elméleti áttekintés során már megtörtént. Az alskálák és a fő dimenziók megbízhatósági értékei a szerző szerint kielégítőek ($\alpha=0.50-0.71$), saját mintán kipróbálva azonban nagyon vegyes értékeket kaptunk ($\alpha=0.28-0.68$), így az elemzés során az alskálák értelmezését kihagyva a fő faktorokkal dolgoztunk, melyek megbízhatósága 0.75-0.82.

6.1.2. Tanulási orientáció

Ugyanez a szerzőpáros dolgozta ki a *tanulási orientációt* (KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986), vagyis a tanulási munkastílust vizsgáló kérdőívet, mely felépítésében megegyezik az iskolai motivációt mérővel (2. melléklet). Az ebben megjelenő három fő faktor és a hozzájuk tartozó tíz alskála a következő: *Mélyreható* (mélyreható, holista, intrinsic), *Reprodukáló* (reprodukáló, szerialista, kudarckerülő), *Szervezett* (szervezett,

sikerorientált, lelkiismeretes) és *instrumentális* orientáció. A szerzők által közölt megbízhatósági értékek nagyon változók ($\alpha=0.32-0.75$), saját mintán az alsókálák megbízhatósága szintén ingadozó ($\alpha=0.40-0.76$), ezért lényegében itt is a fő faktorok ($\alpha=0.70-0.80$) elemzésére került sor.

6.1.3. *Intelligencia*

Az intelligencia mérése a *Raven Standard Progresszív Mátrixok teszttel* történt, mely az általános feladatmegoldó intelligencia, a tanulási képességek mérésére alkalmas. A teszt jól alkalmazható már 9 éves kortól, csoportosan felvehető, valamint igen alkalmas a kutatómunkában értelmi szempontból homogén csoportok összeállításához. Az adatok, eredmények értelmezése inkább szélesebb övezetekben, az ún. percentilis sávokban történhet, a nyerspontok értelmezése, IQ pontokba való átszámítása nem megalapozott, téves következtetésekhez vezethet. A teszt eredményének a regisztrálására a 3. mellékletben bemutatott válaszlapot használtam.

6.1.4. *Idegennyelv-tanulási motiváció*

Az *idegennyelv-tanulási motiváció* vizsgálatára a CLÉMENT és munkatársai által (1994) ismertetett kérdőív használatával került sor (4. melléklet), mely a szerzők kutatásai során magyar diákok részvételével, magyar nyelven került felvételre. Az általuk használt kérdőívből az iskolák és tanárok jogainak tiszteletben tartása, valamint az életkorból adódó feladatmegoldási nehézségek miatt kimaradtak a nyelvtanárral és nyelvi órákkal kapcsolatos, valamint az inter-etnikai kapcsolatokra vonatkozó skálák. Az így megmaradt 74 item közül 67 darab a motiváció orientációs irányait, az angol/némettanulás és az angolok, amerikaiak/ németek, osztrákok iránti attitűdöt, az órai és nyelvhasználati szorongást, a teljesítményszükségletet, a motivációs intenzitást és az észlelt csoportkohéziót méri hatfokú Likert-skála segítségével, a többi a nyelvtudás önértékelésére, az elégedettségére, illetve az elérni kívánt nyelvtudásra kérdez rá. A szerzők által közölt megbízhatósági értékek kielégítőek ($\alpha=0.62-0.86$), melyek saját mintán is nagyjából megjelentek ($\alpha=0.60-0.85$) leszámítva két skálát, melyek kiugróan alacsony értéket kaptak (teljesítményszükséglet: $\alpha=0,20$, instrumentális orientáció: $\alpha=0.49$), ezt az elemzés során természetesen figyelembevettük. Az alacsony értékek kialakulásában feltehetően közrejátszott az életkorból fakadó szövegértési nehézség, a tesztfelvétel során ugyanis egyértelmű problémák jelentkeztek az e skálákba tartozó néhány állítás értelmezésével.

6.1.5. Énkép

Az énkép mérésére a *Tennessee énkép skálát* használtam, mely az egyén önmagáról kialakított fogalmának mérésére alkalmas (5. melléklet). A 100 tételes kérdőív öt, egymás után elhelyezett énkép alskálából, valamint egy önkritika alskálából áll. Az egyes énkép alskálák, a Testkép, Morális énkép, Individuális énkép, Családi énkép és Szociális énkép alskálák mindegyike 18 állítást tartalmaz, melyeken belül három pozitívan fogalmazott állítást három negatív, ugyanazt a jelenséget érintő állítás követ. A válaszadónak egy ötfokú skálán kell bejelölnie az adott állítással kapcsolatban, hogy azt mennyire tartja magára nézve igaznak (1: egyáltalán nem igaz, 5: teljesen igaz).

Az alskálák megbízhatósága a szakirodalmi adatok (DÉVAI, SIPOS, 1986) szerint jó (Önkritika: $\alpha = 0.69$, énkép alskálák: $\alpha = 0.78-0.85$, Teljes énkép: $\alpha = 0.94$), ez a saját mintán is hasonló eredményeket mutatott (énkép alskálák: $\alpha = 0.76-0.83$, Teljes énkép: $\alpha = 0.93$).

6.1.6. Kontrollhely

A külső és belső kontrollos személyiségjegyek feltárása a *Rotter-féle kérdőív* gyermekváltozatát használtam (ROTTER, 1984). A kérdőív 34 hétköznapi élethelyzetet mutat be, melyek után a teszt kitöltőjének kétféle, egy külső és egy belső kontrollos attitűdöt tükröző választási lehetőség közül bekarikázással kell jelölnie az ő véleményének leginkább megfelelő állítást (6. melléklet). A teszt értékelése a belső kontrollos válaszok összeadásával történik. Mivel a teszt nem rendelkezik hazai standardokkal, ezért elsősorban az alcsoportok összehasonlítására, illetve bizonyos korrelációs mutatók kiszámítására van lehetőségünk.

6.1.7. Teljesítmény

Az idegennyelvi teljesítményt a tanulók tanév végi nyelvi érdemjegyeivel határoztuk meg. Az érdemjegyek összetett jellege, melyre az elméleti áttekintés során utaltam, arra int, hogy a jegyeket ne csupán a teljesítmény mutatójaként, hanem a tanári elvárásokat, iskolai szokásokat is magában foglaló mutatóként értelmezzük.

6. 2. Minta

A minta kiválasztásának legfontosabb szempontja az volt, hogy olyan tanulók vegyenek benne részt, akik

- a nyelvtanulási folyamat elején járnak, így a hosszas nyelvtanulási folyamat elején megragadhatóak a motivációs jellemzőik,
- alkalmasak olyan pszichológiai tesztek kitöltésére, melyek a motivációs jellemzőket és egyéb tanulói sajátosságokat mérnek,
- motivációjuk alakulása nyomon követhető a vizsgálat éveiben.

Ezeknek a kritériumoknak leginkább az általános iskola felső tagozata felelt meg, mert ezek a tanulók az adatfelvétel első évét megelőző tanévben kezdték el idegennyelvi tanulmányaikat, életkoruknál fogva már alkalmasak az általam vizsgálni kívánt területeket felmérő tesztek, skálák kitöltésére, valamint az elkövetkezendő években többnyire ugyanott folytatják tanulmányaikat, ahol elkezdték, így motivációjuk és egyéb jellemzőik alakulása nyomonkövethető marad.

Négy település öt általános iskolájában, a debreceni Hatvani István Általános Iskolában és a Békéssy Béla (később Bolyai János) Általános Iskolában, a mátészalkai Móricz Zsigmond Általános Iskolában, a szerencsi Bolyai János Tehetségfejlesztő és Informatikai Általános Iskolában és a törökszentmiklósi Bethlen Gábor Református Tagozatos Általános Iskolában történt a kérdőíves felmérés 2003 és 2004 tavaszán, valamint 2005 őszén, az általános iskola 5., 6. és 8. osztályában. Mindhárom alkalommal az előzőekben ismertetett hat kérdőívet töltötték ki a tanulók.

A három éven keresztül folytatott felmérés összesen 374 tanulót érintett valamilyen formában, vagyis ennyi tanuló töltötte ki legalább a három év egyikében az összeállított tesztcsomagot. Az adatfelvétel első évében, 2003-ban összesen 340 tanuló vett részt a felmérésben. A második évben az eredetileg vizsgált tanulók közül elment 19, viszont jött 19 új tanuló, így a vizsgálatban résztvevők száma 340 maradt, de ebből csak 321 tanuló az, akinek az előző évi adatai is megvoltak. A vizsgálat harmadik alkalmára, 2005 őszére 15 új tanuló érkezett, viszont elment 44 tanuló (többen hatosztályos gimnáziumban folytatták tanulmányaikat), ami azt jelenti, hogy a vizsgálatban ekkor 311 fő vett részt, ebből 277 fő az, aki az első felmérésben is részt vett. A minta részletes bemutatása a nem, a település és a tanult nyelv alapján a 7. mellékletben olvasható.

7. A VIZSGÁLAT HIPOTÉZISEI

A vizsgálat hipotéziseit az elméleti áttekintés során bemutatott szakirodalmi adatokra építtem. A hipotézisek hat csoportba sorolhatóak. A első hipotéziscsoportban (1.) az iskolai és az idegennyelv-tanulási *motiváció általános jellemzőivel* és a változások irányával kapcsolatos elvárások kapnak helyet. A második csoportban (2.) a szakirodalmi adatok alapján a *motivációval összefüggésben álló tanulói jellemzők* vannak, így a motivációt egy szélesebb kontextusba ágyazva, a tanuló néhány meghatározó jellemzőjével együtt értelmezhetjük. A (3.) *nyelvi teljesítmény* összetevőire vonatkozó elvárások alkotják a következő csoportot, melynek kapcsán rávilágíthatunk, hogy a tanulmányozott jellemzők milyen kapcsolatban állnak a tanuló érdemjegyekben kifejezett teljesítményével, vagyis hogy a tanárok milyen tanulói jellegzetességeket értékelnek a teljesítmény számszerűsítése során. A negyedik csoportba (4.) a motiváció, az ezzel összefüggésben álló tanulói jellemzők és a tanulói teljesítmény *nemek közötti különbségeivel* kapcsolatos feltételezések kerültek, mely rávilágít a fiúk és lányok különböző iskolai teljesítményének hátterében húzódó néhány változóra. A két utolsó hipotézis csoport a tanulók különböző almintáinak összehasonlítására szolgál: az ötödik csoport (5.) az *osztályok és iskolák különbségeit* tárja fel, a hatodik (6.) pedig a teljesítmény, az elérni kívánt nyelvtudás és a tanult nyelvek alapján kialakított *tanulói alcsoportok* különbözőségeire mutat rá. A hipotézisek a változók kapcsolatának, együttjárásának vizsgálata mellett az időben bekövetkező változásokkal kapcsolatban is elvárásokat fogalmaznak meg.

A hipotézisek elemzésekor a saját adatok áttekintése mellett azt is bemutatom, hogy a szakirodalmi adatok mennyiben támasztják alá vagy kérdőjelezik meg eredményeim érvényességét.

7. 1. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció szerkezete, változásai, összefüggései

7.1.1. Iskolai motivációs jellemzők:

- A tanulmányozott korcsoport számára jelentős motiváló hatású az intim érzelmi kapcsolat, a szülőkkel és nevelőkkel való érzelmi együttmozgás, valamint a bizalom

fenntartására, a feladatok teljesítésére való törekvés, vagyis a Követő és a Teljesítő motívum a legerősebb (JÓZSA, 2002; PÁSKUNÉ 2004).

- Az iskolai motiváció az évek során csökken, de a mintázata megmarad, így a Teljesítő motívum marad a legerőteljesebb (BALOGH, 2004c; JÓZSA, 2002).
- Az évek során nő a Presszióérzés (BALOGH, 2004c).

7.1.2. Az idegennyelvi motiváció változásai:

- Az évek során csökken az általános nyelvi motiváció, ugyanakkor néhány alskála, a Tudás- és Utazásorientáció változatlan marad (NIKOLOV, NAGY, 2003; PÉTER-SZARKA, 2005-2006).

7.1.3. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció összefüggései:

- A motivációs alskálák pozitívan korrelálnak egymással.
- A presszióérzés negatívan korrelál az idegennyelv-tanulási motiváció skáláival.

7. 2. A motiváció összefüggései egyéb tanulói jellemzőkkel

7.2.1. A tanulási orientáció

- A Mélyreható és Szervezett tanulási formák, vagyis az értékesebb, hatékonyabb módszerek gyakrabban jelennek meg (BALOGH, 2004b).
- Az évek során a hatékonyabb módszerek aránya nő az életkor előrehaladásából fakadó érési, fejlődési folyamatok miatt, valamint az Instrumentális orientáció, a jó jegyért való tanulás a középiskolai tanulmányok közeledtével erősödik.
- A tanulási orientáció és motiváció összefüggései:
 - A hatékonyabb tanulási stratégiák (Mélyreható, Szervezett) összefüggnek a motiváltság mértékével.
 - Az orientáció és a motiváció összefüggései nem változnak az évek során.

7.2.2. Az énkép

- A teszt eredményei a standard értékekkel összhangban állnak.
- Az énkép változása feltehetően negatív irányú lesz, ez a serdülőkori változások miatt feltételezhető (DÉVAI, 1988; JÓZSA, 2002).

- Az énkép és motiváció összefüggései:
 - Az énkép és a motiváció mutatói pozitívan korrelálnak (JÓZSA, 2002; PÁSKUNÉ, 2002).
 - Az énkép pozitív korrelációs kapcsolatban áll a nyelvtanulási motiváció főbb mutatóival (PÉTER-SZARKA, 2005-2006).
- Az énkép és az intelligencia között nem várunk összefüggést (DÉVAI, 1988).
- Az énkép egyes mutatói és a belső kontroll között pozitív korrelációs kapcsolat feltételezhető az önértékelés és az énhatékonyság érzésének kapcsolatán keresztül.

7.2.3. Az intelligencia

- A standard értékehez viszonyítva magasabb értékek várhatóak (GYARMATHY, 2002; HARMATINÉ, 2005).
- Az intelligenciatesztben elért pontszámok az évek során a természetes érés és fejlődés eredményeképpen pozitív irányban változnak (BALOGH, 2004c).
- Az intelligencia és a motiváció között nincs jellegzetes kapcsolat (BALOGH, 2004d).

7.2.4. A kontrollhely

- A kontroll helyének alakulásával kapcsolatban azt az eredményt várjuk, hogy az évek során a belső kontrollos attitűd erősödik, vagyis a tanulók egyre inkább érzik, hogy az eredményeikért ők a felelősek (CRANDALL és mtsi, 1965, in PHARES, 1989).
- A belső kontrollos attitűd pozitívan korrelál a motivációs mutatókkal, az énhatékonyság érzése motiváló hatású. (FÜLÖP, 1997; PÁSKUNÉ, 2002).

7. 3. A nyelvi teljesítmény és összetevői

- A vizsgálat három évében a nyelvi teljesítmény az érdemjegyek alapján csökkenő tendenciát mutat.
- A teljesítmény érdemjegyekben megmutatózó formája az intellektuális képességekkel pozitív korrelációs kapcsolatban áll (DÁVID, 2002; HARMATINÉ, 2005; VAJDA, 2002).
- A teljesítmény és a motivációs skálák pozitívan korrelálnak (JÓZSA, 2002).

- Az énkép és teljesítmény között pozitív korrelációs kapcsolat várható (BÓTA, 2002; HARMATINÉ, 2005; PÁSKUNÉ, 2002).

7. 4. Nemi különbségek

- A lányok érdemjegyeik alapján jobb teljesítményt érnek el idegen nyelvből, mint a fiúk. Ez a három év alatt nem változik, végig a lányok a jobbak. (Cs. CZACHESZ, RADÓ, 2003; HARMATINÉ, 2005; PÁSKUNÉ, 2002)
- Motiváció:
 - Az iskolai motiváció terén a lányoktól jobb eredmény várható a Követő, Érdeklődő és Teljesítő faktorokban, míg a fiúknál az erősebb Presszióérzés valószínűsíthető (KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986; PÁSKUNÉ, 2002).
 - Az idegennyelvi motiváció terén az erősebb általános motivációs háttér miatt a lányoknál várhatóak magasabb értékek. Ez az érdemjegyekkel összefüggő motivációs alszálakra, az Idegennyelv-tanulás iránti attitűd és a Motivációs intenzitás esetében a legvalószínűbb.
- Az intelligenciában nem várunk nemi különbségeket (HARMATINÉ, 2005; HYDE, 1981; KÜRTI, 1988; PÁSKUNÉ, 2002)
- Énkép:
 - A fiúknál magasabb érték valószínűsíthető a Testkép, Individuális énkép és a Teljes énkép pontszámában (BÓTA, 2002; PÉTER-SZARKA, 2005-2006)
 - Az énkép pontszámai az évek során feltehetően csökkennek, ez valószínűleg mindkét nem esetében hasonlóan alakul.
- Kontrollhely:
 - Nincs jellegzetes nemi különbség, de tendenciáját tekintve a lányok várhatóan externálisabbak (PHARES, 1989).
 - A belső kontroll mértéke az életkorral növekszik (CRANDALL és mtsi, 1965, in PHARES), ebben valószínűleg nincs nemi különbség.

7. 5. Iskolák, osztályok közti különbségek

- Az iskolák és osztályok között szignifikáns különbség várható az érdemjegyekben megnyilvánuló nyelvi teljesítményben. Ez az iskolák sajátosságai, illetve az osztályok jellegzetességei (pl. tehetséggondozó osztály – átlagos osztály) alapján feltételezhető.
- Az iskolai és idegennyelv-tanulási motiváció szempontjából az érdemjegyekhez hasonlóan jellegzetes különbségek várhatóak az iskolák és az osztályok között. A motiváció és érdemjegyek erős kapcsolata folytán a magas nyelvi érdemjegy átlaggal bíró iskolák és osztályok körében várható magasabb motiváció.

7. 6. Teljesítmény, elérni kívánt nyelvtudás és tanult nyelv alapján kialakított csoportok összehasonlítása

- Teljesítmény (érdemjegy) alapján kialakított csoportok (1-5) közti különbség:
 - Iskolai motiváció: Az érdemjegyek az előzetes mérések során (PÉTER-SZARKA, 2004) szoros együttjárást mutattak az iskolai motiváció fő dimenzióival, így az várható, hogy az érdemjegyek alapján kialakított csoportok között lesz különbség e téren.
 - Nyelvtanulási motiváció: A fentiek alapján itt is szignifikáns különbség várható a csoportok között.
- Elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított csoportok (1: alapfok, 2: középfok, 3: felsőfok) közti különbség:
 - Iskolai motiváció: Az általános motivációs háttér feltehetően nem befolyásolja direkt módon az elérni kívánt nyelvtudást, így ezen téren nem várunk jellegzetes különbségeket a csoportok között.
 - Nyelvtanulási motiváció: A nyelvtanulási kedv közvetlenül befolyásolja a nyelvi téren kitűzött célokat, így várhatóan itt szignifikáns különbségek jelennek meg.
- Tanult nyelv alapján kialakított csoportok (1: angol, 2: német) közti különbség:
 - A teljesítményben, a nyelvi érdemjegyek alakulásában a nyelvi motivációs különbségek miatt inkább az angol jegyek magasabb átlaga a várható. A nyelvi jellegzetességek miatt az angol nyelvet tanulók hamarabb érnek el sikereket a

nyelvtanulásban, mint a németesek, ezért a mintában résztvevő tanulók, mivel a nyelvtanulási folyamat elején járnak, feltehetően érzékelik ezt a jelenséget, emiatt is feltételezhető az angolosok magasabb átlaga.

- Alapvetően az angol nyelv elsőbbsége mutatható ki a preferenciák és a népszerűség tekintetében (NIKOLOV, 2003b), ebből kifolyólag a nyelvtanulási motiváció néhány általános mutatójában, valamint a nyelvet beszélőkhöz fűződő viszonyban különbség várható a két nyelvet tanulók között. Az angol nyelv kedveltebb volta, ugyanakkor az amerikai nemzettel kapcsolatos kevésbé elfogadó attitűd várható (NIKOLOV, NAGY, 2003).

8. A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

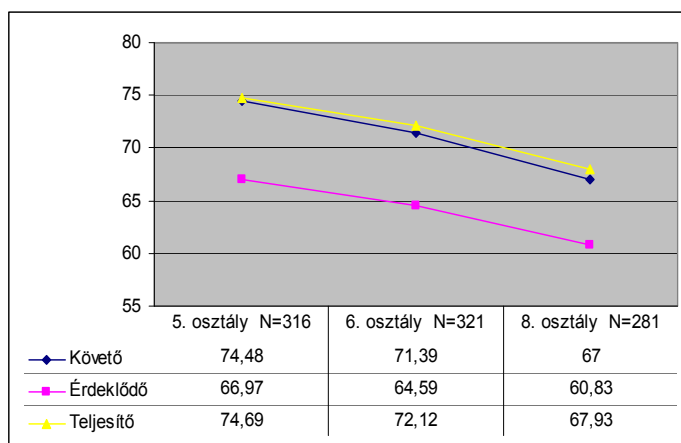
Az adatok statisztikai feldolgozása az SPSS 13.0 program segítségével történt, reliabilitás vizsgálat, egymintás, kétmintás és páros T-próbák, egy- és kétszemponos varianciaanalízis, General Linear Models Ismételt Mérések, Pearson és Spearman-féle korrelációs vizsgálatok használatával. Az elvégzett statisztikai elemzések részletes bemutatása a 8-18. mellékletekben található.

8. 1. Az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció szerkezete, változásai, összefüggései

Az iskolai motiváció három mutatójának, a Követő, az Érdeklődő és a Teljesítő motívumok erősségét és változását a General Linear Models Ismételt mérések (Repeated Measures) próbájával vizsgáltam (8. melléklet).

A statisztikai elemzés azt mutatja, hogy az iskolai motiváció mintázata mindhárom évben hasonlóan alakul: a Teljesítő motívum a legerősebb, a Követő kicsit gyengébb, de az is jelentős, míg az Érdeklődő motívum a legkevésbé jellemző a felső tagozatos tanulókra. PÁSKUNÉ (2004) adatai hasonló eredményeket mutatnak, vagyis a felső tagozatos korcsoport számára erőteljes motiváló hatással bír a felelősségtudat, a lelkiismeret és a rendszükséglet, a feladatok teljesítésére és helytállásra való igény, emellett azonban nagyon jelentős a melegség, az odatartozás és az elfogadottság szükséglete, a bizalom fenntartásának, az érzelmi kapcsolatok megtartásának igénye. Az Érdeklődő motívum, a kompetencia, a tudásszerzés, a saját út követésének szükséglete és az érdeklődés nem bír jelentős motiváló erővel az előző két motívumhoz képest. Ez nem azt jelenti, hogy a tanulók elvesztették volna általános érdeklődésüket a tanulás iránt, ugyanis az iskolán kívüli tanulási tevékenységek esetében az érdeklődés motívuma igen erős (PÁSKUNÉ, 2002), sokkal inkább azt mutatja, hogy az iskola nem használja ki, nem tudja kihasználni az ebben a motívumban rejlő lehetőségeket. Ez az iskolai oktatásra nézve igen elgondolkodtató és elszomorító jelenség.

16. ábra: A tanulási motiváció fő dimenzióinak hierarchiája és változásai

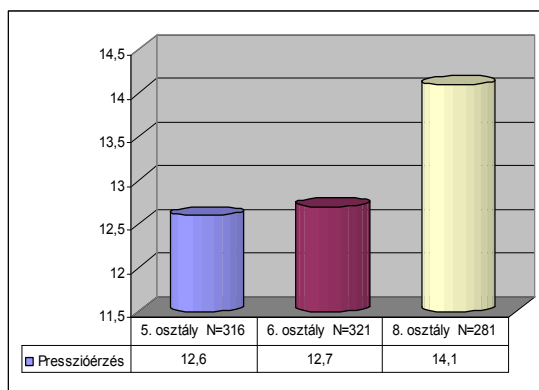

A motiváció változásának iránya szintén az elvárásoknak megfelelő: minden motívum hasonlóan, nagy mértékben csökken az idő előrehaladtával, vagyis a tanulók általános tanulási kedve, motivációja az általános iskolai tanulmányok végéhez közeledve igen alacsony (16. ábra). JÓZSA (2002) szintén a tanulási motiváció csökkenését figyelte meg, BALOGH (2004c) is hasonló eredményekről számol be tehetséges tanulók nyomonkövetéses vizsgálata során. Úgy tűnik, hogy az általános serdülőkorú változások, az érdeklődés kiszélesedése az iskolán kívüli események, történések iránt, az útkeresés, a kortárs csoport egyre növekvő szerepe, a szórakozottság, figyelmetlenség, az önmagukkal való elégedetlenség (KOVÁCS, 1992), melyek az iskolai helytállást és érdeklődést is jelentősen befolyásolják, meghatározóak a motiváció csökkenésében. Emellett a szupportív, támogató és formatív visszajelzések helyett az évek előrehaladtával egyre inkább teret nyernek az értékelés összegző és minősítő formái, vagyis a tanárok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az elért eredményekre (RÉTHY, 1989), ami szintén aláássa a tanulók tanulási kedvét.

Az iskolai motivációs mutatók erőteljesen csökkenése mellett a három év során a presszióérzés folyamatosan nő (17. ábra), a nyomás érzése különösen erőssé válik a nyolcadik osztályban. BALOGH (2004c) tehetséggondozó osztályba járó tanulók nyomonkövetéses vizsgálata során hasonló tendenciát, vagyis a nyomás érzésének növekedését mutatja ki, bár az ő mintájának átlaga mindhárom mérés (5. osztály eleje, 5. osztály vége, 8. osztály) alkalmával alacsonyabb (11,23; 11,94; 12,71) az általunk mért értékeknél. Az eredményeket párhuzamba állíthatjuk a fenti szerző másik eredményével, miszerint a szorongás mutatója az 5. és 8. osztály között növekedést mutat. Ennél az értéknél azonban igen nagy különbségek jelentkeznek az egyes iskolák és osztályok

között, ezért ezeknek a különbségeknek a bemutatására az erre vonatkozó hipotéziscsoport elemzése során (8.5) bővebben kitérek.

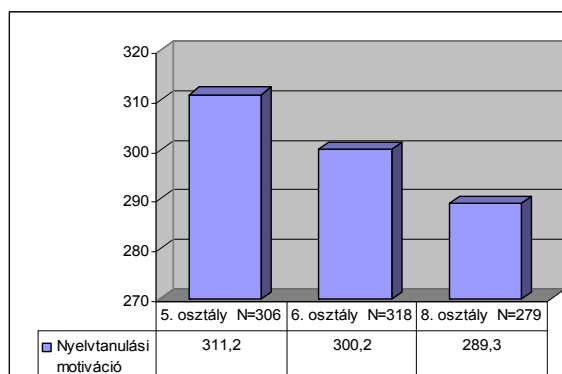
17. ábra: A presszióérzés változása a vizsgálat három évében

A növekvő tanulmányi erőfeszítések és a serdülőkor elejét jellemző önértékelési nehézségek (MCCARTHY, HODGE, 1982) magyarázatot jelentenek a nyomás, presszió érzésének növekedésére, emellett pedig az egyre növekvő követelmények, elvárások, a közlő középiskolai tanulmányok, és a már említett összegző típusú értékelés (RÉTHYNÉ, 1989) is erős nyomást gyakorolnak a tanulókra, amit ők erőteljesen érzékelnek. N. KOLLÁR (2001) vizsgálata, mely során többek között a tanulók iskolai közérzetét tanulmányozta, szintén azt tárja elénk, hogy az évek előrehaladtával nő a tanulók kedvetlensége, az idegesség és a pszichoszomatikus tünetek előfordulásának gyakorisága pedig növekszik.

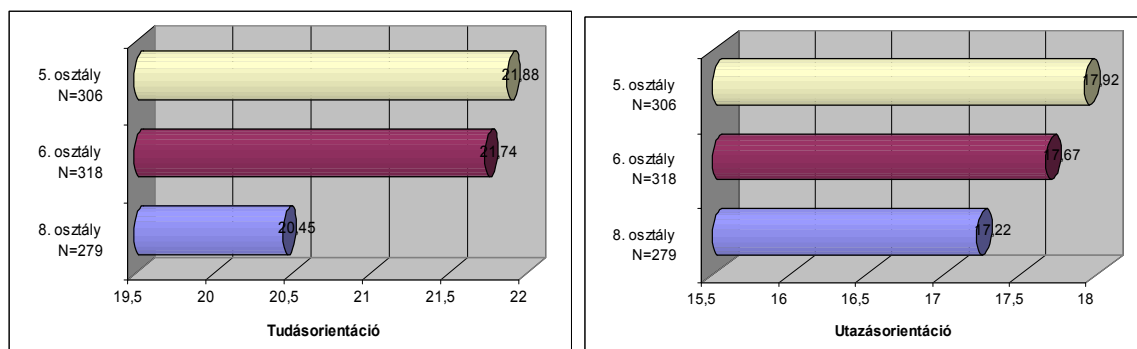
A nyelvtanulási motiváció összetevőit együttesen vizsgálva azt kapjuk (General Linear Models, Repeated Measures), hogy az idő előrehaladtával szignifikáns csökkenés következik be ebben a mutatóban is, tehát az általános nyelvtanulási motiváció az iskolai motivációhoz hasonlóan az évek során egyre csökken (18. ábra).

18. ábra: A nyelvtanulási motiváció összpontszámainak átlaga a vizsgálat három évében

A részletesebb elemzés arra is választ ad, hogy a motiváció mely összetevői változnak ilyen erősen, és melyek azok, ahol a csökkenés nem szignifikáns (9. melléklet). Az előzetes mérések (PÉTER-SZARKA, 2005-2006) arra utaltak, hogy az ötödik és hatodik osztály között a nyelvtanulási motiváció összetevői közül egyedül a Tudás- és Utazásorientációban nincs jelentős csökkenés, tehát a motiváció e két összetevője alapvetően nem változik. A három évet áttekintő mérés némileg más képet mutatott. A Tudásorientációban 6. osztályról 8. osztályra olyan csökkenés mutatkozott, ami a lineáris változást szignifikánssá tette, vagyis itt jelentkezett a többi elemet is jellemző csökkenő tendencia. Az Utazásorientáció ezzel szemben a 8. osztályra sem csökkent jelentősen, itt igazolódni látszik a kezdeti feltevés, miszerint ez a tényező alapvetően változatlan marad (19. ábra). Ez felhívja a figyelmünket arra, hogy a jövőbeni utazások, illetve a külföldön töltött idő, tanulás vagy munka mindvégig vonzó hatású a tanulók számára, ezért a nyelvtanulás ilyen irányú hasznosítását érdemes már a tanulási folyamat során hangsúlyozni, ezzel némileg ellensúlyozva az egyébként erőteljes motivációcsökkenést.

19. ábra: A Tudás- és Utazásorientáció változása

A három éves nyomon követés arra is rámutatott, hogy nincs szignifikáns változás a Nyelvtanulás iránti attitűd, az Órai és a Nyelvhasználati bátorság-szorongás terén sem, vagyis a tanulók általában szeretnek nyelvet tanulni és fontosnak tartják azt, az idegen nyelv használatában pedig szerencsére nem lesznek szorongóbbak. Ez megint rámutat arra, hogy a nyelvtanulási motiváció fenntartása érdekében mely területekre támaszkodhatunk. A tanulók tudják és ismerik az idegen nyelvek tanulásának fontosságát, ennek ellenére, ahogy az a Motivációs intenzitás, illetve az összesített nyelvtanulási motivációs pontszám csökkenése alapján látható, mégsem igazán szeretnek tanulni. Kognitív szinten tehát belátják a tudás értékét, ezt valószínűleg sokat hallják a szüleiktől és a tömegkommunikációs csatornákon keresztül, érzelmi szinten mégsem tudnak vele azonosulni. Ez azt sugallja, hogy a tanároknak kiemelt jelentőségű szerepük lehet abban,

hogy a jó hangulatú órák tartásán, pozitív visszajelzéseken, a tanárok-diákok jó kapcsolatának és a csoport összetartó erejének fenntartásán keresztül a tanulásba történő érzelmi bevonódást is elősegítsék. Ebben fontos szerepe lehet a kommunikatív nyelvoktatás módszereinek. Mivel a tanulók a három év során nem válnak a nyelvhasználat terén szorongóbbá, így nyugodtan támaszkodni lehet az idegen nyelven történő kommunikáció erősítésére is.

A nyelvtanulási motiváció többi, eddig nem említett összetevője szignifikáns lineáris csökkenést ($p < 0,002$) mutat a három év során: csökken a Szociokulturális és a Barátságorientáció, a tanult nyelvet beszélők iránti attitűd, az Integrativitás, a Motivációs intenzitás, az Önértékelés, az Elégedettség. A nyelvtanulási motivációs mutatók változása tehát többségében összhangban áll az általános tanulási motiváció csökkenésével, vagyis az idegennyelv mint tantárgy motivációs szempontból nem különbözik jelentősen a többi tárgytól, a többihez hasonlóan egyre csökkenő kedvvel tanulják a diákok.

Az iskolai és a nyelvtanulási motiváció összefüggéseinek vizsgálat alapján kiderül (10. melléklet), hogy az iskolai motiváció fő dimenziói és a legtöbb nyelvtanulási motivációs mutató mindhárom évfolyamban szoros pozitív korrelációs kapcsolatban áll egymással, míg a Preszsióérzéssel való kapcsolat, ha szignifikánsnak bizonyul, minden esetben negatív irányú. Ez az eredmény nem meglepő, hiszen mindkét kérdőív a tanulás motivációs hátterét ragadja meg valamilyen szempontól. Az Utazás- és Szociokulturális orientáció, valamint az Integrativitás alszála ugyanakkor kilóg valamelyest a sorból, azt látjuk, hogy ezek a mutatók nem, vagy csak gyengén korrelálnak az iskolai motiváció dimenzióival. Mi lehet ennek az oka? A nyelvtanulási motiváció ezen mutatói nagyon speciálisan kérdeznak rá azokra a területekre, melyek kifejezetten az idegen nyelv tanulásának okait és a nyelvet beszélőkhöz való hasonlítás vágyát ragadják meg, tehát témáját tekintve valóban nem igazán illeszkednek az iskolai tanulási motiváció fő dimenzióihoz. A három év során a korrelációs mutatókban a legnagyobb változás az Elégedettség alszálaban történik: ötödik osztályban még erős szignifikáns kapcsolatban áll az iskolai motiváció mutatóival ($p < 0,005$), míg ez nyolcadik osztályra teljesen eltűnik, ekkor már nincs összefüggés e két terület között. Úgy tűnik, hogy a nyelvi tudással való elégedettség fiatalabb korban erősebben összefügg az iskolai motivációval, míg a serdülőkorban az önmagukkal való elégedettség már inkább más összetevők eredménye.

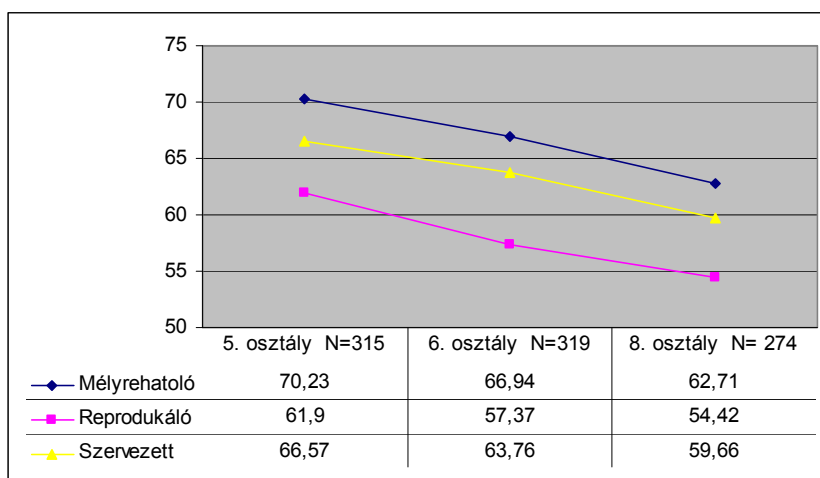
8. 2. A motiváció összefüggései egyéb tanulói jellemzőkkel

8.2.1. A tanulási orientáció

A tanulási orientáció struktúráját és időbeli változásait a General Linear Models Repeated Measures próbájával vizsgáltam.

A tanulási orientáció fő dimenzióinak mintázata mindhárom évben hasonló: legerősebb a Mélyreható orientáció, ezt követi a Szervezett, majd pedig a Reprodukáló orientáció (11.a melléklet, 20. ábra). Ez alapvetően pozitív eredménynek mondható, hiszen az a tanulási stílus kapja a legmagasabb értéket, ami a dolgok mélyebb megismerését, az önállóságot, a kihívások kedvelését tartalmazza. A második helyet elfoglaló Szervezett stílus az eredményekre koncentráló követelményteljesítés és a saját fejlődésért érzett felelősség mutatója, mely szintén pozitív módon segíti elő a tanulás sikerességét. A legkevésbé értékes Reprodukáló tanulási orientáció került a harmadik helyre, melyre a kudarc elkerülésére koncentráló, a kitarító mechanikus tanulás a jellemző.

20. ábra: A tanulási orientáció fő faktorainak szerkezete, változása

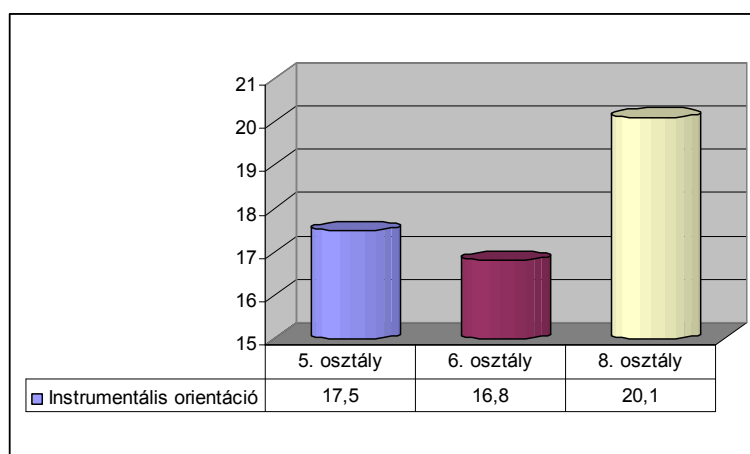
BALOGH (2004c) eredményeivel összevetve azt láthatjuk, hogy a tehetséggondozó osztályba járóknál a tanulási orientáció fő dimenzióinak szerkezete ehhez hasonló, vagyis Mélyreható a legerőteljesebb orientáció, ezt követi a Szervezett, majd a Reprodukáló orientáció. A pontszámok értéke azonban a tehetségesek körében a Mélyreható orientáció esetében jóval magasabb (1. mérés: 73.9, 2. mérés: 72.61, 3. mérés: 68.29), a Szervezett tanulási stílus esetében egy kevéssel magasabb (1. mérés: 69.25, 2. mérés: 65.40, 3. mérés: 60.99), míg a Reprodukáló orientáció alacsonyabb (1. mérés: 61.15, 2. mérés: 57.02, 3. mérés: 52.99) a saját mintánkhoz képest. Ez azt jelenti, hogy a

tehetséggondozó osztályba járó tanulók esetében, akik tanulásmódszertani alapokat is kapnak az évek során, dominánsabbá válnak az értékes tanulási stratégiák, míg a mechanikus, kevésbé hasznos tanulási formák visszaszorulnak. Ez felveti azt a lehetőséget, hogy egy átlagos iskolai osztályba járó tanuló számára is érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a tanulás módszertanára, így erősíteni lehetne a hatékony tanulási orientációs formákat.

A tanulási orientáció változásai szempontjából mindhárom fő orientációs dimenzió erősségének a szignifikáns mértékű ($p < 0,001$) csökkenése figyelhető meg. Ugyanilyen irányú változások jellemzik a tehetséggondozó osztályba járó tanulókat is (BALOGH, 2004c). A tanulási kedv általános csökkenése úgy tűnik, a tanulási orientáció alakulására is hatással van.

Az Instrumentális orientáció érdekes módon alakul. A leíró statisztika rámutat, hogy itt nem lineáris a változás, mert az ötödik osztályos érték hatodikra csökken, míg nyolcadikban újra felerősödik (21. ábra). Az ismételt mérésekkel dolgozó statisztikai eljárás (Repeated measures) rámutat, hogy nincs szignifikáns változás ebben a mutatóban. Ugyanakkor tendenciájában azt látjuk, hogy a változás iránya kvadrátikus, azaz ötödikről hatodikra enyhe csökkenés tapasztalható, nyolcadikra viszont újra felerősödik az Instrumentális orientáció.

21. ábra: Az Instrumentális orientáció változásai 5. és 8. osztály között

Mi állhat ennek a hátterében? Véleményem szerint az 5. osztályba, vagyis a felső tagozatba lépéskor az új körülmények, új tanárok, szigorúbb elvárások egyértelműen meghatározzák a tanulók tanuláshoz való hozzáállását. A felső tagozatba lépve a tanulók bizonyítani akarják saját maguknak és új tanáraiknak a helytállásukat, ezért igen fontos a jó jegy szerzése. Ugyanakkor a felső tagozatba való továbblépést mindenképpen megelőzi

egy mérlegelés: Mit szeretnék majd elérni? Mi érdekel? Hol tanuljak majd tovább, milyen pályát válasszak? Ennek megfelelően a tanuló már olyan elgondolásokkal és tervekkel lép be a felső tagozatba, amelyek alapján már tudatában van a tanulás szükségszerűségének és elkerülhetetlenségének. Ez az érzés a hatodik osztályra némiképp csökken, ekkorra a tanuló már megszokja a tanulás új körülményeit és eszközeit, ugyanakkor még nem nehezedik rá a továbbtanulás súlya. Nyolcadik osztályra egyértelművé válik a jó jegy, a nyelvvizsgabizonyítvány megszerzése és egyéb eredmények fontossága, ezt a tanulók a közelő továbbtanulás kapcsán már erősen érzik is, így az Instrumentális orientáció újra felerősödik.

A tanulási orientáció és az iskolai motivációs mutatók közötti kapcsolatot a Pearson-féle korrelációs együtthatók alapján értékeltem (11.b melléklet). Mindhárom évfolyamban egyértelműen kiderül, hogy a Mélyreható és a Szervezett tanulási forma pozitív kapcsolatban áll az összes motivációs dimenzióval, míg a Reprodukáló orientáció negatív előjellel kapcsolható a motivációs formákhoz (3. táblázat). A Mélyreható orientáció mutatja a legerősebb kapcsolatot az összes motivációs dimenzióval ($p=0,000$), vagyis ez a hatékony tanulási forma elősegíti a tudás megfelelő elsajátítását, a jó teljesítményt, ezek a tanulási formák a sikerélmény biztosításán keresztül motiváltabbá teszik a tanulót. Korrelációs kapcsolatról lévén szó, fordított irányú hatást is feltételezhetünk, így az is lehetséges, hogy a motivált tanulók, akik a jó teljesítmény elérésre törekednek, hatékonyabb tanulási formákat alkalmaznak céljuk elérése érdekében. Ezzel szemben a Reprodukáló orientáció és a motivációs dimenziók között a kapcsolat nem szignifikáns és negatív irányú, vagyis ez a tanulási forma nem kapcsolódik szorosan a motivációhoz, tendenciájában pedig egyértelműen ellentétes a motivációs mutatókkal.

A Presszióérzés és a tanulási orientációs formák alaposabb elemzése rámutat, hogy a teljesíthetetlen követelmény észlelése, az erőteljes nyomás érzése a Mélyreható tanulási formával ellentétben áll, vagyis a 6. osztály kivételével erős, negatív korrelációs kapcsolatot mutathatunk ki e két tényező között. Ugyanakkor erős, pozitív korrelációs kapcsolat van a Presszióérzés, valamint a Reprodukáló és az Instrumentális orientáció között.

3. táblázat: Az iskolai motiváció és tanulási orientáció korrelációs együtthatói

Motivációs és orientációs dimenziók	5. osztály N=315	6. osztály N=319	8. osztály N=268
KÖVETŐ			
MÉLYREHATOLÓ	0,482**	0,364**	0,392**
REPRODUKÁLÓ	-0,142*	-0,099	-0,065
SZERVEZETT	0,394**	0,099	0,427**
Instrumentális	-0,398**	-0,377**	-0,343**
ÉRDEKLŐDŐ			
MÉLYREHATOLÓ	0,523**	0,509**	0,553**
REPRODUKÁLÓ	-0,140*	-0,140*	-0,094
SZERVEZETT	0,356**	0,121*	0,518**
Instrumentális	-0,410**	-0,263**	-0,476**
TELJESÍTŐ			
MÉLYREHATOLÓ	0,552**	0,369**	0,415**
REPRODUKÁLÓ	-0,052	-0,096	-0,072
SZERVEZETT	0,453**	0,100	0,433**
Instrumentális	-0,425**	-0,434**	-0,465**
Presszióérzés			
MÉLYREHATOLÓ	-0,191**	-0,026	-0,175**
REPRODUKÁLÓ	0,260**	0,317**	0,288**
SZERVEZETT	-0,140*	0,007	-0,198**
Instrumentális	0,407**	0,491**	0,492**

Pearson-féle korrelációs együttható: * p<0,05, **p<0,01

A tanulási orientáció és a nyelvtanulási motiváció korrelációit áttekintve érdekes eredményeket kapunk (11.c melléklet). A Mélyreható és a Szervezett tanulási orientáció a nyelvtanulási motivációs mutatók többségével pozitív, szignifikáns korrelációs kapcsolatban áll mindhárom évben. Ez érthető eredmény, hiszen a hatékonyabb tanulási formák, a fentebb említett összefüggéseken keresztül, magasabb motivációs szintet eredményezhetnek, és fordítva. A Reprodukáló tanulási stílus ezzel szemben már árnyaltabb képet mutat: a szignifikáns mutatók többsége pozitív irányú, vagyis ez a tanulási stílus is kapcsolatban van a nyelvtanulási kedvvel, tehát az is hatékony lehet, ha a tanulók ilyen módon tanulják a nyelvet. Néhány motivációs alskálával, különösen az Órai és a Nyelvhasználathoz köthető bátorság és szorongás, valamint a nyelvi Önértékelés skálájával azonban negatív, szignifikáns korrelációs kapcsolatban áll, vagyis minél erősebb a Reprodukáló tanulási stílus, annál nagyobb szorongással használja a tanuló a nyelvet, és annál rosszabbnak ítéli meg a nyelvi teljesítményét. Ez rámutat, hogy a mechanikus tanulási forma, a „bemagolás” elsősorban a valóságos, életszerű nyelvhasználat során blokkolja le a tanulót, és hogy nem igazán kedvez a kommunikatív helyzetekben mutatott jó teljesítmény eléréséhez.

8.2.2. Az énkép

Az énkép pontszámainak a standard értékekhez való viszonyítása során (egymintás T-próba) az látszik, hogy a DÉVAI és SIPOS (1986) által megadott átlagok a mi mintánkban többnyire a 8. osztályosok értékeivel egyezik meg, míg az 5. és 6. osztályosok magasabb énkép pontszámokkal rendelkeznek (12.a melléklet). A szerzőpáros nem talált szignifikáns különbséget a különböző életkorok között, így nem adnak meg standard értékeket sem az egyes életévekhez hozzárendelve.

4. táblázat: Az énkép pontszámai a standard értékekhez viszonyítva

	Standard értékek	5. osztály N=311	6. osztály N=321	8. osztály N=278
Testkép	67,05	69,63**	67,90	66,40
Morális énkép	71,37	73,81**	73,28**	70,76
Individuális énkép	68,90	73,18**	71,83**	69,31
Családi énkép	72,90	77,64**	75,38**	72,50
Szociális énkép	67,33	71,57**	70,43**	68,56*
TELJES énkép	347,55	365,25**	358,85**	347,56

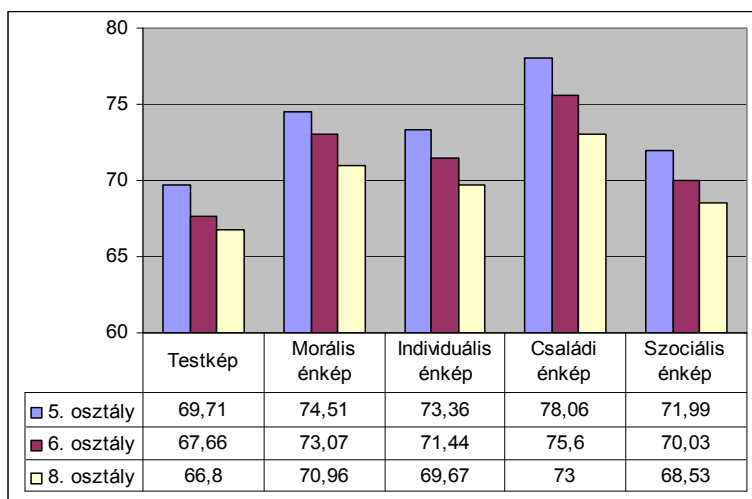
p<0,05* p<0,01**

A standard értékekhez való viszonyt áttekintve tehát azt láthatjuk (4. táblázat), hogy a DÉVAI és SIPOS (1986) által megadott vegyes, 10-14 éves korcsoporti minta átlaga többnyire a mi minták 8. osztályosainak átlagával egyezik meg, a fiatalabb korban mért értékek ennél magasabbak. A leírásból nem lehet egyértelműen következtetni, hogy vajon a mai 5. és 6. osztályosok látják magukat jobb színben, mint a 20 évvel ezelőtt 5. és 6. osztályba járó társaik, vagy az akkori mintán belül voltak olyan alacsony pontszámok, melyek az átlagokat erősen lehúzták, mindenesetre az elmondható, hogy a mintánkat alkotó felső tagozatba lépő tanulók viszonylag pozitív módon vélekednek magukról, ami mindenképpen szerencsés irányú elmozdulás. HARMATINÉ (2005) eredményei mást mutatnak: az ő mintájában szignifikánsan alacsonyabb pontokat értek el a nyolcadik osztályos tanulók a standard értékekhez képest, vagyis ezt az eredményt a mi adataink nem támasztják alá.

A pontszámok alakulása már kevésbé biztató a mintán belül történő változások áttekintésével (12.b melléklet, 22. ábra). A General Linear Models Repeated Measures próbája rámutat, hogy szignifikáns lineáris változás, csökkenés történik minden egyes énkép dimenzióban és a Teljes énképben a három év során (N=221, p<0,000). A változások pontosabb regisztrálásával, páros T-próba alkalmazásával (12.c melléklet) kiderül, hogy ötödik és nyolcadik osztály között erősen szignifikáns (p<0,000) módon csökken minden énkép dimenzió és a teljes énkép pontszámai. Az évfolyamok összehasonlításából az látszik,

hogy a Testkép kivételével, mely 5. és 6. osztály között erősen romlik ($t_{276}=2,371$, $p=0,018$), a jelentős változások inkább 6. és 8. osztály között történnek, ekkor ugyanis minden énkép dimenzió pontszáma (a már említett Testkép kivételével) szignifikánsan csökken ($t_{252}=2,402-4,037$, $p<0,017$). Az önkritika mutatójában nincs szignifikáns változás a három év során, bár nyolcadik osztályra valamelyest emelkedik az átlagos pontérték, ez pedig elősegíti önmagunk kritikus szemlélését, ezáltal az elégedetlenség és az alacsony énkép egyik forrása lehet. JÓZSA (2002) is hasonló eredményekről számol be, ő a tanulási énkép 7. és 11. évfolyam közötti erőteljes romlását figyelte meg. COLANGELO és ASSOULINE (1994) hasonló csökkenő tendenciát regisztráltak az énkép dimenzióiban az életkor előrehaladásával. DÉVAI (1988) mintájában szintén csökkenés figyelhető meg az énkép mutatóiban, míg növekedés az önkritikában, a szerző szerint azonban ez a csökkenés nem elég erőteljes, így ő inkább az énkép stabilitását és nehezen változtatható mivoltát hangsúlyozza. Az is lehetséges, hogy a mai felső tagozatosok körében a korábban kezdődő serdülőkori változások és a növekvő társadalmi, iskolai elvárások miatt romlik ilyen mértékben az énkép már nyolcadik osztályra, míg húsz évvel ezelőtti iskolás társaiknál esetleg később jelentkezett ez a drasztikus csökkenés.

22. ábra: Az énkép dimenzióinak változásai

Az énkép és az iskolai motiváció kapcsolatának korrelációs vizsgálata rámutat, hogy ez a két terület nagyon szorosan kapcsolódik egymáshoz (12.d melléklet, 5. táblázat). A Testkép dimenzióján kívül lényegében minden énkép-dimenzió erős pozitív korrelációs kapcsolatban van mind a három fő motivációs faktoral (Követő, Érdeklődő, Teljesítő).

5. táblázat: Az énkép és az iskolai motiváció dimenzióinak korrelációs kapcsolata

	5. osztály: N=295 6. osztály: N=317 8. osztály: N=273	KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Testkép	5.o.	0,189**	0,074	0,154**	-0,124*
	6.o.	0,138*	0,133*	0,087	0,069
	8.o.	0,119*	0,093	0,098	0,164**
Morális énkép	5.o.	0,367**	0,321**	0,483**	-0,160**
	6.o.	0,332**	0,336**	0,457**	-0,261**
	8.o.	0,404**	0,459**	0,513**	-0,233**
Individuális énkép	5.o.	0,243**	0,167**	0,291**	-0,109
	6.o.	0,130*	0,176**	0,197**	-0,099
	8.o.	0,233**	0,216**	0,182**	-0,185**
Családi énkép	5.o.	0,481**	0,355**	0,502**	-0,332**
	6.o.	0,450**	0,390**	0,483**	-0,383**
	8.o.	0,485**	0,488**	0,493**	-0,440**
Szociális énkép	5.o.	0,422**	0,308**	0,442**	-0,189**
	6.o.	0,387**	0,339**	0,434**	-0,280**
	8.o.	0,469**	0,473**	0,484**	-0,382**
TELJES énkép	5.o.	0,426**	0,303**	0,463**	-0,230**
	6.o.	0,368**	0,351**	0,420**	-0,279**
	8.o.	0,446**	0,452**	0,469**	-0,374**
Önkritika	5.o.	-0,369**	-0,307**	-0,377**	0,269**
	6.o.	-0,285**	-0,277**	-0,378**	-0,312**
	8.o.	-0,407**	-0,459**	-0,473**	0,399**

Pearson-féle korrelációs együttható: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Az énkép és a nyelvtanulási motiváció összesített pontszámát összevetve hasonló, nagyon erős, szignifikáns ($p < 0,000$) eredményeket kapunk (12.e melléklet), ami arra utal, hogy az énkép szorosan kapcsolódik a tanulók általános motiváltsági szintjéhez. Az alaposabb elemzés, az énkép dimenzióinak a nyelvtanulási motiváció alskáláival való összevetése során azonban azt láthatjuk, hogy az orientációs alskálák, valamint az Integrativitás alskála hatodik és nyolcadik osztályban már nem igazán, vagy csak gyenge kapcsolatban állnak az énkép dimenzióival. Mi az oka ennek? A nyelvtanulási és az iskolai motiváció kapcsolatának vizsgálata során már rámutattunk, hogy ezek a mutatók, vagyis az idegen nyelv tanulásának okai és a nyelvet beszélőkhöz való hasonulási vágy nagyon speciálisan kötődnek a nyelvtanulás jellegzetességeihez, vagyis ezek többnyire nincsenek szoros kapcsolatban a motiváció egyéb meghatározóival, azoktól függetlenek.

Az énkép egyéb mutatókkal való kapcsolatának vizsgálata során érdekes eredmények születtek (12.f melléklet, 6. táblázat). Az énkép és az intelligencia korrelációs együtthatóinak áttekintése során azt láthatjuk, hogy az intelligencia a Szociális és a Teljes énképpel áll a legszorosabb kapcsolatban ($p < 0,01$) minden évfolyamban. Ez azt mutatja, hogy a jó intellektuális képességek és a társakkal való jó kapcsolat észlelése, a társak általi elfogadás összefügg egymással, vagyis a társas kapcsolatok alakulást meghatározhatják a kognitív képességek. Érdekes eredmény, hogy 5. osztályban a Testkép kivételével az

intelligencia mindegyik énkép dimenzióval szoros kapcsolatban ($p < 0,01$) áll, vagyis ebben az életkorban az intelligencia és a kognitív képességek jelentősen meghatározzák, hogy az egyén milyennek látja önmagát, az önértékelés erősen támaszkodik az intellektuális képességekre. DÉVAI (1988) eredményei nem mutatnak ilyen irányú kapcsolatot, az ő mintájában az énkép-mutatók teljesen függetlenek az IQ pontszámoktól. Ennek háttérében az állhat, hogy az utóbbi egy-két évtizedben a hihetetlenül felgyorsult információáramlás eredményeképpen egyre nagyobb szerepe van az ezt feldolgozó, kognitív képességeknek abban, hogy az emberek megtalálják helyüket és értékeiket az őket körülvevő világban.

6. táblázat: Az énkép és az intelligencia korrelációs együtthatói

	Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
IQ pontszám							
5.osztály N=292	0,062	0,199**	0,225**	0,185**	0,274**	0,233**	-0,299**
IQ pontszám							
6.osztály N=311	0,112*	0,085	0,170**	0,181**	0,232**	0,201**	-0,239**
IQ pontszám							
8.osztály N=278	0,057	0,085	0,078	0,141*	0,258**	0,162**	-0,129*

Pearson-féle korrelációs együttható: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Az énkép és a belső kontrollos attitűd összefüggéseinek vizsgálata érdekes eredményt mutatott (12.g melléklet, 7. táblázat). Mindhárom évfolyamban a belső kontrollos attitűddel erősen szignifikáns ($p < 0,01$), pozitív korrelációs viszonyban áll a Morális, a Családi, a Szociális és a Teljes énkép, míg az Önkritika mutatójával negatív irányú a kapcsolat.

7. táblázat: Az énkép és a belső kontrollos attitűd korrelációs együtthatói

	Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
Belső kontroll							
5.osztály N=310	0,070	0,176**	0,084	0,292**	0,265**	0,222**	-0,272**
Belső kontroll							
6.osztály N=319	0,011	0,153**	-0,026	0,232**	0,170**	0,137*	-0,156**
Belső kontroll							
8.o.sztály N=278	0,028	0,268**	0,023	0,338**	0,275**	0,248**	-0,333**

Pearson-féle korrelációs együttható: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Ezek az összefüggések azt mutatják, hogy ha valaki a családban és a társak között betöltött szerepét, valamint önmagát morális szempontból pozitívan ítéli meg, akkor az énhatékonyság érzése is általában erősebb. A Testkép, valamint a tanulási képességekkel kapcsolatos, Individuális énkép, mivel a személy által kevésbé befolyásolható, inkább az adottságok által meghatározott területeket írja le, így nem kapcsolódik szorosan a kontroll helyéhez.

8.2.3. Az intelligencia

Az egymintás T-próba segítségével kimutatható, hogy a Raven-teszt standard értékeihez képest, melyet az adott életkor 50 percentilispontot érő nyerspontszámával határoztunk meg, a mintánk mindhárom évfolyamban szignifikánsan magasabb ($p < 0,001$) pontokat ért el (13.a melléklet, 8. táblázat). Ez az eredmény nem volt váratlan, hiszen több szakirodalmi adat számolt be a korábban megállapított átlagos pontszámokhoz viszonyítva magasabb értékekről. GYARMATHY (2002) közepes szocioökonómiai státuszú 9 éves gyerekeknél 37,6 pontot (tehetségesnek kiválogatottaknál 47,3 pontot), 14 éveseknél 51,7 átlagpontszámot (tehetségesnek kiválogatottaknál 54,6 pontot) mért, HARMATINÉ (2005) szintén a standard értékeknél magasabb pontszámokról számol be.

8. táblázat: Mintaátlagok a Raven-teszt standard értékeihez viszonyítva ($p < 0,001$)

	Standard értékek	Átlag pontszám
5. osztály N=314	37	40,61
6. osztály N=313	41	45,23
8. osztály N=280	44	47,12

A természetes érési folyamatok az intelligencia pontszámainak változásában egyértelműen kimutathatóak, a 10-14 éves korosztály jelentős mértékű növekedést mutat az intelligencia nyerspontszámaiban (13.b melléklet). BALOGH (2004c) vizsgálatai is hasonló növekvő tendenciát mutatnak. Ők tehetséggondozó osztályokba járó gyerekek vizsgálata során regisztrálták a Raven teszt által mért változásokat (5. osztály: 44,76 pont, 8. osztály: 52,92), mely emellett a tehetséggondozó programban résztvevő és átlagos életkori csoport pontszámait is összehasonlítja. A 14 éves normál osztályba járó tanulók átlagos pontértéke 46,46 (Max: 60, N=260, SD=7,15), ami a mi adatainkhoz hasonló érték.

Az intelligencia és a motiváció összefüggéseit elemezve azt láthatjuk, hogy nincs igazán jelentős összefüggés a tanulók intelligenciatesztben elért pontszámai és a motivációs formák között (13.c melléklet, 9. táblázat). Ez nagyrészt egybeesik BALOGH (2004d) eredményeivel, aki nem talált érdemi összefüggést e két tényező között.

9. táblázat: Az intelligencia és az iskolai motiváció korrelációs összefüggései

	KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
IQ pontszám 5. osztály N=301	0,164**	0,041	0,181**	-0,072
IQ pontszám 6. osztály N=310	0,089	0,080	0,138*	-0,134*
IQ pontszám 8. osztály N=274	-0,009	0,054	0,061	-0,122*

Pearson-féle korrelációs együttható: * p<0,05, **p<0,01

Két eredmény mégis említésre érdemes az intelligencia és a tanulási motiváció kapcsolatát illetően. Az 5. osztályban a következő két méréshez képest elég erős a kapcsolat a Követő és a Teljesítő motívumok, valamint az intelligencia között. Úgy tűnik, hogy ebben a fiatalabb életkorban a kognitív képességek erősen kapcsolódnak az elvárt teljesítmény nyújtásának és a másokhoz való tartozás szükségletéhez. Az énkép, mint közvetítő elem valószínűleg szerepet játszik az intelligencia és a motiváció összefüggéseinek értelmezésében, ugyanis azt láthatjuk (5. táblázat), hogy 5. osztályban igen erős az összefüggés az intelligencia és az énkép egyes dimenziói között, míg ez a kapcsolat a 8. osztályra lényegesen gyengül.

A másik fontos eredmény, melyre BALOGH (2004d) is felhívja a figyelmet, a tanárok felől eredő presszió érzésének negatív korrelációs kapcsolata a tanulók értelmi képességeivel. Ez azt jelenti, hogy minél erősebb képességű valaki, annál kevésbé érzi a tanárok felől rá nehezedő nyomást. Az ez irányú összefüggések 6. és 8. osztályban szignifikánsak, de igen alacsony korrelációs értéken, így ez a kapcsolat inkább csak tendenciaszerű.

Az intelligenciateszt és a nyelvtanulási motiváció pontszámainak korrelációs összevetése azt mutatja, hogy a motivációs alszálak igen különböznek egymástól az intelligenciával való összefüggés erősségét és irányát tekintve (13.d melléklet). Igen erős pozitív korrelációs kapcsolat áll fenn mindhárom évben az Órai bátorság-szorongás

($p < 0,000$), az Önértékelés ($p < 0,004$) és a Nyelvtanulás iránti attitűd ($p < 0,041$) között, míg szignifikáns, de negatív irányú az összefüggés az intelligencia és az Integrativitás ($p < 0,007$), valamint ötödik és hatodik osztályban a Szociokulturális ($p < 0,000$) és Barátságorientáció ($p < 0,033$) között. A későbbiekben egyértelművé válik, hogy az érdemjegy, vagyis a tanulási eredményesség egyik fontos mutatója, szorosan kapcsolódik az intellektuális képességekhez, így nem váratlan az az eredmény, hogy a tanulók nyelvi Önértékelése, és általában a Nyelvtanuláshoz kapcsolódó attitűdjeik is, melyek az érdemjegy által jelentősen formálódnak, kapcsolódnak hozzá. A jó képességek azonban az órai munkával is összefüggésben állnak: a jobb képességű tanulók bátrabbak, kevésbé szorongóak a nyelvi órán. Ez nyilván a képességekből fakadó magabiztosság és a jó válasz valóságos tudásának az eredménye, melyet a tanár is érzékel, és jó jeggyel jutalmaz. Az intelligenciával negatív irányú korrelációs kapcsolatban álló mutatók mindegyike valamilyen módon a más nyelvet beszélőkkel való azonosulásra utal. E mutatók kapcsolata arra világít rá, hogy minél magasabb pontot ér el egy tanuló az intelligenciatesztben, annál kevésbé szeretne az idegen nyelvet beszélőkhöz hasonló lenni, annál kevésbé érdekli őt a másik nyelven beszélő ember, mint személyiség, mint az idegen kultúra hordozója. Úgy tűnik tehát, hogy a jobb értelmi képesség alacsonyabb integratív tendenciát és szilárdabb nemzeti identitást takar abban az értelemben, hogy kevésbé vágnak ezek a tanulók a más nyelven beszélőkhöz való hasonlításra, beilleszkedésre. A Szociokulturális és a Barátságorientáció is hasonló képet mutat ötödik és hatodik osztályban, ekkor még eléggé összemosódnak a másik nemzet iránti érdeklődés, kíváncsiság, barátkozás és hasonulás fogalmai. Nyolcadik osztályra az addig szignifikáns kapcsolatok meggyengülnek, így a magasabb intellektuális képességű gyerekekben még mindig alacsonyabb az integrativitás vágya, ugyanakkor már nem utasítják el a személyes és kulturális érdeklődés talaján kialakult nyelvtanulást. A kutatás további érdekes iránya lehet a nyelvtanulás indokainak részletes feltárása az életkor növekedésével, valamint az intellektuális képességek nyelvtanulási orientációban betöltött szerepének alaposabb elemzése.

8.2.4. A kontrollhely

A kontroll helyének alakulásával kapcsolatban azt az eredményt vártuk, hogy az évek során az érés és tanulás eredményeképpen a belső kontrollós attitűd erősödik, vagyis a tanulók egyre inkább érzik, hogy az eredményeikért ők a felelősek. A General Linear Models eljárás Ismételt mérések próbája szerint azonban ez a hipotézis nem igazolódott

be: az évek során nem erősen, de mégis szignifikáns mértékben ($p=0,040$) csökkent a belső kontrollos válaszok száma (14.a melléklet), vagyis a tanulók egyre inkább azt érzik, hogy kevésbé tudják kontrollálni, kézben tartani az iskolai dolgaikat. A páros T-próba segítségével az egyes évfolyamok eredményeit összevetve kiderül, hogy a 6. és 8. osztály között van olyan mértékű eltérés ($t_{252}=2,237$, $p=0,021$), mely az 5. és 6. osztály között ($t_{277}=0,029$, $p=0,977$) megjelenő enyhe csökkenést a három éves időszakban is ($t_{232}=2,217$, $p=0,028$) szignifikánssá teszi.

Erre a jelenségre a tanulói személyiség sokrétű vizsgálata adhatna alapos választ, melynek segítségével a személyiség mélyebb rétegeit feltárva fény derülne a változások okaira. A rendelkezésünkre álló adatok alapján azonban elsősorban az iskolához fűződő viszonyban bekövetkezett változások szolgálhatnak magyarázatul: a motiváció és az énkép alakulása. Az iskolai motiváció változásainak irányát ismerve egyértelmű, hogy a tanulók tanulási kedve, motiváltsága az évek során csökken, a tanulók érdektelenebbé válnak az iskolai dolgok iránt. Mivel a kontroll helyét vizsgáló kérdőív elsősorban iskolai, illetve a tanuláshoz fűződő szituációk kapcsán tárja fel a kontrollhely mutatóit, könnyen meglehet, hogy a tanulók iskolával kapcsolatos „minden mindegy” hozzáállása jelenik meg a kontroll helyében is, vagyis egyszerűen az érdektelenség, a motiváció hiánya eredményezi, hogy a tanulók nem érzik, hogy a kezükben tartanak iskolai dolgaikat. Az énkép mutatóinak erőteljes csökkenése másféle magyarázatot kínál: a pozitív énkép az énhatékonyság érzésének egyik mutatója abban az értelemben, hogy az önmagukat jó színben látó fiatalok képesnek érzik magukat bizonyos feladatok elvégzésére, vagyis inkább belső kontrollosak. (A 7. táblázat jól illusztrálja az énkép és a belső kontroll erős korrelációs kapcsolatát.) Ebből kifolyólag az énkép romlása egyértelműen maga után vonja a kontroll érzésének csökkenését is, vagyis azáltal, hogy a tanulók egyre kevésbé látják magukat pozitívan, csökken az énhatékonyság, a „meg tudom csinálni” érzése.

A belső kontrollos attitűd és az iskolai motiváció korrelációs kapcsolatait vizsgálva egyértelműen kiderül, hogy ez a két terület is szorosan összekapcsolódik (14.b melléklet, 10. táblázat).

Az eredmények a fentiek ismeretében már nem meglepőek, emellett pedig a szakirodalmi adatok is rámutatnak az énhatékonyság érzésének motiváló hatására (PÁSKUNÉ, 2002). A belső kontrollos személyek általában nagyobb erőfeszítést fejtenek ki a teljesítmény érdekében, így általában jobb is a teljesítményük, kudarc esetén kitartóbbak maradnak, vagyis motiváltabbak, mint külső kontrollos társaik (FÜLÖP,

1997). OLÁH (1982) ugyanakkor megkérdőjelezi a belső kontrollos attitűd és a teljesítménymotívum lineáris összefüggését, ugyanis szerinte a nem teljesítményhelyzetben elért sikerek is eredményezhetik a belső kontroll kialakulását. Az emocionális labilitás, az alacsony toleranciaszint, a szorongásra való hajlam és a társas inadekváció azonban szerinte is összefüggésbe hozható a külső kontrollos attitűddel, vagyis nem direkt módon ugyan, de mégis kapcsolatban állhat a kontroll helye és az iskolai motiváció.

10. táblázat: A belső kontrollos attitűd és az iskolai motiváció korrelációs kapcsolata

	KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Belső kontroll 5. osztály N=294	0,419**	0,373**	0,313**	-0,372**
Belső kontroll 6. osztály N=317	0,357**	0,312**	0,410**	-0,345**
Belső kontroll 8. osztály N=274	0,458**	0,462**	0,463**	-0,381**

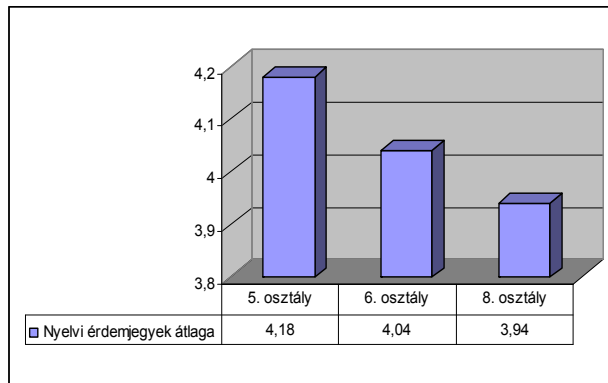
Pearson-féle korrelációs együttható: * p<0,05, **p<0,01

A nyelvtanulási motivációval való összefüggések tanulmányozása során kiderül, hogy az általános, nyelvtanuláshoz való hozzáállás, azaz a Nyelvtanulás iránti attitűd (p<0,000), a Motivációs intenzitás (p<0,001), az összpontszám (p<0,014), valamint az Órai bátorság-szorongás (p<0,023) és hatodik, nyolcadik osztályban a Tudásorientáció (p<0,009), vagyis a szélesebb látókör és műveltség elérésének a vágya erősen kapcsolódik mindhárom évben a belső kontrollos attitűdhöz (14.c melléklet). LITTLE (1996) a belső kontrollos attitűddel párhuzamba állítható „autonóm nyelvtanulás” fogalmával írja le azt a képességet, amikor a tanuló autonóm módon, segítség nélkül is képes feladatok megoldására azáltal, hogy felismeri, a saját tanulásáért ő a felelős, ezért erőfeszítésekre képes, a tanulás során elért eredményeket pedig folyamatosan értékeli. Ez alapján világossá válik, hogyan kapcsolódnak a nyelvtanulási motiváció általános és a tudás megszerzésével összefüggésben álló elemei a kontroll helyéhez.

8. 3. A nyelvi teljesítmény összetevői, változása

A nyelvi teljesítmény érdemjegyekben megnyilvánuló formái az évek során egyértelmű változáson mennek keresztül: a General Linear Models Ismételt mérések próbája mutatja az érdemjegyek csökkenő tendenciáját (15.a melléklet, 23. ábra).

23. ábra: A nyelvi érdemjegyek átlagának változása

Nyelvi érdemjegyekre vonatkozó adatokat elsősorban a nemi különbségek szempontjából értelmezve találunk a szakirodalomban: HARMATINÉ (2005) mintájában a nyolcadik osztályos tanulók idegen nyelvi érdemjegyeinek átlaga 3,83 (lányok) és 3,26 (fiúk), DÁVID (2002) hatodik és nyolcadik osztályos tanulóknak 4,41 (lányok) és 3,91 (fiúk) átlagot mért, CSAPÓ (2002) hetedik osztályos mintájában az átlag 3,82 (lányok) és 3,32 (fiúk). Ebből azt látjuk, hogy a saját mintánk átlaga a többihez képest eltérő: magasabb vagy alacsonyabb az egyéb vizsgálatok során mért eredményektől. Ez megerősít abban, amit CSAPÓ (2002) is erőteljesen hangsúlyoz: az osztályzatoknak „helyi értékük” van, az egyes iskolák, tanárok értékrendje, normái, követelményszintje, valamint a tanárok személyes észleléseinek bizonytalanságai miatt igen nagy különbségek vannak az érdemjegyek között. Ennek a részletesebb elemzésére, vagyis a saját mintánk iskolák és osztályok közötti, érdemjegyekben megnyilvánuló különbségeire a 8.5 pontban visszatérek. Az érdemjegyek erőteljes romlásának a háttérben feltehetően azok a motivációs és énképhez kapcsolódó mutatók állnak, melyeket a korábbiakban részletesebben bemutatam: az általános tanulási kedv csökkenése, az önbizalom és az énhatékonyság érzésének gyengülése.

Az érdemjegyek egyéb skálákkal való kapcsolatának feltárását a Spearman-féle korrelációs együttható vizsgálatával végeztem (15.b melléklet). Az iskolai motivációval kapcsolatban azt láthatjuk, hogy a Teljesítő motívum az, amely mindhárom évben

erősen korrelál ($p < 0,001$) az érdemjegyekkel, a másik két motivációs dimenzió ennél valamivel gyengébb, vagyis a jó teljesítményre való törekvés egyértelműen megnyilvánul a jó érdemjegyek szerzésében. A Presszióérzés ezzel szemben negatív irányban korrelál az érdemjeggyel ($p < 0,001$), vagyis minél erősebb a Presszióérzés, annál rosszabb jegyet kap a tanuló, illetve, mivel korrelációs kapcsolatról van szó, az is feltételezhető, hogy minél gyengébb osztályzatot kap a diák, annál inkább érzi azt, hogy az iskolai nyomás már-már elviselhetetlen számára.

11. táblázat: Az érdemjegyek és az iskolai motiváció korrelációs kapcsolata

	Érdemjegy 5. osztály	Érdemjegy 6. osztály	Érdemjegy 8. osztály
	N=312	N=320	N=278
KÖVETŐ	0,279**	0,181**	0,130*
ÉRDEKLŐDŐ	0,120*	0,186**	0,128*
TELJESÍTŐ	0,220**	0,297**	0,192**
Presszióérzés	-0,193**	-0,205**	-0,190**

Spearman-féle korrelációs együttható: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

A jegyek nyelvtanulási motivációval való összefüggése hasonló: erős pozitív korrelációs kapcsolat áll fenn mindhárom évben az általános motivációs szintre utaló alskálákkal (Nyelvtanulás iránti attitűd, Motivációs intenzitás), az Önértékeléssel, és az órai és órán kívüli Nyelvhasználati bátorság és szorongás mutatójával. Ebből az látszik, hogy az általános motiváltság szintje együtt jár a jó teljesítménnyel, vagyis a magas motiváció jobb teljesítményt, a jobb teljesítmény magasabb motivációt eredményez. A nyelvi önértékeléssel való kapcsolat egyértelmű: a jobb jegyeket kapó tanulók jobbra értékelik idegennyelvi képességeiket. A nyelvhasználattal kapcsolatos bátorság és szorongás mutatójából fény derül arra, hogy a jó jegyek megnövelik a tanulók önbizalmát, ezáltal bátrabban nyilvánulnak meg a nyelvi órákon, ugyanakkor az is látszik, hogy a jó fellépést, a magabiztos szóbeli megnyilatkozást a tanárok jobb jeggyel értékelik.

Igen erős az érdemjegyek intelligenciával való kapcsolata: mindhárom évben ez a legerősebben korreláló mutató. CSAPÓ (2002) hasonló eredményre jutott: ő az induktív gondolkodáson keresztül ragadta meg az értelmi képességeket, melynek az idegen nyelvi osztályzattal a hetedik évfolyamban mért korrelációs együtthatójának értéke 0,40. Ez a mi eredményeinkhez igen hasonló: ötödik osztályban 0,443, hatodik osztályban

0,493, nyolcadik osztályban pedig 0,452 ugyanez az érték. DÁVID (2002) vizsgálata némileg mást mutat: ő az általunk is használt Raven-teszt tantárgyi érdemjegyekkel való korrelációjának vizsgálata során az idegen nyelv esetében 0,243 értékű korrelációt talált, mely szignifikáns ugyan, de nem igazán magas, ami azt jelzi számára, hogy van ugyan összefüggés a mutatók között, de a Raven-teszt ezzel együtt nem igazán alkalmas a várható iskolai teljesítmény bejósolására.

Az énkép jellemzői közül a Családi és a Szociális énkép az, amely mindhárom évben szignifikánsan korrelál a nyelvi teljesítménnyel. Az énkép iskolai teljesítménnyel való kapcsolata DÉVAI (1988) szerint egyértelműen kimutatható, RADIN (1982) pedig a Családi énkép fontosságára utalva kiemeli, hogy a szülő-gyermek kapcsolat elsősorban a melegség, támogatás és modellnyújtás révén befolyásolja a gyermek iskolai teljesítményét.

8. 4. Nemi különbségek

A *nemi különbségek* vizsgálata minden változó esetében, mindhárom évfolyamban kétmintás t-próbával történt.

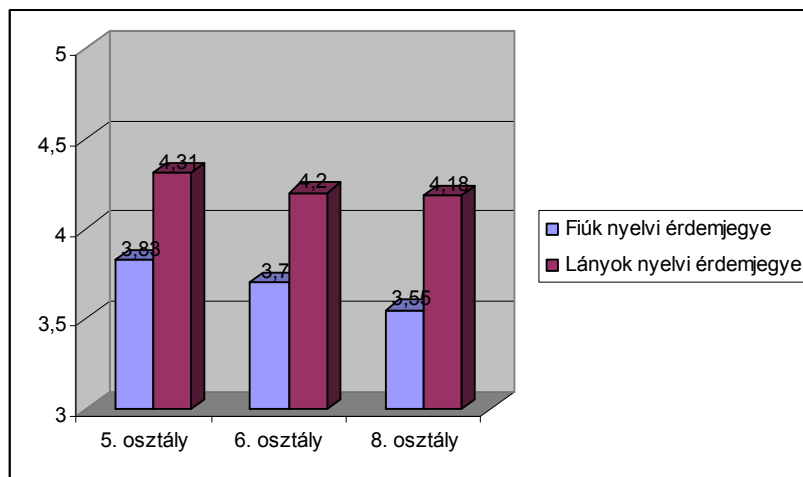
8. 4. 1. Teljesítmény

A lányok idegennyelvi teljesítménye a nyelvi érdemjegyek alapján mindhárom évben szignifikánsan magasabb, mint a fiúké (16.a melléklet, 24. ábra). Ez nem meglepő eredmény, hiszen a közelmúltban végzett kutatások többsége (PÁSKUNÉ, 2002; DÁVID, 2002) hasonló eredményről számol be. HARMATINÉ (2005) is a lányok egyértelmű fölényét találja az érdemjegyek átlagát tekintve, a nyelvi érdemjegyek esetében pedig a mi eredményünkhöz hasonlóan bő fél jegy különbséget (0,57) regisztrál. CZACHESZ és RADÓ (2003) rámutat, hogy a modern társadalmakban a korábban jelen levő egyenlőtlenségek közül a nők, lányok hátrányos helyzete az oktatás területén került a legsikeresebben felszámolásra, sőt a tendenciák szinte a korábbi folyamatok ellenkezőjét mutatják: a fiúk lányokéhoz viszonyított teljesítménye egyre csökken.

Az ennek hátterében húzódó okok feltárásában kapaszkodót nyújtanak az egyéb eszközök által nyert adataink, vagyis a motiváció, orientáció, intelligencia, énkép és kontroll helyének részletesebb vizsgálata, melynek eredményeit a következő oldalakon olvashatjuk. Emellett számos szakirodalmi adat mutat rá a teljesítményben megnyilvánuló

különbségek okaira. PÁSKUNÉ (2002) az iskolai követelményeknek való megfelelési hajlandóság különbözőségeit emeli ki, DÁVID (2002) a szocializációs különbségekre világít rá, mely szerint a fiúk a tanulással kapcsolatosan gyakran kevésbé ambíciózusak, és inkább szeretnek kibújni az iskolai kötelezettségek alól, mint a lányok. Az ideggennyelvi teljesítményben a verbális képességek különbözőségei is szerepet játszhatnak. MACCOBY és JACKLIN (1974) a nemi különbségekkel foglalkozó szakirodalom áttekintése alapján arra jutott, hogy a lányok jobb verbális képességgel rendelkeznek, mint a fiúk, míg a fiúk a vizuális-térbeli és a matematikai képességek területén múlják felül a lányokat, melyet RANSCHBURG (1996) a női bal félteke domináns működésével magyaráz. Egyéb tanulmányok rámutatnak (OETZEL, 1966; PETERSEN, WITTIG, 1979), hogy a lányok verbális készségben megnyilvánuló fölénye 10-11 éves korban még kifejezettebbé válik, vagyis az általam vizsgált korcsoportban igen markánsan jelennek meg ezek a különbségek.

24. ábra: Nemi különbségek a nyelvi teljesítmény mutatóiban

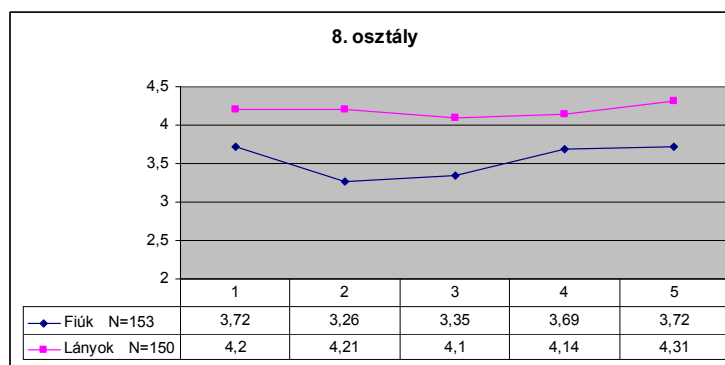
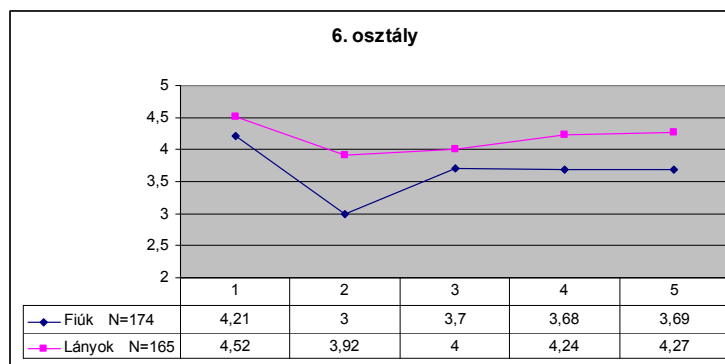
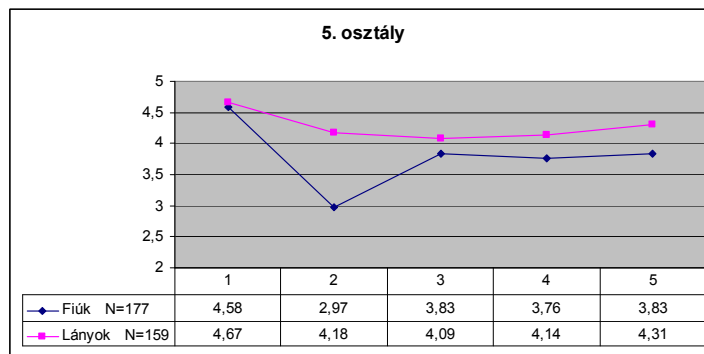

Árnyalja a képet BUKTA és NIKOLOV (2002) vizsgálata, akik azt találták, hogy hetedik osztályban a konkrét nyelvi képességeket mérő teljesítménytesztekben elért eredmény alapján nincs lényeges különbség a nemek között (a későbbi években már van), ugyanakkor az átlag szempontjából a lányok mégis jobbak, mint a fiúk. A szerzők ezt a lányok általában magasabb teljesítmény iránti igényével és jobb kommunikációs készségével magyarázzák, de a kérdés megválaszolását nyitva hagyják.

Az érdemjegyekben megnyilvánuló nemi különbségeket az iskola szempontjából is elemeztem, vagyis azt vizsgáltam kétszemponos varianciaanalízis segítségével, hogy az iskola szerepet játszik-e a két nem közötti teljesítménykülönbség kialakulásáért. A

statisztikai elemzés (16.b melléklet) rámutat, hogy az ötödik osztályban szignifikáns, bár nem túl erős ($F=2,684$, $p=0,032$) az iskola és a nemek interakciója, vagyis ebben az évfolyamban kimutatható, hogy bizonyos iskolák ráerősítenek a nemek közt meglévő különbségekre, míg más iskolák megpróbálják azt valamennyire kiegyenlíteni. A későbbi évfolyamokban ilyen irányú kapcsolat nem mutatkozott, tehát a nemi különbségek gyakorlatilag minden iskolában egyformán érvényesülnek (25. ábra).

25. ábra: A nemek közötti különbség a nyelvi érdemjegy átlagában az iskolák függvényében

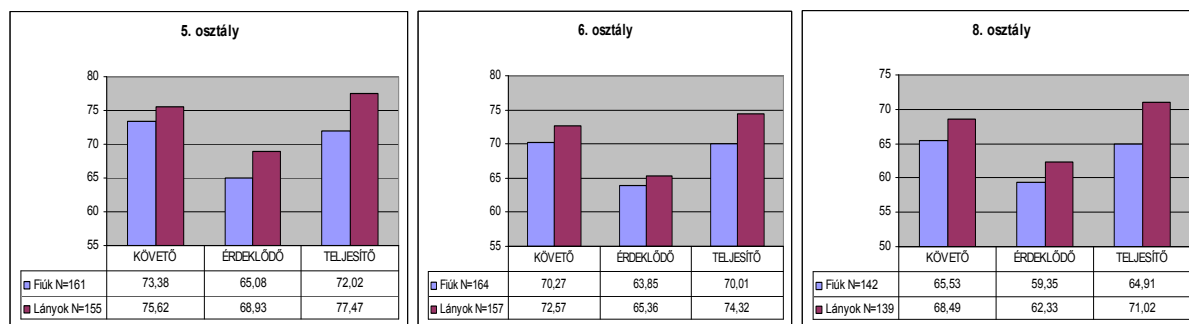

8. 4. 2. Motiváció

A lányok az iskolai motiváció fő faktoraiban mindhárom évben szignifikánsan magasabb pontszámot értek el, mint a fiúk (16.c melléklet). Ezek az eredmények megerősítik a

KOZÉKI (1986) és PÁSKUNÉ (2002) által ismertetett nemi különbségeket, melyek a lányok magasabb általános motivációjáról számolnak be. A lányok iskolai élethez való sikeresebb alkalmazkodása és magasabb teljesítménye ezen mutatók alapján is magyarázható, hiszen a meghatározó motívumok terén egyértelműen magasabb értékekkel rendelkeznek, így motiváltabbnak tekinthetők.

26. ábra: Nemi különbségek a tanulási motiváció fő dimenzióiban

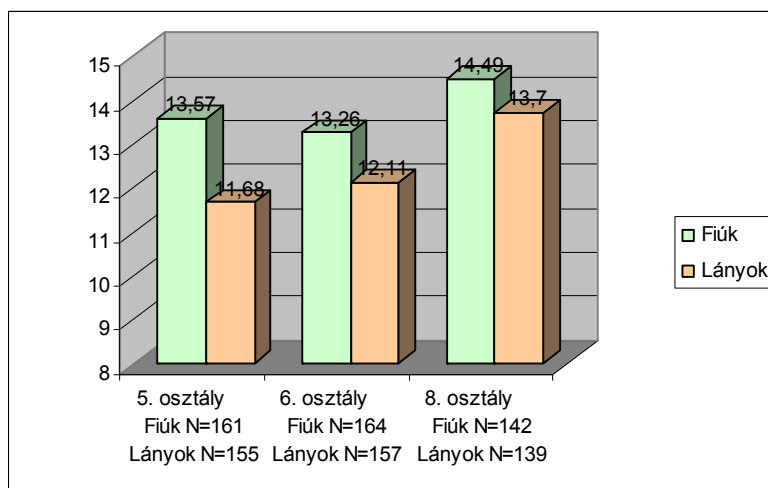

A domináns motívumokat tekintve érdekes eredményt kapunk. A lányok esetében mindhárom évben a Teljesítő motívum a legerősebb, ezután következik a Követő motívum, míg az Érdeklődő dimenzió kapja a legalacsonyabb értékeket. A fiúknál az első két motívum, a Teljesítő és a Követő kiegyenlítettebb, sőt nem szignifikáns módon a Követő motívum mindhárom évben az első helyre kerül, bár így sem éri el a lányok ebben a dimenzióban mutatkozó motivációs szintjét. A legszembetűnőbb különbség a nemek között a Teljesítő motívum esetében mutatkozik: mindhárom évben ebben a dimenzióban regisztráltunk erősen szignifikáns ($p < 0,001$) különbséget a fiúk és lányok között. A Követő motívum esetén a nemi különbségek kevésbé erősek ($p < 0,05$). PÁSKUNÉ (2004) adatai bizonyos szempontból ellentmondanak, más szempontok alapján megerősítik az eredményeimet. Szerinte a fiúknál a legerőteljesebb a Teljesítő motívum, nagyon kevésbé jár a Követő dimenzió, végül pedig az Érdeklődő motívum következik. Ez fontos különbség az eredmények között. Ugyanakkor a két vezető motívum közötti különbség a fiúknál sokkal kisebb, mint a lányoknál, vagyis a lányok esetében a Teljesítő motívum dominanciája a Követőhöz képest erősebb, mint a fiúknál. A különböző eredmények magyarázata szempontjából döntő fontosságú, hogy az ő mintája egy tehetséggondozó programba beválogatott, bizonyos szempontból hátrányos helyzetűek mondható tanulói csoport, akiknél a teljesítés motívuma valószínűleg erősebb egy átlagos tanulói populációhoz képest. Mindenesetre fontos jelzés a tanárok részére, hogy a fiúk számára a Teljesítő motívumot megalapozó feltételek biztosítása mellett különösen fontos a

tanárokkal és társakkal kialakított jó érzelmi kapcsolat, a másokhoz való igazodás és a mások általi elfogadás, ebből a szempontból kiemelt jelentőségű, hogy a fiúk találkozzanak olyan számukra is értékes és követendő példával (például egy férfitanár személyében), aki a vágyott férfias tulajdonságok mellett a tanulás pozitív üzenetét is hordozza. Ezért lehet a fiúk tanulása szempontjából veszélyes az a helyzet, ha az osztály hangadói a tanulás értékeit teljesen elutasítják. A lányok esetében az iskolai követelmények teljesítésére irányuló törekvés minden esetben a legerősebb, ezért a Követő motívumot megalapozó megfelelő érzelmi légkör kialakítása mellett az elvárt teljesítmény kommunikálása, a felelősségérzet megerősítése és az elért teljesítményről adott visszajelzés a motiválás elengedhetetlen eszközei.

A Presszióérzésben megnyilvánuló nemi különbségek érdekes változáson mennek keresztül a vizsgált időszakban (27. ábra). Az első mérés alkalmával, az 5. osztályban a fiúk erősen szignifikáns ($p=0,002$) módon magasabb pontszámot értek el a presszióérzés mutatójában, 6. osztályban a nemi különbségek már kevésbé erőteljesek, de még jelen vannak ($p=0,038$), 8. osztályban pedig a fiúk ugyan magasabb pontszámot érnek el, de a különbség már nem szignifikáns ($p=0,140$).

27. ábra: Nemi különbségek a Presszióérzés mutatójában

Az eredmények párhuzamba állíthatók BALOGH (2004c) mutatóival, aki a szorongás mértékének emelkedésében talált jelentős különbséget a fiúk és lányok között. Az erőteljes iskolai különbségek mellett azt láthatjuk, hogy a szorongás mutatója általában erősebben emelkedik a lányoknál 8. osztály végére, mint a fiúknál, amit a szerző elsősorban a lányoknál korábban megjelenő serdülőkori változásokkal magyaráz. COLE (1997) kiemeli a serdülőkori pszichés változások közül az önértékelés csökkenését, mely

különösen lányok esetében igen erős. Ez szintén fokozhatja az inadekváció, a meg nem felelés érzését. A lányoknál a nemi sztereotípiák, a sikertől való félelem, az alacsony önértékelés a teljesítmény visszafogását, csökkenését eredményezheti, serdülőkorban fokozódik náluk a képességekről, vágyakról való lemondás (ROBINSON-AWANA, KEHLE, JENSON, 1986; SILVERMAN, 1995, in BÓTA, 2002), ami szintén a nyomás érzését erősíti.

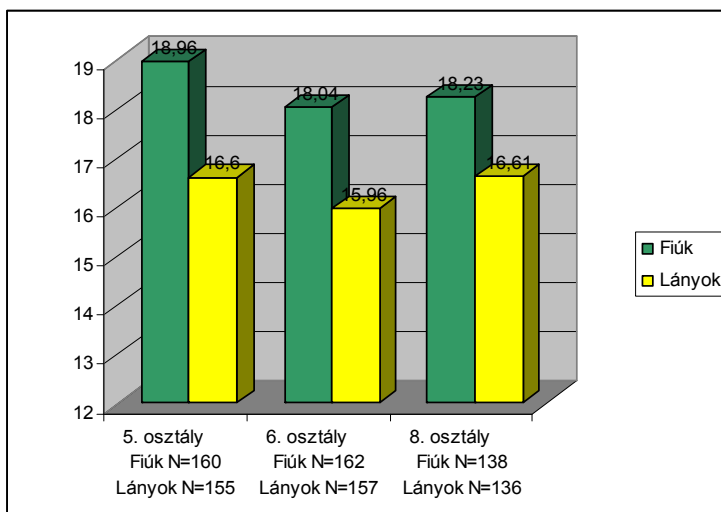
A lányoknál tehát a nyomás érzése erőteljesebben nő a fiúkhoz képest, ami feltehetően összefügg a Teljesítő motívum dominanciájával is. A lányok ugyanis az eredményes feladatteljesítésre való törekvés erős jelenléte miatt jobban érzékelik a mindannyiukra nézve egyre nehezedő nyomást. Emiatt különösen fontos, hogy a tanárok által elvárt teljesítményt ne kísérje „annak érzése, hogy a nevelők megértés nélkül és teljesíthetetlenül sokat követelnek” (KOZÉKI, ENTWISTLE, 1986, 275.o.)

Az idegennyelv-tanulási motiváció terén csak néhány alskálában található szignifikáns különbség a két nem között (16.d melléklet). Az ötödik és hatodik osztályban a Nyelvtanulás iránti attitűd ($p=0,000$, $p=0,017$) és a Motivációs intenzitás ($p=0,001$, $p=0,045$) skálái mutatnak ilyen különbséget, nyolcadik osztályban e két alskála mellett pedig még az Utazásorientáció alskálában ($p= 0,047$) és az idegen nyelvet beszélők, az Amerikaiak iránti attitűdben ($p=0,012$) jelenik meg szignifikáns különbség a nemek között. Az idegennyelvi motiváció alskálái közül tehát elsősorban az általános motivációs szinthez kapcsolódó területeken van differencia, míg a nyelvtanulás speciális jellegzetességei között nincs, vagy ha van, az sem túl erős. Érdekes összefüggés, hogy a korábbi eredmények alapján az érdemjeggyel igen szoros korrelációs kapcsolatban vannak ezek az alskálák (Nyelvtanulás iránti attitűd, Motivációs intenzitás), vagyis a lányok csak kevés mutatóban jobbak a fiúknál, de pont ez a néhány összetevő kapcsolódik szorosan a nyelvi érdemjeggyel. Ez az eredmény rávilágít, hogy a lányok és fiúk nagyon hasonlóan gondolkodnak a nyelvtanulás hasznosságát, célját illetően, egyformán viszonyulnak az idegennyelvet beszélőkhöz, és nyelvi önértékelésük, elégedettségük is igen hasonló, ugyanakkor a Nyelvtanulás iránti attitűd és a Motivációs intenzitás alskálákban, valamint az általános, iskolai motivációban megnyilvánuló különbségek alapján elmondható, hogy a lányok mégis jobban kedvelik általában a nyelvi órákat és motiváltabbak a tanulásra, ez a nyelvi teljesítményben és az érdemjegyekben is megnyilvánul, de ez nem kifejezetten a nyelvi órák sajátossága, hanem sokkal inkább az iskolai tanuláshoz való általános viszonyból fakadó különbség.

8. 4. 3. Tanulási orientáció

A tanulási orientáció fő dimenzióiban (Mélyreható, Reprodukáló, Szervezett) nem találtunk jellegzetes nemi különbségeket (16.e melléklet). Mindössze egy érték, az 5. osztályban mért Mélyreható orientáció esetében figyelhetünk meg enyhén szignifikáns ($p=0,045$) különbséget a lányok javára, ez azonban a következő évek során eltűnik. A lányok korábbi érése és jobb iskolai alkalmazkodókészsége nyilvánulhat meg ebben az értékben.

28. ábra: Nemi különbségek az Instrumentális orientáció mutatóiban

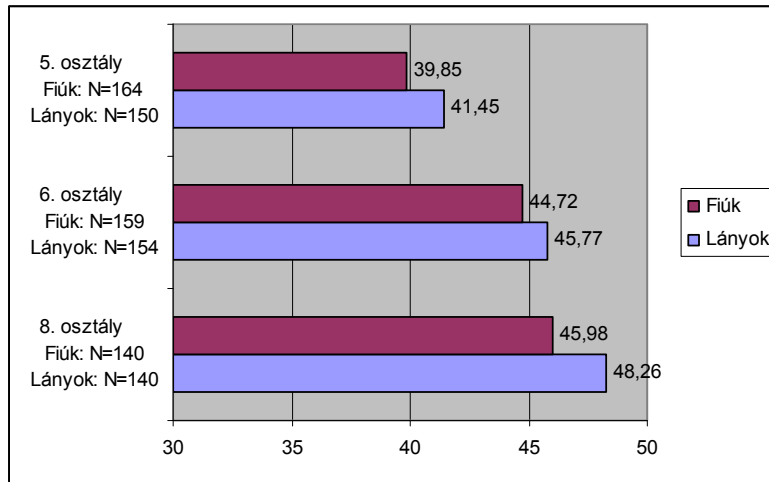
Jellegzetes tendenciákat regisztrálhattunk viszont az Instrumentális orientáció értékeiben a fiúk és lányok között (28. ábra). A fiúk mindhárom mérés során, vagyis ötödik, hatodik és nyolcadik osztályban is szignifikánsan ($p \leq 0,002$) magasabb pontszámot értek el ezen a területen. Ez azt mutatja, hogy fiúknak, a nemi szerepeknek megfelelően, fontos a jó jegy, a kézzelfogható célok elérése, ugyanakkor a tanulás gyakran külső nyomásra történik, hiszen az alacsonyabb motivációs szint miatt sokszor kell őket kívülről biztatni a munkára. Az Instrumentális orientáció és a Presszióérzés magas korrelációs értéke (7. táblázat) rámutat, hogy a külső nyomásra történő tanulás során a tanulók valóban érzik is a feléjük irányuló elvárásokat, a rájuk nehezedő terheket, melyek összességében inkább visszavetik az eredményességet, nem pedig elősegítik.

8. 4. 4. Intelligencia

Az intelligencia vonatkozásában hipotézisünknek megfelelően 5. és 6. osztályban nem találtunk szignifikáns különbségeket lányok és fiúk között, bár a lányok pontszáma

kevésel mindig a fiúké fölött van (16.f melléklet). A nyolcadik osztályra azonban a lányok magasabb pontszáma szignifikáns különbséggé érett ($p=0,005$).

29. ábra: Nemi különbségek az intelligenciában

Az eredmény első része, amely nem mutat ki szignifikáns nemi különbségeket, összhangban áll korábbi külföldi kutatásokkal (SHERMAN, 1978; HYDE, 1981), melyek arról számolnak be, hogy a kognitív jellegű nemi eltérések nagysága igen csekély, valamint hogy a fiúk és lányok között valójában jóval több a hasonlóság, mint a különbség. A közelmúlt hazai vizsgálatai (PÁSKUNÉ, 2002; HARMATINÉ, 2005) is alátámaszják az eredmény érvényességét, melyek szintén nem találtak szignifikáns nemi különbségeket az intellektuális képességek területén. Az intelligencia mutatói ugyan mindegyik esetben némiképp a lányok javára billennek, de mivel ez a különbség nem szignifikáns, nem valószínű, hogy a lányok magasabb teljesítménye és jobb érdemjegyei hátterében az intellektuális különbségek húzódnak.

A nyolcadik osztályos eredmény azonban némi fejtörésre ad okot. Miért válik ilyen jelentőssé a Raven-pontszámokban megnyilvánuló különbség? Az ötödik és hatodik osztályos eredmények standardhoz viszonyított átlaga és a két évfolyam közötti fejlődés mértéke mindkét nemnél hasonlóan alakul, vagyis ezek az eredmények azt mutatják, hogy ebben a két évben mind a lány, mind a fiú populáció átlagos képességű és fejlődési ütemű. Mivel a harmadik mérés résztvevői gyakorlatilag ugyanazok, akik az előző alkalmak során is a mintát képezték, nem valószínű, hogy a képességek drasztikusan változtak volna. A magyarázatot feltehetően a teszt kitöltéséhez, a megfelelő teljesítmény nyújtásához való hozzáállás, az elvárásokhoz való igazodás különbségeiben kell keresnünk. A korábban elemzett motivációs mutatók egyértelművé teszik, hogy a

lányokban erősebb a becsületes, eredményes feladatteljesítés és a helytállás iránti törekvés, vagyis egy fárasztó feladathelyzetben inkább hajlamosak az elvárásoknak megfelelni és képességeiknek megfelelően kitölteni a feladatsort, mint a fiúk. A fiúk az alacsonyabb Teljesítő motívumok, a jó kapcsolat, a szeretettség megszerzésének, vagyis a Követő motívumok háttérbe szorulása, valamint a kézzelfogható eredmények (pl osztályzás, közvetlen visszajelzés) hiánya miatt hajlamosabbak összecsapni a feladatot és a képességeik szintje alatt teljesíteni. Az alulteljesítésre vonatkozóan HARMATINÉ (2005) is kiemeli, hogy a fiúk a lányokhoz mérten alulteljesítenek, az elvárásoknak nem akarnak annyira megfelelni, mint lány társaik.

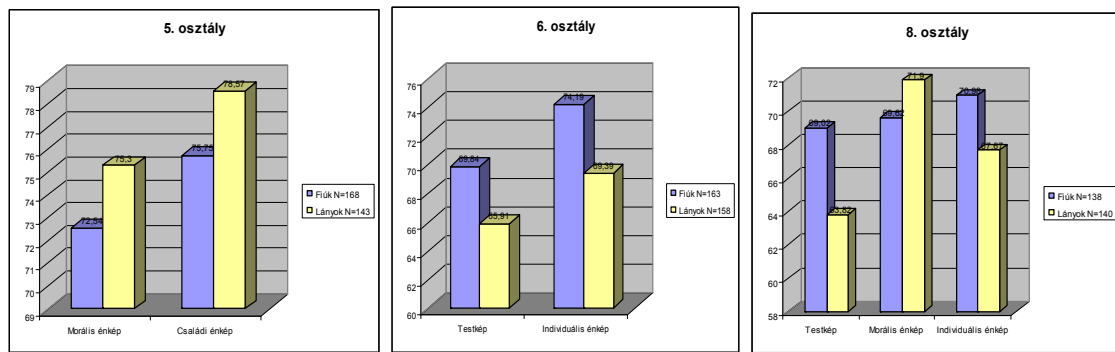
A különbségek magyarázatához további kiegészítést jelent, hogy a fiúk létszáma az 5. és 6. évfolyamhoz képest a nyolcadik osztályra némileg lecsökkent. Mivel a kapcsolatot folyamatosan tartottam az évek alatt az iskolákkal, megtudtam, hogy több tanuló a hatodik osztály után hatévfolyamos gimnáziumban folytatta tanulmányait, vagyis több, az átlagosnál jobb képességű fiú hagyta el az iskolát nyolcadik osztályra, így lehet, hogy az ő jó eredményeik is hiányoznak a nyolcadikos átlagból.

8. 4. 5. Énkép

Az énképben megmutatkozó nemi különbségek többnyire alátámasztották a hipotéziseinket, ugyanakkor néhány pontban tovább árnyalták a képet (16.g melléklet). A mérés mindhárom évében szignifikáns különbségeket regisztrálhattunk, de ezek igen változatosak voltak, jellegzetesen követve a serdülőkori változások irányát. Az ötödik évfolyamban a lányok szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a Morális és a Családi énképben, míg a fiúknak az Önkritikájuk volt igen erős. A hatodik évfolyamban már a fiúknál látunk pozitívabb Testképet és Individuális énképet, és a Teljes énképük is jobb a lányokénál. Nyolcadik osztályra a fiúk még mindig jobbak a Testkép és az Individuális énkép pontszámait tekintve, ugyanakkor a lányok a Morális énkép dimenziójában szárnyalják túl a fiúkat (30. ábra).

A téma kiemelkedő hazai kutatója, DÉVAI (1988) nem talált szignifikáns nemi különbségeket az énkép területén, ezt azonban az adataink nem támasztották alá. BÓTA (2002) közelmúltban végzett vizsgálata már jelentős nemi különbségekre mutat rá, a Marsh-skála dimenziói közül a Fizikai képesség, az Iskolai és az Általános énkép területén a fiúknak, míg a Verbális énképben a lányoknak van magasabb pontjuk.

30. ábra: Nemi különbségek az énkép dimenzióiban

Az énkép dimenzióiban megmutatkozó nemi különbségeket elemezve a serdülőkori változások és az iskolai szerepek jellegzetes alakulását követhetjük nyomon. Az ötödik osztályban még egyértelmű a lányok jobb helyzete, vagyis a serdülőkori változások előtt a Morális és Családi énkép területén magasabb pontszámaik az általánosan jobb alkalmazkodókészség megnyilvánulásainak tekinthetők. Hatodik osztályra ez a pozitív önértékelés lényegében teljesen eltűnik, sőt a később érő fiúk egyértelműen pozitívabban látják magukat fizikai jellemzőik és tanulmányi képességeik mentén. Ez igen figyelemreméltó, mert a lányok iskolai teljesítménye végig jobb, mint a fiúké, intellektuális képességeik sem gyengébbek, mégis negatívabban látják magukat. Nyolcadik osztályra a lányok már sok szempontból érettebbek a fiúknál, ez a Morális énkép dimenziójában nyilvánul meg, ugyanakkor a fiúk még mindig egyértelműen jobb önértékeléssel bírnak a Testkép és a tanulási képességek megítélésével összefüggő Individuális énkép területén.

Mi lehet a lányok negatív Individuális és Testképének a hátterében? A fizikai jegyek megítélésében megjelenő különbségek egyértelműen magyarázhatóak azzal, hogy a lányok korábbi serdülése miatt a drasztikusan megváltozó, sokszor hirtelen magasságnövekedéssel és nőiesebb, teltebb formák megjelenésével járó külsőt nehéz elfogadni, a lányok gyakran kényelmetlenül érzik magukat a bőrükben. Ehhez társul még a média által folyamatosan sugárzott nőideál, melynek a többség, természetesen, nem felel meg, ez azonban az identitáskeresés válságos időszakában igen megnehezíti a lányok önel fogadását. A tanulással kapcsolatos énkép negatív jellege többféle módon magyarázható. BÓTA (2002) a szakirodalmi adatok áttekintése során azt emeli ki, hogy a nemi sztereotípiák, melyek a hagyományos női szerepeket, a kevésbé asszertív tulajdonságokat várják el a nőktől, azt erősítik a lányokban, hogy a jó jegyekért való küzdelem, a jó iskolai teljesítmény a népszerűségük akadályaiává válhatnak, ezért sok lány kételkedni kezd képességeiben, vagy akár a teljesítménye visszafogásával is elrejti

azokat. KÖRÖSSY (1997) utal DWECK (1974) kutatásaira, melyek azt mutatják, hogy a lányok és fiúk hasonló mennyiségű pozitív és negatív visszajelzést kapnak az iskolában, de nem ugyanazokért a dolgokért. BURNS (1982) azt találta, hogy a lányokat a nem intellektuális teljesítményért jutalmazzák, ugyanakkor a munka intellektuális minőségéért kapnak elmarasztalást. A fiúkat ezzel szemben az intellektusuk alapján értékelik pozitívan, a viselkedésük egyéb területein esnek kedvezőtlenebb megítélés alá. Ugyanő mutat rá a siker attribúciójában fellelhető nemi különbségekre: a fiúk inkább a képességeiknek, a lányok pedig a szerencsének tulajdonítják az eredményeket. Itt említhető meg a HORNER (1972) által leírt jelenség: a sikertől való félelem, mely szerint a nők attól tartanak, hogy ha karrierjükben, esetleg egy férfiasnak mondorr pályán sikeresek, az kudarcot jelent a hagyományos női szerepekben, és a nőiesség elvesztését eredményezheti.

Ezek alapján is megállapíthatjuk, hogy az énkép olyan összetett, multifaktoriális pszichológiai jelenség, melyet nem ragadhatunk meg egységesen, vagyis nem tehetünk ezzel kapcsolatban globális, általános érvényű megállapításokat a nemi különbségek tekintetében sem (HARMATINÉ, 2005), hanem finomabb bontásban, elemeit tanulmányozva vonhatunk csak le következtetéseket erre vonatkozóan.

8. 4. 6. Kontrollhely

A kontrollhely vonatkozásában mindhárom évben szignifikáns különbségek mutatkoztak a két nem között (16.h melléklet). Az ötödik ($t_{308}=-2,228$, $p=0,027$), hatodik ($t_{319}=-3,011$, $p=0,003$) és nyolcadik osztályban is ($t_{278}=-3,849$, $p=0,000$) a lányok adnak több belső kontrollos választ.

PHARES (1989) leírása szerint nincsenek jelentős nemi különbségek, de ha vannak, akkor az általa áttekintett kutatások alapján a lányok inkább externálisabbak, mint a fiúk. A nemi sztereotípiák vizsgálata is azt mutatja, hogy a „szuperférfi” módjára kitöltött kérdőív válaszai internális, míg a „szupernő” módon kitöltött kérdőívek externális irányba tolódnak. A mi adataink ezt nem igazolták, sőt ennek inkább az ellenkezőjét mutatják. Fontos különbség, hogy a korábban idézett eredmények felnőtt populációra vonatkoznak, míg saját adataink egy jóval fiatalabb korosztály, és néhány évtizeddel későbbi generáció válaszait tükrözik. Mivel a kérdőív a kontroll helyét elsősorban az iskolai szituációkra adott válaszok mentén jellemzi, érdemes a fiúk és lányok iskolai helyzetében megjelenő különbségekkel magyarázni az eredményt. Az iskolai motiváció tárgyalása során már sokszor utaltunk a lányok jobb

alkalmazkodóképességére, motiváltságára, erőteljesebb feladatteljesítés iránti vágyára. Ez alapján egyértelműnek tűnik, hogy az iskolai helytállásban mutatkozó különbség a lányok javára billenti a mérleget az énhatékonyság érzése, a dolgok irányítása és kézbentartása szempontjából.

8. 5. Iskolák, osztályok közti különbségek

Az iskolák és osztályok közti különbségek feltárásával arra kerestem a választ, hogy az érdemjegyek, vagyis a nyelvi teljesítmény mutatója, és a motiváció terén milyen különbségeket találhatunk az egyes tanulócsoportok között, melyik iskola és osztály rendelkezik a legmagasabb és legalacsonyabb átlagpontoszámokkal, és hogy ezek szignifikáns különbséget jelentenek-e. Az iskolák és osztályok érdemjegyekben és motivációban megnyilvánuló különbségeit varianciaanalízis segítségével végeztem.

Az iskolák közötti érdemjegyekben megnyilvánuló különbség az ötödik és hatodik évfolyamban igen erős, szignifikáns mértékű, míg nyolcadik osztályra ezek a különbségek eltűnnek: mindegyik iskola tanulói erősen lerontják nyelvi érdemjegyüket, így igen hasonlóvá válnak (17.a melléklet).

12. táblázat: A legmagasabb és legalacsonyabb idegen nyelvi átlagot mutató iskolák (zárójelben az iskola kódja)

	5. osztály	6. osztály	8. osztály
Legmagasabb átlag	4,62 (1)	4,36 (1)	3,98 (1, 5)
Legalacsonyabb átlag	3,96 (3)	3,42 (2)	3,73 (3)

A legmagasabb és legalacsonyabb érdemjegyátlagot elért iskolák jellemzőinek áttekintése során a következőket láthatjuk: kiemelkedő az 1. és 5. iskola, míg a 2. és 3. számmal jelzett gyengébb nyelvi eredményeket mutathat föl (12. táblázat). Mi állhat ennek a háttérében? Az egyes számú iskola Debrecen egyik elitnek nevezhető iskolája, mely a város egyik legdrágább lakónegyedében található. Ennek köszönhetően sokan jelentkeznek ide, van miből válogatnia az iskolának, emellett pedig valóban sok olyan gyermek jár ide, akinek szülei a tanulás értékeit hangsúlyozzák. Az ötös számmal jelzett iskola Mátészalkán található, ahol több éve intenzív tehetséggondozás folyik, ezáltal az iskola népszerű, a mintában pedig a tehetséges osztályba beválogatott gyerekek is benne vannak. A kettes számú iskola Debrecen egyik nagy lakótelepén található, ahol több

olyan gyermek él, akik szociokulturális szempontból hátrányos helyzetűek. Az iskola további problémája, hogy a mérés három éve során az alacsony gyermeklétszám miatt beolvasztották egy nagyobb, hasonló jellegű iskolába, ekkor több szülő elvitte gyermekét innen. A hármas számmal jelölt iskola Szerencsen van, ahol szintén tehetséggondozás folyik, ugyanakkor van egy olyan gyenge osztály az évfolyamban, melynek eredményei az egész iskola átlagát meglehetősen lehúzzák. Ebből arra juthatunk, hogy érdemes osztályonkénti bontásban is megnézni az eredményeket, így további részleteket is megismerhetünk az érdemjegyek alakulásáról.

13. táblázat: A legmagasabb és legalacsonyabb nyelvi érdemjegy-átlagot mutató osztályok (zárójelben az osztályok kódja)

	5. osztály	6. osztály	8. osztály
Legmagasabb átlag	4,88 (3) 4,84 (13)	4,74 (3) 4,74 (13)	4,76 (13) 4,34 (10)
Legalacsonyabb átlag	2,94 (6) 3,25 (8)	2,93 (5) 3,13 (8)	3,00 (5) 3,00 (14)

Az osztályok érdemjegyeinek átlagát áttekintve azt látjuk (17.b melléklet, 13.táblázat), hogy a legjobb átlagot elért osztályok a már említett debreceni (3) és mátészalkai (13) iskolából kerülnek ki. Nyolcadik osztályra a 10-es számmal jelzett osztály is belép a legjobbak közé: ők a törökszentmiklósi általános iskola tehetséggondozó osztálya. A leggyengébb eredményt elérő osztályok a debreceni, lakótelepi iskola két tanulócsoportja (5, 6), valamint egy szerencsi (8) és egy mátészalkai (14) osztály, ahova több osztályismétlő, illetve nem megfelelő szociokulturális körülmények között élő tanuló is jár. Az osztályok szintjén minden évfolyamban erős, szignifikáns különbségek jelentkeznek ($p < 0,000$). Az iskolák és osztályok összetételét ismerve sajnos azt mondhatjuk, hogy ezek az eredmények rámutatnak arra a tényre, hogy a tanulók iskolai eredményességeinek különbségeit erőteljesen meghatározza az, hogy milyen családi és szociokulturális háttérből érkeztek (KERTESI, KÉZDI, 2005). Az is ismert, hogy a magyar iskolák nagyon gyakran nem képesek pedagógiai eszközökkel ellensúlyozni a társadalmi hátrányok tanulási eredményekre gyakorolt hatásait, ezért az oktatáspolitikai egyik fő célkitűzése az oktatási egyenlőtlenségek mérséklése, az egyes iskolák közötti különbségek, illetve a szociokulturális háttér tanulmányi eredményekre gyakorolt hatásának csökkentése kell, hogy legyen (SINKA, 2004).

Az érdemjegyek alakulása nagyjából megfelelt a várakozásoknak, mivel a népszerűbb, ezáltal több jelentkező közül választani tudó, valamint a tehetséggondozással foglalkozó iskolák, osztályok egyértelműen jobb eredményeket mutattak a nyelvi érdemjegyek kapcsán. A motiváció alakulása azonban némileg meglepő, elgondolkodásra készítő volt.

14. táblázat: A legmagasabb és legalacsonyabb motivációs értéket mutató iskolák (zárójelben az iskolák kódja)

		5. osztály	6. osztály	8. osztály
Legmagasabb átlag	KÖVETŐ	78,11 (4)	74,01 (4)	69,14 (4)
	ÉRDEKLŐDŐ	70,94 (4)	67,94 (4)	62,98 (4)
	TELJESÍTŐ	77,98 (4)	73,55 (4)	70,96 (5)
	Presszióérzés	13,50 (3)	13,27 (1)	14,67 (1)
	Nyelvtanulási motiváció	319,11 (2)	306,45 (5)	298,53 (3)
Legalacsonyabb átlag	KÖVETŐ	71,59 (1)	70,03 (1)	63,34 (1)
	ÉRDEKLŐDŐ	62,94 (1)	62,42 (1)	55,91 (1)
	TELJESÍTŐ	70,86 (2)	71,28 (1)	64,65 (1)
	Presszióérzés	11,28 (4)	11,07 (4)	13,35 (5)
	Nyelvtanulási motiváció	303,29 (1)	293,77 (4)	278,03 (4)

Az egyes iskolák eredményeit áttekintve kiderül, hogy az iskolai motiváció szempontjából egyértelműen a törökszentmiklósi iskola a legerősebb (4), mellette pedig a mátészalkai iskola rendelkezik magas motivációs, és alacsony Presszióérzés mutatókkal (17.c melléklet, 14. táblázat). A nyelvtanulási motiváció a debreceni lakótelepi, a szerencsi és a mátészalkai iskolában a legerősebb a mérés egy-egy évében. A legalacsonyabb pontszámot az iskolai motiváció terén mindhárom évben a debreceni 1-es számú iskola érte el, ami az érdemjegyek ismeretében (itt a legmagasabb a nyelvi átlag) kissé meglepő. A Presszióérzés ugyanebben az iskolában a legmagasabb a mérés két évében. A nyelvtanulási motivációban is a legalacsonyabb átlagot éri el ugyanez az iskola a mérés első évében, ötödik és hatodik osztályban a törökszentmiklósi iskola kapja a legkevesebb pontot. Az iskolák közti különbség ötödik osztályban a Követő, Érdeklődő és Teljesítő motívum terén szignifikáns ($p < 0,001$), hatodik osztályban csak az Érdeklődő motívum ($p = 0,013$), nyolcadik osztályban pedig ismét mindhárom fő motivációs dimenzió terén (Követő: $p = 0,027$, Érdeklődő: $p = 0,000$, Teljesítő: $p = 0,035$). Vagyis a három év során leginkább a tudásszerzés, a saját út követése, a tapasztalatgyűjtés szükségletében mutatkoznak erőteljes iskolai különbségek.

Az érdemjegyek és motiváltság szempontjából legellentmondásosabb eredmény kétségkívül az 1-es iskoláé, mely jó nevű iskolaként valóban jó eredményt produkál, ugyanakkor a tanulók motiváltsága igen alacsony. Hogy lehet ez? A legegyszerűbb válasz valószínűleg az, hogy sok tanulót elsősorban a jó eredmény, a jó jegy megszerzése érdekel, a tudásszerzés, érdeklődés szerepe pedig háttérbe szorul. Ennek alátámasztására végeztem egy varianciaanalízist az iskolák közötti Instrumentális orientáció különbségeinek vizsgálatára, mely a bizonyítványért, a kavalifikáció előnyeiért való tanulás fontosságának különbségeit tárta fel. A vizsgálat részben megerősítette ezt a tendenciát, vagyis az 1-es iskola valóban egyike a legmagasabb Instrumentális orientáció pontszámmal bíróknak. Ez a különbség ugyanakkor nem szignifikáns, tehát nem szolgál teljes körű magyarázatul, bár jelzi a folyamatok irányát. Lehetséges az is, hogy az osztályzásban megjelenő különbségek felelősek az iskola ellentmondásos eredményeiért: jó hírű iskola lévén a tanárookra nagy súly nehezedik a tanítási sikerek és eredmények felmutatása miatt, ezért lehet, hogy jobb osztályzattal értékelik a tanulók munkáját, mint más iskolákban. A tanulók jellegzetességeit átgondolva az is lehet, hogy a tanulók ugyan nem igazán motiváltak a tanulásra, ugyanakkor jó képességeiknél fogva könnyen tanulnak, könnyen megszerzik a valóban megérdemelt jó osztályzatot. Ismét végeztem egy varianciaanalízist az intelligencia iskolák közti különbségeinek feltárására, amely váratlan eredményt hozott ugyan, de megerősíti ezt az elképzelést.

A 15. táblázat adatai mutatják, hogy mindhárom évben az 1-es számú iskola tanulói érték el a legtöbb pontot az intelligenciatesztben, mely a statisztikai elemzés szerint mindhárom évben szignifikáns különbséget ($p < 0,009$) jelez az iskolák között. Ez az eredmény váratlan abból a szempontból, hogy bár ismerjük a tanulói képességek különbözőségeit, nem gondoltuk, hogy ez ekkora mértékű, ilyen egyértelműen kimutatható. Ugyanakkor alátámasztja a fenti elgondolást, miszerint a jó képességű tanulók, még ha nem is erősen motiváltak, jó eredményeket tudnak elérni, legalábbis az idegen nyelv területén.

15. táblázat: Iskolák közti különbség az intelligencia területén

	Iskola	N	Átlag	Szórás
IQ pontszám 5. osztály	1,00	77	43,2857	8,6356
	2,00	47	39,2340	6,8942
	3,00	81	40,4568	6,8118
	4,00	53	37,7170	8,2447
	5,00	56	41,0893	8,5477
	Total	314	40,6178	8,0370
IQ pontszám 6. osztály	1,00	77	48,2857	5,9865
	2,00	50	42,6400	6,9216
	3,00	73	45,0274	7,1724
	4,00	53	44,9434	7,0694
	5,00	60	44,0167	7,9244
	Total	313	45,2396	7,2122
IQ pontszám 8. osztály	1,00	58	49,1379	5,3128
	2,00	37	44,5676	5,7664
	3,00	76	46,9605	6,2831
	4,00	54	48,1296	7,6059
	5,00	55	45,9636	7,8527
	Total	280	47,1250	6,7655

Az érdemjegyek elemzéséhez hasonlóan érdemes a motivációt is megvizsgálni osztályonkénti bontásban, hiszen az egyes tanulócsoporthoz, a személyes benyomások és az érdemjegyek alapján is, nagy különbségek vannak (17.d melléklet). A 16. táblázat mutatja, hogy az iskolai motiváció szempontjából a 10-es és 13-as osztály a legerősebb, és ugyanezekben az osztályokban a legalacsonyabb a Presszióérzés. A legalacsonyabb pontokat a 2-es és 12-es osztály éri el, de emellett még a 3-as, 6-os, és 14-es osztály is igen alacsony pontokat mutat egy-egy dimenzióban. A Presszióérzés a 8-as és a 2-es osztályban a legerősebb. A nyelvtanulási motiváció szempontjából az 5-ös és 13-as osztály éri el a legmagasabb, a 6-os és 1-es osztály a legalacsonyabb mutatókat. Az osztályok közti különbségek erősségüket tekintve szinte mind az öt motivációs mutató (Követő, Érdeklődő, Teljesítő, Presszióérzés, Nyelvtanulási motiváció) terén szignifikánsak, ötödik osztályban mindegyik (Követő, Érdeklődő, Tejesítő, Presszióérzés: $p=0,000$, Nyelvtanulási motiváció: $p=0,012$), hatodik osztályban négy (Követő, Érdeklődő: $p=0,000$, Presszióérzés, Nyelvtanulási motiváció: $p=0,002$), nyolcadik osztályban szintén négy mutató (Követő, Érdeklődő, Nyelvtanulási motiváció: $p=0,000$, Teljesítő: $p=0,024$) mutat szignifikáns különbséget.

A legmagasabb iskolai motivációs és legalacsonyabb Presszióérzés pontszámokat elért 10-es és 13-as osztály a törökszentmiklói és a mátészalkai iskola tehetséggondozó osztályai. Erős motivációs bázisuk alapvetően érthető, hiszen ők azok, akiket kiválasztottak, mint többletteljesítményre képes tanulókat, ezt bizonyítani szeretnék, feltehetően tényleg szeretnek és tudnak tanulni, a nekik szóló pozitív visszajelzések pedig valószínűleg további jó teljesítményre, a kitűzött célok elérésére sarkallják őket. Különösen pozitív az az eredmény, hogy a tőlük elvárt többletmunka és jó teljesítmény ellenére ők érzik ezt a legkevésbé tehernek, ez valószínűleg az őket tanító tanárok jó felkészültségének, a tehetséggondozó program gazdagságának és jól tervezettségének az eredménye, melyben a tanulmányi feladatok mellett légkörjavító és lazító programok is szerepelnek. Az alacsony Presszióérzés kialakulásában közrejátszhat az is, hogy ezeknek a tanulóknak jó része különböző versenyeken mérettette meg magát az elmúlt években, ami hozzászoktatta őket a kihívások megfelelő kezeléséhez.

16. táblázat: A legmagasabb és legalacsonyabb motivációs értéket mutató osztályok (zárójelben az osztályok kódja)

		5. osztály	6. osztály	8. osztály
Legmagasabb átlag	KÖVETŐ	83,42 (10)	78,23 (13)	76,37 (13)
		79,33 (13)	74,70 (10)	70,63 (5)
	ÉRDEKLŐDŐ	75,07 (10)	70,00 (10)	67,87 (13)
		68,90 (7)	69,23 (13)	65,27 (5)
	TELJESÍTŐ	81,84 (10)	76,57 (13)	75,95 (13)
		80,95 (13)	74,48 (9)	70,90 (5)
Presszióérzés	16,00 (8)	15,18 (8)	16,11 (2)	
	15,26 (14)	15,15 (12)	15,47 (12)	
Nyelvtanulási motiváció	340,06 (5)	331,19 (13)	319,27 (13)	
	327,55 (4)	323,18 (5)	303,45 (5)	
Legalacsonyabb átlag	KÖVETŐ	64,63 (2)	66,42 (12)	60,05 (2)
		70,12 (5)	67,00 (14)	62,18 (14)
	ÉRDEKLŐDŐ	59,00 (2)	58,73 (14)	54,50 (3)
		62,92 (3)	59,31 (12)	55,93 (14)
	TELJESÍTŐ	68,31 (6)	68,05 (12)	61,60 (3)
		68,50 (5)	69,22 (8)	64,47 (2)
Presszióérzés	9,50 (10)	10,11 (13)	10,95 (13)	
	9,70 (13)	10,92 (10)	13,29 (14)	
Nyelvtanulási motiváció	290,70 (6)	284,36 (1)	276,50 (6)	
	290,72 (14)	285,82 (6)	277,75 (11)	

Az alacsony iskolai motiváció és magas Presszióérzés pontszámot elérő osztályok közül a 2-es osztály eredménye a leggyengébb, ők több dimenzióban, több évben is szélsőséges eredményt érnek el. Ez részben választ ad arra is, hogy miért ért el az 1-es

számú iskola, amelybe ez az osztály is tartozik, olyan alacsony motivációs átlagot: ennek az osztálynak a pontszámai meglehetősen lehúzzák az iskola átlagát. Számomra ez az eredmény igen váratlan volt, az évek során ugyanis egy jó képességű, eredményes, együttműködő osztálynak ismertem meg őket, az eredményeket látva azonban kerestem bennük azokat a jellemzőket, amelyek alapján következtetni lehet az alacsony motivációra. Arra jutottam, hogy az osztályban mindhárom évben találkoztam két-három olyan tanulóval, akik jó képességűek, jó külsejűek, jó szociális érzékkel bíróak voltak, vagyis feltehetően népszerű és kedvelt alakjai az osztályközösségnek, ugyanakkor nyíltan és szélsőségesen nyilatkoztak meg időnként az iskolával kapcsolatban, a kérdőívek kitöltése közben is hangos megjegyzésekkel kommentálták az általuk preferált vagy elutasított állításokat (pl. Az iskola unalmas. Az iskolai munkát érdekesítőnek tartom.). Ez azt jelezte számomra, hogy a népszerű, de a tanulást mint értéket (legalábbis szóban) elutasító tanulók nagy hatással vannak a többiekre, és feltehetően mind az általános motivációt, mind az adott kérdőív kitöltéséhez való hozzáállást meglehetősen gyengítették. JÓZSA (2002) is hangsúlyozza, hogy a tanulók motívumainak alakulására jelentős befolyással bír a közösség, melynek az iskolában tagja, így a tanulási motiváció erősen függ attól, hogy az adott közösségben milyen az átlagos tanulási motiváció.

A szintén alacsony motivációs értéket mutató 12-es és 14-es osztály eredményei feltehetően mással magyarázhatóak: ezekben az osztályokban (főleg a 14-esben) több évismétlő, rosszabb eredményű tanuló jár, a rosszabb teljesítmény pedig egyértelműen összefüggésbe állítható az alacsonyabb motivációval. Az osztályok közötti különbséget a továbbtanulás esélyeivel is párhuzamba állíthatjuk: JÓZSA (2002) 7. osztályos tanulók esetében azt találta, hogy a motiváció szempontjából szembetűnő a különbség a továbbtanulásra igen esélyes és az erősen esélytelen tanuló között. Az eredmények érdekessége ugyanakkor, hogy ez a két osztály a legmagasabb motivációs pontszámot elérő 13-as osztállyal tartozik egy iskolához. Ez felveti a kérdést, hogy a két „ki nem választott” tanulókból álló osztály nem húzódik-e meg a „tehetségesek” árnyékában, vajon lehetséges-e, hogy hozzájuk hasonlítva nem érzik magukat elég jónak és okosnak, esetleg nem is kapnak kellő bátorítást a képességeik kihasználásához. Ez mindenképpen elgondolkodtató eredmény.

A nyelvtanulási motiváció az 5-ös és 13-as osztályban a legmagasabb. A 13-as, tehetséggondozó osztály magas általános motivációs háttere alapján érthető a jó eredmény. Az 5-ös osztály átlagos, vagy inkább alacsony iskolai motivációval jellemezhető, náluk az eredmény kissé váratlan. Ez rámutat arra, hogy bizonyos

feltételek mellett, ilyen például egy jó tanár, aki rávilágít a nyelvtanulás fontosságára és az óráit érdekessé és hatékonyá teszi, akár alacsony általános motiváció mellett is lehet egy osztály adott tantárgyhoz való viszonya pozitív. Az eredmények messzemenő értelmezése azonban nem szerencsés, ennek az osztálynak ugyanis a már említett iskolaösszevonás miatt a hatodik és nyolcadik osztályra mindössze 11 tagja maradt, ami lehetővé teszi, hogy egy-két kiugró érték az egész osztály átlagát fölhúzza. Érdekes még elgondolkodni azon, hogy hol marad a 10-es osztály, aki az iskolai motiváció szempontjából kimagasló eredményt ért el: vajon ők miért nem olyan motiváltak a nyelvtanulás szempontjából? A választ ott kereshetjük, hogy mivel a 10-es osztály angol és német nyelvet is tanul, a minta kiegyenlítettsége szempontjából ők a német nyelvre vonatkozóan töltötték ki a nyelvtanulási motivációs kérdőívet. A többi osztályban többségében angolt tanulnak a diákok, csupán néhányan németesek, ezért ott a motivációs kérdőív túlnyomórészt az angol nyelv tanulására vonatkozott. A következő részben pedig fény derül arra, hogy milyen jellegzetes különbségek találhatóak a két nyelv tanulási motivációjában.

8. 6. Teljesítmény, elérni kívánt nyelvtudás és tanult nyelv alapján kialakított csoportok összehasonlítása

8. 6. 1. A teljesítmény alapján kialakított csoportok

A teljesítmény, vagyis a nyelvi érdemjegyek alapján kialakított csoportok (1-5) motivációs különbségeit varianciaanalízissel, és az ahhoz kapcsolódó Post Hoc teszt, a Tukey alkalmazásával vizsgáltam (18.a melléklet).

Az 1-től 5-ig számozott csoportokat az iskolai motiváció fő dimenzióinak (Követő, Érdeklődő, Teljesítő, Presszióérzés) és a nyelvtanulási motiváció összpontszámának mutatói alapján összehasonlítva azt találtam, hogy ötödik osztályban mind az öt területen különbségek mutatkoznak az egyes érdemjegyeket kapó tanulók között: a Követő faktorban az egyes (N=7) és kettes (N=27) tanulók, valamint a hármas (N=48), négyes (N=76), ötös (N=154) érdemjegyet kapók között van szignifikáns különbség ($p < 0,013$), az Érdeklődőben a 2-es és a 4-es tanulók között ($p < 0,04$), a Teljesítő dimenzióban az 1-es, 2-es, és a 4-es, 5-ös tanulók között ($p < 0,028$). A Presszióérzésben és a Nyelvtanulási motivációban a 2-es és a 4-es, 5-ös tanulók között mutatkozik erőteljes különbség. Hatodik osztályban hasonló a helyzet, ekkor a Követő

dimenzióban az egyes (N=5) és a hármas (N=53), négyes (N=102), ötös (N=129) jegyet kapók csoportja, valamint kettes (N=31) és ötös tanulók között van szignifikáns különbség ($p < 0,017$), az Érdeklődőben az egyes és ötös tanulók között ($p = 0,015$), a Teljesítő motívumban és a Nyelvtanulási motivációban a kettes és ötös ($p < 0,013$), a Presszióérzésben pedig a kettes és ötös ($p = 0,004$), valamint a négyes és ötös tanulók ($p = 0,014$) között. Nyolcadik osztályban már csak három területen, a Teljesítő motívum, a Presszióérzés és a Nyelvtanulási motiváció terén találunk különbséget az egyes érdemjegyeket kapók között. A részletesebb, Tukey teszttel történő elemzés itt nem volt végrehajtható, mert az egyes érdemjegyet kapó csoportban mindössze egy tanuló volt, így ez nem minősül önálló csoportnak. Ez mégis fontos eredmény abból a szempontból, hogy rámutat az egyébként is vezető motívumnak számító Teljesítő motívum nyelvi érdemjegyeket is meghatározó szerepére, valamint arra, hogy a Nyelvtanulási motiváció mutatója mindhárom évben szorosan kapcsolódik a nyelvi érdemjegyhez, vagyis a jegyben fellelhető különbségeket főleg e két területtel magyarázhatjuk.

Az eredmények közül kiemelném még azt az érdekes tendenciát, amit ötödik osztályban is láthatunk, de igazán hatodik osztályban jellemző: a Teljesítő motívum, a Presszióérzés és a Nyelvtanulási motiváció terén erőteljesebb a különbség a kettes és a négyes, ötös érdemjegyet kapó tanulók között, mint az egyes és egyéb érdemjegyeket kapók között. Ez feltehetően annak köszönhető, hogy a megbukott, egyes érdemjegyet kapó tanuló meglehetősen közömbössé vált az adott tantárgy iránt, úgy érzi, már nincs veszítenivalója, ezért nem alakulnak ki benne erőteljes érzések az adott tantárggyal kapcsolatban, nem érzi azt a rá nehezedő nyomást, amit a kettes tanuló a bukás elleni küzdelmében intenzívebben érez.

8. 6. 2. Az elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított csoportok

Az elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított csoportok (1: alapfokú, 2: középfokú, 3: felsőfokú) összehasonlítását szintén varianciaanalízissel, illetve Tukey teszttel végeztem (18.b melléklet).

A motivációs jellemzők elemzése során azt találtam, hogy a célul kitűzött nyelvi szint nem áll szignifikáns kapcsolatban egyik iskolai motivációs dimenzióval sem, vagyis az általános tanulási motiváció terén nem találunk különbséget az alap-, közép- és felsőfokú nyelvtudást elérni kívánó tanuló között. Ugyanakkor a Nyelvtanulási motiváció terén mindhárom évben jellegzetes és szignifikáns különbségeket láthatunk (5. osztály: $p = 0,000$, 6. osztály: $p = 0,018$, 8. osztály: $p = 0,000$) a tanulócsoporthoz,

a nyelvtanulási motiváció és az elérni kívánt nyelvi szint egyenes arányban állnak egymással. Ez az eredmény nem meglepő, hiszen a nyelvtudásban elérni kívánt cél közvetlenül a nyelvtanuláshoz való viszonyt tükrözi, nem pedig az általános tanulási motivációt. A nyelvtanulási motiváció alszkálái közül ötödik osztályban az Utazásorientáció, a Barátságorientáció, a Nyelvtanulás iránti attitűd, az Angol/német nyelvet beszélők iránti attitűd ($p < 0,05$) és az Órai szorongás-bátorság, a Nyelvhasználati szorongás-bátorság, az Önértékelés és az Elégedettség ($p < 0,000$) terén van különbség a csoportok között, hatodik osztályban a Nyelvtanulás iránti attitűd ($p = 0,003$) és az Önértékelés és Elégedettség ($p < 0,000$) területén, nyolcadik osztályban pedig a Tudás-, Utazás- és Barátságorientáció, a Motivációs intenzitás, az Órai és Nyelvhasználati szorongás-bátorság ($p < 0,05$), valamint a Nyelvtanulás iránti attitűd, Önértékelés és Elégedettség alszkálákban ($p < 0,000$) regisztrálhatunk szignifikáns különbséget az elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított csoportok között. Ez az eredmény rámutat, hogy a nyelvtanulási motiváción belül a nyelvtudással való elégedettség, és az ez alapján kialakított jó nyelvi önértékelés az, ami mindhárom évben igen erősen jellemzi a magasabb célokat kitűző tanulókat. Ez azért fontos, mert ahogy a későbbiekben látni fogjuk, gyakorlatilag ez az egyetlen mutató, amely mindhárom évben szignifikáns különbséget mutat a csoportok között.

Érdekes kérdés, hogy vajon van-e különbség a megfogalmazott nyelvi célokban az intelligenciateszt pontszámai, az értelmi képességek függvényében, azaz a magasabb célokat kitűző tanulók jobb kognitív képességekkel rendelkeznek-e. Az eredmények alapján úgy tűnik, igen, legalábbis a felső tagozat elején.. Ötödik osztályban igen erős ($p = 0,001$) különbséget találunk az egyes és a kettes, hármas csoportok között, hatodik osztályban már gyengébb, bár még mindig szignifikáns ($p = 0,026$) ugyanez a különbség, nyolcadik osztályban azonban már nem találunk különbséget az intelligencia terén az alap-, közép- és felsőfokú nyelvtudást elérni kívánók között. Ez azt sugallja, hogy a felső tagozat elején a kognitív képességek még jelentősen összefüggnek azzal, hogy a tanuló mire tartja magát képesnek és milyen célokat tűz ki maga elé, míg a későbbiekben, a felső tagozat végére ez a kapcsolat jelentősen gyengül (lásd: 6. táblázat, énkép és intelligencia korrelációja).

Az énkép tekintetében szintén találunk különbséget a három csoport (1. csoport: $N = 21$, 2. csoport: $N = 139$, 3. csoport: $N = 137$) között. Ötödik osztályban mindegyik énképdimenzió terén szignifikáns különbség ($p = 0,000 - 0,039$) van a csoportok között, hatodik osztályban már csak az individuális énkép, vagyis a tanulással, képességekkel

kapcsolatos énkép terén ($p=0,019$), míg nyolcadik osztályra már mindegyik csoportnak igen alacsony, többé-kevésbé kiegyenlített a pontszáma, így a különbségek szinte eltűnnek. Ez, az előző eredményekhez hasonlóan azt mutatja, hogy ötödik és hatodik osztályban még valamennyire ki lehet tapintani a tényezők közötti összefüggéseket, nyolcadik osztályra azonban olyan változások történnek, melyek felborítják az addigi egyensúlyt, vagyis a serdülőkori változások megjelenése felülírja az addig bejósolható kapcsolatokat, a folyamatok így kevésbé kiszámíthatóak.

Az elérni kívánt nyelvtudás egyéb tényezőkkel való összefüggéseire vonatkozóan néhány szakirodalmi adat is rendelkezésünkre áll, melyek rámutatnak, hogy a nyelvi vagy iskolai végzettséghez kapcsolódó célok kapcsolatban állnak a nyelvi érdemjegyekkel és a nyelvtanulási motiváció bizonyos területeivel. BUKTA és NIKOLOV (2002) azt találta, hogy az általuk vizsgált mutatók közül a legszorosabb összefüggés az angol nyelvi osztályzat és a megcélzott iskolai végzettség között van, vagyis a jobb érdemjegy magasabb elérni kívánt iskolai végzettséggel jár együtt. NIKOLOV (2003b) a nyelvtanulási tervek és a motiváció összefüggéseit tanulmányozva kiemeli, hogy a nyelvtanulási tervek, kitűzött nyelvi célok igen pozitív attitűdöket és erőteljes instrumentális orientációt tükröznek.

8. 6. 3. A tanult nyelv alapján kialakított csoportok

Több tanulmány is rámutat (CSAPÓ, 2001; NIKOLOV, 2003b; NIKOLOV, NAGY, 2003), hogy a nyelvet tanulók motivációs jellemzőit jelentősen meghatározza az, hogy az illető milyen nyelvet tanul. Az adatok elemzése során ezért a Magyarországon leggyakrabban tanult két nyelv, az angol és a német nyelvet tanulók különbségeit is megvizsgáltam kétmintás T-próba segítségével (18.c melléklet).

Elsőként azt vizsgáltam, hogy az érdemjegyek terén van-e különbség az angol és német nyelvet tanulók között. A 17. táblázat mutatja az eredményeket.

17. táblázat: Angolul és németül tanulók nyelvi érdemjegyei átlagának összevetése kétmintás t-próba alkalmazásával

	Angol jegyek átlaga	Német jegyek átlaga	t	df	p
5. osztály	4,19	3,78	3,137	334	0,002
6. osztály	4,03	3,76	2,192	337	0,029
8. osztály	3,88	3,82	0,496	301	0,620

A t-próba rámutatott, hogy az érdemjegyek alakulásában van különbség a két csoport között. Ötödik osztályban egyértelműen jobb eredményt érnek el az angolosok, hatodik osztályra csökken az előnyük, de még mindig szignifikáns a különbség, nyolcadik osztályra azonban annyira leromlanak az angol jegyek, hogy elérik a gyengébben induló, de ezt a szintet nagyjából végig megtartó német jegyek átlagát, így ekkor már gyakorlatilag nincs különbség a két csoport nyelvi átlagában. Ennek magyarázatában nem támaszkodhatunk a motivációs mutatókra, ott ugyanis, mint később látjuk, nincs olyan irányú és olyan erős különbség, amelyik ilyen módon befolyásolná az érdemjegyeket. A hipotézisben felvetett gondolat kapcsán azzal magyarázható az angol nyelvet tanulók ilyen mértékű átlagromlása, hogy a nyelv jellegzetességeiből adódóan a kezdeti nyelvtanulás viszonylag könnyű és gyors, hamar sikerélményhez jut az angol nyelvet tanuló, az idő előrehaladtával azonban előkerülnek a nehezebb nyelvtani szerkezetek, például az igeidők, amelyek valóban nehezek lesznek a nyelvtanuló számára, így rosszabb jegyet ér el. A németül tanulók már a nyelvtanulás kezdeti szakaszában jelentős nehézségekkel találják magukat szemben (pl. névelők), ez a nehézségi szint pedig nagyjából végig megmarad a tanulás első éveiben.

Az iskolai motiváció terén a hipotézisek alapján nem vártam jelentős különbséget a különböző nyelvet tanulók között, hiszen a motiváltság általános szintjét, a tanulási kedvet, az iskolai munka értékelését nem igazán befolyásolja, legalábbis nem jelentősen, hogy ki milyen nyelvet tanul. Az adatok elemzése ezt a feltételezést alapvetően alátámasztotta, bár néhány esetben árnyalta a kezdeti elgondolást. Az ötödik osztályban ugyanis a Követő ($t_{314}=-2,615$, $p=0,009$) és Érdeklődő ($t_{314}=-3,853$, $p=0,000$) dimenziókban a t-próba szignifikáns különbséget mutatott a két nyelvet tanulók között a németesek javára, nyolcadik osztályban az Érdeklődő dimenzióban ($t_{279}=-2,659$, $p=0,008$) hasonló jelenséget tapasztalhatunk. Ez az eredmény nemcsak azért váratlan, mert szignifikáns különbség jelenik meg ott, ahol nem feltételeztük, hanem azért is, mert a különbségek iránya meglepő. Az erre vonatkozó tanulmányok többsége ugyanis az angol nyelv preferenciáját, és az angol nyelvet tanulók magasabb motivációs szintjét említi, míg a mi esetünkben éppen fordított a helyzet. Ennek magyarázatát azonban könnyen megtalálhatjuk: a német nyelvet tanulók mintájában van az a törökszentmiklósi tehetséggondozó osztály, akiket, mivel angol és német nyelvet is tanulnak, a minta kiegyenlítetttsége szempontjából a német nyelvre vonatkozóan kérdeztem a nyelvtanulási motivációval és egyéb nyelvre vonatkozó tényezőkkel kapcsolatban, így ők a „németet tanulók” mintájába kerültek. Az osztályok közötti különbségek elemzése során láthattuk,

hogyan ez az osztály (10-es számú) nagyon magas pontszámot ér el mindhárom évben az iskolai motiváció területén, vagyis ebben az esetben feltehetően nem a német nyelv tanulása a meghatározó a kiemelkedő eredmény magyarázatában, hanem az, hogy az ő magas motivációs eredményeik a németesek általános motivációs átlagát erősen feljavítják.

A nyelvtanulási motiváció terén már jellegzetesen a nyelvhez kötődő különbségeket is láthatunk (18. táblázat).

A németet tanulók egy alszámban mindig az angolul tanulók előtt járnak, ami ötödik és hatodik osztályban szignifikáns erősségű is: az amerikaiak/osztrákok iránti attitűdöt mérő alszámban. Az ezt vizsgáló néhány állítás az adott idegen nyelvet beszélők iránti attitűdöt méri. Az angolul tanulók angolokra és amerikaiakra vonatkozóan külön-külön nyilatkoznak, míg a németül tanulók a németekre és az osztrákokra vonatkozó állításokkal kapcsolatban jelölik be egyetértésük mértékét. Az adatok alapján azt vonhatjuk le, hogy az angolul és németül tanulók hasonló attitűdökkel rendelkeznek a nyelvet beszélők elsődleges csoportjaival (angolok és németek) kapcsolatban, míg jelentős a különbség az amerikaiak, illetve az osztrákok megítélésével kapcsolatban: a németesek az osztrákokat sokkal pozitívabban ítélik meg, mint az angolok az amerikaiakat. Ennek háttérben az adatfelvétel során is megnyilvánuló Amerika-ellenes hangulat állhat, mely az iraki háború kitörése körül kialakult. A tesztek kitöltésének az idején, éppen 2003 tavaszán rohanta le az Egyesült Államok Irakot, majd a tesztfelvétel második évében, 2004-ben, megint csak tavasszal a háború kitörésének egyéves évfordulóján újra sokat foglalkozott a média a háborús eseményekkel. Az ezt körülvevő hangulat egyértelműen rányomta a bélyegét az amerikaiak megítélésére, és érdekes módon mutat rá, hogy a külpolitikai események miképpen befolyásolhatják egy motivációs kérdőív eredményeit.

18. táblázat: Angolul és németül tanulók különbségei a nyelvtanulási motiváció alszámban

		t	df	p	
5. osztály	Amerikaiak/osztrákok iránti attitűd	-3,669	304	0,000	A < N
6. osztály	Amerikaiak/osztrákok iránti attitűd	-3,484	316	0,001	A < N
	Kívánt nyelvtudás	2,656	316	0,008	A > N
8. osztály	Utazásorientáció	2,026	277	0,044	A > N
	Nyelvtanulás iránti attitűd	2,388	277	0,018	A > N
	Kívánt nyelvtudás	2,149	277	0,032	A > N

Az Utazásorientáció, a Nyelvtanulás iránti attitűd és a Kívánt nyelvtudás tekintetében az angol nyelv fölénye mutatkozik a vizsgálat két évében. Az Utazásorientációt mérő állítások (pl. Azért fontos angolul tanulnom, mert hasznos lehet majd utazásaim során. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretnék majd valamennyi időt külföldön tölteni.) egyértelműen kifejezik az angol nyelv hasznosságát a jövőbeni utazásokat illetően, és amelyet az angol nyelv tanulásának okaként a nyelvtanulók is gyakran hangsúlyoznak (DÖRNYEI, NYILASI, CLÉMENT, 1996). A Nyelvtanulás iránti attitűdöt és a Kívánt nyelvtudást mérő skálák a nyelvtanulási motiváció néhány általános aspektusából ragadják meg az angol nyelv tanulása iránti erősebb motivációt.

A szakirodalmi adatok többnyire az angol nyelv preferenciáját hangsúlyozzák, így részben alátámasztják az általam kapott eredményeket. NIKOLOV (2003) szerint az angol nyelvvel kapcsolatos attitűd az általa vizsgált mindhárom évfolyamon (6.,8.,10. évfolyam) kedvezőbb a németnél, vagyis a tanulók általában jobban kedvelik az angolt, mint a németet. Ugyanakkor a nyelvórákon használt anyagokkal való elégedettség szempontjából nincs különbség a nyelvek között. CSAPÓ (2001) érdekes eredménye szerint minél magasabb az anya iskolai végzettsége, annál valószínűbb, hogy gyermeke az angol nyelvet tanulja. Ez annyiban lehet számunkra releváns, hogy a magasabb iskolai végzettség miatt a gyermeke felé is magasabb elvárásokat támasztó szülő az elérni kívánt nyelvtudás szintjét magasabbra helyezheti, ami az ezt mérő alskálában tükröződik. DÖRNYEI, NYILASI és CLÉMENT (1996) vizsgálata is az angol nyelv elsőségére mutat rá a népszerűséget tekintve, különösen a fiatalabb korosztály körében. A saját adataim nem ennyire egyértelműek a két nyelv motivációs különbségeit illetően, hiszen viszonylag kevés alskálában találunk szignifikáns különbséget, ugyanakkor tendenciájában alátámasztják azt. Az angol és német nyelvet is tanulókkal beszélgetve, illetve egyéb informális adatok útján szintén megerősödött bennem, hogy a legtöbb tanuló hasznosabbnak és könnyebben elsajátíthatónak találja az angol nyelvet, ami a jövőbeni nyelvválasztásukat is befolyásolhatja.

Összességében azt láthatjuk az egyes tanulói alcsoportokat tekintve, hogy az ötödik és hatodik évfolyamban kifejezettebbek a különbségek a csoportok között, míg nyolcadik osztályra ezek jórésze eltűnik vagy meggyengül. Ez rámutat, hogy a korai serdülőkori változások olyan mértékű átalakulásokat eredményeznek a tanulóknak, ami alapján a korábban bejósolható viszonyok meglehetősen kiszámíthatatlanná válnak a tanárok számára, ezért a hatékonyság fenntartása érdekében ismerni és érteni kell ezeknek a változásoknak az irányát és erejét .

IV. ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozatom megírásának elsődleges célja a nyelvtanulási motiváció tanulói szintjének részletes vizsgálata, az iskolai és nyelvtanulási motiváció változásainak nyomon követése, valamint az iskolai és az idegennyelv-tanulási motiváció összefüggéseinek, valamint az ezekkel kapcsolatban álló tanulói jellegzetességek összefüggéseinek a feltárása. A hipotézisek során megfogalmazott állítások mindegyikét az adatok statisztikai elemzésének segítségével vizsgáltam.

A három év során négy város öt iskolájában egy-egy teljes évfolyam összegyűjtött adatainak részletes vizsgálata alapján elmondható, hogy a motiváció a felső tagozat éveit során erőteljes csökkenésen megy keresztül, a presszió érzése viszont, különösen a nyolcadik osztályra, felerősödik. Az iskolai motiváció összetevőinek mintázata mindhárom évben hasonló, a Teljesítő motívum a legerősebb, a Követő kicsit gyengébb, leggyengébb pedig az Érdeklődő. Az idegennyelvi motiváció is összességében csökken, csupán néhány alskálában, az Utazásorientáció, a Nyelvhasználati bátorság és szorongás területén, valamint a Nyelvtanulás iránti attitűd alskálájában nincs jelentős változás. Az iskolai és az idegennyelvi motiváció több skálája is igen szoros összefüggésben áll egymással, ezen belül is a Követő faktor erős pozitív, a Reprodukáló orientáció, a Presszióérzés és Instrumentális orientációs alskála erős negatív kapcsolatban áll egyes nyelvi motivációs jellemzőkkel.

A motivációval összefüggésben álló tanuló jellegzetességek közül a Tanulási orientáció fő faktorai, a motivációhoz hasonlóan, gyengülnek a három év során, ugyanakkor az Instrumentális orientáció a nyolcadik osztályra felerősödik. A motivációval többnyire a hatékonyabb tanulási formák (Mélyreható, Szervezett) állnak pozitív korrelációs kapcsolatban, míg a Reprodukáló és Instrumentális orientáció dimenziói negatív előjellel kapcsolódnak hozzá. Az énkép dimenzióinak értékei is csökkennek az évek során, ezek közül, a Testkép kivételével, mindegyik szorosan összefügg a motiváltság mutatóival. Az intelligenciatesztben elért pontszámok, a természetes érés és tanulás következményeként, növekedést mutatnak a vizsgálat éveiben, ugyanakkor a motivációval nem állnak szoros kapcsolatban. A belső kontrollis attitűd az évek során csökkenő tendenciát mutat, kapcsolata a motivációs mutatókkal pozitív.

A nyelvi érdemjegyek is romlanak a három év során. Alakulásukban meghatározónak tűnnek mind az iskolai, mind az idegennyelvi motivációval kapcsolatos tényezők és az intelligencia, valamint pozitívan korrelál az énkép Családi és Szociális dimenziójával is, negatív korrelációt találunk viszont a Reprodukáló, az Instrumentális orientáció, a Presszióérzés és az érdemjegyek viszonylatában. A korábbi vizsgálatok során jelentős szereppel bíró integrativitás hatása ezen a mintán nem jelentős, ami feltehetően a közvetlen inter-etnikai kapcsolatok hiányának, valamint a gyerekek számára egyelőre távoli kulturális értékek következménye.

A nemi különbségek vizsgálata egyértelműen rámutat a lányok jobb teljesítményére és erősebb motivációs hátterére. Az intelligencia, a nyelvtanulás céljaival, hasznosságával kapcsolatos nézetek, a nyelvet beszélő csoporthoz való viszonyulás, az önértékelés és elégedettség területén nagyon hasonló a két nem eredménye, a nyelvtanulás iránti attitűd, valamint az érdemjegyekkel szorosabb kapcsolatban álló néhány skála azonban magasabb a lányoknál. A tanulási orientáció fő dimenzióiban nincsenek jellegzetes nemi különbségek, az Instrumentális orientációban azonban a fiúk szignifikánsan magasabb pontszámot értek el. Az énkép nemi különbségeinek alakulásában az iskolai alkalmazkodás és a serdülőkori változások jellegzetességeit követhetjük nyomon: ötödik osztályban a lányok szignifikánsan magasabb pontszámot érnek el a Morális és a Családi énképben, míg a fiúknak az Önkritikájuk igen erős. Hatodik osztályban már a fiúknál látunk pozitívabb Testképet és Individuális énképet, és a Teljes énképük is jobb a lányokénál. Nyolcadikra a fiúk még mindig jobbak a Testkép és az Individuális énkép pontszámait tekintve, ugyanakkor a lányok a Morális énkép dimenziójában szárnyalják túl a fiúkat. A kontroll helyét tekintve, az elvárásokkal ellentétben, a lányok adnak több belső kontrollos választ.

Az iskolák és osztályok közt megnyilvánuló különbségek többsége az iskolák jellemzőit ismerve érthető, bár az 1-es iskola némileg ellentmondó eredményei (jó érdemjegyek – alacsony motiváció) továbbgondolásra szorulnak.

Az érdemjegyek alapján összeállított csoportok jellegzetességeinek vizsgálata során kiderült, hogy a motivációs mutatók mindegyikében van különbség a különböző érdemjegyekkel bírók között, érdekes azonban, hogy bizonyos esetekben nagyobb a különbség a kettes és a négyes, ötös tanulók között, mint az egyes, illetve a négyes, ötös érdemjegyet kapók között. Az elérni kívánt nyelvtudás alapján kialakított három csoport között az iskolai motiváció terén nem, az idegennyelvi motiváció terén viszont találtunk szignifikáns különbségeket, ezen belül is az önértékelés és az elégedettség mutatkozik

mindhárom évben jelentősnek. Az intelligencia és az énkép területén is azt találtuk, hogy az ötödik és hatodik osztályban még kitapintható összefüggések jó része nyolcadik osztályra jelentősen meggyengül. Az angolul és németül tanulók között az érdemjegy különbségei mellett a nyelvtanulási motiváció egy-egy alskálája mutat szignifikáns különbséget, ezeken keresztül érdekes módon tapasztalhatjuk meg a külpolitikai események hatását.

Elmondható tehát, hogy a motiváció, idegennyelv-tanulási motiváció, ezek változásai, valamint az egyéb tanulói jellegzetességekkel való összefüggéseik kapcsán megfogalmazott hipotéziseink többsége beigazolódott. Ugyanakkor adataink nem támasztották alá az énkép standard értékekkel való összevetésében megfogalmazott elvárásokat, ugyanis bizonyos életkorok tekintetében eltér attól. Az énkép és intelligencia összefüggéseit tekintve, a hipotézisnek ellentmondva, több énképdimenzió korrelációs kapcsolatban áll az értelmi képességekkel. A kontroll helyével kapcsolatos elvárásainkat sem igazolták az adatok minden szempontból, ennek értéke ugyanis az évek során csökken, a lányok pedig több belső kontrollt választ adnak, mint a fiúk. A nemkülönbségek kapcsán a nyelvtanulási motivációban több dimenziójában a lányok magasabb pontszámait vártuk, ez szintén csak részben igazolódott.

A kutatás eredményeinek rövid összefoglalásaként több korábbi külföldi vizsgálat eredményeire hivatkozva (LITTLEWOOD, 1984; MCDONOUGH, 1981) kijelenthetjük, hogy ebben az életkorban az idegen nyelv mint tantárgy motivációs jellemzői az általános, iskolai motiváción belüli jellemzők mentén értelmezhető, vagyis „az általános iskolás gyerekek többsége a nyelvtanuláshoz pontosan úgy áll hozzá, mint más tantárgyakhoz. (...) A motiváció általános aspektusai (...) relevánsak, mint például az órák élvezése, a változatos ingerek, és mindenekelőtt az elért siker.” (DÖRNYEI, 1987, 411.o.) NIKOLOV (1995) longitudinális vizsgálata is azt mutatja, hogy a legfontosabb motivációs tényezők ebben a korban a tanulási szituáció és a tanár, az önmagukban érdekes, intrinsic módon motiváló tevékenységek és tananyagok. A nyelvtanulás során a tudás mint cél fokozatosan veszi át a külső motiváció szerepét, az instrumentális motívumok is fokozatosan jelennek meg az évek során, míg az integratív orientáció nem játszik meghatározó szerepet.

A dolgozat eredményeinek gyakorlatban történő hasznosítása elsősorban a motiválási stratégiák gazdagításán keresztül történhet meg. DÖRNYEI Zoltán motiválási stratégiákról írt átfogó tanulmánya (2001a) részletesen és gyakorlatias megközelítésben

tárja elénk azokat a konkrét módszereket és tevékenységeket, melyek használatán keresztül motiváltabbá, sikeresebbé tehetjük a nyelvtanulókat (31. ábra).

31. ábra: Dörnyei (2001, 35.) osztálytermi motivációs stratégiája

-
1. Mutasd meg és beszélj arról, hogy mennyire lelkesedsz a tananyagért.
 2. Vedd a diákok tanulását nagyon komolyan.
 3. Alakíts ki személyes kapcsolatot a diákjaiddal.
 4. Alakíts ki együttműködésre alapuló kapcsolatot a diákok szüleivel.
 5. Teremts kellemes és támogató hangulatot az órán.
 6. Segítsd el az összetartó csoport kialakulását.
 7. Alakíts ki egyértelmű csoportnormákat, beszélj meg ezt a diákokkal, akik fogadják azokat el.
 8. Kövesd figyelemmel, hogy a diákok betartják-e a kialakított csoportnormákat.
 9. Fejleszd a diákok nyelvhez kapcsolódó értékeit, példaképek bemutatásán keresztül.
 10. Növelj a diákok intrinzik érdeklődését a nyelvtanulás folyamata iránt.
 11. Segítsd el az „integratív” értékek kialakulását, azaz a pozitív és nyitott beállítódást a nyelv és annak beszélői iránt, illetve és a külföldiek iránt általában.
 12. Segítsd el, hogy a diákok tisztában legyenek azokkal az instrumentális értékekkel, amelyek a nyelvtudáshoz kapcsolhatók.
 13. Növelj a diákok sikerorientáltságát az egyes feladatokkal és általában a tanulással kapcsolatban.
 14. Növelj a diákok célorientáltságát azért, hogy konkrét tanulási célokat fogalmazzon meg és fogadjon el.
 15. Tedd a tanmenetet és a tananyagot relevánssá a diákok számára.
 16. Segítsd a reális tanulói elvárások kialakítását.
 17. Tedd a tanulási folyamatot ösztönzővé és élvezetessé azért, hogy megtörj az órák monotonitását.
 18. Tedd a tanulási folyamatot ösztönzővé és élvezetessé azért, hogy növeled a feladatok vonzerejét.
 19. Tedd a tanulási folyamatot ösztönzővé és élvezetessé azért, hogy a diákokat aktív résztvevőkké teszed.
 20. A feladatokat olyan módon mutasd be és oldd meg a diákokkal, hogy az motiváló legyen.
 21. Használj tanulási célok kitűzésével kapcsolatos módszereket az órán.
 22. Segítsd el, hogy a diákok meg tudják érteni a céljaik iránti elkötelezettségüket.
 23. Figyelj arra, hogy a diákoknak rendszeresen legyen sikerélményük.
 24. Rendszeres biztatással növelj a diákok önbizalmát.
 25. Segíts, hogy a diákok nyelvi szorongása csökkenjen, azért, hogy csökkented vagy egészen megszüntetted a szorongást elidézhető elemeket a tanulási környezetben.
 26. Taníts a diákoknak különböző tanulási stratégiákat, hogy önbizalmuk növekedjen a tanulási képességeikkel kapcsolatban.
 27. Segítsd el, hogy a feladatok végrehajtása során a diákok megérezzék pozitív szociális énjüket.
 28. Növelj a diákok motivációját azért, hogy együttműködésre biztatók legyenek.
 29. Növelj a diákok motivációját azért, hogy elősegíted a tanulói autonómia kialakulását.
 30. Növelj a diákok azon képességét, hogy saját magukat motiválják (önmotivációs stratégiák).
 31. Segítsd el, hogy a diákok a sikert a saját erőfeszítésüknek tulajdonítsák (motivációs attribúció).
 32. A diákoknak pozitív, konkrét információkon alapuló visszajelzést adj munkájukról.
 33. Növelj a diákok elégedettségét.
 34. A jutalmakat olyan módon add, hogy az motiválja a diákokat.
 35. A jegyeket olyan módon add, hogy az motiváló és ne demotiváló legyen a diákok számára.
-

A dolgozatomban empirikus anyagát ezeknek a stratégiáknak a tanulókhöz, az egyéni különbségekhez kapcsolódó elemeinek tanulmányozásával alátámaszja a motivációs technikák létjogosultságát és szükségességét, valamint új elemek előtérbe helyezésével ráirányítja a figyelmet néhány, eddig kevésbé hangsúlyozott motiválási lehetőségre. Hogyan lehet tehát a kutatási eredményeket a gyakorlatba továbbbújtatva értelmezni? Hogyan történik a tanulókhöz kapcsolódó motivációs folyamatok ismeretének osztálytermi hasznosítása? Milyen további motiválási stratégiák fogalmazódhatnak meg az eredmények ismeretében?

- A Teljesítő, vagyis a legerőteljesebb motívumok dinamizálása érdekében olyan feladatokat és projekteket adjunk a tanulóknak, melyekben a választásaiknak és az

érdeklődésüknek megfelelően, önállóan tudnak döntéseket hozni. (vö. autonóm nyelvtanulás, önszabályozás)

- Szintén a Teljesítő motívum erősítése végett adjunk rendszeres visszajelzést a tanulóknak a munkájukról, haladásukról, elért eredményeikről, hagyjunk időt a sikerek megélésére, ünneplésére.
- Építsük a Követő motívumokat a megfelelő tanár-diák kapcsolat kialakításán keresztül, a hitelesség, empátia és elfogadás Rogers-i alapelveire támaszkodva (KLEIN, 1984).
- Csökkentsük a tanulók presszióérzését segítőkész, elfogadó viselkedésünkkel, bátorító magatartással, valamint annak hangoztatásával, hogy a hibázás a tanulás természetes velejárója (MEZEI, CSIZÉR, 2005).
- A motiváció csökkenésének megértése, megállítása érdekében vegyük figyelembe a természetes életkori, serdülőkori változásokat. A testi és leki változások, melyek az önbizalmat ingatják meg, a kortárs csoportok növekvő befolyása, az érdeklődés átalakulása, a növekvő iskolai követelmények, a közlő továbbtanulás növelik a nyomás érzését és csökkentik az általános tanulási kedvet, ennek hatása a nyelvi órákon is érezhető.
- A nyelvtanulási motiváció összetevői közül támaszkodjunk az időben kevésbé változó motívumokra, vagyis hangsúlyozzuk a nyelvtanulás fontosságát a későbbi utazási, külföldi tanulmányokra vonatkozó célok elérésének lehetősége szempontjából. Az órán megnyilvánuló nyelvhasználati szorongás sem nő, ezért lehetőség szerint vonjuk be a tanulókat az órai kommunikációba, teremtsük meg számukra a nyelv értelmes használatának a lehetőségét. (vö. kommunikatív nyelvoktatás)
- Hangsúlyozzuk a nyelvtudás értékét és hasznosságát a globalizációs tendenciák bemutatásával, segítsük a tanulókat, hogy ezáltal is pozitív attitűdöket alakítsanak ki a nyelvtanulással kapcsolatban.
- Fordítsunk figyelmet a nyelvtanulók közösségének, mint csoportnak a működésére, erősítsük a csoportkohéziót, az összetartást, így a tanulást mint értéket értelmező tanulók mintaként szolgálhatnak a többieknek. Ennek eredményeként jó csoportlégtér alakulhat ki, mely elnéző a hibázással szemben, bátrabban gyakorolják a tanulók a nyelvet, a kiscsoportos munkák pedig lehetőséget teremtenek a személyes információk megosztására, egymás jobb megismerésére (DÖRNYEI, KORMOS, 2000).
- Az énkép romlásának tendenciáját ismerve erősítsük a tanulók önértékelését, önbizalmát pozitív megerősítéseken keresztül, alkalmanként személyre szabott, individualizált, esetleg könnyebb feladatok adásával, sikerélmények biztosításával.

- A fiúk számára az alacsonyabb motiváció és erősebb presszióérzés miatt különösen fontos a kihívást jelentő és motiváló, érdeklődést felkeltő tanulási feltételek biztosítása, valamint a tanárokkal és kortársakkal való jó kapcsolat kialakítása, fenntartása.
- A lányok felé elsősorban a korai érés, a serdülőkori jellegzetességek, a csökkenő önbizalom, a nőies szerepek tanulása, a „sikertől való félelem” okán kell odafigyeléssel és megértéssel fordulnunk. Ugyanakkor támaszkodhatunk az erős Teljesítő motívumra, vagyis a feladatok elvégzésének, a felelősségteljes hozzáállásnak a motívumára.

A kutatás jövője szempontjából elmondható, hogy a jelenlegi adatok is magukban rejtenek még további elemzési lehetőségeket. Ilyen többek között a dolgozatban kevésbé hangsúlyozott, a tanulói jellegzetességek személyiségjegyekhez és képességekhez kapcsolódó tulajdonságainak változásainak, egymással való kapcsolatának tanulmányozása (pl. tanulási orientáció és intelligencia), valamint az itt ismertetett statisztikai elemzések további mélyítése, a kapcsolatok matematikai modellálása. Ezen kívül folytatni lehet az eddigiekhez hasonló adatgyűjtést egy másik korcsoportban, valamint egyéb skálák, kérdőívek segítségével a tanulói jellegzetességek további elemeit is megragadhatjuk (pl. szorongás, kognitív jellemzők). Érdemes lenne a tehetséges tanulók szempontjából is mélyíteni az elemzést, elsősorban a motiváció, tantárgyakhoz kötődő attitűdök és az eredményesség szempontjából. A kutatás merőben új irányát jelentené a terület kvalitatív jellegű módszerekkel történő vizsgálata. Az utóbbi években több tanulmány jelent meg olyan kutatások bemutatásával (CSIZÉR, KORMOS, 2006; KORMOS, LUKÓCZKY, 2004; MEZEI, CSIZÉR, 2005), melyek elsősorban a kvalitatív adatgyűjtés, interjú, óramegfigyelés eszközeivel, esettanulmányok leírásával tárják fel a nyelvtanulási motiváció gyakorlati kérdéseit. Ezek a kutatások rámutatnak a jelen vizsgálat egyik hiányosságára, nevezetesen arra, hogy a számszerű vizsgálatok és statisztikai elemzések magyarázatában, értelmezésében kiegészítésként szolgált volna az érintettekkel való személyes beszélgetés, interjú, vagy órai megfigyelés, mely során érthetőbbé, kézzelfoghatóbbá és gyakorlatiasabbá válnak a megfogalmazott tézisek. A kutatás megtervezésének időszakában még kevés tanulmány hívta fel a figyelmet ennek a fontosságára, valamint a minta elemszáma és a nyomonkövetés időszakának hossza sem tette lehetővé a személyes kapcsolatok teljeskörű kiépítését, ugyanakkor a jövőben elkerülhetetlen lesz ilyen típusú eszközök használata az adatgyűjtés során.

Reményeim szerint a dolgozat adatai, eredményei hozzájárulnak ahhoz, hogy ismételten felhívják a figyelmet a motiváció fontosságára mind a nyelvtanulás, mind az egyéb iskolai tanulmányok folyamatában, kiemelve a tanulók egyéni jellegzetességeit, önszabályozó mechanizmusait, ezen adatok birtokában pedig lehetőség nyílik a tanítási helyzet során megjelenő motiválási tevékenység hatékonyabbá tételére és az iskolai eredményesség növelésére.

SZAKIRODALOM

1. AJZEN, I. (1988): *Attitudes, personality and behavior*. Chicago: Dorsey Press.
2. AJZEN, I., FISHBEIN, M. (1980): *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
3. ALLPORT, G. W. (1980): *A személyiség alakulása*. Budapest, Gondolat.
4. ALTMAN, H.B. (1980): Foreign language teaching: focus on the learner. In: Altman, H.B., Vaughan James, C. (szerk.) *Foreign Language Teaching: Meeting Individual Needs*. Oxford: Pergamon.
5. AMES, C. (1992): Classrooms, goals, structures and student motivation. *Journal of Educational Psychology* 84: 267-271.
6. ANDOR MIHÁLY (2000): A nyelvtudás szociális háttere. *Educatio* 4: 717-728.
7. *A Raven Standard Progresszív Mátrixok tesztkönyve*. (1988) Munkalélektani Koordináló Tanács módszertani sorozata 20. kötet. Budapest, Munkaügyi Kutatóintézet.
8. ATKINSON, J. W. (1988): A kockázatvállaló viselkedés motivációs meghatározói. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II*. Budapest, Tankönyvkiadó. 179-201.
9. BAKACSI GYULA (2000): *Szervezeti magatartás és vezetés*. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
10. BALOGH LÁSZLÓ (1995): *Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
11. BALOGH LÁSZLÓ (2004a): *Iskolai tehetséggondozás*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
12. BALOGH LÁSZLÓ (2004b): A tanulási stratégiák vizsgálata. In: Balogh L., Bóta M., Dávid I., Páskuné K. J.: *Pszichológiai módszerek a tehetséges tanulók nyomonkövetéses vizsgálatához*. Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete és az Arany János Programiroda. 113-140.
13. BALOGH LÁSZLÓ (2004c): Measuring the efficiency and program-evaluation of school talent nurturing programs. *Applied Psychology in Hungary* 2003-2004: 65-83.
14. BALOGH LÁSZLÓ (2004d): Összefoglalás: A vizsgált tényezők közötti összefüggések. In: Balogh L., Bóta M., Dávid I., Páskuné K. J.: *Pszichológiai módszerek a tehetséges tanulók nyomonkövetéses vizsgálatához*. Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete és az Arany János Programiroda. 183-192.
15. BANDURA, A. (1977): *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
16. BANDURA, A. (1993): Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist* 28: 117-148.
17. BANDURA, A. (1996): A személyiségfejlődés szociális tanulásemelése. In: Szakács F., Kulcsár Zs. (szerk.) *Személyiséglélektani szöveggyűjtemény II*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 514-529.
18. BANDURA, A., CERVONE, D. (1988): A célrendszerek motivációs hatásait irányító önértékelő és hatékonysági mechanizmusok. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II*. Budapest, Tankönyvkiadó. 308-329.
19. BÁNFI ILONA (1999): Az iskolai teljesítményt befolyásoló háttértényezők. *Új Pedagógiai Szemle* 6: 14-25.
20. BARKÓCZY I., PUTNOKY J. (1984): *Tanulás és motiváció*. Budapest, Tankönyvkiadó.
21. BÁTHORY ZOLTÁN (1992): *Tanulók, iskolák – különbségek. Egy differenciális tanításemelést vázlatok*. Budapest, Tankönyvkiadó.

22. BENSON, P. (2000): *Teaching and researching autonomy in language learning*. London, Longman.
23. BIGGS, J. B. (1978): Individual and group differences in study processes. *British Journal of Educational Psychology* 48: 266-279.
24. BLOOM, B. (1976): *Human characteristics and school learning*. New York: McGraw-Hill.
25. BOEKAERTS, M. (1997): Self-regulated learning: A new concept embraced by researchers, policy makers, educators, teachers and students. *Learning and Instruction* 2: 161-186.
26. BORICH, G. D. (1988): *Effective teaching methods*. New York: Macmillan.
27. BORS L., NIKOLOV M., PÉRCSEICH R., SZABÓ G. (1999): A pécsi nyolcadik osztályosok idegen nyelvi tudásának értékelése. *Magyar Pedagógia* 3: 289-306.
28. BORS L., LUGOSSY R., NIKOLOV M. (2001): Az angol nyelv oktatása pécsi általános iskolákban. *Iskolakultúra* 8: 73-88.
29. BÓTA MARGIT (2002): Tehetséges tanulók énképének vizsgálata a családi háttér függvényében. In: Dávid I., Bóta M., Páskuné K. J.: *Tehetségkutatás*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 109-219.
30. BROOKOVER, W. B. (1959): A social-psychological conception of classroom learning. *School and Society*, 87: 84-87.
31. BROWN, H. D. (1994): *Teaching by principles*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
32. BUKTA K., NIKOLOV M. (2002): Nyelvtanítás és hasznos nyelvtudás: az angol mint idegen nyelv. In: Csapó B. (szerk.) *Az iskolai műveltség*. Budapest, Osiris Kiadó. 169-192.
33. BURNS, R. B. (1982): *Self-concept development and education*. London, New York, Sidney, Toronto: Holt, Rinehart and Winston.
34. CARROL, J. B. (1963): A model of school learning. *Teachers College Records* 64: 723-733.
35. CARROL, J. B. (1981): Twenty-five years of research on foreign language aptitude. In: Diller, K. (szerk.) *Individual differences and universals in language learning aptitude*. Rowley: Newbury House. 83-118.
36. CHOMSKY, N. (1959): A review of Skinner's Verbal Behavior. *Language* 35: 26-58.
37. CHOMSKY, N. (1980): *Rules and representations*. New York: Columbia University Press
38. CLÉMENT, R. (1986): Second language proficiency and acculturation: An investigation of the effects of language status and individual characteristics. *Journal of Language and Social Psychology* 5: 271-290.
39. CLÉMENT, R., DÖRNYEI, Z., NOELS, K. A. (1994): Motivation, self-confidence and group cohesion in the foreign language classroom. *Language Learning* 44: 417-448.
40. CLÉMENT, R., KRUIDENIER, B. (1983): Orientations on second language acquisition: 1. The effects of ethnicity, milieu and their target language on their emergence. *Language Learning* 33: 273-291.
41. COHEN, A. D. (1998): *Strategies in learning and using a second language*. London: Longman.
42. COLANGELO, N., ASSOULINE, S. G. (1995): Self-concept of gifted students: Patterns by self-concept domain, grade level and gender. In: Katzko, M. W., Mönks, F. J. (szerk.) *Nurturing talent: Individual needs and social ability*. Assen, The Netherlands: Van Gorcum. 66-74.
43. COLE, M., COLE, S. R. (1997): *Fejlődéslélektan*. Budapest, Osiris Kiadó.
44. COOK, V. (1994): *Linguistics and second language acquisition*. London: Macmillan.

45. COVINGTON, M. V., OMELICH, C. L. (1988): Okiak-e az oki attribúciók? A teljesítménymotiváció kognitív modelljének értelmezése. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II.* Budapest, Tankönyvkiadó. 222-250.
46. CRANDALL, V. C., KATKOVSKY, W., CRANDALL, V. J. (1965): Children's beliefs in their control of reinforcements in intellectual-academic achievement situations. *Child Development* 36: 91-109.
47. CROOKES, G., SCHMIDT, R. (1991): Motivation: Reopening the research agenda. *Language Learning* 41: 469-512.
48. CUMMINS, J. (1983): Language proficiency and academic achievement. In: Oller, J. W. (szerk.) *Issues in Language Testing Research.* Rowley: Newbury House. 108-129.
49. CZEIZEL ENDRE (1997): *Sors és tehetség.* Budapest, FITT IMAGE és a Minerva Kiadó.
50. CSAPÓ BENŐ (2001): A nyelvtanulást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra* 8: 25-35.
51. CSAPÓ BENŐ (2002): Az iskolai tudás felszíni rétegei: Mít tükröznek az osztályzatok? In: Csapó B. (szerk.) *Az iskolai tudás.* Budapest, Osiris Kiadó. 45-90.
52. CSERNÉ ADERMANN GIZELLA (1986): „Önmagát beteljesítő jóslat” a pedagógiában. Budapest, Tankönyvkiadó.
53. CSÍKSZENTMIHÁLYI MIHÁLY (1990): Motiváció és kreativitás: Út a megismerés strukturális, illetve energetikai megközelítéseinek szintézise felé. *Pszichológia* 10 (1): 3-25.
54. CSÍKSZENTMIHÁLYI MIHÁLY (1997): Az áramlat: A tökéletes élmény pszichológiája. Budapest, Akadémiai Kiadó.
55. CSIZÉR KATA (2003a): Az angolnyelv-tanítás helyzete Magyarországon. *Modern Nyelvoktatás* 4: 13-24.
56. CSIZÉR KATA (2003b): Az angol nyelv oktatásának feltételei. *Iskolakultúra* 6-7: 45-54.
57. CSIZÉR K., DÖRNYEI, Z. (2002): Az általános iskolások idegennyelv-tanulási attitűdjei és motivációja. *Magyar Pedagógia* 3: 333-353.
58. CSIZÉR K., DÖRNYEI Z., NYILASI E. (1999): Az általános iskolások nyelvtanulási attitűdjei és nyelvválasztása Magyarországon. Az oroszról az angolig? *Magyar Pedagógia* 99 (2): 193-204.
59. CSIZÉR K., KORMOS J. (2006): Az interkulturális kapcsolatok és az idegen nyelvi motiváció összefüggései. Egy interjúkutatás eredményei. *Iskolakultúra* 11: 12-20.
60. CS. CZACHESZ ERZSÉBET, RADÓ PÉTER (2003): Oktatási egyenlőtlenségek és speciális igények. In: Halász, G., Lannert J. (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2003.* Budapest, Országos Közoktatási Intézet. 349-376.
61. DAS, J. P. (1988): Simultaneous-successive processing and planning. Implications for school learning. In: Schmeck, R. (szerk.) *Learning strategies and learning styles.* New York: Plenum.
62. DÁVID IMRE (2002): A tehetségazonosítás eszközeinek összehasonlító vizsgálata az intellektuális szférában. In: Dávid I., Bóta M., Páskuné K. J.: *Tehetségkutatás.* Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 7-108.
63. DECECCO, J. P., CRAWFORD, W. R. (1974): *The psychology of learning and instruction.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
64. DECI, E. L. (1975): *Intrinsic motivation.* New York, Plenum.
65. DECI, E. L. (1988): A kognitív értékelés elmélete. Az extrinzik jutalmak hatása az intrinzik motivációra. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II.* Budapest, Tankönyvkiadó. 333-360.

66. DECI, E. L., RYAN, R. M. (1985): *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*. New York: Plenum.
67. DEMETER KATALIN (1991): Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In: Balogh L., Szatmáriné B. M., Tóth L. (szerk.) *Pszichológiai Szöveggűjtemény (tanárszakos hallgatóknak)*. Budapest, Tankönyvkiadó. 327-342.
68. DÉVAI MARGIT (1980): Az ideális én és a nevelés. *Köznevelés* 30: 10-11.
69. DÉVAI MARGIT (1988): Az énkép jellemzőinek vizsgálata 9-14 éves korban, összefüggésben egyes személyiségjellemzőkkel. *Pszichológia* 8 (4): 557-573.
70. DÉVAI M., SIPOS M. (1986): *A Tennessee énkép skála*. Pszichológiai tanácsadás a pályaválasztásban. Módszertani füzetek. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet.
71. DICKINSON, L. (1995): Autonomy and motivation: A literature review. *System* 23:165-174.
72. DÖRNYEI ZOLTÁN (1987): A motiváció szerepe az idegennyelv tanulásában. *Pszichológia* 7 (3): 393-417.
73. DÖRNYEI ZOLTÁN (1990): Conceptualizing motivation in foreign language learning. *Language Learning* 40: 46-78.
74. DÖRNYEI, ZOLTÁN (1991): Az idegennyelv-tanulási motiváció meghatározása. *Pszichológia* 11 (4): 573-590.
75. DÖRNYEI ZOLTÁN (1996): Motiváció és motiválás az idegen nyelvek tanításában. *Modern Nyelvoktatás* 4: 3-21.
76. DÖRNYEI ZOLTÁN (1998): Motivation in second and foreign language learning. *Language Teaching* 31: 117-135.
77. DÖRNYEI ZOLTÁN (2001a): *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge University Press
78. DÖRNYEI ZOLTÁN (2001b): *Teaching and Researching Motivation*. Harlow: Longman/Pearson Education.
79. DÖRNYEI ZOLTÁN (2002): The motivational basis of language learning tasks. In: Robinson, P. (szerk.) *Individual differences and instructed language learning*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 137-158.
80. DÖRNYEI Z., CSIZÉR K. (1998): Ten commandments for motivating language learners: results of an empirical study. *Language Teaching Research* 2 (3): 203-229.
81. DÖRNYEI Z., CSIZÉR K. (2002): Some dynamics of language attitudes and motivation: Results of a longitudinal nationwide survey. *Applied Linguistics* 23 (4): 421-462.
82. DÖRNYEI Z., KORMOS J. (2000): The role of individual and social variables in oral task performance. *Language Teaching Research* 4, 3: 275-300.
83. DÖRNYEI, Z., NYILASI, E., CLÉMENT, R. (1996): Hungarian school children's motivation to learn foreign languages: A comparison of target languages. *Novelty* 2:6-16.
84. DÖRNYEI Z., OTTÓ I. (1998): Motivation in action: A process model of L2 motivation. *Working Papers in Applied Linguistics (Thames Valley University, London)* 4:43-69.
85. DULAY, H. C., BURT, M. K., KRASHEN, S. D. (1982): *Language Two*. New York: Oxford University Press.
86. ECCLES, J. S., WIGFIELD, A. (1995): In the mind of the actor: The structure of adolescents' achievement task values and expectancy-related beliefs. *Personality and Social Psychological Bulletin* 21: 215-225.
87. ECCLES, J. S., WIGFIELD, A., SCHIEFELE, A. (1998): Motivation to succeed. In: Damon, W., Eisenberg, N. (szerk.) *Handbook of child psychology. 5th edition, Vol.3: Social, emotional and personality development*. New York, John Wiley & Sons. 1017-1095.

88. EGBERT, J. (2003): A study of flow theory in the foreign language classroom. *The Modern Language Journal* 87:4, 499-518.
89. EHRMAN, M. E., LEAVER, B. L., OXFORD, R. L. (2003): A brief overview of individual differences in second language learning. *System* 31: 313-330.
90. ELLIS, R. (1992): *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
91. ELLIS, R. (1995): *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
92. ENTWISTLE, N. J., KOZÉKI B. (1985): Magyar-skót összehasonlító vizsgálatok az iskolai motiváció terén. *Pszichológia* 5 (1): 79-109.
93. ENYEDI Á., MEDGYES P. (1998): ELT in Central and Eastern Europe. *Language Teaching* 31: 1-12.
94. ERIKSON, E. H. (1996): Pszichoszociális személyiségelmélet: az emberi fejlődés nyolc szakasza. In: Szakács F., Kulcsár Zs. (szerk.) *Személyiséglélektani szöveggyűjtemény II*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 160-175.
95. FISHER, R. (2000): *Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni?* Budapest, Műszaki Könyvkiadó.
96. FREUD, S. (1991): *A halálösztön és az életösztönök*. Budapest, Múzsák Közművelődési Kiadó.
97. FREUD, S. (1994): *A mindennapi élet pszichopatológiája*. Budapest, Cserépfalvi Kiadó.
98. FÜLÖP MÁRTA (1997): Versengés az iskolában. In: Mészáros A. (szerk.) *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 172-196.
99. GALTON, F. (1869): *Hereditary Genius: An inquiry into its laws and consequences*. London: MacMillan.
100. GARDNER, H. (1983): *Frames of mind. The theory of multiple intelligence*. New York, Basic Books.
101. GARDNER, R. C. (1985): *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
102. GARDNER, R. C., MACINTYRE, P. D. (1991): An instrumental motivation in language study: Who says it isn't effective? *Studies in Second Language Acquisition* 13: 57-72.
103. GARDNER, R. C., MACINTYRE, P. D. (1993): A student's contribution to second language learning. Part II: Affective variables. *Language Teaching* 26: 1-11.
104. GERGELY GYÖRGY (1985): Piaget és a nyelvelsajátítás. In: *Piaget emlékkötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 73-94.
105. GOLEMAN, D. (1997): *Érzelmi intelligencia*. Budapest, Háttér Kiadó.
106. GÓSY MÁRIA (2005): *Pszicholingvisztika*. Budapest, Osiris.
107. GRAHAM, S. (1999): Tantermi motiváció attribúciós megközelítésben. In: O'Neil, H. F., Drillings, M. (szerk.) *Motiváció. Elmélet és kutatás*. Budapest, Vince Kiadó. 41-59.
108. GREENBERG, J. H. (1974): *Language typology: a historical and analytical overview*. The Hague: Mouton.
109. GUILFORD, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw-Hill.
110. GÚTI ERIKA (2000): Idegen nyelvek oktatása Hollandiában. *Iskolakultúra* 2:102-110.
111. GYARMATHY ÉVA (2002): IQ és tehetség. In: Vajda Zs. (szerk.): *Az intelligencia és az IQ vita*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 127-154.
112. HALÁSZ GÁBOR (2000): A magyar integrációs felkészülés kérdései. *Új Pedagógiai Szemle* 6:110-121.
113. HALL, C. S., LINDZEY, G. (1996): Szociálpszichológiai személyiségelméletek. In: Szakács F., Kulcsár Zs. (szerk.) *Személyiséglélektani szöveggyűjtemény II*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 74-117.

114. HARMATINÉ OLAJOS TÍMEA (2005): A szocio-emocionális okokból történő alulteljesítés összefüggéseinek vizsgálata az iskolában. PhD értekezés. Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet.
115. HAVAS PÉTER (2003): Az iskolai tanulás motivációjáról. *Új Pedagógiai Szemle* 3:39-45.
116. HECKHAUSEN, H., KUHL, J. (1985): From wishes to action. The dead ends and short cuts on the long way to action. In: Frese, M., Sabini, J. (szerk.): *Goal-directed behaviour: The concept of action in psychology*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. 134-160.
117. HELMKE, A., VAN AKEN, M. A. G. (1995): The causal ordering of academic achievement and self-concept of ability during elementary school: A longitudinal study. *Journal of Educational Psychology* 87: 624-637.
118. HORNER, M. (1972): Toward an understanding of achievement-related conflicts in women. *Journal of Social Issues* 28: 129-156.
119. HYDE, J. S. (1981): How large are cognitive gender differences? *American Psychologist* 36: 892-901.
120. IMRE ANNA (2000): Idegennyelv-oktatás a 90-es években. *Educatio* 4: 701-716.
121. JÓZSA KRISZTIÁN (2000): Az iskola és a család hatása a tanulási motiváció alakulására. *Iskolakultúra* 8: 69-82.
122. JÓZSA KRISZTIÁN (2002): Tanulási motiváció és humán műveltség. In: Csapó B. (szerk.) *Az iskolai műveltség*. Budapest, Osiris Kiadó. 239-268.
123. KAPITÁNYFFY JOHANNA (2001): Az idegen nyelvek oktatásának fejlesztése a közoktatásban. *Iskolakultúra* 8: 71-75.
124. KATONA N., OAKLAND, T. (1999): Tanulási stílus – Egy integratív megközelítés. *Alkalmazott Pszichológia* 1: 17-29.
125. KELEMEN LÁSZLÓ (1981): *Pedagógiai pszichológia*. Budapest, Tankönyvkiadó.
126. KERTESI G., KÉZDI G. (2005): Általános iskolai szegregáció, I. rész Okok és következmények. *Közgazdasági Szemle* (52) 4: 317-355.
127. KLEIN SÁNDOR (1984): A tanár, mint a tanulók személyiségfejlődésének serkentője. In: *A kultúrközi kommunikáció kreatív megközelítései*. Szeged, Egyetemi Kiadó. 25-38.
128. KORMOS J., LUKÓCZKY O. (2004): A demotivált nyelvtanuló, azaz a motiváció hiánya az angol nyelvtanulásban. In: Kontráné Hegybíró E., Kormos J. (szerk.): *A nyelvtanuló: sikerek, módszerek, stratégiák*. Budapest, Okker Kiadó. 109-124.
129. KOVÁCS JÓZSEF (1992) A 10-14 éves tanulók önismerete. Kandidátusi disszertáció, MTA Kézirattár.
130. KOZÉKI BÉLA (1980): *A motiválás és motiváció összefüggéseinek pedagógiai pszichológiai vizsgálata*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
131. KOZÉKI BÉLA (1989): Személyiségstruktúrák és motivációs struktúrák a nevelésben. *Magyar Pszichológiai Szemle* 29 (3): 220-246.
132. KOZÉKI B., DEÁK Á. (1983): A teljesítmény motivációjának vizsgálata az iskolában. *Pszichológia* 3 (2): 219-244.
133. KOZÉKI B., ENTWISTLE, N. J. (1986). Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében. *Pszichológia* 6 (2): 271-292.
134. KOZÉKI B., HRABAL, V. (1983): Iskoláskorúak teljesítménnyel kapcsolatos motivációjának összehasonlító vizsgálata. *Magyar Pedagógia* 2: 121-135.
135. KOZÉKI B., VERMA, G. K. (1984): Vizsgálatok az iskolai motiváció terén. *Pszichológia* 4 (4): 547-576.
136. KÖRÖSSY JUDIT (1997): Az énkép és összefüggése az iskolai teljesítménnyel. In: Mészáros A. (szerk.) *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 67-85.

137. KRASHEN, S. D. (1987): *Principles and practice in second language acquisition*. New York: Prentice Hall.
138. KUHL, J. (1984): Volitional aspects of achievement motivation and learned helplessness: Toward a comprehensive theory of action control. *Progress in Experimental Personality Research* 13: 100-064.
139. KULCSÁR TIBOR (1982): *Az iskolai teljesítmény pszichológiai tényezői*. Budapest, Tankönyvkiadó.
140. KULCSÁR ZSUZSANNA (1974): *Személyiség-pszichológia*. Budapest, Tankönyvkiadó.
141. KUN M., SZEGEDI M. (1972): *Az intelligencia mérése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
142. KÜRTI JARMILA (1988): *Az iskolai eredményesség és a szocializáció*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
143. LARSEN-FREEMAN, D., LONG, M. H. (1991): *An Introduction to Second Language Acquisition Research*. London and New York: Longman.
144. LAZARUS, R. S. (1966): *Psychological stress and the coping process*. New York: McGraw-Hill.
145. LEPPER, M.R., GREENE, D., NISBETT, R.E. (1973). Undermining children's intrinsic interest with extrinsic rewards: A test of the "overjustification" hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology* 28: 129-137.
146. LITTLE, D. (1996): Az autonóm nyelvtanulás. *Modern Nyelvoktatás* 1-2:3-9.
147. LITTLEWOOD, W. T. (1984): *Foreign and Second Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
148. LOCKE, E. A., LATHAM, G. P. (1999): Célkitűzés-elmélet. In: O'Neil, H. F., Drillings, M. (szerk.) *Motiváció. Elmélet és kutatás*. Budapest, Vince Kiadó. 23-40.
149. MACCOBY, E. E., JACKLIN, C. N. (1974): *Psychology of sex differences*. Stanford, CA: Stanford University Press.
150. MAEHR, M. L., SJORGEN, D. D. (1998): Atkinson elmélete a teljesítménymotivációról. In: Oláh A., Pléh Cs. (szerk.) *Szöveggyűjtemény az általános és személyiségpszichológiához*. Budapest, Tankönyvkiadó. 214-229.
151. MARKUS, H., CROSS, S. (2003): A személyközi én. In: V. Komlósi A., Nagy J. (szerk.) *Énelméletek. Személyiség és egészség*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 46-93.
152. MARSH, H. W. (1990): Causal ordering of academic self-concept and academic achievement: A multiwave, longitudinal panel analysis. *Journal of Educational Psychology* 82 (4): 646-656.
153. MARTON L. MAGDA (1970): Tanulás, vizuális-poszturális testmodell és a tudat kialakulása. *Magyar Pszichológiai Szemle* 27: 182-199.
154. MASLOW, A. (1989): Elmélet az emberi motivációról. In: Oláh A., Pléh Cs. (szerk.) *Szöveggyűjtemény az általános és a személyiségpszichológiához*. Budapest, Tankönyvkiadó. 373-392.
155. MCCANDLESS, B. R. (1976): Az én-kép és kialakulása. In: Pataki F. (szerk.) *Pedagógiai szociálpszichológia*. Budapest, Gondolat. 145-176.
156. MCCARTHY, J., HODGE, D. (1982): Analysis of age-effects in longitudinal studies of adolescent self-esteem. *Developmental Psychology* 18: 372-379.
157. MCCLELLAND, D. C. (1987): *Human Motivation*. New York: Cambridge University Press.
158. MCCLELLAND, D. C. (1988): Hogyan határozzák meg a motívumok, a készségek és az értékek az emberi cselekvést? In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II*. Budapest, Tankönyvkiadó. 280-307.
159. MCCOMBS, B. L. (1999): A motiváció mérésének és növelésének stratégiái: szempontok az önszabályozott tanulás elősegítéséhez és a teljesítmény fokozásához. In: O'Neil, H. F., Drillings, M. (szerk.) *Motiváció. Elmélet és kutatás*. Budapest, Vince Kiadó. 61-82.

160. MCCORMICK, E. J., ILGEN, D. R. (1980): *Industrial psychology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
161. MCDONOUGH, S. H. (1981): *Psychology in Foreign Language Teaching*. London: George Allen and Unwin.
162. MEAD, G. H. (1973): *A pszichikum, az én és a társadalom*. Budapest, Gondolat.
163. MENUS BORBÁLA (2000): Tanuljunk nyelveket – másképpen! Interjú Fazekas Mártával. *Új Pedagógiai Szemle* 7-8: 66-72.
164. MEZEI G., CSIZÉR K. (2005): Második nyelvi motivációs stratégiák használata az osztályteremben. *Iskolakultúra* 12: 30-42.
165. MEZŐ FERENC (2002): *A tanulás stratégiája*. Debrecen, Pedellus Novitas Kft.
166. MIHÁLY ILDIKÓ (2000): Idegennyelv-oktatás a ma iskolájában – a jövő Európájáért. *Új Pedagógiai Szemle* 7-8: 229-236.
167. MÖNKES, F. J., BOXTEL, H. W. (2000): A Renzulli-modell kiterjesztése és alkalmazása serdülőkorban. In: Balogh L., Herskovits M., Tóth L. (szerk.) *A tehetségfejlesztés pszichológiája*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 67-80.
168. MUCHINSKY, P. M. (1989): *Psychology Applied to Work*. California: Pacific Grove.
169. NAGY JÓZSEF (1998): A kognitív motívumok rendszere és fejlesztése 1. *Iskolakultúra* 11: 73-86.
170. NAIMAN, N., FROHLICH, M., STERN, H. H., TODESCO, A. (1978): *The Good Language Learner*. Research in Education Series, 7. Ontario Institute for Studies in Education.
171. NIKOLOV MARIANNE (1995): Általános iskolás gyerekek motivációja az angol mint idegen nyelv tanulására. *Modern Nyelvoktatás* 1: 7-20.
172. NIKOLOV MARIANNE (1999): Osztálytermi megfigyelés átlagos és hátrányos helyzetű középiskolai angolos csoportokban. *Modern Nyelvoktatás* 4-5: 9-31.
173. NIKOLOV MARIANNE (2001): Minőségi nyelvoktatás – a nyelvek európai évében. *Iskolakultúra* 8: 3-12.
174. NIKOLOV MARIANNE (2003a): Az idegennyelv-tanítás megújulásának hatásai. *Új Pedagógiai Szemle* 3: 46-57.
175. NIKOLOV MARIANNE (2003b): Angolul és németül tanuló diákok nyelvtanulási attitűdje és motivációja. *Iskolakultúra* 8: 61-73.
176. NIKOLOV M., NAGY E. (2003): „Sok éve tanulok, de nem jutottam sehova.” Felnőttek nyelvtanulási tapasztalatai. *Modern Nyelvoktatás* 1: 14-40.
177. N. KOLLÁR KATALIN (2001): Tanulók iskolai közérzete és társas kapcsolatai. PhD értekezés. Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet.
178. NOELS, K. A., PELLETIER, L. G., CLÉMENT, R., VALLERAND, R. J. (2000): Why are you learning a second language? Motivational orientations and self-determination theory. *Language Learning* 50 (1): 57-85.
179. OETZEL, R. (1966): Annotated bibliography and classified summary of research on sex differences. In: Macoby, E. E. (szerk.) *The development of sex differences*. Stanford, CA: Stanford University Press. 223-232.
180. OLÁH ATTILA (1982): *Kérdőíves módszerek a külső-belső kontroll attitűd vizsgálatára*. Pszichológiai tanácsadás a pályaválasztásban. Módszertani füzetek. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet.
181. OLÁH ATTILA (1996): *A megküzdés személyiségtényezői*. Kandidátusi értekezés, ELTE BTK.
182. OLLER, J., PERKINS, K. (1978): Intelligence and language proficiency as sources of variance in self-reported affective variables. *Language Learning* 28: 85-97.
183. OROSZLÁNY PÉTER (1991): *Tanulásmódszertan*. Budapest, Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány.

184. PÁSKUNÉ KISS JUDIT (2002): A másodoktatás szerepe a gyerekek képességeinek fejlesztésében – különös tekintettel a tehetséggondozásra. In: Dávid I., Bóta M., Páskuné K. J.: *Tehetségtudás*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó. 219-333.
185. PÁSKUNÉ KISS JUDIT (2004): Az iskolai motiváció mérésének problémái, eredmények. In: Balogh L., Bóta M., Dávid I., Páskuné K. J.: *Pszichológiai módszerek a tehetséges tanulók nyomonkövetéses vizsgálatához*. Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete és az Arany János Programiroda. 77-112.
186. PATAKI FERENC (1982): *Az én és a társadalmi azonosságtudat*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó.
187. PETERSEN, A. C., WITTIG, M. A. (1979): Sex-related differences in cognitive functioning: An overview. In: M. A. Wittig, A. C. Petersen (szerk.): *Sex-related differences in cognitive functioning: Developmental issues*. New York: Academic Press.
188. PÉTER-SZARKA SZILVIA (2004): Az idegennyelv-tanulás motivációs jellemzői az általános iskolában. *Alkalmazott Pszichológia* VI. 4:36-52.
189. PÉTER-SZARKA SZILVIA (2005-2006): Relations and changes of motivation to learn foreign languages, learning motivation and self concept. *Applied Psychology in Hungary* 7-8: 64-78.
190. PETNEKI KATALIN (2002): Az idegen nyelv tanításának helyzete és fejlesztési feladatai. *Új Pedagógiai Szemle* 7-8: 147-160.
191. PHARES, E. J.(1989): Kontrollhely. In: Szakács F. (szerk.) *Személyiséglélektani szöveggyűjtemény IV/1*. Budapest, Tankönyvkiadó. 101-151.
192. PINTRICH, P. R., DE GROOT, E. V. (1990): Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology* 82 (1): 33-40.
193. PLÉH CSABA (1980): *A pszicholingvisztika horizontja*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
194. RADIN, N. (1982): The unique contribution of parents to childrearing. In: Moore, S. J., Cooper, C. R. (szerk.): *The young child: Reviews of research*, vol.3. 55-76.
195. RANSCHBURG JENŐ (1996): *A nő és a férfi*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
196. RENZULLI, J. S. (1978): What makes giftedness? Reexamining a definition. *Phi Delta Kappa* 60: 180-184.
197. RÉTHY ENDRÉNÉ (1988): *A tanítás-tanulási folyamat motivációs lehetőségeinek elemzése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
198. RÉTHY ENDRÉNÉ (1989): *Teljesítményértékelés és tanulási motiváció*. Budapest, Tankönyvkiadó.
199. RÉTHY ENDRÉNÉ (1995): *Tanulási motiváció*. Új Pedagógiai Közlemények. Budapest, ELTE BTK Neveléstudományi Tanszék, Pro Educatione Gentis Hungariae Alapítvány.
200. RÉTHY ENDRÉNÉ (2002): A kognitív és motivációs önszabályozást kialakító oktatás. *Iskolakultúra* 2: 3-12.
201. RÉTHY ENDRÉNÉ (2003): *Motiváció, tanulás, tanítás. Miért tanulunk jól vagy rosszul?* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
202. RÉVÉSZ GYÖRGY (1998): Intelligencia, kreativitás, tehetség. In: Bernáth L. Révész Gy. (szerk.) *A pszichológia alapjai*. Budapest, Tertia Kiadó. 167-179.
203. ROBINSON-AWANA, P., KEHLE, T. J., JENSON, W. R. (1986): But what about smart girls? Adolescent self-esteem and sex-role perceptions as a function of academic achievement. *Journal of Educational Psychology* (78) 1: 179-183.
204. ROTTER, J.B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, Whole 609.

205. ROTTER, J. B. (1984): Vélemények (Gyermekváltozat). In: Szakács F. (szerk.) *Személyiséglélektani Szöveggyűjtemény IV/3*. Budapest, Tankönyvkiadó. 724-728.
206. ROTTER, J. B. (1988): A megerősítés belső versus külső kontrolljának általánosított elvárásai. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II*. Budapest, Tankönyvkiadó. 104-148.
207. SÁSKA GÉZA (1991): Mit osztályoznak a tanárok? *Új Pedagógiai Szemle* 12: 22-29.
208. SCHUMANN, J. (1978): *The pidginization process: a model for second language acquisition*. Rowley: Newbury House.
209. SCOVEL, T. (1978): The effect of affect on foreign language learning: A review of the anxiety research. *Language Learning* 23: 129-142.
210. SECORD, P. F., JOURARD, S. M. (1953): The appraisal of body cathexis: Body cathexis and the self. *Journal of Consulting Psychology* 17: 343-347.
211. SELINKER, L. (1972): Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10 (3): 209-231.
212. SHERMAN, J. (1978): *Sex-related cognitive differences: An essay on theory and evidence*. Springfield, IL: Thomas.
213. SILVERMAN, L. K. (1995): Why are there so few eminent women? *Roeper Review* 18: 5-14.
214. SINKA EDIT (2004): Az oktatás minőségének és eredményességének javítását szolgáló intézkedések a magyar közoktatásban. Szakértői háttéranyag. <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=pubkutegyeb-sinka-oktatas>
215. SKEHAN, P. (1989). *Individual Differences in Second-language Learning*. London: Edward Arnold.
216. SPEARMAN, C. (1927): *The Abilities of Man*. New York: MacMillan.
217. STERN, H. H. (1991): *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford University Press.
218. STERN, W. (1914): *The Psychological Methods os Testing Intelligence*. Baltimore: Warwick.
219. SZABÓ MÓNIKA (2004): Motiváció. In: N. Kollár K., Szabó É. (szerk.) *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest, Osiris. 169-191.
220. SZÉPE GYÖRGY (2000): Nyelvészeti és nyelvpolitikai megjegyzések. *Educatio* 4: 639-650.
221. TERESTYÉNI TAMÁS (1996): Vizsgálat az idegennyelv-tudásról. *Modern Nyelvoktatás* 3: 3-16.
222. TERESTYÉNI TAMÁS (2000): Az idegennyelv-tudás alakulása Magyarországon a kilencvenes években. *Educatio* 4: 651-667.
223. THURSTONE, L. L. (1938): Primary mental abilities. *Psychometric Monographs I*.
224. TÓTH LÁSZLÓ (2000a): A tanulók motivációs sajátosságai és az iskolai teljesítmény. In: Balogh L., Tóth L. (szerk.) *Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből I*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó. 247-255.
225. TÓTH LÁSZLÓ (2000b): *Pszichológia a tanításban*. Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó.
226. TREMBLAY, P. F., GARDNER, R. C. (1995): Expanding the motivation construct in language learning. *Modern Language Journal* 79: 505-520.
227. TRIANDIS, H. C. (1995): Motivation and achievement in collectivist and individual cultures. *Advances in Motivation and Achievement* 9: 1-30.
228. URBÁN RÓBERT (2001): Az érzelem és a motiváció pszichológiájának vázlata. In: Oláh A., Bugán A. (szerk.) *Fejezetek a pszichológia alapterületeiből 2. Bővített kiadás*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 195-230.
229. USHIODA, E. (1998): Effective motivational thinking: A cognitive theoretical approach to the study of language learning motivation. In: Soler, E. A., Espurz, V.

- C. (szerk.): *Current issues in English language methodology*. Universitat Jaume I, Castello de la Plana, Spain. 77-89.
230. VÁGÓ IRÉN (2000): Az idegennyelv-oktatás fő tendenciái a 80-as és 90-es években. *Educatio* 4:668-690.
231. VAJDA ZSUZSANNA (2002): Az intelligencia természete. In: Vajda Zs. (szerk.): *Az intelligencia és az IQ vita*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 85-109.
232. VALLERAND, J. R. (1997): Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Advances in Experimental Social Psychology* 29: 271-360.
233. VEENMAN, S. (1984): Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research* 54: 143-178.
234. VESZPRÉMI LÁSZLÓ (1981): *Az értékelés és osztályozás korszerűsítésének kérdései*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
235. VITÁLIS EMESE (2002): Tanulási módszerek és fejlesztésük. In: Balogh L. Koncz I. Tóth L. (szerk.) *Pedagógiai pszichológia a tanárképzésben*. Szentendre, FITT IMAGE.
236. WALLON, H. (1971): *Válogatott tanulmányok*. Budapest, Gondolat.
237. WECHSLER, D. (1939): *The Measurement of Adult Intelligence*. Baltimore: William and Wilkins.
238. WEINER, B. (1985): An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological Review* 92: 548-573.
239. WEINER, B. (1988): Az expektancia-érték elmélet attribúciós magyarázata. In: Barkóczi I., Séra L. (szerk.) *Az emberi motiváció II*. Budapest, Tankönyvkiadó. 202-221.
240. WEINER, B. (1994): Integrating social and personal theories of achievement motivation. *Review of Educational Research* 64: 557-573.

SUMMARY

As a result of globalizational processes it is inevitable to get into contact and communicate with people of different languages and cultures. The new situation requires foreign language communication skills instead of just knowledge of the foreign language. These changes resulted in the need to increase our understanding of successful language learning. But how should we teach and learn effectively? Several studies shed light on the importance of motivation, as one of the most important factors that determine school achievement, that is why I focus on the concept of foreign language learning motivation.

This essay consists of two main parts: first I give a summary of the theoretical background of learning and foreign language learning motivation, then I present the results of an empirical survey aimed at the investigation of these phenomena.

Theories of motivation to learn a foreign language focus on various aspects of human motivation. It is due to the fact that second or foreign language learning is a learnable school subject, so studies on general learning and achievement motivation are of a direct relevance. On the other hand, it is highly affected by social and cultural influences, so in the acquisition of a second language students are faced with the task of not simply learning new information which is part of their own culture but rather of acquiring symbolic elements of a different ethnolinguistic community.

The most influential L2 motivation theory has been proposed by a Canadian researcher, Robert Gardner. He emphasizes the social psychological aspects of motivation as he claims that the learner's attitudes towards the L2 and L2 community strongly influence motivation. In the early 1990s a number of researchers called for an educational shift in motivation research, to expand theory into everyday classroom practice. This idea gave a new stimulus to motivation research and a number of theories suitable for classroom application and empirical research related to classroom environment has been proposed. On the basis of these studies Dörnyei developed a general framework of L2 motivation, giving a list of motivational components categorized into three main dimensions, the *Language Level*, the *Learner Level* and the *Learning Situation Level*. This study, being a pedagogical psychological one, focuses mainly on the learners' attributes, the Learner Level.

The main purpose of this study is:

- to investigate the Learner Level of language learning motivation (learning orientation, intelligence, self-concept, locus of control),
- to follow the changes of motivation through a longer period,
- to reveal the relationship between learning and foreign language learning motivation.

Participants were 374 students of five primary schools in Debrecen, Mátészalka, Szerencs and Törökszentmiklós. The same tests were administered in 2003, 2004 and 2005, in the 5th, 6th and 8th form, so I have the possibility to compare the results and draw conclusions about the development tendencies. I obtained data regarding learning motivation and learning orientation from Kozéki-Entwistle's Learning Motivation and Learning Orientation Questionnaire, I measured foreign language learning motivation with the questionnaire introduced by Clément, Dörnyei and Noels (1994), and I used Raven Progressive Matrices, Tennessee Self-concept Scale and Rotter's questionnaire of locus of control to reveal further student characteristics. For statistical analysis of results I used SPSS 13.0 program and applied Pearson's and Spearman's correlation, one-sample, independent-samples and paired-samples T-test, variance analysis and Repeated Measures test.

My study examines what constituents foreign language learning is composed of and how these components are in connection with learning motivation, learning orientation, intelligence, self-concept and locus of control. In addition I try to find an answer for the relations of gender, classroom achievement and motivation, with a special focus on the changes during the time period under investigation.

My hypotheses can be arranged into six main groups. The first and largest group (1) contains expectations considering the general features and development tendencies of motivation. According to previous assumptions learning motivation scores gradually decrease from 5th to 8th form, while Feeling Under Pressure show an increasing tendency. Changes in adolescence and in attitudes towards learning, changes of interpersonal relationship and social interaction, higher expectations, approaching high-school studies and inadequate teaching methods may be related background variables of these ensuing motivational changes. The leading motivational dimension is Performance motive, so meeting the requirements, taking responsibility and completing tasks are the most important factors of motivation. Predictions of changes in foreign language learning motivation were also supported by the results,

because a significant decreasing tendency can be seen in nearly all subscales. A thorough analysis of subscales show that Travel orientation, Language use anxiety and Attitude toward language learning remain more or less the same during the three years of research.

The second group of hypotheses (2) refers to the relationship between motivation and special learners' features. Results show that dimensions of learning orientation also show decreasing tendencies, while Instrumental orientation is growing. The scores of self-concept fall in value, too, and they are closely associated with motivation scores. The same is true for the locus of control. According to the results, intelligence is not connected closely to learning and language learning motivation. School achievement and final grades of foreign languages (3) grew worse during the period of investigation. They are mostly determined by motivational factors, intelligence and some aspects of self-concept. The study of gender differences (4) unambiguously points out the better school achievement and stronger motivational basis of girls. Differences between schools and classes (5) are generally easy to explain, knowing the special characteristic features of them, however, the ambivalent result (good grades – low motivation) of one of the schools needs further interpretation. Predictions concerning subgroups of students (6) mostly proved to be true, however, the difference between the motivational scores of learners of English and German was not as clear-cut as it was expected on the basis of literature review.

The results of our study allowed us to form numerous practical conclusions and suggestions about classroom motivational strategies.

This study may be used as a step to establish a motivation-sensitive language teaching practice in creating a positive motivational climate to enhance school achievement and foreign language proficiency as an ultimate purpose.

1. melléklet

Az iskolai motiváció

Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Döntsd el, hogy az öt válasz közül melyik jellemző rád, és a megfelelő betűt írd az egyes mondatok elé!

A: teljesen egyetértek

B: részben egyetértek

C: félig-meddig értek vele egyet

D: többnyire nem értek vele egyet

E: egyáltalán nem értek vele egyet

- 1. Szívesen beszélgetek a szüleimmel arról, hogy mi történt az iskolában.
- 2. A legtöbb tanár minden diákkal, mindig igazságos.
- 3. Nekem fontosabb, hogy barátságos legyek a társaimmal, mint hogy versengjek velük.
- 4. Ha valamilyen tevékenységbe belemerülök, a szüleim nem zavarnak meg.
- 5. Sokszor annyira megragad, amit az iskolában tanulunk, hogy majd később is foglalkozni akarok vele.
- 6. Az iskola unalmas.
- 7. Önmagam előtt is nagyon szégyellem, ha nem jól teljesítek az iskolában.
- 8. Nekem nagyon fontos, hogy a tanárain tudják, bennem bízhatnak.
- 9. A büntetés az iskolában mindig igazságtalan.
- 10. A felnőttek túl sokat követelnek a fiataloktól, s nagyon kevés segítséget adnak cserébe.
- 11. Nagyon jól esik nekem, hogy érzem, a szüleim boldogok, ha jól teljesítek az iskolában.
- 12. Rossz érzés lenne, ha csalódást okoznék a tanáromnak.
- 13. Örülök, ha segíthetek társaimnak az iskolai munkában.
- 14. Nem szeretem, ha egyedül kell a feladataimon dolgozni.
- 15. Az utolsó percig szoktam halogatni a házi feladat elkészítését.
- 16. A legtöbb óra unalmas.
- 17. Inkább bevallom, ha elkövettem valamit, mint hogy elleplezni próbáljam.
- 18. Ha hagynák a tanárok, hogy mindenki azt csináljon az iskolában, amit akar, jobban tetszene az iskola.
- 19. Jobb, ha kijavíttatják a hibáimat, mint ha elnézik azt.
- 20. A tanárain akkor sem elégedettek azzal, amit csinálok, ha nagyon igyekszem.
- 21. A szüleimet nem érdekli igazán, hogy mi történik velem az iskolában.

- 22. Nagyon kevés az olyan tanár, akiért lelkesedni tudnék.
- 23. Jó érzés, ha a társaim láthatják, hogy jól dolgozom.
- 24. Nem lehet a gyerekektől elvárni, hogy maguktól jó ötleteik támadjanak.
- 25. Az iskolában sok olyat tanulunk, aminek az életben hasznát vesszük.
- 26. Szabadidőm nagy részében olyan dolgokra igyekszem rájönni magamtól, amik érdekelnek.
- 27. Ha megbíznak valamivel, azt mindig igyekszem olyan jól elvégezni, ahogy csak tudom.
- 28. Az iskolai szabályok általában helyesek, ésszerűek, mindig igyekszem betartani azokat.
- 29. Ha valami rosszat tettem, mindig kész vagyok vállalni a következményeket.
- 30. Nehezemre esik elviselni azt a nyomást, amit a tanárok gyakorolnak rám.
- 31. Szüleim segítségére, biztatására mindig számíthatok az iskolai munkámmal kapcsolatban is.
- 32. A legtöbb tanár nem veszi azt a fáradságot, hogy igazán jól elmagyarázza a dolgokat.
- 33. Nem érdekel, hogy mások mit gondolnak rólam.
- 34. Szüleim mindig fontosnak tartják a véleményemet.
- 35. Amit az iskolában tanulunk, annak valójában nemigen vehetem hasznát.
- 36. Felélénkít, ha új dolgok tanulásába fogunk.
- 37. Mindig találok kifogást, ha nincs kész a házi feladatom.
- 38. Ha nehéz az iskolai munka, általában abbahagyom az erőfeszítést.
- 39. Valahogy mindig mentségeket kell keresnem.
- 40. A szüleim túl sokat követelnek, s túl nagy nyomást gyakorolnak rám.
- 41. A felnőttek nem igazán igyekeznek megérteni a fiatalok érzéseit.
- 42. Gyakran a tanár hibás abban, hogy az ember bajba kerül az iskolában.
- 43. Úgy veszem észre, a többieknek elég nehéz jól kijönni velem.
- 44. Jobban szeretem, ha magamnak kell rájönnöm, hogyan kell valamit megcsinálni.
- 45. Ha a feladat nehéz, hamar elvesztem az érdeklődésemet.
- 46. Nagyon sok órát kifejezetten izgalmasnak, nagyon érdekesnek tartok.
- 47. Ha valamiben számíthatnak rám, mindig el is végzem.
- 48. Mindig nagyon igyekszem teljesíteni azt, amire megkérnek az iskolában.
- 49. Mindig kész vagyok vállalni a felelősséget azért, amit tettem, bármilyen következménnyel számolhatok.
- 50. A szüleim teljesen lehetetlen követelményeket támasztanak az iskolai teljesítményemmel kapcsolatban.

- 51. Ha jól teljesítek az iskolában, a szüleim mindig kimutatják, hogy elégedettek velem.
- 52. A legtöbb tanár minden tanulónak igyekszik annyit segíteni, amennyit csak tud.
- 53. Ebben az iskolában jó viszony van a gyerekek között.
- 54. Túl sok mindennel kapcsolatban várják el azt, hogy magamtól jöjjek rá, magam oldjam meg.
- 55. Nem bánom, ha nagyon keményen kell dolgoznom, ha közben fontos dolgokat tanulhatok meg.
- 56. Az iskolai munkát érdekesítőnek tartom.
- 57. Mindig igyekszem megfelelni a szüleim bizalmának.
- 58. Csak a gyenge emberek szeretik a szabályokat, a rendet.
- 59. A lelkiismeretfurdalás még a szigorú büntetésnél is kínosabb.
- 60. A felnőttek mindig túl sokat várnak el a fiataloktól.

2. melléklet

A tanulási orientáció

Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Döntsd el, hogy az öt válasz közül melyik jellemző rád, és a megfelelő betűt írd az egyes mondatok elé!

A: teljesen egyetértek

B: részben egyetértek

C: félig-meddig értek vele egyet

D: többnyire nem értek vele egyet

E: egyáltalán nem értek vele egyet

- 1. Amit tanulok, mindig igyekszem összefüggésbe hozni azzal, amit más tantárgyban tanulunk.
- 2. Olvasás közben gyakran megelevenedek előttem, s szinte látom azt, amiről olvasok.
- 3. Egyes tantárgyak annyira érdekelnek, hogy az iskola elvégzése után is foglalkozni akarok vele.
- 4. Ha jól akarok felkészülni, sok mindent szóról szóra kell megtanulnom.
- 5. Mindent úgy szeretek tanulni, hogy kis részekre osztom, s a részeket külön-külön tanulom meg.
- 6. Azt hiszem, jobban érdekel az, hogy az iskolát sikeresen elvégezzem, mint az, hogy mit tanulunk.
- 7. Feleléskor nagyon izgulok.
- 8. Nagyon jól be tudom osztani a tanulásra szánt időmet.
- 9. Nem tudom beismerni a vereséget még apró dolgokban sem.
- 10. Ha valamit el kell végeznem, úgy érzem, csak nagyon jól szabad végeznem a dolgomat.
- 11. Mindig igyekszem megérteni a dolgokat, még ha először ez nagyon nehéznek látszik is.
- 12. Szeretek eljátszani a saját gondolataimmal, még ha nem is vezetnek kézzelfogható eredményhez.
- 13. Egyes iskolai tevékenységek valóban nagyon érdekesek, izgalmasak.
- 14. Ha olvasok egy könyvet, arra már nem tudok időt fordítani, hogy elgondolkozzam, mi mindenről szólt.
- 15. A problémák megoldása során szívesebben követem a kipróbált utat, mint az ismeretlen újakat.
- 16. Elsősorban azért izgulok, hogy majd jó foglalkozást választhassak magamnak.
- 17. Nagyon izgulok, mikor a tanárok munkámat értékelik.
- 18. Az írásbeli feladatok végzésekor nem szoktam kifutni az időből.
- 19. Nagyon élvezem a többi tanulóval való versengést az iskolában.
- 20. Úgy érzem, kötelességem, hogy keményen dolgozzam az iskolában.

- 21. Gyakran teszek fel magamban kérdéseket azzal kapcsolatban, amit olvastam, vagy az órán hallottam.
- 22. Azt szeretem csinálni, amiben a saját ötleteimet, fantáziámat használhatom.
- 23. Elsősorban azért tanulok, hogy többet tudjak meg azokból a tantárgyakból, amelyek igazán érdekelnek.
- 24. Legjobban akkor értem a szakkifejezések jelentését, ha a tankönyv meghatározását idézem fel szóról szóra.
- 25. Szerintem a problémákat mindig gondosan, logikusan kell elemezni, anélkül, hogy az ösztönös belátásunkra támaszkodnánk.
- 26. Ha keményen dolgozom, az csak azért van, hogy továbbtanulhassak.
- 27. Mindig aggódok, hogy lemaradok a munkában.
- 28. Mindig gondosan megszervezem a munkámat.
- 29. Nagyon fontos nekem, hogy amikor csak képes vagyok rá, mindent jobban csináljak, mint a többiek.
- 30. Nem bánom, ha nagyon sokáig kell is dolgoznom, hogy rendesen elvégezhessem a feladataimat.
- 31. Amit olvasok, azt igyekszem kapcsolatba hozni a saját tapasztalataimmal.
- 32. Azt szeretem, ha a tanárok sok szemléltető példát, saját tapasztalatot említenek, hogy megértessék velünk a dolgokat.
- 33. Szabadidőm nagy részét azzal töltöm, hogy olyan érdeke témákkal foglalkozzam, amelyekről tanultunk.
- 34. Szeretem, ha az írásbeli munkáknál pontosan elmagyarázzák, mit kell csinálnom.
- 35. Mindig kitartok egy megoldási mód mellett mindaddig, amíg végleg be nem bizonyosodik, hogy nem jó.
- 36. Ha keményen dolgozom, az csak azért van, hogy a szüleimet ne hagyjam cserben.
- 37. Valahogy sohasem tudom olyan jól megcsinálni a dolgokat, ahogy szerintem képes lettem volna.
- 38. Ha rosszul csináltam valamit, mindig megpróbálok rájönni az okára, hogy legközelebb jobban csináljam.
- 39. Ha valamit nagyon kívánok, nagyon rámenős tudok lenni.
- 40. Ha valamibe belefogtam, kitartok, még ha nagyon nehéznek találom is.
- 41. Ha csak lehet, magam szeretek jegyzeteket készíteni.
- 42. Azt hiszem, hajlamos vagyok az elhamarkodott következtetésekre.
- 43. Az iskolában olyan témákkal is találkozom, amelyek csodálatosan érdekesek, izgalmasak.
- 44. Csak akkor írok le valamit az órán, ha a tanár mondja.
- 45. Azt szeretem, ha a tanár a témánál marad, s nem tesz kitérőket.
- 46. Azt hiszem, azért járok iskolába, mert nem volt más választási lehetőségem.
- 47. Mások valahogy mindig jobban tudják csinálni a dolgokat, mint én.
- 48. Ha a körülmények nem megfelelőek a tanuláshoz, mindig próbálok segíteni rajta.

- 49. Vizsga, felelés előtt mindig nagyon izgulok, de ettől még jobban tudnék aztán szerepelni.
- 50. Én mindig komolyan veszem a munkám, bármi legyen is az.
- 51. Hogy jobban megértsem, amiről tanulok, a mindennapi tapasztalataimmal igyekszem kapcsolatba hozni.
- 52. Az írásbeli feladatokban mindig az én saját véleményemet igyekszem kifejtetni.
- 53. Sok mindent nagyon szeretek, élvezek az iskolai munkában.
- 54. Általában csak azt olvasom el, ami kötelező.
- 55. Ha valamit magyarázok, igyekszem minél több részletre kitérni.
- 56. Csak akkor dolgozom keményen, ha kénytelen vagyok, mert a tanár kifejezetten megköveteli.
- 57. Sokszor nem tudok elaludni, mert az iskolai dolgok miatt aggódom.
- 58. Gondosan megtervezem a tanulási időmet, hogy minél jobban hasznosíthassam.
- 59. Minden játékban azért veszek részt, hogy győzzek, nem csak a szórakozás kedvéért.
- 60. Ha fáradt vagyok, akkor is rendesen végigcsinálom a feladatomat.

3. melléklet

A Raven-teszt válaszlapja

NÉV/KÓD, OSZTÁLY:

Dátum:

A		B		C		D		E	
1.		1.		1.		1.		1.	
2.		2.		2.		2.		2.	
3.		3.		3.		3.		3.	
4.		4.		4.		4.		4.	
5.		5.		5.		5.		5.	
6.		6.		6.		6.		6.	
7.		7.		7.		7.		7.	
8.		8.		8.		8.		8.	
9.		9.		9.		9.		9.	
10.		10.		10.		10.		10.	
11.		11.		11.		11.		11.	
12.		12.		12.		12.		12.	

4. melléklet

Az idegennyelv-tanulási motiváció

I. A következő állításokkal van, aki egyetért, van, aki nem. Meg szeretnénk kérni arra, hogy minden állítás után jelezd, hogy mennyire értesz vele egyet úgy, hogy bekarikázd a véleményednek megfelelő betűjelet. Nincsenek jó és rossz válaszok, hiszen az emberek véleménye különbözik egymástól.

A	B	C	D	E	F
egyáltalán nem értek egyet	nem igazán értek egyet	valamennyire nem értek egyet	valamennyire egyetértek	nagyjából egyetértek	teljesen egyetértek

1. Azért fontos angolul tanulnom, hogy műveltebb legyek.	A	B	C	D	E	F
2. Különösebben nem szeretek az angollal foglalkozni, és csak azért tanulom, mert szükségem lehet rá.	A	B	C	D	E	F
3. Néha vannak feszültségek az angolos csoportunk tagjai között, és ezek megnehezítik a tanulást.	A	B	C	D	E	F
4. Azért fontos angolul tanulnom, mert szükségem lehet rá a későbbiekben (munka, továbbtanulás).	A	B	C	D	E	F
5. Szeretek keményen dolgozni.	A	B	C	D	E	F
6. Azért fontos számomra az angoltudás, hogy segítségével jobban megismerhessem az angolul beszélő népek életét.	A	B	C	D	E	F
7. Általában kellemetlenül érzem magam, ha angolul kell beszélnem.	A	B	C	D	E	F
8. Ha az angoltanár valamilyen plusz feladatot adna, én biztosan jelentkeznék rá.	A	B	C	D	E	F
9. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretnék majd valamennyi időt külföldön tölteni.	A	B	C	D	E	F
10. Azért fontos angolul tanulnom, mert nem akarok rossz jegyet szerezni belőle.	A	B	C	D	E	F
11. Az angolok modern gondolkodású, nyitott emberek.	A	B	C	D	E	F
12. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretnék megismerkedni angolul beszélő külföldiekkel.	A	B	C	D	E	F
13. Az angolos csoportunkban úgy érzem, jobb a társaság, mint a többi hasonló csoportban.	A	B	C	D	E	F
14. Gyakran átgondolom utólag, hogy mit tanultunk az angolórán.	A	B	C	D	E	F
15. Azért fontos angolul tanulnom, hogy megérthessem az angol nyelvű dalszövegeket.	A	B	C	D	E	F
16. Azért fontos angolul tanulnom, mert egy művelt embernek illik tudnia angolul.	A	B	C	D	E	F
17. Könnyen feladom a nehezen elérhető célokat.	A	B	C	D	E	F
18. Az amerikaiak közvetlenek és vendégszeretők.	A	B	C	D	E	F

19. Ha az angolórán beszélnem kell, mindig ideges leszek és összezavarodom.	A	B	C	D	E	F
20. Vannak klikkek az angolos csoportunkon belül.	A	B	C	D	E	F
21. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretném letenni a nyelvvizsgát belőle.	A	B	C	D	E	F
22. Minél többet tudok meg az angolokról, annál jobban kedvelem őket.	A	B	C	D	E	F
23. Mindig úgy érzem, hogy az osztálytársaim jobban beszélnek angolul, mint én.	A	B	C	D	E	F
24. Azért fontos számomra az angoltudás, mert szeretnék úgy viselkedni és gondolkodni, mint az angolok vagy amerikaiak.	A	B	C	D	E	F
25. Általában nyugodt vagyok és jól érzem magam angolok társaságában.	A	B	C	D	E	F
26. Azért fontos angolul tanulnom, hogy megérthessem az angol nyelvű filmeket, videókat, TV- és rádióműsorokat.	A	B	C	D	E	F
27. Az angol helyett szívesen fordítanék több időt más tantárgyakra.	A	B	C	D	E	F
28. Ha egy másik angolos csoportba kerülnék, szeretném, ha hasonló emberekből állna, mint a mostani.	A	B	C	D	E	F
29. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretnék olyan országokba utazni, ahol beszélnek az angolt.	A	B	C	D	E	F
30. Ami az angoltanulást illeti, bevallom, nem sok időt fordítok rá.	A	B	C	D	E	F
31. Tetszik, ahogy az amerikaiak viselkednek.	A	B	C	D	E	F
32. Azért fontos angolul tanulnom, hogy fenntarthassam a kapcsolatot külföldi barátaimmal és ismerőseimmel.	A	B	C	D	E	F
33. Az angolórán nem nagyon merek jelentkezni, hogy válaszoljak a tanár kérdéseire.	A	B	C	D	E	F
34. Azt hiszem, vannak olyanok ebben az angolos csoportban, akik kirekesztettnek érzik magukat.	A	B	C	D	E	F
35. Azért fontos angolul tanulnom, mert enélkül az ember semmilyen területen nem érhet el sikereket.	A	B	C	D	E	F
36. Azért fontos számomra az angoltudás, mert így jobban megérthetem az angolul beszélő népek viselkedését, problémáit.	A	B	C	D	E	F
37. Nem szeretek félgőzzel dolgozni.	A	B	C	D	E	F
38. Nem jövök egy cseppet sem zavarba, ha angolul beszélő turistákat kell útbaigazítanom.	A	B	C	D	E	F
39. Azért fontos angolul tanulnom, mert segítségével megismerhetek más kultúrákat, népeket.	A	B	C	D	E	F
40. Azért fontos angolul tanulnom, mert hasznos lehet majd utazásaim során.	A	B	C	D	E	F
41. Van, amikor tehernek érzem az angoltanulást.	A	B	C	D	E	F
42. Azért fontos angolul tanulnom, mert így sok embert ismerhetek meg a világ minden részéről.	A	B	C	D	E	F
43. Őszintén bevallva, gyakran csak összeecsapom az angol leckéimet.	A	B	C	D	E	F
44. Azért fontos angolul tanulnom, hogy tudjak angol nyelvű könyveket, magazinokat, újságokat olvasni.	A	B	C	D	E	F
45. Az angolos csoportom olyan emberekből áll, akik jól összeillenek.	A	B	C	D	E	F
46. Ha az angolórán beszélnem kell, mindig elbizonytalanodom.	A	B	C	D	E	F

47. Azért fontos angolul tanulnom, hogy szélesebb látókörű emberré válhassak. A B C D E F
48. Szeretnék minél több amerikaival megismerkedni. A B C D E F
49. Az angol fontos tantárgy az iskolában. A B C D E F
50. Azért fontos angolul tanulnom, mert minél több idegennyelvet szeretnék megtanulni. A B C D E F
51. Az angolok általában megbízhatóak és becsületeseek. A B C D E F
52. Vannak olyanok ebben az angolos csoportban, akik nem kedvelik egymást. A B C D E F
53. Azért fontos angolul tanulnom, mert enélkül nem fogok tudni olyan sokat utazni. A B C D E F
54. Ha telefonon kell angolul beszélnem, könnyen összezavarodom. A B C D E F
55. Az amerikaiak barátságos emberek. A B C D E F
56. Azért fontos angolul tanulnom, mert segítségével megismerhetek más kultúrákat, és jobban tájékozódhatom a világ eseményeiről. A B C D E F
57. Nem vagyok megelégedve az angolos csoportommal. A B C D E F
58. Azért fontos angolul tanulnom, mert szeretnék külföldi barátokat szerezni. A B C D E F
59. Félek, hogy az osztálytársaim kinevetnek, ha angolul beszélek. A B C D E F
60. Az angol egy kedves és barátságos nép. A B C D E F
61. Ritkán végzek több munkát, mint ami feltétlenül szükséges. A B C D E F
62. Azért fontos számomra az angoltudás, mert szeretnék olyan lenni, mint az angolok vagy amerikaiak. A B C D E F
63. Azért fontos angolul tanulnom, mert elvárják tőlem. A B C D E F
64. Az amerikaiak kedves és vidám emberek. A B C D E F
65. Azért fontos angolul tanulnom, mert segít, hogy minél többet megtudjak az angolszász kultúráról és világról. A B C D E F
66. Nem szeretek angolul tanulni. A B C D E F
67. Szeretnék sok angol embert megismerni. A B C D E F

II. A következőkben az angoltudásoddal és az angolórai munkáddal kapcsolatos kérdéseket olvashatsz.

Kérjük, karikázd be, hogy milyen szintű angoltudás elérésével lennél már elégedett!

ALAPFOKÚ

KÖZÉPFOKÚ

FELSŐFOKÚ

Kérjük, karikázd be a véleményedet legjobban kifejező választ!

Mennyire érzed sikeresnek az angolórai munkádat?

egyáltalán nem **nem igazán** **jobb is lehetne** **elmegy** **többé-kevésbé** **teljes mértékben**

Elégedett vagy-e azzal a nyelvtudási szinttel, amit az eddigiek során elértél?

egyáltalán nem **nem igazán** **jobb is lehetne** **elmegy** **többé-kevésbé** **teljes mértékben**

A következőkben arra lennénk kíváncsiak, hogy te hogyan értékeled saját nyelvtudásodat. Kérjük, válaszaidat a megfelelő négyzetbe tett X-szel jelöld!

Mennyire **jól** tudsz angolul **írni**? **rosszul** **nem túl jól** **közepesen** **elég jól** **jól** **nagyon jól**

Mennyire **érted** az angol beszédet?

Mennyire tudsz angolul **olvasni**?

Mennyire **jól** **beszélsz** angolul?

III. Kérjük, jellemezd az **angol nyelvvel** vagy az **angolul beszélő külföldiekkel** való kapcsolatod gyakoriságát és minőségét az alábbi helyzetekben. Válaszaidat a két véglet közti skálán X-szel jelöld!

1. Ahol laksz

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

2. Az iskolában

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

3. Külföldi utazáskor, nyaraláskor

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

4. Rokonokkal, barátokkal találkozva

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

5. Rádiózás, tévénézés, videózás közben

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

6. Zenehallgatáskor

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

7. Számítógépezés közben

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

8. Újságok, könyvek olvasásakor

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

9. Levelezés során

nagyon ritka kapcsolat _____ nagyon gyakori kapcsolat
 nagyon kellemetlen kapcsolat _____ nagyon kellemes kapcsolat

5. melléklet

A Tennessee énkép skála

Az alábbiakban olyan megállapításokat olvashatsz, amelyekkel jellemezni tudod magad. Olvasd el sorban a mondatokat, majd keresd ki az ötféle válasz közül azt, amelyik szerinted a legjobban illik rád. A lehetséges válaszok a következők:

1	2	3	4	5
egyáltalán nem igaz	többnyire nem igaz	részben igaz, részben nem	többnyire igaz	teljesen igaz

A válaszadás úgy történik, hogy a mondatok után bekarikázod a megfelelő számot. Ügyelj arra, hogy egy sor sem maradjon ki!

Ha valamelyik válaszdodon változtatni akarsz, radírozhatasz, javíthatasz.

Dolgozz nyugodtan! Minden válasz egyformán jónak számít.

1. Erősnek és egészségesnek érzem magam.	1	2	3	4	5
2. Jó alakom van.	1	2	3	4	5
3. Csinos vagyok.	1	2	3	4	5
4. Könnyen megbetegszem, vagy megfájdul valamim.	1	2	3	4	5
5. Csúnya vagyok.	1	2	3	4	5
6. A testalkatom nem találom megfelelőnek.	1	2	3	4	5
7. Edzettebb vagyok másoknál.	1	2	3	4	5
8. Nem érzem magam se kövérnek, se soványnak.	1	2	3	4	5
9. A testmagasságomat megfelelőnek találom.	1	2	3	4	5
10. Könnyen elfáradok.	1	2	3	4	5
11. A testsúlyom okoz némi gondot.	1	2	3	4	5
12. A testmagasságommal nem vagyok elégedett.	1	2	3	4	5
13. Sokat teszek azért, hogy edzett és egészséges legyek.	1	2	3	4	5
14. Gondom van arra, hogy a külsőm mindig rendezett és ápolt legyen.	1	2	3	4	5
15. A testi tulajdonságaimon alig kellene változtatni.	1	2	3	4	5
16. Nehezen tudok egészséges életmódot kialakítani.	1	2	3	4	5
17. Nem adok eleget magamra.	1	2	3	4	5
18. Külsőmmel nem vagyok elégedett.	1	2	3	4	5
19. Becsületes vagyok.	1	2	3	4	5
20. Őszinte vagyok.	1	2	3	4	5
21. Önzetlen vagyok.	1	2	3	4	5
22. Nem járok el mindig becsületesen.	1	2	3	4	5
23. Nem mondok igazat.	1	2	3	4	5
24. Irigy vagyok.	1	2	3	4	5

25. Jó ember vagyok.	1	2	3	4	5
26. Tudom, hogy mi a helyes és eszerint cselekszem.	1	2	3	4	5
27. Kötelességtudó vagyok.	1	2	3	4	5
28. Rossz ember vagyok.	1	2	3	4	5
29. Befolyásolható vagyok.	1	2	3	4	5
30. Hanyag vagyok.	1	2	3	4	5
31. A közösség érdekében sokat tevékenykedem.	1	2	3	4	5
32. Ha tehetem, segítek másokon.	1	2	3	4	5
33. Amit megígérek, azt meg is teszem.	1	2	3	4	5
34. Igyekszem előnyökre szert tenni, még mások kárára is.	1	2	3	4	5
35. Mások gondjai nem érdekelnek.	1	2	3	4	5
36. Ígéreteimet magam sem veszem komolyan.	1	2	3	4	5
37. Okos vagyok.	1	2	3	4	5
38. Néhány dologhoz másoknál jobban értek.	1	2	3	4	5
39. Ügyes vagyok.	1	2	3	4	5
40. Társaim értelmesebbek nálam.	1	2	3	4	5
41. Semmihez sem értek igazán.	1	2	3	4	5
42. Kétfalkezes vagyok.	1	2	3	4	5
43. Olyannak szeretem magam, amilyen vagyok.	1	2	3	4	5
44. Sokra becsülöm magam.	1	2	3	4	5
45. Bízom magamban.	1	2	3	4	5
46. Nem vagyok olyan, amilyen lenni szeretnék.	1	2	3	4	5
47. Nem szeretem magam.	1	2	3	4	5
48. Nincs önbizalmam.	1	2	3	4	5
49. Mindent megteszek azért, hogy amit elhatároztam, véghez is vigyem.	1	2	3	4	5
50. Feladataimhoz jókedvűen látok hozzá.	1	2	3	4	5
51. Ha nehéz helyzetbe kerülök, igyekszem bátran viselkedni.	1	2	3	4	5
52. Kitartóbbnak kellene lennem.	1	2	3	4	5
53. Ha valamit meg kell csinálnom, haragszom az egész világra.	1	2	3	4	5
54. Baj esetén inamba száll minden bátorságom.	1	2	3	4	5
55. Adok a családom véleményére.	1	2	3	4	5
56. Szabadidőnkben családom tagjaival sok érdekes dolgot csinálunk.	1	2	3	4	5
57. Szüleim bíznak bennem.	1	2	3	4	5
58. Családom tanácsaira nem tartok igényt.	1	2	3	4	5
59. Ha otthon vagyok, unatkozom.	1	2	3	4	5
60. A családom jobban is bízhatna bennem.	1	2	3	4	5
61. A szüleim elégedettek velem.	1	2	3	4	5
62. Az otthoni munkákból eléggé kiveszem a részem.	1	2	3	4	5
63. A családom büszke rám.	1	2	3	4	5

64. A szüleim gyakran panaszkodnak rám.	1	2	3	4	5
65. Otthoni feladataimat elhanyagolom.	1	2	3	4	5
66. A családom nem sokra becsül.	1	2	3	4	5
67. A szüleimmel szemben úgy viselkedek, ahogyan kell.	1	2	3	4	5
68. A mi családuk boldog.	1	2	3	4	5
69. Jól érzem magam otthon.	1	2	3	4	5
70. Otthoni viselkedésem sok kívánnivalót hagy maga után.	1	2	3	4	5
71. Családom tagjaival gyakran összerúgom a port.	1	2	3	4	5
72. Legszívesebben elmenekülök otthonról.	1	2	3	4	5
73. Jó tanuló vagyok.	1	2	3	4	5
74. Társaim körében népszerű vagyok.	1	2	3	4	5
75. Barátságos vagyok.	1	2	3	4	5
76. A tanulás számomra sok nehézséget okoz.	1	2	3	4	5
77. Társaim nem bíznak eléggé bennem.	1	2	3	4	5
78. Nehéz összebarátkozni velem.	1	2	3	4	5
79. Úgy bánok másokkal, ahogyan kell.	1	2	3	4	5
80. Környezetem tagjaival jól kijövök.	1	2	3	4	5
81. Örülök, ha új ismerősökre tehetek szert.	1	2	3	4	5
82. Udvariasabbnak kellene lennem.	1	2	3	4	5
83. Gyakran okozok kellemetlenségeket.	1	2	3	4	5
84. Idegenek társaságában bátortalan vagyok.	1	2	3	4	5
85. Ha valami bajt csinálok, igyekszem jóvátenni.	1	2	3	4	5
86. Mások bizalmának elnyerését fontosnak tartom.	1	2	3	4	5
87. Más helyzetébe könnyen beleélem magam.	1	2	3	4	5
88. Nem érdekel, hogy mások hogyan ítélik meg tetteimet.	1	2	3	4	5
89. Mindig akad valaki, akivel nem tudok kijönni.	1	2	3	4	5
90. Más álláspontját nehezen tudom elfogadni.	1	2	3	4	5
91. Feladataimat szívesen halogatom.	1	2	3	4	5
92. Másokban nehezen veszem észre a jót.	1	2	3	4	5
93. Döntéseimet meg szoktam változtatni.	1	2	3	4	5
94. Szeretek pletykálni.	1	2	3	4	5
95. Ha nem vigyázok, könnyen bajba keveredek.	1	2	3	4	5
96. A problémák elől igyekszem elmenekülni.	1	2	3	4	5
97. Gondjaimmal nehezen tudok megbirkózni.	1	2	3	4	5
98. Előbb cselekszem, azután gondolkodom.	1	2	3	4	5
99. Nehezemre esik, ha ismeretlenekkel kell társalognom.	1	2	3	4	5
100. Előfordul, hogy nehezemre esik helyesen cselekedni.	1	2	3	4	5

6. melléklet

A Rotter-féle személyi kontroll

Ezen a néhány lapon olyan helyzetekkel fogsz találkozni, amelyek a mindennapi életben gyakran előfordulnak. Kétféleképpen lehet befejezni mindegyik mondatot. Figyelmesen olvasd el és válaszd ki azt a befejezést (csak az **egyiket** a kettő közül), amelyik inkább hasonlít arra, ami veled szokott történni. Karikázd be az „A”-t vagy a „B”-t a megfelelő befejezés előtt. Mindig azt válaszd, amit valójában érzel, ami a te saját véleményed!

1. Amikor jó jegyet kapsz, ez azért van, mert
A/ szeret a tanár
B/ jól feleltél
2. Amikor jól sikerül a dolgotad az iskolában az azért van, mert
A/ sokat tanultál
B/ könnyű volt a feladat
3. Amikor nehezen értesz meg valamit az iskolában, az azért van, mert
A/ a tanár nem magyarázta meg elég világosan
B/ te nem figyeltél eléggé
4. Amikor egy könyvre nem tudsz visszaemlékezni, akkor
A/ a könyv nem volt elég jó
B/ téged nem érdekelt a történet
5. Ha a szüleid megdicsérnek az iskolai eredményeid miatt, ez azért szokott előfordulni, mert
A/ jól feleltél az iskolában
B/ jó hangulatban vannak a szüleid
6. Ha valamelyik tárgyból jobban felelsz az iskolában, akkor
A/ jobban igyekeztél
B/ valaki sugott neked
7. Társasjátékban, kártyában vagy sakkban azért veszítesz, mert
A/ a másik játékos jobb
B/ te nem játszottál jól
8. Tegyük fel, valaki nem tart téged túl tehetségesnek vagy okosnak, akkor
A/ meg tudod változtatni a véleményét, ha akarod
B/ vannak olyanok, akik akkor is azt gondolják rólad, hogy nem vagy túl tehetséges vagy okos, ha akármit csinálsz is
9. Amikor gyorsan megoldasz egy rejtvényt, akkor legtöbbször
A/ a rejtvény nem túl nehéz
B/ nagyon sokat gondolkodtál
10. Ha az egyik osztálytársad butának nevez, akkor szerinted inkább azért mondja, mert
A/ dühös rád
B/ amit csináltál, valóban nem túl okos dolog volt

11. Mondjuk, hogy tanár, orvos vagy tudós akarsz lenni, jelentkezel , de nem vesznek fel az egyetemre. Ez azért lenne, mert
A/ nem elég szorgalmasan tanultál
B/ nem segítettek neked eléggé
12. Amikor gyorsan megértesz valamit az iskolában, akkor általában
A/ nagyon figyeltél
B/ a tanár nagyon jól magyarázta
13. Amikor azt mondja rád a tanár: „rendesen dolgoztál”, ezt azért mondja, mert
A/ a tanárok időnként dicsérni is szokták a gyerekeket
B/ valóban jó dolgot írtál
14. Amikor nem tudod megoldani a számtanpéldát, akkor
A/ nem eleget tanultál, mielőtt nekiláttál a példának
B/ a tanár túl nehéz példát adott fel
15. Amikor elfelejted, amit az iskolában hallottál, akkor inkább
A/ a tanár nem magyarázott elég jól
B/ te nem próbáltál eléggé visszaemlékezni rá
16. Tegyük fel, a tanár kérdezett valamit, és te nem vagy biztos a válaszban, mégis jól sikerül a feleleted. Szerinted azért, mert
A/ a tanár nem kívánt túl pontos választ
B/ a legjobb választ adtad, amit ki tudsz gondolni
17. Amikor egy jó könyvre visszaemlékszel, akkor általában
A/ érdekelt a történet
B/ jól írták meg a könyvet
18. Amikor szüleid megszidnak, mert bután viselkedtél és nem gondolkodtál előre, akkor inkább
A/ amiatt szidnak, amit csináltál
B/ azért szidnak, mert rossz kedvükben vannak
19. Amikor nem sikerül jól az iskolai dolgotad, akkor
A/ nagyon nehéz volt a feladat
B/ nem tanultál eleget
20. Amikor társasjátékban, kártyában vagy sakkban nyersz, akkor általában
A/ tényleg jól játszottál
B/ a többiek játszottak rosszul
21. Azért tartanak téged okosnak és tehetségesnek, mert
A/ szeretnek
B/ általában okosan viselkedsz
22. Amikor egyest kapsz, akkor általában
A/ „pikkel” rád a tanár
B/ nem elég jól feleltél

23. Mondjuk, hogy a szokásosnál rosszabb dolgozatot írsz. Ilyenkor
A/ nem figyeltél úgy, mint máskor szoktál
B/ valaki zavart a dolgozatírás közben
24. Ha egy osztálytársad azt mondja, hogy nagyon okos vagy, akkor az általában azért van, mert
A/ valami jó ötleted támadt
B/ szeret téged
25. Mondjuk, hogy híres tanár, tudós vagy orvos lettél. Gondolod, hogy azért, mert
A/ sokan segítettek neked
B/ nagyon keményen dolgoztál
26. Ha a szüleid megszidnak, mert nem elég jól tanulsz, akkor általában
A/ rosszabb jegyeket kaptál
B/ nagyon keményen dolgoztál
27. Elmagyarázod az egyik barátodnak, hogyan kell játszani valamilyen játékot, de a barátod mégsem érti a szabályokat. Szerinted ilyenkor
A/ ő nem tudta megérteni, hogyan kell játszani
B/ te nem tudtad jól elmagyarázni
28. Amikor könnyen megoldasz egy számtanpéldát, akkor általában
A/ a tanár nagyon könnyű példát adott
B/ nagyon jól megértetted a szabályt, mielőtt megpróbáltad volna megoldani a példát
29. Amikor jól vissza tudsz emlékezni arra, amit az iskolában hallottál, akkor inkább
A/ nagyon igyekeztél visszaemlékezni (jól megjegyezted, amit mondtak)
B/ a tanár jól magyarázta
30. Azért nem tudsz megoldani általában egy rejtvényt, mert
A/ nem vagy túl jó rejtvényfejtő
B/ nem elég jól fogalmazták meg a feladatot
31. Amikor a szüleid okosnak és tehetségesnek mondanak, ez
A/ a jókedvük miatt van
B/ amit csináltál, amiatt van
32. Elmagyarázod a barátodnak, hogyan kell játszani valamilyen játékot, és a barátod nagyon hamar megérti a szabályt. Szerinted azért, mert
A/ jól magyaráztad
B/ könnyen megérti a dolgokat a barátod
33. A tanár kérdez valamit, és te nem vagy biztos a válaszban, bizonytalanul válaszolsz
A/ a tanár pontosabb választ kíván, mint szokott (jobban „szőrözött”)
B/ elhamarkodottan válaszoltál
34. Amikor a tanár azt mondja neked: „jobban igyekezz”, azért mondja, mert
A/ ilyeneket kell mondani a gyerekeknek, hogy jobban tanuljanak
B/ nem volt olyan jó a feleleted, mint szokott lenni.

7. melléklet

A minta települések és nemek szerinti megoszlása 2003-ban (5. osztály)

	<i>Fiú</i>	<i>Lány</i>	Összesen:
Debrecen	76	62	138
Mátészalka	34	29	63
Szerencs	42	43	85
Törökszentmiklós	26	28	54
Összesen:	178	162	340

A minta települések és nemek szerinti megoszlása 2004-ben (6. osztály)

	<i>Fiú</i>	<i>Lány</i>	Összesen:
Debrecen	72	66	138
Mátészalka	36	29	65
Szerencs	41	42	83
Törökszentmiklós	25	29	54
Összesen:	174	166	340

A minta települések és nemek szerinti megoszlása 2005-ben (8. osztály)

	<i>Fiú</i>	<i>Lány</i>	Összesen:
Debrecen	53	56	109
Mátészalka	37	31	68
Szerencs	39	41	80
Törökszentmiklós	27	27	54
Összesen:	156	155	311

A minta megoszlása a tanult nyelvek szerint

	2003	2004	2005
ANGOL	232	231	207
NÉMET	108	109	104
Összesen:	340 fő	340 fő	311 fő

8. melléklet

Iskolai motiváció változása 5-8. (General Linear Models, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Követő_5	316	40,00	95,00	74,484	9,271
Érdeklődő_5	316	34,00	103,00	66,971	9,682
Teljesítő_5	316	40,00	90,00	74,699	10,424
Követő_6	321	43,00	90,00	71,398	9,655
Érdeklődő_6	321	38,00	86,00	64,595	9,136
Teljesítő_6	321	36,00	90,00	72,124	9,887
Követő_8	281	38,00	100,00	67,000	10,135
Érdeklődő_8	281	37,00	85,00	60,832	9,647
Teljesítő_8	281	34,00	90,00	67,939	10,732

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,449	92,660(a)	2,000	227,000	,000
	Wilks' Lambda	,551	92,660(a)	2,000	227,000	,000
	Hotelling's Trace	,816	92,660(a)	2,000	227,000	,000
	Roy's Largest Root	,816	92,660(a)	2,000	227,000	,000
mot	Pillai's Trace	,727	301,717(a)	2,000	227,000	,000
	Wilks' Lambda	,273	301,717(a)	2,000	227,000	,000
	Hotelling's Trace	2,658	301,717(a)	2,000	227,000	,000
	Roy's Largest Root	2,658	301,717(a)	2,000	227,000	,000
idő * mot	Pillai's Trace	,034	1,973(a)	4,000	225,000	,100
	Wilks' Lambda	,966	1,973(a)	4,000	225,000	,100
	Hotelling's Trace	,035	1,973(a)	4,000	225,000	,100
	Roy's Largest Root	,035	1,973(a)	4,000	225,000	,100

a Exact statistic

b Design: Intercept Within Subjects Design: idő+mot+idő*mot

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	mot	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear		20815,942	1	20815,942	181,794	,000
	Quadratic		50,889	1	50,889	,693	,406
Error(idő)	Linear		26106,725	228	114,503		
	Quadratic		16752,667	228	73,477		

Presszióérzés változása 5-8. (GLM, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Presszióérzés_5	316	6,00	43,00	12,648	5,5101
Presszióérzés_6	321	6,00	30,00	12,704	4,9852
Presszióérzés_8	281	6,00	29,00	14,103	4,4689

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,116	14,917(a)	2,000	227,000	,000
	Wilks' Lambda	,884	14,917(a)	2,000	227,000	,000
	Hotelling's Trace	,131	14,917(a)	2,000	227,000	,000
	Roy's Largest Root	,131	14,917(a)	2,000	227,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	376,037	1	376,037	20,238	,000
	Quadratic	36,193	1	36,193	2,904	,090
Error(idő)	Linear	4236,463	228	18,581		
	Quadratic	2841,974	228	12,465		

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Presszió_5 - Presszió_6	-,3263	5,8081	,3440	-1,0035	,3508	-,948	284	,344
Pair 2	Presszió_6 - Presszió_8	-1,3828	4,5523	,2845	-1,9431	-,8225	-4,860	255	,000
Pair 3	Presszió_5 - Presszió_8	-1,7824	6,0885	,3938	-2,5582	-1,0065	-4,526	238	,000

9. melléklet

Nyelvtanulási motiváció változása 5-8. (General Linear Models, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	5. osztály N=306		6. osztály N=318		8. osztály N=279	
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation
Instrumentális ori	21,23	4,579	20,406	4,039	20,13	3,946
Tudásorientáció (max.30)	21,88	5,269	21,74	4,725	20,45	4,570
Utazásorientáció (max.24)	17,92	4,553	17,67	4,286	17,22	4,298
Barátság o. (max.24)	16,90	4,913	16,04	4,933	14,87	4,973
Szociokulturális o. (max.30)	19,67	5,684	18,18	5,850	16,77	5,345
Angoltanulás i. a. (max.30)	21,96	5,803	22,29	5,463	21,92	5,417
Angolok i.a. (max.30)	22,50	5,636	21,12	5,737	19,57	5,688
Amerikaiak i.a. (max.30)	21,24	6,419	19,99	6,299	18,52	6,365
Integrativitás (max.24)	15,25	5,318	13,55	5,046	12,07	4,676
Telj.szükséglet (max.24)	16,61	3,479	16,46	3,682	15,91	3,561
Mot. intenzitás (max.24)	17,36	4,397	16,66	4,246	15,89	4,241
Órai szor.-bátorság (max.30)	21,25	6,536	21,28	6,257	21,55	5,929
Nyelvhasználati szor.-bát. (max.	15,66	4,567	15,58	4,244	15,38	4,048
Önértékelés (max.24)	17,47	3,883	16,88	3,951	16,54	3,696
Elégedettség (max.12)	9,34	2,227	8,72	2,216	8,28	2,143
Kívánt nyt. (1-3)	2,39	,613	2,33	,617	2,29	,598
Csoportkohézió (max.48)	32,32	7,898	31,15	8,590	31,90	8,505
ÖSSZ.MOT. (max.441)	311,23	44,974	300,20	43,357	289,35	43,217

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Tudásorientáció_5 (max.30)	21,9346	5,33264	214
Tudásorientáció_6	21,7290	4,52550	214
Tudásorientáció_8	20,7944	4,36963	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,057	6,441(a)	2,000	212,000	,002
	Hotelling's Trace	,061	6,441(a)	2,000	212,000	,002
	Roy's Largest Root	,061	6,441(a)	2,000	212,000	,002

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	139,103	1	139,103	9,633	,002
	Quadratic	18,953	1	18,953	1,634	,203
Error(idő)	Linear	3075,897	213	14,441		
	Quadratic	2471,380	213	11,603		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Utazásorientáció_5 (max.24)	17,7523	4,58405	214
Utazásorientáció_6	17,5280	4,35045	214
Utazásorientáció_8	17,4907	4,11654	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,003	,290(a)	2,000	212,000	,748
	Hotelling's Trace	,003	,290(a)	2,000	212,000	,748
	Roy's Largest Root	,003	,290(a)	2,000	212,000	,748

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	7,327	1	7,327	,497	,482
	Quadratic	1,246	1	1,246	,150	,699
Error(idő)	Linear	3140,673	213	14,745		
	Quadratic	1768,754	213	8,304		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Barátságorientáció_5 (max.24)	16,8411	5,05119	214
Barátságorientáció_6	16,1262	4,93507	214
Barátságorientáció_8	15,0421	4,91267	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,092	10,730(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,101	10,730(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,101	10,730(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	346,320	1	346,320	21,480	,000
	Quadratic	4,861	1	4,861	,439	,508
Error(idő)	Linear	3434,180	213	16,123		
	Quadratic	2356,639	213	11,064		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Szociokulturális orientáció_5 (max.30)	19,4439	5,78683	214
Szociokulturális orientáció_6	18,1215	5,85379	214
Szociokulturális orientáció_8	16,8879	5,25380	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,129	15,636(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,148	15,636(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,148	15,636(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	699,086	1	699,086	31,247	,000
	Quadratic	,281	1	,281	,021	,884
Error(idő)	Linear	4765,414	213	22,373		
	Quadratic	2827,886	213	13,276		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Nyelvtanulás iránti attitűd_5 (max.30)	22,4813	5,71852	214
Nyelvtanulás i. att._6	22,5561	5,39554	214
Nyelvtanulás i. att._8	21,9393	5,47560	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,015	1,613(a)	2,000	212,000	,202
	Hotelling's Trace	,015	1,613(a)	2,000	212,000	,202
	Roy's Largest Root	,015	1,613(a)	2,000	212,000	,202

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	31,439	1	31,439	1,602	,207
	Quadratic	17,059	1	17,059	1,187	,277
Error(idő)	Linear	4180,561	213	19,627		
	Quadratic	3060,941	213	14,371		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Angolok/németek i.a._5 (max.30)	22,5000	5,71281	214
Angolok/németek i.a._6	21,2009	5,88958	214
Angolok/németek i.a._8	19,8551	5,66619	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,161	20,311(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,192	20,311(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,192	20,311(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	748,495	1	748,495	40,634	,000
	Quadratic	,078	1	,078	,006	,937
Error(idő)	Linear	3923,505	213	18,420		
	Quadratic	2651,255	213	12,447		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Amerikaiak/osztrákok i.a._5 (max.30)	21,3458	6,59578	214
Amerikaiak/osztrákok i.a._6	20,0888	6,31910	214
Amerikaiak/osztrákok i.a._8	18,9860	6,34936	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,098	11,472(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,108	11,472(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,108	11,472(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	595,853	1	595,853	22,919	,000
	Quadratic	,848	1	,848	,053	,818
Error(idő)	Linear	5537,647	213	25,998		
	Quadratic	3392,319	213	15,926		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Integrativitás_5 (max.24)	15,3879	5,25000	214
Integrativitás_6	13,5374	5,08113	214
Integrativitás_8	12,1308	4,69759	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,254	36,165(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,341	36,165(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,341	36,165(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	1135,068	1	1135,068	70,478	,000
	Quadratic	7,029	1	7,029	,673	,413
Error(idő)	Linear	3430,432	213	16,105		
	Quadratic	2225,471	213	10,448		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Mot. intenzitás_5 (max.24)	17,4907	4,50116	214
Mot. intenzitás_6	16,4673	4,34610	214
Mot. intenzitás_8	15,9626	4,29963	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,089	10,331(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,097	10,331(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,097	10,331(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	249,834	1	249,834	19,866	,000
	Quadratic	9,596	1	9,596	1,306	,254
Error(idő)	Linear	2678,666	213	12,576		
	Quadratic	1565,238	213	7,349		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Órai szor.-bátorság_5 (max.30)	21,4346	6,49542	214
Órai szor.-bátorság_6	21,2383	6,10351	214
Órai szor.-bátorság_8	21,3598	6,07438	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,001	,121(a)	2,000	212,000	,886
	Hotelling's Trace	,001	,121(a)	2,000	212,000	,886
	Roy's Largest Root	,001	,121(a)	2,000	212,000	,886

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	,598	1	,598	,030	,864
	Quadratic	3,601	1	3,601	,227	,634
Error(idő)	Linear	4304,402	213	20,208		
	Quadratic	3376,732	213	15,853		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Nyelvhasználati szor.-bátorság_5 (max.24)	15,7009	4,61110	214
Nyelvhasználati szor.-bátorság_6	15,6636	4,24694	214
Nyelvhasználati szor.-bátorság_8	15,5421	4,08313	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,001	,135(a)	2,000	212,000	,873
	Hotelling's Trace	,001	,135(a)	2,000	212,000	,873
	Roy's Largest Root	,001	,135(a)	2,000	212,000	,873

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	2,701	1	2,701	,237	,627
	Quadratic	,252	1	,252	,028	,866
Error(idő)	Linear	2431,299	213	11,415		
	Quadratic	1892,414	213	8,885		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Önértékelés_5 (max.24)	17,6262	3,65411	214
Önértékelés_6	17,0187	3,58788	214
Önértékelés_8	16,8411	3,62865	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,055	6,174(a)	2,000	212,000	,002
	Hotelling's Trace	,058	6,174(a)	2,000	212,000	,002
	Roy's Largest Root	,058	6,174(a)	2,000	212,000	,002

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	65,944	1	65,944	10,880	,001
	Quadratic	6,592	1	6,592	1,622	,204
Error(idő)	Linear	1291,056	213	6,061		
	Quadratic	865,741	213	4,065		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Elégedettség_5 (max.12)	9,4953	2,12242	214
Elégedettség_6	8,6589	2,22248	214
Elégedettség_8	8,3598	2,11333	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,229	31,419(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,296	31,419(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,296	31,419(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	137,965	1	137,965	57,901	,000
	Quadratic	10,300	1	10,300	3,507	,062
Error(idő)	Linear	507,535	213	2,383		
	Quadratic	625,533	213	2,937		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Csoportkohézió_5 (max.48)	32,7944	7,84801	214
Csoportkohézió_6	31,3551	8,28569	214
Csoportkohézió_8	31,7944	8,73796	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,028	3,053(a)	2,000	212,000	,049
	Hotelling's Trace	,029	3,053(a)	2,000	212,000	,049
	Roy's Largest Root	,029	3,053(a)	2,000	212,000	,049

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	107,000	1	107,000	2,535	,113
	Quadratic	125,860	1	125,860	3,962	,048
Error(idő)	Linear	8991,000	213	42,211		
	Quadratic	6765,474	213	31,763		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
ÖSSZ.MOT. _5 (max.441)	312,8178	46,52073	214
ÖSSZ.MOT. _6	300,5748	42,80583	214
ÖSSZ.MOT. _8	291,5467	42,55739	214

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,178	23,028(a)	2,000	212,000	,000
	Hotelling's Trace	,217	23,028(a)	2,000	212,000	,000
	Roy's Largest Root	,217	23,028(a)	2,000	212,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	48412,860	1	48412,860	45,921	,000
	Quadratic	368,648	1	368,648	,622	,431
Error(idő)	Linear	224560,140	213	1054,273		
	Quadratic	126323,019	213	593,066		

10. melléklet

Iskolai és idegnyelvtanulási motiváció összefüggései (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

5. osztály N=290		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Tudásorientáció	Pearson Correlation	,130(*)	,145(*)	,154(**)	-,002
	Sig. (2-tailed)	,027	,013	,009	,969
Utazásorientáció	Pearson Correlation	,027	,111	,043	-,016
	Sig. (2-tailed)	,652	,060	,463	,791
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,116(*)	,189(**)	,098	,001
	Sig. (2-tailed)	,048	,001	,096	,991
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation	-,040	,072	-,019	,114
	Sig. (2-tailed)	,503	,220	,741	,052
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,379(**)	,398(**)	,360(**)	-,306(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,267(**)	,349(**)	,293(**)	-,127(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,031
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	,245(**)	,252(**)	,203(**)	-,154(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,008
Integrativitás	Pearson Correlation	-,032	,060	-,042	,068
	Sig. (2-tailed)	,585	,307	,481	,247
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,395(**)	,466(**)	,420(**)	-,259(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,298(**)	,238(**)	,265(**)	-,256(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,249(**)	,247(**)	,212(**)	-,189(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,001
Önértékelés	Pearson Correlation	,240(**)	,124(*)	,157(**)	-,101
	Sig. (2-tailed)	,000	,035	,007	,085
Elégedettség	Pearson Correlation	,222(**)	,197(**)	,166(**)	-,126(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,005	,031
Csoportkohézió	Pearson Correlation	,298(**)	,163(**)	,260(**)	-,196(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,005	,000	,001
ÖSSZ. MOT:	Pearson Correlation	,333(**)	,348(**)	,324(**)	-,176(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,003

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

6. osztály N=314		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Tudásorientáció	Pearson Correlation	,230(**)	,213(**)	,246(**)	-,059
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,301
Utazásorientáció	Pearson Correlation	,116(*)	,119(*)	,123(*)	,035
	Sig. (2-tailed)	,039	,034	,030	,531
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,161(**)	,184(**)	,161(**)	,048
	Sig. (2-tailed)	,004	,001	,004	,395
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation	,127(*)	,122(*)	,075	,077
	Sig. (2-tailed)	,025	,031	,186	,173
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,321(**)	,284(**)	,322(**)	-,282(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,318(**)	,381(**)	,310(**)	-,116(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,040
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	,254(**)	,295(**)	,224(**)	-,073
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,195
Integrativitás	Pearson Correlation	,086	,059	,019	,114(*)
	Sig. (2-tailed)	,129	,295	,734	,044
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,336(**)	,450(**)	,429(**)	-,292(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,143(*)	,162(**)	,141(*)	-,225(**)
	Sig. (2-tailed)	,011	,004	,012	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,145(**)	,204(**)	,102	-,051
	Sig. (2-tailed)	,010	,000	,072	,367
Önértékelés	Pearson Correlation	,146(**)	,118(*)	,110	-,085
	Sig. (2-tailed)	,010	,036	,052	,133
Elégedettség	Pearson Correlation	,132(*)	,049	,091	-,042
	Sig. (2-tailed)	,019	,383	,108	,456
Csop. kohézió	Pearson Correlation	,349(**)	,203(**)	,146(**)	-,157(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,010	,005
ÖSSZ. MOT:	Pearson Correlation	,388(**)	,386(**)	,338(**)	-,149(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,008

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

8. osztály N=273		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Tudásorientáció	Pearson Correlation	,244(**)	,281(**)	,226(**)	-,069
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,258
Utazásorientáció	Pearson Correlation	,085	,084	,091	-,007
	Sig. (2-tailed)	,162	,165	,134	,902
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,218(**)	,187(**)	,234(**)	-,079
	Sig. (2-tailed)	,000	,002	,000	,191
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation	,170(**)	,114	,122(*)	,003
	Sig. (2-tailed)	,005	,059	,044	,962
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,310(**)	,335(**)	,362(**)	-,266(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,341(**)	,319(**)	,299(**)	-,151(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,013
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	,272(**)	,249(**)	,232(**)	-,066
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,277
Integrativitás	Pearson Correlation	,177(**)	,086	,086	,053
	Sig. (2-tailed)	,003	,158	,156	,381
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,432(**)	,491(**)	,479(**)	-,323(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,146(*)	,173(**)	,122(*)	-,264(**)
	Sig. (2-tailed)	,016	,004	,045	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,168(**)	,219(**)	,192(**)	-,194(**)
	Sig. (2-tailed)	,005	,000	,001	,001
Önértékelés	Pearson Correlation	,139(*)	,114	,121(*)	-,153(*)
	Sig. (2-tailed)	,021	,060	,046	,011
Elégedettség	Pearson Correlation	,112	,086	,094	-,119(*)
	Sig. (2-tailed)	,066	,155	,120	,050
Csup. kohézió	Pearson Correlation	,370(**)	,240(**)	,191(**)	-,179(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,002	,003
ÖSSZ. MOT:	Pearson Correlation	,411(**)	,389(**)	,366(**)	-,226(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

11. melléklet

11.A Tanulási orientáció változásai (General Linear Models, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Mélyreható_5	315	34,00	90,00	70,238	10,1100
Reprodukáló_6	315	31,00	87,00	61,907	9,8915
Szervezett_8	315	39,00	87,00	66,571	8,9455
Mélyreható_6	319	36,00	111,00	66,940	9,6217
Reprodukáló_6	319	31,00	88,00	57,379	10,0209
Szervezett_6	319	38,00	374,00	63,768	19,3101
Mélyreható_8	274	35,00	84,00	62,719	9,3556
Reprodukáló_8	274	31,00	80,00	54,427	8,8717
Szervezett_8	274	36,00	88,00	59,660	8,7884

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,495	109,176(a)	2,000	223,000	,000
	Wilks' Lambda	,505	109,176(a)	2,000	223,000	,000
	Hotelling's Trace	,979	109,176(a)	2,000	223,000	,000
	Roy's Largest Root	,979	109,176(a)	2,000	223,000	,000
ori	Pillai's Trace	,477	101,805(a)	2,000	223,000	,000
	Wilks' Lambda	,523	101,805(a)	2,000	223,000	,000
	Hotelling's Trace	,913	101,805(a)	2,000	223,000	,000
	Roy's Largest Root	,913	101,805(a)	2,000	223,000	,000
idő * ori	Pillai's Trace	,008	,467(a)	4,000	221,000	,760
	Wilks' Lambda	,992	,467(a)	4,000	221,000	,760
	Hotelling's Trace	,008	,467(a)	4,000	221,000	,760
	Roy's Largest Root	,008	,467(a)	4,000	221,000	,760

a Exact statistic

b Design: Intercept Within Subjects Design: idő+ori+idő*ori

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	ori	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear		22252,860	1	22252,860	218,010	,000
	Quadratic		,042	1	,042	,000	,987
Error(idő)	Linear		22864,307	224	102,073		
	Quadratic		34237,458	224	152,846		

Instrumentális orientáció változásai (GLM, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Instrumentális_5	315	6,00	30,00	17,8063	5,06932
Instrumentális_6	319	6,00	30,00	17,0219	4,83008
Instrumentális_8	274	6,00	29,00	17,4270	4,44628

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,024	2,695(a)	2,000	223,000	,070
	Wilks' Lambda	,976	2,695(a)	2,000	223,000	,070
	Hotelling's Trace	,024	2,695(a)	2,000	223,000	,070
	Roy's Largest Root	,024	2,695(a)	2,000	223,000	,070

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	,080	1	,080	,006	,941
	Quadratic	54,000	1	54,000	5,402	,021
Error(idő)	Linear	3255,920	224	14,535		
	Quadratic	2239,333	224	9,997		

11.B Iskolai motiváció és tanulási orientáció összefüggései (Pearson-féle korrelációs együttható)

Motivációs és orientációs dimenziók	5. osztály N=315		6. osztály N=319		8. osztály N=268	
	Korreláció	p	Korreláció	p	Korreláció	p
KÖVETŐ						
MÉLYREHATOLÓ	0,482**	,000	0,364**	,000	0,392**	,000
REPRODUKÁLÓ	-0,142*	,012	-0,099	,078	-0,065	,287
SZERVEZETT	0,394**	,000	0,099	,079	0,427**	,000
Instrumentális	-0,398**	,000	-0,377**	,000	-0,343**	,000
ÉRDEKLŐDŐ						
MÉLYREHATOLÓ	0,523**	,000	0,509**	,000	0,553**	,000
REPRODUKÁLÓ	-0,140*	,013	-0,140*	,012	-0,094	,125
SZERVEZETT	0,356**	,000	0,121*	,031	0,518**	,000
Instrumentális	-0,410**	,000	-0,263**	,000	-0,476**	,000
TELJESÍTŐ						
MÉLYREHATOLÓ	0,552**	,000	0,369**	,000	0,415**	,000
REPRODUKÁLÓ	-0,052	,359	-0,096	,086	-0,072	,240
SZERVEZETT	0,453**	,000	0,100	,075	0,433**	,000
Instrumentális	-0,425**	,000	-0,434**	,000	-0,465**	,000
Presszióérzés						
MÉLYREHATOLÓ	-0,191**	,001	-0,026	,649	-0,175**	,004
REPRODUKÁLÓ	0,260**	,000	0,317**	,000	0,288**	,000
SZERVEZETT	-0,140*	,013	0,007	,902	-0,198**	,001
Instrumentális	0,407**	,000	0,491**	,000	0,492**	,000

11.C Idegennyelv-tanulási motiváció – Tanulási orientáció

5. osztály N=289		MÉLYREHATOLÓ	REPRODUKÁLÓ	SZERVEZETT	Instrumentális
Tudásorientáció	Pearson Correlation	,345(**)	,155(**)	,214(**)	,117(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,008	,000	,046
Utazásorientáció	Pearson Correlation	,235(**)	,169(**)	,175(**)	,186(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,004	,003	,001
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,314(**)	,214(**)	,233(**)	,086
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,145
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation	,227(**)	,317(**)	,180(**)	,246(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,002	,000
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,197(**)	-,153(**)	,026	-,368(**)
	Sig. (2-tailed)	,001	,009	,659	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,317(**)	,155(**)	,209(**)	-,100
	Sig. (2-tailed)	,000	,008	,000	,089
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	,318(**)	,203(**)	,243(**)	,009
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	,876
Integrativitás	Pearson Correlation	,201(**)	,303(**)	,171(**)	,228(**)
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,003	,000
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,306(**)	-,017	,183(**)	-,305(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,767	,002	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,065	-,307(**)	,046	-,344(**)
	Sig. (2-tailed)	,268	,000	,435	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,210(**)	-,139(*)	,136(*)	-,136(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,018	,021	,020
Önértékelés	Pearson Correlation	,234(**)	,005	,238(**)	-,039
	Sig. (2-tailed)	,000	,928	,000	,509
Elégedettség	Pearson Correlation	,212(**)	,030	,261(**)	-,120(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,616	,000	,041
Csop. kohézió	Pearson Correlation	,070	-,162(**)	,086	-,255(**)
	Sig. (2-tailed)	,236	,006	,144	,000
ÖSSZ. MOT:	Pearson Correlation	,382(**)	,102	,277(**)	-,087
	Sig. (2-tailed)	,000	,084	,000	,138

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

6. osztály N=313		MÉLYREHATOLÓ	REPRODUKÁLÓ	SZERVEZETT	Instrumentális
Tudásorientáció	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,288(**) ,000	,119(*) ,035	,103 ,068	,021 ,708
Utazásorientáció	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,254(**) ,000	,116(*) ,040	,086 ,128	,122(*) ,031
Barátság-orientáció	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,308(**) ,000	,208(**) ,000	,134(*) ,018	,136(*) ,016
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,204(**) ,000	,245(**) ,000	,080 ,157	,188(**) ,001
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,128(*) ,024	-,078 ,167	,057 ,311	-,231(**) ,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,368(**) ,000	,125(*) ,027	,118(*) ,037	-,048 ,400
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,301(**) ,000	,197(**) ,000	,120(*) ,034	,059 ,294
Integrativitás	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,278(**) ,000	,344(**) ,000	,116(*) ,040	,281(**) ,000
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,283(**) ,000	-,033 ,561	,107 ,058	-,279(**) ,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-,050 ,377	-,339(**) ,000	-,042 ,461	-,287(**) ,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,167(**) ,003	-,116(*) ,040	,099 ,080	-,087 ,126
Önértékelés	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,136(*) ,016	-,144(*) ,011	,024 ,673	-,084 ,136
Elégedettség	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,038 ,500	-,060 ,291	,026 ,642	-,101 ,075
Csop. kohézió	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,116(*) ,041	-,077 ,177	,013 ,818	-,112(*) ,048
ÖSSZ. MOT:	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,370(**) ,000	,072 ,204	,137(*) ,015	-,043 ,449

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

8. osztály N=266		MÉLYREHATOLÓ	REPRODUKÁLÓ	SZERVEZETT	Instrumentális
Tudásorientáció	Pearson	,399(**)	,129(*)	,376(**)	-,060
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,036	,000	,326
Utazásorientáció	Pearson	,201(**)	,019	,174(**)	,041
	Correlation Sig. (2-tailed)	,001	,756	,004	,507
Barátság- orientáció	Pearson	,325(**)	,049	,203(**)	,018
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,427	,001	,769
Szociokulturális orientáció	Pearson	,242(**)	,100	,172(**)	,035
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,105	,005	,570
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson	,156(*)	-,132(*)	,159(**)	-,274(**)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,011	,031	,010	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson	,353(**)	,056	,309(**)	-,144(*)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,365	,000	,019
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson	,298(**)	,121(*)	,232(**)	-,163(**)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,048	,000	,008
Integrativitás	Pearson	,245(**)	,213(**)	,239(**)	,100
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,103
Motivációs intenzitás	Pearson	,283(**)	-,124(*)	,317(**)	-,385(**)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,043	,000	,000
Órai szor.- bátorság	Pearson	,006	-,287(**)	,090	-,216(**)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,925	,000	,143	,000
Nyelvh. szor.- bátorság	Pearson	,185(**)	-,101	,251(**)	-,128(*)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,002	,102	,000	,037
Önértékelés	Pearson	,068	-,135(*)	,180(**)	-,129(*)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,267	,028	,003	,035
Elégedettség	Pearson	-,071	-,121(*)	,062	-,088
	Correlation Sig. (2-tailed)	,250	,049	,310	,152
Csup. kohézió	Pearson	,107	,030	,167(**)	-,125(*)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,082	,628	,006	,042
ÖSSZ. MOT:	Pearson	,374(**)	-,004	,390(**)	-,189(**)
	Correlation Sig. (2-tailed)	,000	,949	,000	,002

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

12. melléklet

12.A Énkép: standardokhoz való viszonyítás (egymintás T-próba)

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Testkép_5	311	69,6399	11,09194	,62897
Testkép_6	321	67,9097	11,59100	,64695
Testkép_8	278	66,4065	10,93748	,65599

One-Sample Test

	Test Value = 67.05					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Testkép_5	4,118	310	,000	2,58987	1,3523	3,8275
Testkép_6	1,329	320	,185	,85966	-,4131	2,1325
Testkép_8	-,981	277	,327	-,64353	-1,9349	,6478

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Morális énkép_5	311	73,8103	9,12703	,51755
Morális énkép_6	321	73,2835	9,16842	,51173
Morális énkép_8	278	70,7698	9,28243	,55672

One-Sample Test

	Test Value = 71.37					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Morális énkép_5	4,715	310	,000	2,44029	1,4219	3,4586
Morális énkép_6	3,739	320	,000	1,91349	,9067	2,9203
Morális énkép_8	-1,078	277	,282	-,60022	-1,6962	,4957

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Individuális énkép_5	311	73,1801	9,08311	,51506
Individuális énkép_6	321	71,8318	9,99389	,55780
Individuális énkép_8	278	69,3165	9,30513	,55808

One-Sample Test

	Test Value = 68.90					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Individuális énkép_5	8,310	310	,000	4,28006	3,2666	5,2935
Individuális énkép_6	5,256	320	,000	2,93178	1,8343	4,0292
Individuális énkép_8	,746	277	,456	,41655	-,6821	1,5152

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Családi énkép_5	311	77,0482	9,86952	,55965
Családi énkép_6	321	75,3894	11,09875	,61947
Családi énkép_8	278	72,5072	11,57887	,69445

One-Sample Test

	Test Value = 72.90					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Családi énkép_5	7,412	310	,000	4,14823	3,0470	5,2494
Családi énkép_6	4,019	320	,000	2,48941	1,2707	3,7082
Családi énkép_8	-,566	277	,572	-,39281	-1,7599	,9743

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Szociális énkép_5	311	71,5723	10,19078	,57787
Szociális énkép_6	321	70,4393	9,39432	,52434
Szociális énkép_8	278	68,5683	9,69577	,58151

One-Sample Test

	Test Value = 67.33					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Szociális énkép_5	7,341	310	,000	4,24235	3,1053	5,3794
Szociális énkép_6	5,930	320	,000	3,10925	2,0777	4,1408
Szociális énkép_8	2,130	277	,034	1,23835	,0936	2,3831

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
TELJES ÉNKÉP_5	311	365,2508	39,39905	2,23412
TELJES ÉNKÉP_6	321	358,8536	39,57256	2,20873
TELJES ÉNKÉP_8	278	347,5683	38,72061	2,32231

One-Sample Test

	Test Value = 347.55					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
TELJES ÉNKÉP_5	7,923	310	,000	17,70080	13,3049	22,0968
TELJES ÉNKÉP_6	5,118	320	,000	11,30358	6,9581	15,6490
TELJES ÉNKÉP_8	,008	277	,994	,01835	-4,5533	4,5900

12.B Énkép változásai (GLM, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Testkép 5	69,7104	10,78709	221
Morális énkép 5.	74,5113	8,59207	221
Individuális énkép 5.	73,3620	8,50856	221
Családi énkép 5.	78,0679	9,07844	221
Szociális énkép 5.	71,9955	9,93227	221
Testkép 6.	67,6606	11,51670	221
Morális énkép 6.	73,0769	9,01405	221
Individuális énkép 6.	71,4480	10,07983	221
Családi énkép 6.	75,6018	10,85838	221
Szociális énkép 6.	70,0362	9,65536	221
Testkép 8.	66,8009	10,98165	221
Morális énkép 8.	70,9683	9,27136	221
Individuális énkép 8.	69,6787	9,34544	221
Családi énkép 8.	73,0000	11,31813	221
Szociális énkép 8.	68,5385	9,87028	221

Tests of Within-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Sphericity Assumed	7702,813	2	3851,407	30,716	,000
	Greenhouse-Geisser	7702,813	1,973	3903,994	30,716	,000
	Huynh-Feldt	7702,813	1,991	3869,221	30,716	,000
	Lower-bound	7702,813	1,000	7702,813	30,716	,000
Error(idő)	Sphericity Assumed	55171,453	440	125,390		
	Greenhouse-Geisser	55171,453	434,073	127,102		
	Huynh-Feldt	55171,453	437,974	125,970		
	Lower-bound	55171,453	220,000	250,779		

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	énkép	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear		7695,645	1	7695,645	55,414	,000
	Quadratic		7,168	1	7,168	,064	,800
Error(idő)	Linear		30552,755	220	138,876		
	Quadratic		24618,699	220	111,903		

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Önkritika 5.	311	10,00	50,00	23,9582	8,29816
Önkritika 6.	321	10,00	46,00	23,5826	7,48667
Önkritika 8.	278	10,00	45,00	24,1511	7,15119
Valid N (listwise)	221				

Tests of Within-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Sphericity Assumed	56,474	2	28,237	,947	,389
	Greenhouse-Geisser	56,474	1,950	28,962	,947	,387
	Huynh-Feldt	56,474	1,967	28,709	,947	,387
	Lower-bound	56,474	1,000	56,474	,947	,332
Error(idő)	Sphericity Assumed	13118,193	440	29,814		
	Greenhouse-Geisser	13118,193	428,975	30,580		
	Huynh-Feldt	13118,193	432,761	30,313		
	Lower-bound	13118,193	220,000	59,628		

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	50,229	1	50,229	1,458	,229
	Quadratic	6,245	1	6,245	,248	,619
Error(idő)	Linear	7578,271	220	34,447		
	Quadratic	5539,922	220	25,181		

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Teljes énkép 5.	367,6471	36,86058	221
Teljes énkép 6.	357,8235	38,99080	221
Teljes énkép 8.	348,9864	38,81360	221

Tests of Within-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Sphericity Assumed	38514,066	2	19257,033	30,716	,000
	Greenhouse-Geisser	38514,066	1,973	19519,968	30,716	,000
	Huynh-Feldt	38514,066	1,991	19346,105	30,716	,000
	Lower-bound	38514,066	1,000	38514,066	30,716	,000
Error(idő)	Sphericity Assumed	275857,267	440	626,948		
	Greenhouse-Geisser	275857,267	434,073	635,509		
	Huynh-Feldt	275857,267	437,974	629,848		
	Lower-bound	275857,267	220,000	1253,897		

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	38478,226	1	38478,226	55,414	,000
	Quadratic	35,840	1	35,840	,064	,800
Error(idő)	Linear	152763,774	220	694,381		
	Quadratic	123093,493	220	559,516		

12. C Énkép egyes dimenzióinak változása évfolyamonként (páros T-próba)

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Testkép 5.	69,5848	277	10,96854	,65904
	Testkép 6.	68,2094	277	11,81160	,70969
Pair 2	Morális énkép 5.	74,4404	277	8,60154	,51682
	Morális énkép 6.	73,3791	277	9,11743	,54781
Pair 3	Individuális énkép 5.	73,3141	277	8,86936	,53291
	Individuális énkép 6.	72,1083	277	10,02691	,60246
Pair 4	Családi énkép 5.	77,5668	277	9,50401	,57104
	Családi énkép 6.	75,6245	277	11,06092	,66459
Pair 5	Szociális énkép 5.	71,8412	277	10,06843	,60495
	Szociális énkép 6.	70,4152	277	9,55178	,57391
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 5.	366,7473	277	38,08725	2,28844
	TELJES ÉNKÉP 6.	359,7365	277	40,12028	2,41059
Pair 7	Önkritika 5.	23,6354	277	8,06679	,48469
	Önkritika 6.	23,5162	277	7,53763	,45289

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Testkép 5-6.	1,3754	9,6543	,5800	,2335	2,5173	2,371	276	,018
Pair 2	Morális énkép 5-6.	1,0613	8,9983	,5406	-,0029	2,1257	1,963	276	,051
Pair 3	Individuális énkép 5-6.	1,2057	9,8777	,5935	,0374	2,3741	2,032	276	,043
Pair 4	Családi énkép 5-6.	1,9422	9,8810	,5936	,7735	3,1109	3,271	276	,001
Pair 5	Szociális énkép 5-6.	1,4259	10,0176	,6019	,2410	2,6109	2,369	276	,019
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 5-6.	7,0108	35,6246	2,1404	2,7971	11,2245	3,275	276	,001
Pair 7	Önkritika 5-6.	,1191	7,8030	,4688	-,8038	1,0420	,254	276	,800

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Testkép 6.	67,5929	253	11,19153	,70361
	Testkép 8.	66,6087	253	10,89274	,68482
Pair 2	Morális énkép 6.	73,0356	253	9,06386	,56984
	Morális énkép 8.	70,9644	253	9,34877	,58775
Pair 3	Individuális énkép 6.	71,2490	253	9,99153	,62816
	Individuális énkép 8.	69,5099	253	9,19869	,57832
Pair 4	Családi énkép 6.	75,4625	253	11,00593	,69194
	Családi énkép 8.	72,6996	253	11,48242	,72189
Pair 5	Szociális énkép 6.	70,1660	253	9,49332	,59684
	Szociális énkép 8.	68,8458	253	9,83454	,61829
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 6.	357,5059	253	38,69207	2,43255
	TELJES ÉNKÉP 8.	348,6285	253	39,04266	2,45459
Pair 7	Önkritika 6.	23,5534	253	7,37718	,46380
	Önkritika 8.	24,0909	253	7,19869	,45258

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Testkép 6-8.	,98419	9,6407	,6061	-,2095	2,1778	1,624	252	,106
Pair 2	Morális énkép 6-8.	2,07115	8,5817	,5395	1,0085	3,1337	3,839	252	,000
Pair 3	Individuális énkép 6-8.	1,73913	9,6223	,6049	,5477	2,9305	2,875	252	,004
Pair 4	Családi énkép 6-8.	2,76285	10,8850	,6843	1,4151	4,1105	4,037	252	,000
Pair 5	Szociális énkép 6-8.	1,32016	8,7403	,5495	,2379	2,4023	2,402	252	,017
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 6-8.	8,87747	34,3388	2,1588	4,6257	13,1291	4,112	252	,000
Pair 7	Önkritika 6-8.	-,53755	7,0115	,4408	-1,4057	,3306	-1,219	252	,224

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Testkép 5.	69,9397	232	10,79465	,70870
	Testkép 8.	66,8750	232	10,86066	,71304
Pair 2	Morális énkép 5.	74,4526	232	8,43962	,55409
	Morális énkép 8.	70,8966	232	9,18485	,60302
Pair 3	Individuális énkép 5.	73,4871	232	8,50311	,55826
	Individuális énkép 8.	69,6078	232	9,42119	,61853
Pair 4	Családi énkép 5.	78,0647	232	9,00265	,59105
	Családi énkép 8.	72,9612	232	11,23358	,73752
Pair 5	Szociális énkép 5.	72,0172	232	9,81692	,64451
	Szociális énkép 8.	68,4353	232	9,75524	,64046
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 5.	367,9612	232	36,43999	2,39240
	TELJES ÉNKÉP 8.	348,7759	232	38,57036	2,53227
Pair 7	Önkritika 5.	23,7543	232	7,93125	,52071
	Önkritika 8.	24,2888	232	7,23138	,47476

Paired Samples Test

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Testkép 5-8.	3,06466	11,0739	,7270	1,6321	4,4971	4,215	231	,000
Pair 2	Morális énkép 5-8.	3,55603	9,3320	,6126	2,3488	4,7631	5,804	231	,000
Pair 3	Individuális énkép 5-8.	3,87931	10,0549	,6601	2,5786	5,1799	5,876	231	,000
Pair 4	Családi énkép 5-8.	5,10345	11,2726	,7400	3,6452	6,5616	6,896	231	,000
Pair 5	Szociális énkép 5-8.	3,58190	9,5596	,6276	2,3453	4,8184	5,707	231	,000
Pair 6	TELJES ÉNKÉP 5-8.	19,18534	37,2272	2,4440	14,3697	24,0009	7,850	231	,000
Pair 7	Önkritika 5-8.	-,53448	8,2885	,5441	-1,6066	,5376	-,982	231	,327

12.D Az énkép és az iskolai motiváció kapcsolata (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

5. osztály N= 295		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Testkép	Pearson Correlation	,189(**)	,074	,154(**)	-,124(*)
	Sig. (2-tailed)	,001	,206	,008	,034
Morális énkép	Pearson Correlation	,367(**)	,321(**)	,483(**)	-,160(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,006
Individuális énkép	Pearson Correlation	,243(**)	,167(**)	,291(**)	-,109
	Sig. (2-tailed)	,000	,004	,000	,062
Családi énkép	Pearson Correlation	,481(**)	,355(**)	,502(**)	-,332(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Szociális énkép	Pearson Correlation	,422(**)	,308(**)	,442(**)	-,189(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,001
TELJES ÉNKÉP	Pearson Correlation	,426(**)	,303(**)	,463(**)	-,230(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Önkritika	Pearson Correlation	-,369(**)	-,307(**)	-,377(**)	,269(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

6. osztály N=317		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Testkép	Pearson Correlation	,138(*)	,133(*)	,087	-,069
	Sig. (2-tailed)	,014	,017	,123	,220
Morális énkép	Pearson Correlation	,332(**)	,336(**)	,457(**)	-,261(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Individuális énkép	Pearson Correlation	,130(*)	,176(**)	,197(**)	-,099
	Sig. (2-tailed)	,020	,002	,000	,079
Családi énkép	Pearson Correlation	,450(**)	,390(**)	,483(**)	-,383(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Szociális énkép	Pearson Correlation	,387(**)	,339(**)	,434(**)	-,280(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
TELJES ÉNKÉP	Pearson Correlation	,368(**)	,351(**)	,420(**)	-,279(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Önkritika	Pearson Correlation	-,285(**)	-,277(**)	-,378(**)	,312(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

8. osztály N=273		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Testkép	Pearson Correlation	,119(*)	,093	,098	-,164(**)
	Sig. (2-tailed)	,050	,125	,105	,007
Morális énkép	Pearson Correlation	,404(**)	,459(**)	,513(**)	-,233(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Individuális énkép	Pearson Correlation	,223(**)	,216(**)	,182(**)	-,185(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,003	,002
Családi énkép	Pearson Correlation	,485(**)	,488(**)	,493(**)	-,440(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Szociális énkép	Pearson Correlation	,469(**)	,473(**)	,484(**)	-,382(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
TELJES ÉNKÉP	Pearson Correlation	,446(**)	,452(**)	,463(**)	-,374(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Önkritika	Pearson Correlation	-,407(**)	-,459(**)	-,473(**)	,399(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

12.E Az énkép és a nyelvtanulási motiváció kapcsolata (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

Nyelvtanulási motiváció		Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
5. osztály N=297	Pearson Correlation	,293(**)	,363(**)	,348(**)	,368(**)	,339(**)	,428(**)	-,254(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
6. osztály N=316	Pearson Correlation	,196(**)	,305(**)	,251(**)	,321(**)	,259(**)	,343(**)	-,194(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,001
8. osztály N=277	Pearson Correlation	,171(**)	,306(**)	,306(**)	,236(**)	,296(**)	,340(**)	-,166(**)
	Sig. (2-tailed)	,004	,000	,000	,000	,000	,000	,006

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

5. osztály N=297		Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
Tudás-orientáció	Pearson Correlation	,132(*)	,179(**)	,162(**)	,174(**)	,071	,178(**)	-,010
	Sig. (2-tailed)	,022	,002	,005	,003	,220	,002	,867
Utazás-orientáció	Pearson Correlation	,127(*)	,157(**)	,220(**)	,162(**)	,082	,185(**)	-,049
	Sig. (2-tailed)	,029	,007	,000	,005	,161	,001	,404
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,165(**)	,191(**)	,193(**)	,149(*)	,110	,202(**)	-,020
	Sig. (2-tailed)	,004	,001	,001	,010	,058	,000	,726
Szociokult. orientáció	Pearson Correlation	,122(*)	,104	,078	-,031	-,049	,056	,112
	Sig. (2-tailed)	,035	,073	,180	,589	,401	,333	,053
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,075	,192(**)	,090	,274(**)	,277(**)	,227(**)	-,389(**)
	Sig. (2-tailed)	,195	,001	,120	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,175(**)	,271(**)	,203(**)	,237(**)	,213(**)	,274(**)	-,129(*)
	Sig. (2-tailed)	,002	,000	,000	,000	,000	,000	,026
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	,068	,214(**)	,108	,177(**)	,146(*)	,175(**)	-,049
	Sig. (2-tailed)	,242	,000	,064	,002	,012	,002	,404
Integrativitás	Pearson Correlation	,134(*)	,081	,114	,017	-,032	,079	,102
	Sig. (2-tailed)	,021	,165	,050	,773	,586	,173	,080
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,147(*)	,316(**)	,215(**)	,327(**)	,331(**)	,332(**)	-,330(**)
	Sig. (2-tailed)	,011	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,249(**)	,252(**)	,276(**)	,319(**)	,379(**)	,372(**)	-,398(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,224(**)	,225(**)	,218(**)	,267(**)	,267(**)	,303(**)	-,253(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Önértékelés	Pearson Correlation	,281(**)	,233(**)	,391(**)	,291(**)	,323(**)	,382(**)	-,169(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,004
Elégedettség	Pearson Correlation	,259(**)	,120(*)	,273(**)	,216(**)	,210(**)	,274(**)	-,091
	Sig. (2-tailed)	,000	,039	,000	,000	,000	,000	,117
Csup. kohézió	Pearson Correlation	,214(**)	,339(**)	,264(**)	,377(**)	,399(**)	,398(**)	-,321(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

6. osztály N=316		Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
Tudás-orientáció	Pearson Correlation	,114(*)	,160(**)	,068	,172(**)	,079	,155(**)	-,030
	Sig. (2-tailed)	,043	,004	,225	,002	,162	,006	,596
Utazás-orientáció	Pearson Correlation	,088	,084	,146(**)	,117(*)	,083	,135(*)	,030
	Sig. (2-tailed)	,118	,138	,010	,037	,142	,017	,590
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,091	,141(*)	,107	,102	,021	,120(*)	,008
	Sig. (2-tailed)	,105	,012	,058	,071	,707	,033	,880
Szociokult. orientáció	Pearson Correlation	,065	,082	,028	,000	-,061	,031	,065
	Sig. (2-tailed)	,252	,146	,620	,999	,284	,588	,252
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,129(*)	,221(**)	,141(*)	,254(**)	,212(**)	,246(**)	-,287(**)
	Sig. (2-tailed)	,022	,000	,012	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,069	,177(**)	,096	,217(**)	,138(*)	,179(**)	-,064
	Sig. (2-tailed)	,223	,002	,087	,000	,014	,001	,260
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	-,006	,154(**)	,033	,156(**)	,105	,111(*)	-,051
	Sig. (2-tailed)	,917	,006	,562	,006	,062	,049	,362
Integrativitás	Pearson Correlation	,059	,052	,051	,022	-,076	,030	,094
	Sig. (2-tailed)	,299	,354	,366	,691	,177	,590	,096
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,044	,365(**)	,193(**)	,290(**)	,253(**)	,288(**)	-,225(**)
	Sig. (2-tailed)	,434	,000	,001	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,204(**)	,106	,294(**)	,263(**)	,292(**)	,302(**)	-,252(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,061	,000	,000	,000	,000	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,164(**)	,144(*)	,209(**)	,183(**)	,235(**)	,242(**)	-,219(**)
	Sig. (2-tailed)	,003	,011	,000	,001	,000	,000	,000
Önértékelés	Pearson Correlation	,286(**)	,231(**)	,328(**)	,226(**)	,242(**)	,341(**)	-,216(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Elégedettség	Pearson Correlation	,207(**)	,152(**)	,257(**)	,152(**)	,139(*)	,237(**)	-,154(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,007	,000	,007	,014	,000	,006
Csup. kohézió	Pearson Correlation	,072	,205(**)	,082	,257(**)	,275(**)	,227(**)	-,198(**)
	Sig. (2-tailed)	,200	,000	,148	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

8. osztály N=277		Testkép	Morális énkép	Individuáli s énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
Tudás-orientáció	Pearson Correlation	,066	,150(*)	,128(*)	,089	,137(*)	,146(*)	,023
	Sig. (2-tailed)	,274	,012	,033	,141	,023	,015	,701
Utazás-orientáció	Pearson Correlation	,066	,069	,101	,064	,104	,105	-,024
	Sig. (2-tailed)	,270	,249	,092	,286	,085	,081	,690
Barátság-orientáció	Pearson Correlation	,055	,166(**)	,104	,007	,040	,092	,019
	Sig. (2-tailed)	,365	,006	,085	,909	,512	,126	,757
Szociokult. orientáció	Pearson Correlation	-,013	,046	,054	-,070	-,076	-,020	,104
	Sig. (2-tailed)	,833	,447	,367	,242	,208	,745	,083
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,083	,253(**)	,195(**)	,243(**)	,270(**)	,272(**)	-,237(**)
	Sig. (2-tailed)	,168	,000	,001	,000	,000	,000	,000
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	,012	,225(**)	,169(**)	,148(*)	,200(**)	,192(**)	-,065
	Sig. (2-tailed)	,844	,000	,005	,014	,001	,001	,282
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	-,051	,145(*)	,069	,038	,059	,063	,038
	Sig. (2-tailed)	,398	,015	,255	,534	,330	,299	,532
Integrativitás	Pearson Correlation	,018	,056	,113	-,062	-,102	,002	,078
	Sig. (2-tailed)	,762	,350	,059	,301	,091	,976	,198
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,095	,352(**)	,188(**)	,268(**)	,360(**)	,327(**)	-,277(**)
	Sig. (2-tailed)	,114	,000	,002	,000	,000	,000	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,330(**)	,181(**)	,373(**)	,268(**)	,367(**)	,399(**)	-,300(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,000	,000	,000	,000	,000
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,292(**)	,209(**)	,383(**)	,205(**)	,310(**)	,364(**)	-,142(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,001	,000	,000	,018
Önértékelés	Pearson Correlation	,224(**)	,128(*)	,291(**)	,186(**)	,226(**)	,277(**)	-,071
	Sig. (2-tailed)	,000	,033	,000	,002	,000	,000	,241
Elégedettség	Pearson Correlation	,120(*)	,077	,202(**)	,115	,072	,154(*)	-,020
	Sig. (2-tailed)	,046	,204	,001	,056	,235	,011	,739
Csup. kohézió	Pearson Correlation	,114	,224(**)	,134(*)	,252(**)	,245(**)	,255(**)	-,230(**)
	Sig. (2-tailed)	,059	,000	,026	,000	,000	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

12.F Az énkép és a intelligencia összefüggései (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

		Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
IQ pontszám 5.o. N=292	Pearson Correlation	,062	,199(**)	,225(**)	,185(**)	,274(**)	,233(**)	-,299(**)
	Sig. (2-tailed)	,294	,001	,000	,002	,000	,000	,000
IQ pontszám 6.o. N=311	Pearson Correlation	,112(*)	,085	,170(**)	,181(**)	,232(**)	,201(**)	-,239(**)
	Sig. (2-tailed)	,048	,134	,003	,001	,000	,000	,000
IQ pontszám 8.o. N=278	Pearson Correlation	,057	,085	,078	,141(*)	,258(**)	,162(**)	-,129(*)
	Sig. (2-tailed)	,344	,157	,197	,019	,000	,007	,031

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

12.G Az énkép és a belső kontroll összefüggései (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

		Testkép	Morális énkép	Individuális énkép	Családi énkép	Szociális énkép	TELJES ÉNKÉP	Önkritika
Belső kontroll 5.o. N=310	Pearson Correlation	,070	,176(**)	,084	,292(**)	,265(**)	,222(**)	-,272(**)
	Sig. (2-tailed)	,217	,002	,139	,000	,000	,000	,000
Belső kontroll 6.o. N=319	Pearson Correlation	,011	,153(**)	-,026	,232(**)	,170(**)	,137(*)	-,156(**)
	Sig. (2-tailed)	,849	,006	,641	,000	,002	,014	,005
Belső kontroll 8.o. N=278	Pearson Correlation	,028	,268(**)	,023	,338(**)	,275(**)	,248(**)	-,333(**)
	Sig. (2-tailed)	,643	,000	,700	,000	,000	,000	,000

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

13. melléklet

13.A Intelligencia: standard értékekhez való viszonyítás (egymintás T-próba)

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Raven IQ 5.	314	40,6178	8,03708	,45356

One-Sample Test

	Test Value = 37				95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
Raven IQ 5.	7,977	313	,000	3,61783	2,7254	4,5102

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Raven IQ 6.	313	45,2396	7,21222	,40766

One-Sample Test

	Test Value = 41				95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
Raven IQ 6.	10,400	312	,000	4,23962	3,4375	5,0417

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Raven IQ 8.	280	47,1250	6,76556	,40432

One-Sample Test

	Test Value = 44					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Raven IQ 8.	7,729	279	,000	3,12500	2,3291	3,9209

13.B Intelligencia változásai (GLM, Repeated Measures)

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
IQ pontszám_5	40,6909	7,52499	220
IQ pontszám_6	45,4273	6,77149	220
IQ pontszám_8	47,6773	6,70857	220

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,598	162,019(a)	2,000	218,000	,000
	Wilks' Lambda	,402	162,019(a)	2,000	218,000	,000
	Hotelling's Trace	1,486	162,019(a)	2,000	218,000	,000
	Roy's Largest Root	1,486	162,019(a)	2,000	218,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	5369,020	1	5369,020	309,142	,000
	Quadratic	226,673	1	226,673	22,016	,000
Error(idő)	Linear	3803,480	219	17,367		
	Quadratic	2254,827	219	10,296		

13.C Intelligencia és motiváció kapcsolata (Pearson-féle korrelációs együttható)

		Correlations			
		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
IQ pontszám 5. osztály N=301	Pearson Correlation	,164(**)	,041	,181(**)	-,072
	Sig. (2-tailed)	,004	,482	,002	,212
IQ pontszám 6. osztály N=310	Pearson Correlation	,089	,080	,138(*)	-,134(*)
	Sig. (2-tailed)	,119	,159	,015	,019
IQ pontszám 8. osztály N=274	Pearson Correlation	-,009	,054	,061	-,122(*)
	Sig. (2-tailed)	,883	,377	,315	,043

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

13.D Intelligencia és nyelvtanulási motiváció kapcsolata

		Correlations		
		5. osztály N=287	6. osztály N=308	8. osztály N=279
Tudásorientáció	Pearson Correlation	-,059	-,069	,100
	Sig. (2-tailed)	,318	,229	,096
Utazásorientáció	Pearson Correlation	-,061	-,031	,166(**)
	Sig. (2-tailed)	,300	,586	,005
Barátsgáorientáció	Pearson Correlation	-,126(*)	-,140(*)	,017
	Sig. (2-tailed)	,033	,014	,782
Szociokult. orientáció	Pearson Correlation	-,212(**)	-,225(**)	-,077
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,198
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,121(*)	,146(*)	,133(*)
	Sig. (2-tailed)	,041	,010	,026
Angolok/ném. i. attitűd	Pearson Correlation	-,068	-,092	,077
	Sig. (2-tailed)	,253	,108	,197
Amerikaiak/ osztr. i. att.	Pearson Correlation	-,109	-,180(**)	-,002
	Sig. (2-tailed)	,065	,001	,967
Integrativitás	Pearson Correlation	-,228(**)	-,244(**)	-,160(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,007
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,071	,037	,140(*)
	Sig. (2-tailed)	,229	,518	,020
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,244(**)	,204(**)	,201(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001
Nyelvh. szor.-bátorság	Pearson Correlation	,012	,078	,121(*)
	Sig. (2-tailed)	,839	,174	,044
Önértékelés	Pearson Correlation	,169(**)	,234(**)	,188(**)
	Sig. (2-tailed)	,004	,000	,002
Elégedettség	Pearson Correlation	,076	,116(*)	,048
	Sig. (2-tailed)	,197	,042	,425
Csoportkohézió	Pearson Correlation	,177(**)	,073	,104
	Sig. (2-tailed)	,003	,203	,082
ÖSSZ.MOT. (max.441)	Pearson Correlation	,009	-,016	,135(*)
	Sig. (2-tailed)	,883	,781	,024

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

14. melléklet

14.A A belső kontrollós attitűd változásai (GLM, Repeated Measures, Páros T-próba)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Belső kontroll 5.	310	15,00	33,00	24,9839	3,61806
Belső kontroll 6.	321	7,00	33,00	25,1589	3,86365
Belső kontroll 8.	280	10,00	34,00	24,7929	4,26286

Tests of Within-Subjects Effects

Measure: MEASURE_1

Source		Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Sphericity Assumed	60,333	2	30,167	3,717	,025
	Greenhouse-Geisser	60,333	1,981	30,453	3,717	,025
	Huynh-Feldt	60,333	1,999	30,182	3,717	,025
	Lower-bound	60,333	1,000	60,333	3,717	,055
Error(idő)	Sphericity Assumed	3587,667	442	8,117		
	Greenhouse-Geisser	3587,667	437,840	8,194		
	Huynh-Feldt	3587,667	441,781	8,121		
	Lower-bound	3587,667	221,000	16,234		

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	35,191	1	35,191	4,289	,040
	Quadratic	25,142	1	25,142	3,131	,078
Error(idő)	Linear	1813,309	221	8,205		
	Quadratic	1774,358	221	8,029		

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Belső kontroll 5.	25,1151	278	3,57201	,21424
	Belső kontroll 6.	25,1079	278	3,92012	,23511
Pair 2	Belső kontroll 6.	25,4862	253	3,66082	,23015
	Belső kontroll 8.	24,8538	253	4,24806	,26707
Pair 3	Belső kontroll 5.	25,2876	233	3,66115	,23985
	Belső kontroll 8.	24,6953	233	4,22195	,27659

Paired Samples Test

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	bkontroll_5 – bkontroll_6	,0071	4,0883	,2452	-,4755	,4898	,029	277	,977
Pair 2	bkontroll_6 – bkontroll_8	,6324	4,3236	,2718	,0970	1,1677	2,327	252	,021
Pair 3	bkontroll_5 – bkontroll_8	,5922	4,0769	,2670	,0660	1,1185	2,217	232	,028

14.B A belső kontroll és motiváció kapcsolata (Pearson-féle korrelációs együttható)

Correlations

		KÖVETŐ	ÉRDEKLŐDŐ	TELJESÍTŐ	Presszióérzés
Belső kontroll 5. osztály N=294	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,419(**)	,373(**)	,313(**)	-,372(**)
Belső kontroll 6. osztály N=317	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,357(**)	,312(**)	,410(**)	-,345(**)
Belső kontroll 8. osztály N=274	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	,458(**)	,462(**)	,463(**)	-,381(**)

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

14.C A belső kontroll és a nyelvtanulási motiváció összefüggései

Correlations

		Belső kontroll 5. osztály N=296	Belső kontroll 6. osztály N=317	Belső kontroll 8. osztály N=279
Tudásorientáció	Pearson Correlation	,042	,146(**)	,175(**)
	Sig. (2-tailed)	,469	,009	,003
Utazásorientáció	Pearson Correlation	-,024	,101	,089
	Sig. (2-tailed)	,683	,072	,138
Barátság orientáció	Pearson Correlation	,063	,121(*)	,081
	Sig. (2-tailed)	,281	,032	,175
Szociokulturális orientáció	Pearson Correlation	-,062	,053	,001
	Sig. (2-tailed)	,288	,350	,984
Nyelvtanulás i. attitűd	Pearson Correlation	,259(**)	,313(**)	,274(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Angolok/németek i.attitűd	Pearson Correlation	,139(*)	,127(*)	,168(**)
	Sig. (2-tailed)	,017	,024	,005
Amerikaiak/osztrákok i.att.	Pearson Correlation	,106	,157(**)	,067
	Sig. (2-tailed)	,069	,005	,265
Integrativitás	Pearson Correlation	-,009	,025	-,034
	Sig. (2-tailed)	,875	,654	,573
Motivációs intenzitás	Pearson Correlation	,278(**)	,191(**)	,266(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000
Órai szor.-bátorság	Pearson Correlation	,170(**)	,127(*)	,169(**)
	Sig. (2-tailed)	,003	,023	,005
Nyelvhasználati szor.-bát.	Pearson Correlation	,136(*)	,083	,085
	Sig. (2-tailed)	,019	,138	,158
Önértékelés	Pearson Correlation	,051	,067	,113
	Sig. (2-tailed)	,382	,233	,059
Elégedettség	Pearson Correlation	,099	,047	,033
	Sig. (2-tailed)	,090	,403	,584
Csoportkohézió	Pearson Correlation	,107	,133(*)	,287(**)
	Sig. (2-tailed)	,066	,018	,000
ÖSSZ.MOT.	Pearson Correlation	,143(*)	,216(**)	,225(**)
	Sig. (2-tailed)	,014	,000	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

15. melléklet

15.A A nyelvi teljesítmény (éremjegyek) változása

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
e_jegy5	275	4,1855	,96573
e_jegy6	275	4,0473	,95594
e_jegy8	275	3,9418	1,00558

Multivariate Tests(b)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
idő	Pillai's Trace	,105	16,094(a)	2,000	273,000	,000
	Wilks' Lambda	,895	16,094(a)	2,000	273,000	,000
	Hotelling's Trace	,118	16,094(a)	2,000	273,000	,000
	Roy's Largest Root	,118	16,094(a)	2,000	273,000	,000

a Exact statistic

b Design: Intercept

Within Subjects Design: idő

Tests of Within-Subjects Contrasts

Measure: MEASURE_1

Source	idő	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
idő	Linear	8,162	1	8,162	30,083	,000
	Quadratic	,049	1	,049	,305	,581
Error(idő)	Linear	74,338	274	,271		
	Quadratic	44,118	274	,161		

15.B Az érdemjegyek összefüggései egyéb változókkal (Spearman-féle korrelációs együttható)

Érdemjegy – iskolai motiváció, IQ pontszám, belső kontroll

		Correlations		
		Érdemjegy 5. osztály	Érdemjegy 6. osztály	Érdemjegy 8. osztály
KÖVETŐ	Correlation Coefficient	N=312 ,279(**)	N=320 ,181(**)	N=278 ,130(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,030
ÉRDEKLŐDŐ	Correlation Coefficient	,120(*)	,186(**)	,128(*)
	Sig. (2-tailed)	,034	,001	,033
TELJESÍTŐ	Correlation Coefficient	,220(**)	,297(**)	,192(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001
Presszióérzés	Correlation Coefficient	-,193(**)	-,205(**)	-,190(**)
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,001
IQ pontszám	Correlation Coefficient	N=311 ,443(**)	N=312 ,493(**)	N=277 ,452(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Belső kontroll	Correlation Coefficient	N=307 ,110	N=319 ,082	N=277 ,164(**)
	Sig. (2-tailed)	,054	,146	,006

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Érdemjegy – énkép dimenziói

		Correlations		
		Érdemjegy 5. osztály	Érdemjegy 6. osztály	Érdemjegy 8. osztály
Testkép	Correlation Coefficient	N=308 ,162(**)	N=319 ,091	N=275 -,036
	Sig. (2-tailed)	,004	,105	,553
Morális énkép	Correlation Coefficient	,241(**)	,183(**)	,074
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,220
Individuális énkép	Correlation Coefficient	,281(**)	,166(**)	,064
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,286
Családi énkép	Correlation Coefficient	,398(**)	,295(**)	,170(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,005
Szociális énkép	Correlation Coefficient	,320(**)	,252(**)	,218(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
TELJES ÉNKÉP	Correlation Coefficient	,343(**)	,251(**)	,117
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,053
Önkritika	Correlation Coefficient	-,297(**)	-,229(**)	-,090
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,137

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Érdemjegy – nyelvtanulási motiváció

Correlations

		Érdemjegy 5. osztály	Érdemjegy 6. osztály	Érdemjegy 8. osztály
		N=304	N=316	N=276
Tudásorientáció	Correlation Coefficient	-,012	,108	,212(**)
	Sig. (2-tailed)	,837	,056	,000
Utazásorientáció	Correlation Coefficient	,040	,014	,134(*)
	Sig. (2-tailed)	,485	,799	,027
Barátság orientáció	Correlation Coefficient	-,064	-,029	,087
	Sig. (2-tailed)	,264	,609	,152
Szociokulturális orientáció	Correlation Coefficient	-,214(**)	-,114(*)	,038
	Sig. (2-tailed)	,000	,042	,535
Nyelvtanulás iránti attitűd	Correlation Coefficient	,332(**)	,338(**)	,378(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Angolok/németek i.attitűd	Correlation Coefficient	-,024	-,015	,172(**)
	Sig. (2-tailed)	,676	,795	,004
Amerikaiak/osztrákok i.att.	Correlation Coefficient	-,096	-,043	,119(*)
	Sig. (2-tailed)	,094	,442	,048
Integrativitás	Correlation Coefficient	-,237(**)	-,227(**)	-,038
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,526
Motivációs intenzitás	Correlation Coefficient	,223(**)	,191(**)	,390(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000
Órai szor.-bátorság	Correlation Coefficient	,487(**)	,442(**)	,336(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Nyelvhasználati szor.-bát.	Correlation Coefficient	,196(**)	,183(**)	,206(**)
	Sig. (2-tailed)	,001	,001	,001
Önértékelés	Correlation Coefficient	,386(**)	,439(**)	,416(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Elégedettség	Correlation Coefficient	,298(**)	,347(**)	,334(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Kívánt nyt.	Correlation Coefficient	,281(**)	,230(**)	,366(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Csoportkohézió	Correlation Coefficient	,220(**)	,157(**)	,112
	Sig. (2-tailed)	,000	,005	,063
ÖSSZ.MOT.	Correlation Coefficient	,169(**)	,180(**)	,327(**)
	Sig. (2-tailed)	,003	,001	,000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

16. melléklet

16.A Nemi különbségek: érdemjegy (kétmintás T-próba)

Group Statistics

	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
e_jegy5	1,00	177	3,8362	1,23915	,09314
	2,00	159	4,3145	,91498	,07256
e_jegy6	1,00	174	3,7011	1,14412	,08674
	2,00	165	4,2061	,92721	,07218
e_jegy8	1,00	153	3,5556	1,06924	,08644
	2,00	150	4,1867	,90773	,07412

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
e_jegy5	Equal variances assumed	19,446	,000	-3,987	334	,000	-,47831	,11995	-,71426	-,24235
	Equal variances not assumed			-4,051	322,247	,000	-,47831	,11807	-,71059	-,24602
e_jegy6	Equal variances assumed	12,907	,000	-4,450	337	,000	-,50491	,11347	-,72810	-,28172
	Equal variances not assumed			-4,474	329,097	,000	-,50491	,11284	-,72690	-,28293
e_jegy8	Equal variances assumed	7,700	,006	-5,534	301	,000	-,63111	,11405	-,85555	-,40667
	Equal variances not assumed			-5,543	294,994	,000	-,63111	,11387	-,85520	-,40702

16.B Nemi különbségek az érdemjegyen + iskola hatása (kétszemponos varianciaanalízis)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: **e_jegy5**

iskola	nem	Mean	Std. Deviation	N
1,00	1,00	4,5854	,66991	41
	2,00	4,6750	,61550	40
	Total	4,6296	,64118	81
2,00	1,00	2,9714	1,15008	35
	2,00	4,1818	,85280	22
	Total	3,4386	1,19549	57
3,00	1,00	3,8333	1,18767	42
	2,00	4,0952	,82075	42
	Total	3,9643	1,02318	84
4,00	1,00	3,7692	1,36551	26
	2,00	4,1429	1,17739	28
	Total	3,9630	1,27328	54
5,00	1,00	3,8788	1,29319	33
	2,00	4,4074	1,04731	27
	Total	4,1167	1,20861	60
Total	1,00	3,8362	1,23915	177
	2,00	4,3145	,91498	159
	Total	4,0625	1,12195	336

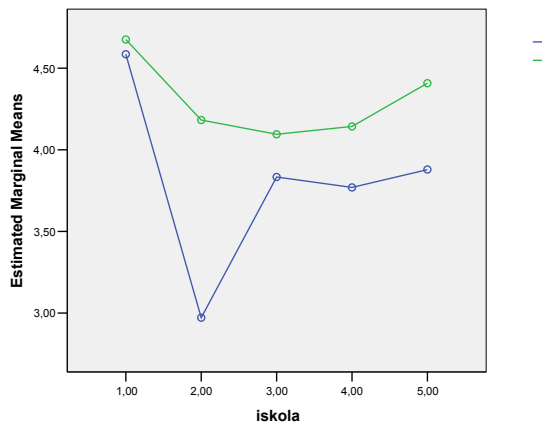
Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: e_jegy5

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	77,187(a)	9	8,576	8,116	,000
Intercept	5258,434	1	5258,434	4976,045	,000
iskola	40,330	4	10,083	9,541	,000
nem	19,428	1	19,428	18,384	,000
iskola * nem	11,345	4	2,836	2,684	,032
Error	344,500	326	1,057		
Total	5967,000	336			
Corrected Total	421,688	335			

a R Squared = ,183 (Adjusted R Squared = ,160)

Estimated Marginal Means of e_jegy5

Descriptive Statistics

Dependent Variable: e_jegy6

iskola	nem	Mean	Std. Deviation	N
1,00	1,00	4,2143	,92488	42
	2,00	4,5250	,64001	40
	Total	4,3659	,80909	82
2,00	1,00	3,0000	1,01710	30
	2,00	3,9231	,93480	26
	Total	3,4286	1,07631	56
3,00	1,00	3,7073	1,07805	41
	2,00	4,0000	1,07238	41
	Total	3,8537	1,07866	82
4,00	1,00	3,6800	1,14455	25
	2,00	4,2414	,91242	29
	Total	3,9815	1,05492	54
5,00	1,00	3,6944	1,28329	36
	2,00	4,2759	,95978	29
	Total	3,9538	1,17833	65
Total	1,00	3,7011	1,14412	174
	2,00	4,2061	,92721	165
	Total	3,9469	1,07286	339

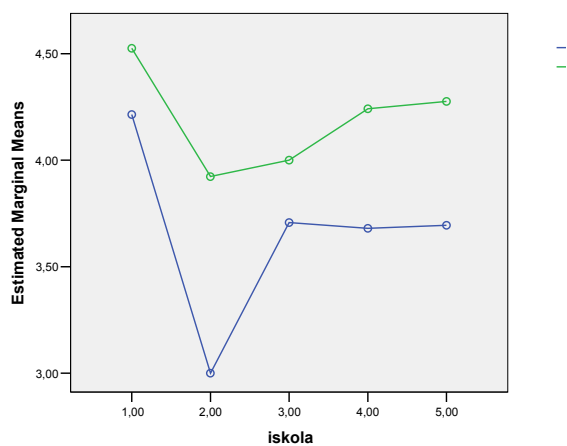
Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: e_jegy6

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	55,482(a)	9	6,165	6,080	,000
Intercept	5035,325	1	5035,325	4966,448	,000
iskola	28,558	4	7,140	7,042	,000
nem	23,275	1	23,275	22,956	,000
iskola * nem	4,265	4	1,066	1,052	,381
Error	333,563	329	1,014		
Total	5670,000	339			
Corrected Total	389,044	338			

a R Squared = ,143 (Adjusted R Squared = ,119)

Estimated Marginal Means of e_jegy6

Descriptive Statistics

Dependent Variable: e_jegy8

iskola	nem	Mean	Std. Deviation	N
1,00	1,00	3,7241	,84077	29
	2,00	4,2000	,90098	35
	Total	3,9844	,89960	64
2,00	1,00	3,2609	,96377	23
	2,00	4,2105	,78733	19
	Total	3,6905	,99971	42
3,00	1,00	3,3590	1,06344	39
	2,00	4,1000	,98189	40
	Total	3,7342	1,08260	79
4,00	1,00	3,6923	1,01071	26
	2,00	4,1481	,76980	27
	Total	3,9245	,91671	53
5,00	1,00	3,7222	1,30079	36
	2,00	4,3103	1,03866	29
	Total	3,9846	1,21825	65
Total	1,00	3,5556	1,06924	153
	2,00	4,1867	,90773	150
	Total	3,8680	1,04012	303

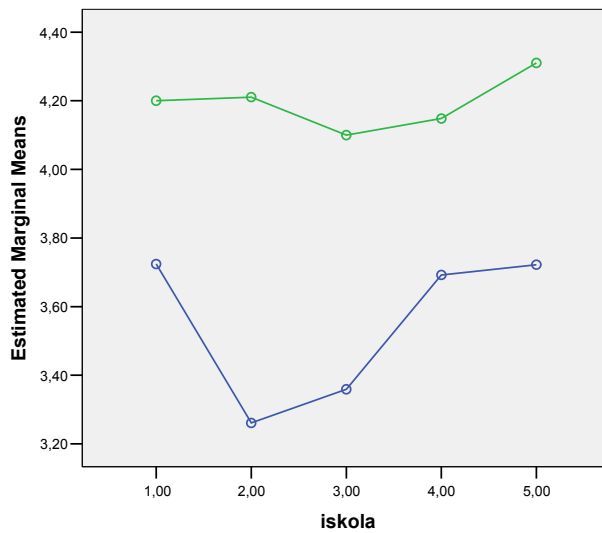
Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: e_jegy8

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	36,784(a)	9	4,087	4,130	,000
Intercept	4315,237	1	4315,237	4360,853	,000
iskola	4,352	4	1,088	1,099	,357
nem	29,656	1	29,656	29,969	,000
iskola * nem	2,113	4	,528	,534	,711
Error	289,935	293	,990		
Total	4860,000	303			
Corrected Total	326,719	302			

a R Squared = ,113 (Adjusted R Squared = ,085)

Estimated Marginal Means of e_jegy8

16.C Nemi különbségek: Iskolai motiváció (kétmintás T-próba)

Group Statistics

5. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
KÖVETŐ	1,00	161	73,385	9,4565	,74528
	2,00	155	75,625	8,9632	,71994
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	161	65,080	9,6572	,76110
	2,00	155	68,935	9,3410	,75029
TELJESÍTŐ	1,00	161	72,024	10,6928	,84271
	2,00	155	77,477	9,3942	,75456
Presszióérzés	1,00	161	13,577	5,8476	,46086
	2,00	155	11,683	4,9736	,39949

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
KÖVETŐ	Equal variances assumed	1,996	,159	-2,160	314	,032	-2,2407	1,0372	4,2816	-,1998
	Equal variances not assumed			-2,162	313,925	,031	-2,2407	1,0362	4,2795	-,2018
ÉRDEKLŐDŐ	Equal variances assumed	,124	,725	-3,605	314	,000	-3,8547	1,0694	5,9588	-1,7506
	Equal variances not assumed			-3,607	313,993	,000	-3,8547	1,0687	5,9575	-1,7519
TELJESÍTŐ	Equal variances assumed	7,687	,006	-4,809	314	,000	-5,4525	1,1339	7,6836	-3,2214
	Equal variances not assumed			-4,820	311,424	,000	-5,4525	1,1311	7,6782	-3,2268
Presszióérzés	Equal variances assumed	2,808	,095	3,096	314	,002	1,8937	,6117	,6900	3,0974
	Equal variances not assumed			3,105	309,331	,002	1,8937	,6099	,6936	3,0938

Group Statistics

6. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
KÖVETŐ	1,00	164	70,2744	9,78626	,76418
	2,00	157	72,5732	9,40486	,75059
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	164	63,8537	9,23467	,72111
	2,00	157	65,3694	8,99735	,71807
TELJESÍTŐ	1,00	164	70,0183	10,04314	,78424
	2,00	157	74,3248	9,25162	,73836
Presszióérzés	1,00	164	13,2683	5,15418	,40247
	2,00	157	12,1146	4,74743	,37889

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
KÖVETŐ	Equal variances assumed	,999	,318	-2,144	319	,033	-2,2988	1,0720	-4,4080	-,1896
	Equal variances not assumed			-2,146	318,995	,033	-2,2988	1,0711	-4,4062	-,1914
ÉRDEKLŐDŐ	Equal variances assumed	,509	,476	-1,489	319	,138	-1,5157	1,0182	-3,5190	,4875
	Equal variances not assumed			-1,489	318,900	,137	-1,5157	1,0176	-3,5179	,4863
TELJESÍTŐ	Equal variances assumed	2,253	,134	-3,991	319	,000	-4,3065	1,0790	-6,4295	-2,1835
	Equal variances not assumed			-3,998	318,533	,000	-4,3065	1,0771	-6,4257	-2,1873
Presszióérzés	Equal variances assumed	,679	,411	2,083	319	,038	1,1536	,5537	,0641	2,2431
	Equal variances not assumed			2,087	318,531	,038	1,1536	,5527	,0661	2,2411

Group Statistics

8. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
KÖVETŐ	1,00	142	65,5352	9,65700	,81040
	2,00	139	68,4964	10,42459	,88420
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	142	59,3592	9,67877	,81222
	2,00	139	62,3381	9,41442	,79852
TELJESÍTŐ	1,00	142	64,9155	10,99419	,92261
	2,00	139	71,0288	9,54922	,80995
Presszióérzés	1,00	142	14,4930	4,37230	,36691
	2,00	139	13,7050	4,54678	,38565

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
KÖVETŐ	Equal variances assumed	,357	,551	-2,471	279	,014	-2,9611	1,1984	5,3202	-,6021
	Equal variances not assumed			-2,469	276,362	,014	-2,9611	1,1994	5,3223	-,6000
ÉRDEKLŐDŐ	Equal variances assumed	,641	,424	-2,615	279	,009	-2,9789	1,1393	5,2217	-,7361
	Equal variances not assumed			-2,615	278,989	,009	-2,9789	1,1390	5,2211	-,7368
TELJESÍTŐ	Equal variances assumed	4,874	,028	-4,972	279	,000	-6,1132	1,2295	8,5336	3,6929
	Equal variances not assumed			-4,979	275,120	,000	-6,1132	1,2277	8,5301	3,6964
Presszióérzés	Equal variances assumed	,162	,688	1,481	279	,140	,7879	,5320	-,2594	1,8353
	Equal variances not assumed			1,480	277,982	,140	,7879	,5323	-,2599	1,8357

16.D Nemi különbségek: Idegennyelv-tanulási motiváció (kétmintás T-próba)

Group Statistics

5. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	160	21,8938	5,29696	,41876
	2,00	146	21,8836	5,25818	,43517
Utazásorientáció (max.24)	1,00	160	17,8625	4,92138	,38907
	2,00	146	17,9863	4,12893	,34171
Barátság o. (max.24)	1,00	160	16,7625	5,09098	,40248
	2,00	146	17,0685	4,72361	,39093
Szociokulturális o. max.30)	1,00	160	19,8875	5,84494	,46208
	2,00	146	19,4521	5,51372	,45632
Nyelvtanulás i. a. (max.30)	1,00	160	20,7438	5,86992	,46406
	2,00	146	23,3014	5,44232	,45041
Angolok i.a. (max.30)	1,00	160	22,1063	5,96277	,47140
	2,00	146	22,9315	5,24261	,43388
Amerikaiak i.a. (max.30)	1,00	160	21,0500	6,47861	,51218
	2,00	146	21,4658	6,36928	,52713
Integrativitás (max.24)	1,00	160	15,7438	5,56635	,44006
	2,00	146	14,7260	4,99727	,41358
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	160	16,5688	4,62781	,36586
	2,00	146	18,2397	3,96416	,32808
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	160	20,9875	6,49914	,51380
	2,00	146	21,5411	6,58748	,54518
Nyelvhasználati szor.-bát. (max. 24)	1,00	160	15,6750	4,43053	,35026
	2,00	146	15,6438	4,72811	,39130
Önértékelés (max.24)	1,00	160	17,5813	3,86969	,30593
	2,00	146	17,3630	3,90911	,32352
Elégedettség (max.12)	1,00	160	9,2563	2,24378	,17739
	2,00	146	9,4384	2,21273	,18313
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	160	2,3813	,63317	,05006
	2,00	146	2,4041	,59398	,04916
Csoporkohézió (max.48)	1,00	160	32,3813	7,97076	,63014
	2,00	146	32,2671	7,84619	,64935
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	160	308,5438	48,75582	3,85449
	2,00	146	314,1849	40,38812	3,34254

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Tudásorientáció	Equal variances assumed	,520	,471	,017	304	,987	,0101	,60414	-1,17863	1,19901
Utazásorientáció	Equal variances assumed	6,553	,011	-,237	304	,813	-,1238	,52197	-1,15094	,90333
	Equal variances not assumed			-,239	301,915	,811	-,1238	,51782	-1,14280	,89520
Barátság orientáció	Equal variances assumed	,638	,425	-,543	304	,587	-,3059	,56301	-1,41389	,80190
Szociokulturális o.	Equal variances assumed	,715	,399	,669	304	,504	,4354	,65116	-,84591	1,71680
Nyelvtanulás i. a.	Equal variances assumed	2,219	,137	3,941	304	,000	-2,5576	,64894	-3,83461	-1,28063
Angolok/németek i.a.	Equal variances assumed	,750	,387	1,281	304	,201	-,8252	,64445	-2,09341	,44290
Amerikaiak/osztrákok i.a.	Equal variances assumed	,062	,804	-,565	304	,572	-,4157	,73555	-1,86317	1,03166
Integrativitás	Equal variances assumed	2,310	,130	1,677	304	,095	1,0177	,60689	-,17651	2,21195
Mot. intenzitás	Equal variances assumed	2,479	,116	3,376	304	,001	-1,6709	,49489	-2,64482	-,69713
Órai szor.-bátorság	Equal variances assumed	,002	,964	-,739	304	,460	-,5536	,74868	-2,02685	,91966
Nyelvhasználati szor.-bát.	Equal variances assumed	1,060	,304	,060	304	,953	,0311	,52361	-,99919	1,06151
Önértékelés	Equal variances assumed	,143	,706	,490	304	,624	,2182	,44505	-,65754	1,09401
Elégedettség	Equal variances assumed	,053	,818	-,714	304	,476	-,1821	,25512	-,68412	,31991
Kívánt nyt.	Equal variances assumed	,798	,373	-,325	304	,745	-,0228	,07036	-,16132	,11560
Csoportkohézió	Equal variances assumed	,689	,407	,126	304	,900	,1141	,90550	-1,66771	1,89597
ÖSSZ.MOT.	Equal variances assumed	7,242	,008	1,096	304	,274	-5,6411	5,14570	-15,76687	4,48451
	Equal variances not assumed			1,106	301,247	,270	-5,6411	5,10193	-15,68111	4,39875

Group Statistics

6. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	161	21,3230	5,12421	,40384
	2,00	157	22,1783	4,25095	,33926
Utazásorientáció (max.24)	1,00	161	17,7826	4,20668	,33153
	2,00	157	17,5605	4,37701	,34932
Barátság o. (max.24)	1,00	161	15,7267	5,39906	,42551
	2,00	157	16,3694	4,39884	,35107
Szociokulturális o. max.30)	1,00	161	17,8571	6,15209	,48485
	2,00	157	18,5159	5,52454	,44091
Nyelvtanulás i. a. (max.30)	1,00	161	21,5714	5,72682	,45134
	2,00	157	23,0318	5,09200	,40639
Angolok i.a. (max.30)	1,00	161	20,9627	5,62349	,44319
	2,00	157	21,2930	5,86522	,46810
Amerikaiak i.a. (max.30)	1,00	161	19,6460	6,11291	,48176
	2,00	157	20,3567	6,48471	,51754
Integrativitás (max.24)	1,00	161	13,7205	5,49114	,43276
	2,00	157	13,3758	4,55650	,36365
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	161	16,1925	4,52426	,35656
	2,00	157	17,1465	3,89743	,31105
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	161	21,4720	6,18169	,48719
	2,00	157	21,0892	6,34820	,50664
Nyelvhasználati szor.- bát. (max.24)	1,00	161	16,0248	4,24257	,33436
	2,00	157	15,1401	4,21301	,33623
Önértékelés (max.24)	1,00	161	16,8820	4,06414	,32030
	2,00	157	16,8917	3,84571	,30692
Elégedettség (max.12)	1,00	161	8,7019	2,20467	,17375
	2,00	157	8,7580	2,23435	,17832
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	161	2,3540	,59592	,04697
	2,00	157	2,3185	,64089	,05115
Csoportkohézió (max.48)	1,00	161	31,5404	8,28024	,65257
	2,00	157	30,7643	8,90703	,71086
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	161	298,6646	45,25952	3,56695
	2,00	157	301,7898	41,40204	3,30424

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Tudásorientáció	Equal variances assumed	6,751	,010	-1,618	316	,107	-,8553	,52867	-1,89551	,18479
	Equal variances not assumed			-1,622	308,125	,106	-,8553	,52744	-1,89320	,18247
Utazásorientáció	Equal variances assumed	,295	,587	,461	316	,645	,2221	,48136	-,72498	1,16918
Barátság orientáció	Equal variances assumed	7,536	,006	-1,162	316	,246	-,6427	,55304	-1,73083	,44540
	Equal variances not assumed			-1,165	306,367	,245	-,6427	,55164	-1,72819	,44276
Szociokulturális o.	Equal variances assumed	3,330	,069	-1,004	316	,316	-,6587	,65623	-1,94992	,63236
Nyelvtanulás i. att.	Equal variances assumed	1,509	,220	-2,401	316	,017	1,4604	,60823	-2,65711	-,26373
Angolok/németek i. att.	Equal variances assumed	1,585	,209	-,513	316	,609	-,3302	,64428	-1,59787	,93735
Amerikaiak/osztrákok i. att.	Equal variances assumed	1,470	,226	-1,006	316	,315	-,7107	,70654	-2,10084	,67939
Integrativitás	Equal variances assumed	8,941	,003	,608	316	,543	,3447	,56658	-,77005	1,45945
	Equal variances not assumed			,610	308,149	,542	,3447	,56526	-,76757	1,45697
Mot. intenzitás	Equal variances assumed	1,850	,175	-2,012	316	,045	-,9539	,47405	-1,88665	-,02125
Órai szor.-bátorság	Equal variances assumed	,076	,784	,545	316	,586	,3828	,70264	-,99957	1,76532
Nyelvhasználati szor.-bát.	Equal variances assumed	,152	,697	1,866	316	,063	,8847	,47423	-,04832	1,81776
Önértékelés	Equal variances assumed	,008	,928	-,022	316	,983	-,0097	,44392	-,88315	,86368
Elégedettség	Equal variances assumed	,124	,725	-,225	316	,822	-,0561	,24893	-,54587	,43368
Kívánt nyt.	Equal variances assumed	,734	,392	,513	316	,609	,0355	,06938	-,10093	,17206
Csoportkohézió	Equal variances assumed	,646	,422	,805	316	,421	,7760	,96409	-1,12080	2,67288
ÖSSZ.MOT.	Equal variances assumed	1,768	,185	-,642	316	,521	3,1252	4,86767	-12,70235	6,45193

Group Statistics

8. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	139	19,9640	4,63979	,39354
	2,00	140	20,9500	4,46300	,37719
Utazásorientáció (max.24)	1,00	139	16,7122	4,17766	,35434
	2,00	140	17,7357	4,37062	,36938
Barátság o. (max.24)	1,00	139	14,2878	4,89638	,41531
	2,00	140	15,4500	4,99975	,42256
Szociokulturális o. max.30)	1,00	139	16,3309	5,55524	,47119
	2,00	140	17,2071	5,11099	,43196
Angoltanulás i. a. (max.30)	1,00	139	21,1655	5,26349	,44644
	2,00	140	22,6857	5,47996	,46314
Angolok i.a. (max.30)	1,00	139	19,0072	5,93503	,50340
	2,00	140	20,1357	5,39412	,45589
Amerikaiak i.a. (max.30)	1,00	139	17,5683	6,36686	,54003
	2,00	140	19,4786	6,24150	,52750
Integrativitás (max.24)	1,00	139	12,2806	4,87827	,41377
	2,00	140	11,8786	4,47610	,37830
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	139	15,0288	4,29179	,36402
	2,00	140	16,7500	4,02532	,34020
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	139	22,0000	5,64916	,47916
	2,00	140	21,1143	6,18316	,52257
Nyelvhasználati szor.-bát. (max.24)	1,00	139	15,4532	3,87340	,32854
	2,00	140	15,3143	4,22750	,35729
Önértékelés (max.24)	1,00	139	16,5324	3,93848	,33406
	2,00	140	16,5643	3,45414	,29193
Elégedettség (max.12)	1,00	139	8,3813	2,14475	,18192
	2,00	140	8,1929	2,14542	,18132
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	139	2,2230	,62604	,05310
	2,00	140	2,3571	,56354	,04763
Csoportkohézió (max.48)	1,00	139	32,2878	8,06517	,68408
	2,00	140	31,5286	8,93417	,75507
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	139	284,956	42,55685	3,60962
	2,00	140	293,714	43,57666	3,68290

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Tudásorientáció	Equal variances assumed	,143	,706	-1,809	277	,072	-,98597	,54504	-2,05891	,08697
Utazásorientáció	Equal variances assumed	,188	,665	-1,999	277	,047	-1,02348	,51195	-2,03129	-,01568
Barátság orientáció	Equal variances assumed	,070	,792	-1,961	277	,051	-1,16223	,59252	-2,32865	,00419
Szociokulturális o.	Equal variances assumed	,838	,361	-1,371	277	,171	-,87621	,63903	-2,13418	,38177
Nyelvtanulás i. att.	Equal variances assumed	,007	,934	-2,363	277	,019	-1,52025	,64338	-2,78677	-,25372
Angolok/németek i. att.	Equal variances assumed	,837	,361	-1,662	277	,098	-1,12852	,67892	-2,46502	,20798
Amerikaiak/osztrákok i. att.	Equal variances assumed	,178	,673	-2,531	277	,012	-1,91023	,75486	-3,39621	-,42424
Integrativitás	Equal variances assumed	1,070	,302	,717	277	,474	,40200	,56047	-,70131	1,50532
Mot. intenzitás	Equal variances assumed	,018	,893	-3,455	277	,001	-1,72122	,49813	-2,70183	-,74061
Órai szor.-bátorság	Equal variances assumed	1,119	,291	1,249	277	,213	,88571	,70922	-,51044	2,28187
Nyelvhasználati szor.-bát.	Equal variances assumed	2,166	,142	,286	277	,775	,13895	,48553	-,81685	1,09475
Önértékelés	Equal variances assumed	1,157	,283	-,072	277	,943	-,03191	,44343	-,90484	,84101
Elégedettség	Equal variances assumed	,042	,838	,734	277	,464	,18844	,25685	-,31718	,69406
Kívánt nyt.	Equal variances assumed	,000	,999	-1,881	277	,061	-,13412	,07130	-,27449	,00624
Csoportkohézió	Equal variances assumed	2,310	,130	,745	277	,457	,75920	1,01925	-1,24726	2,76565
ÖSSZ.MOT.	Equal variances assumed	1,527	,218	-1,698	277	,091	-8,75745	5,15729	18,90992	1,39502

16.E Nemi különbségek: Tanulási orientáció (kétmintás T-próba)

Group Statistics

5. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
MÉLYREHATOLÓ	1,00	160	69,1125	9,98992	,78977
	2,00	155	71,4000	10,13391	,81398
REPRODUKÁLÓ	1,00	160	61,9250	10,38537	,82104
	2,00	155	61,8903	9,38814	,75407
SZERVEZETT	1,00	160	66,3375	9,52711	,75318
	2,00	155	66,8129	8,32676	,66882
Instrumentális	1,00	160	18,9688	5,02750	,39746
	2,00	155	16,6065	4,84231	,38894

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
MÉLYREHATOLÓ	Equal variances assumed	,058	,810	-2,017	313	,045	2,2875	1,1338	-4,5185	-,0564
	Equal variances not assumed			-2,017	312,335	,045	2,2875	1,1341	-4,5190	-,0559
REPRODUKÁLÓ	Equal variances assumed	,920	,338	,031	313	,975	,0346	1,1165	-2,1622	2,2316
	Equal variances not assumed			,031	311,521	,975	,0346	1,1147	-2,1587	2,2281
SZERVEZETT	Equal variances assumed	8,049	,005	-,471	313	,638	-,4754	1,0094	-2,4615	1,5107
	Equal variances not assumed			-,472	309,760	,637	-,4754	1,0072	-2,4573	1,5065
Instrumentális	Equal variances assumed	,117	,732	4,245	313	,000	2,3623	,5564	1,2674	3,4571
	Equal variances not assumed			4,248	312,990	,000	2,3623	,5561	1,2681	3,4564

Group Statistics

6. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
MÉLYREHATOLÓ	1,00	162	67,3148	9,98973	,78487
	2,00	157	66,5541	9,24273	,73765
REPRODUKÁLÓ	1,00	162	58,1235	10,10797	,79416
	2,00	157	56,6115	9,90380	,79041
SZERVEZETT	1,00	162	63,4198	8,78291	,69005
	2,00	157	64,1274	26,08141	2,08152
Instrumentális	1,00	162	18,0494	4,67025	,36693
	2,00	157	15,9618	4,77693	,38124

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
MÉLYREHATOLÓ	Equal variances assumed	,494	,483	,705	317	,481	,7606	1,0784	-1,3610	2,8824
	Equal variances not assumed			,706	316,325	,481	,7606	1,0771	-1,3585	2,8798
REPRODUKÁLÓ	Equal variances assumed	,257	,612	1,349	317	,178	1,5119	1,1208	-,6931	3,7171
	Equal variances not assumed			1,349	316,961	,178	1,5119	1,1204	-,6924	3,7164
SZERVEZETT	Equal variances assumed	,610	,435	-,327	317	,744	-,7076	2,1656	-4,9684	3,5532
	Equal variances not assumed			-,323	189,950	,747	-,7076	2,1929	-5,0332	3,6179
Instrumentális	Equal variances assumed	,101	,750	3,947	317	,000	2,0876	,5289	1,0469	3,1282
	Equal variances not assumed			3,945	316,078	,000	2,0876	,5291	1,0465	3,1286

Group Statistics

8. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
MÉLYREHATÓLÓ	1,00	138	61,8768	9,91898	,84436
	2,00	136	63,5735	8,70047	,74606
REPRODUKÁLÓ	1,00	138	55,0217	9,63757	,82040
	2,00	136	53,8235	8,01099	,68694
SZERVEZETT	1,00	138	60,1087	9,83565	,83727
	2,00	136	59,2059	7,58958	,65080
Instrumentális	1,00	138	18,2319	4,54385	,38680
	2,00	136	16,6103	4,20612	,36067

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
MÉLYREHATÓLÓ	Equal variances assumed	1,226	,269	-1,504	272	,134	-1,696	1,1278	-3,9170	,5236
	Equal variances not assumed			-1,506	268,401	,133	-1,696	1,1267	-3,9151	,5216
REPRODUKÁLÓ	Equal variances assumed	2,244	,135	1,118	272	,264	1,198	1,0714	-,9111	3,3076
	Equal variances not assumed			1,120	264,502	,264	1,198	1,0700	-,9086	3,3050
SZERVEZETT	Equal variances assumed	8,622	,004	,850	272	,396	,902	1,0624	-1,1888	2,9944
	Equal variances not assumed			,851	257,257	,395	,902	1,0604	-1,1854	2,9910
Instrumentális	Equal variances assumed	1,279	,259	3,064	272	,002	1,621	,5291	,5798	2,6633
	Equal variances not assumed			3,066	270,943	,002	1,621	,5288	,5803	2,6628

16.F Nemi különbségek: Intelligencia (kétmintás T-próba)

Group Statistics

	Nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Raven IQ 5.	1,00	164	39,8537	8,58179	,67013
	2,00	150	41,4533	7,33346	,59877
Raven IQ 6.	1,00	159	44,7233	7,40160	,58699
	2,00	154	45,7727	6,99535	,56370
Raven IQ 8.	1,00	140	45,9857	7,14997	,60428
	2,00	140	48,2643	6,17562	,52194

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Raven IQ 5.	Equal variances assumed	3,930	,048	-1,768	312	,078	-1,5996	,9049	-3,3802	,1809
	Equal variances not assumed			-1,780	310,593	,076	-1,5996	,8986	-3,3679	,1685
Raven IQ 6.	Equal variances assumed	,645	,423	-1,288	311	,199	-1,0494	,8145	-2,6522	,5532
	Equal variances not assumed			-1,290	310,815	,198	-1,0494	,8138	-2,6507	,5518
Raven IQ 8.	Equal variances assumed	3,656	,057	-2,854	278	,005	-2,2785	,7984	-3,8504	-,7067
	Equal variances not assumed			-2,854	272,240	,005	-2,2785	,7984	-3,8505	-,7065

16.G Nemi különbségek: Énkép (kétmintás T-próba)

Group Statistics

5. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Testkép	1,00	168	70,1607	10,97047	,84639
	2,00	143	69,0280	11,24061	,93999
Morális énkép	1,00	168	72,5417	9,44816	,72894
	2,00	143	75,3007	8,52836	,71318
Individuális énkép	1,00	168	73,0476	9,59467	,74024
	2,00	143	73,3357	8,47361	,70860
Családi énkép	1,00	168	75,7500	10,31756	,79602
	2,00	143	78,5734	9,11699	,76240
Szociális énkép	1,00	168	71,2024	10,25750	,79138
	2,00	143	72,0070	10,13048	,84715
TELJES ÉNKÉP	1,00	168	362,7024	41,64040	3,21263
	2,00	143	368,2448	36,50877	3,05302
Önkritika	1,00	168	24,9702	8,40831	,64872
	2,00	143	22,7692	8,03399	,67184

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Testkép	Equal variances assumed	,091	,763	,897	309	,370	1,13274	1,26241	-1,35127	3,61676
Morális énkép	Equal variances assumed	2,112	,147	-2,683	309	,008	-2,75903	1,02822	-4,78223	-,73583
Individuális énkép	Equal variances assumed	4,224	,041	-,278	309	,781	-,28805	1,03500	-2,32458	1,74849
	Equal variances not assumed			-,281	308,569	,779	-,28805	1,02473	-2,30439	1,72830
Családi énkép	Equal variances assumed	5,156	,024	-2,536	309	,012	-2,82343	1,11322	-5,01388	-,63298
	Equal variances not assumed			-2,562	308,557	,011	-2,82343	1,10222	-4,99225	-,65460
Szociális énkép	Equal variances assumed	,567	,452	-,693	309	,489	-,80461	1,16046	-3,08801	1,47879
TELJES ÉNKÉP	Equal variances assumed	5,561	,019	-1,237	309	,217	-5,54237	4,47890	-14,35538	3,27063
	Equal variances not assumed			-1,251	308,720	,212	-5,54237	4,43192	-14,26296	3,17821
Önkritika	Equal variances assumed	,200	,655	2,348	309	,019	2,20101	,93735	,35662	4,04540

Group Statistics

6. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Testkép	1,00	163	69,8466	11,56067	,90550
	2,00	158	65,9114	11,31449	,90013
Morális énkép	1,00	163	73,0798	10,22402	,80081
	2,00	158	73,4937	7,96149	,63338
Individuális énkép	1,00	163	74,1902	9,84795	,77135
	2,00	158	69,3987	9,57966	,76212
Családi énkép	1,00	163	75,5215	11,48823	,89983
	2,00	158	75,2532	10,71694	,85259
Szociális énkép	1,00	163	70,8712	10,03952	,78636
	2,00	158	69,9937	8,68815	,69119
TELJES ÉNKÉP	1,00	163	363,509	42,14399	3,30097
	2,00	158	354,050	36,24119	2,88319
Önkritika	1,00	163	24,3374	7,84276	,61429
	2,00	158	22,8038	7,04079	,56014

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Testkép	Equal variances assumed	,009	,926	3,081	319	,002	3,93523	1,27721	1,42241	6,44805
Morális énkép	Equal variances assumed	8,918	,003	-,404	319	,687	-,41392	1,02493	-2,43039	1,60256
	Equal variances not assumed			-,405	304,944	,685	-,41392	1,02101	-2,42304	1,59520
Individuális énkép	Equal variances assumed	,152	,697	4,417	319	,000	4,79145	1,08481	2,65716	6,92574
Családi énkép	Equal variances assumed	,414	,520	,216	319	,829	,26831	1,24094	-2,17316	2,70978
Szociális énkép	Equal variances assumed	3,803	,052	,836	319	,404	,87749	1,04930	-1,18693	2,94192
	Equal variances not assumed			,838	315,005	,403	,87749	1,04695	-1,18240	2,93739
TELJES ÉNKÉP	Equal variances assumed	6,868	,009	2,153	319	,032	9,45857	4,39310	,81546	18,10168
	Equal variances not assumed			2,158	314,558	,032	9,45857	4,38283	,83520	18,08194
Önkritika	Equal variances assumed	2,239	,136	1,842	319	,066	1,53363	,83273	-,10470	3,17195
	Equal variances not assumed			1,845	317,150	,066	1,53363	,83133	-,10199	3,16924

Group Statistics

8. osztály	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Testkép	1,00	138	69,0290	10,80074	,91942
	2,00	140	63,8214	10,48141	,88584
Morális énkép	1,00	138	69,6232	10,17597	,86624
	2,00	140	71,9000	8,18869	,69207
Individuális énkép	1,00	138	70,9855	9,98465	,84995
	2,00	140	67,6714	8,29444	,70101
Családi énkép	1,00	138	72,4130	10,95094	,93221
	2,00	140	72,6000	12,20496	1,03151
Szociális énkép	1,00	138	67,6884	10,64750	,90638
	2,00	140	69,4357	8,60668	,72740
TELJES ÉNKÉP	1,00	138	349,7391	40,46902	3,44495
	2,00	140	345,4286	36,93668	3,12172
Önkritika	1,00	138	24,4348	7,30759	,62206
	2,00	140	23,8714	7,00857	,59233

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Testkép	Equal variances assumed	,243	,623	4,080	276	,000	5,20756	1,27646	2,69473	7,72039
Morális énkép	Equal variances assumed	4,284	,039	-2,057	276	,041	-2,27681	1,10704	-4,45612	-,09750
	Equal variances not assumed			-2,053	262,358	,041	-2,27681	1,10875	-4,45999	-,09363
Individuális énkép	Equal variances assumed	4,452	,036	3,012	276	,003	3,31408	1,10028	1,14807	5,48009
	Equal variances not assumed			3,008	265,632	,003	3,31408	1,10174	1,14483	5,48333
Családi énkép	Equal variances assumed	,430	,513	-,134	276	,893	-,18696	1,39141	-2,92609	2,55218
Szociális énkép	Equal variances assumed	9,654	,002	-1,506	276	,133	-1,74731	1,16041	-4,03168	,53706
	Equal variances not assumed			-1,503	262,841	,134	-1,74731	1,16216	-4,03564	,54103
TELJES ÉNKÉP	Equal variances assumed	2,003	,158	,928	276	,354	4,31056	4,64590	-4,83535	13,45647
Önkritika	Equal variances assumed	,673	,413	,656	276	,512	,56335	,85871	-1,12709	2,25380

16.H Nemi különbségek: Belső kontroll (kétmintás T-próba)

Group Statistics

	nem	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Belső kontroll 5.	1,00	167	24,5629	3,71831	,28773
	2,00	143	25,4755	3,44541	,28812
Belső kontroll 6.	1,00	163	24,5276	4,10407	,32146
	2,00	158	25,8101	3,49367	,27794
Belső kontroll 8.	1,00	140	23,8357	4,71735	,39869
	2,00	140	25,7500	3,51794	,29732

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Belső kontroll 5.	Equal variances assumed	1,303	,254	-2,228	308	,027	-,91265	,40960	-1,71862	-,10668
	Equal variances not assumed			-2,241	306,065	,026	-,91265	,40719	-1,71389	-,11141
Belső kontroll 6.	Equal variances assumed	2,266	,133	-3,011	319	,003	-1,28252	,42601	-2,12067	-,44437
	Equal variances not assumed			-3,018	313,797	,003	-1,28252	,42495	-2,11864	-,44640
Belső kontroll 8.	Equal variances assumed	18,105	,000	-3,849	278	,000	-1,91429	,49735	-2,89333	-,93525
	Equal variances not assumed			-3,849	257,084	,000	-1,91429	,49735	-2,89367	-,93490

17. melléklet

Iskolák, osztályok közti különbségek (varianciaanalízis, Post Hoc: Tukey)

17.A Iskolák: érdemjegy

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
e_jegy 5	1,00	81	4,6296	,64118	,07124	4,4879	4,7714	2,00	5,00
	2,00	57	3,4386	1,19549	,15835	3,1214	3,7558	1,00	5,00
	3,00	84	3,9643	1,02318	,11164	3,7422	4,1863	1,00	5,00
	4,00	54	3,9630	1,27328	,17327	3,6154	4,3105	1,00	5,00
	5,00	60	4,1167	1,20861	,15603	3,8044	4,4289	2,00	5,00
	Total	336	4,0625	1,12195	,06121	3,9421	4,1829	1,00	5,00
e_jegy 6	1,00	82	4,3659	,80909	,08935	4,1881	4,5436	1,00	5,00
	2,00	56	3,4286	1,07631	,14383	3,1403	3,7168	2,00	5,00
	3,00	82	3,8537	1,07866	,11912	3,6167	4,0907	1,00	5,00
	4,00	54	3,9815	1,05492	,14356	3,6935	4,2694	2,00	5,00
	5,00	65	3,9538	1,17833	,14615	3,6619	4,2458	1,00	5,00
	Total	339	3,9469	1,07286	,05827	3,8323	4,0615	1,00	5,00
e_jegy 8	1,00	64	3,9844	,89960	,11245	3,7597	4,2091	2,00	5,00
	2,00	42	3,6905	,99971	,15426	3,3789	4,0020	2,00	5,00
	3,00	79	3,7342	1,08260	,12180	3,4917	3,9767	2,00	5,00
	4,00	53	3,9245	,91671	,12592	3,6719	4,1772	1,00	5,00
	5,00	65	3,9846	1,21825	,15111	3,6827	4,2865	2,00	5,00
	Total	303	3,8680	1,04012	,05975	3,7504	3,9856	1,00	5,00

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
e_jegy5	Between Groups	49,761	4	12,440	11,071	,000
	Within Groups	371,926	331	1,124		
	Total	421,688	335			
e_jegy6	Between Groups	30,219	4	7,555	7,032	,000
	Within Groups	358,826	334	1,074		
	Total	389,044	338			
e_jegy8	Between Groups	4,658	4	1,165	1,078	,368
	Within Groups	322,061	298	1,081		
	Total	326,719	302			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: **e_jegy5**

Tukey HSD

(I) iskola	(J) iskola	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
1,00	2,00	1,19103(*)	,18326	,000
	3,00	,66534(*)	,16507	,001
	4,00	,66667(*)	,18623	,004
	5,00	,51296(*)	,18055	,038
2,00	1,00	-1,19103(*)	,18326	,000
	3,00	-,52569(*)	,18191	,033
	4,00	-,52437	,20130	,072
	5,00	-,67807(*)	,19606	,006
3,00	1,00	-,66534(*)	,16507	,001
	2,00	,52569(*)	,18191	,033
	4,00	,00132	,18489	1,000
	5,00	-,15238	,17918	,914
4,00	1,00	-,66667(*)	,18623	,004
	2,00	,52437	,20130	,072
	3,00	-,00132	,18489	1,000
	5,00	-,15370	,19884	,938
5,00	1,00	-,51296(*)	,18055	,038
	2,00	,67807(*)	,19606	,006
	3,00	,15238	,17918	,914
	4,00	,15370	,19884	,938

* The mean difference is significant at the .05 level.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: **e_jegy6**

Tukey HSD

(I) iskola	(J) iskola	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
1,00	2,00	,93728(*)	,17968	,000
	3,00	,51220(*)	,16187	,015
	4,00	,38437	,18165	,216
	5,00	,41201	,17213	,120
2,00	1,00	-,93728(*)	,17968	,000
	3,00	-,42509	,17968	,127
	4,00	-,55291(*)	,19769	,043
	5,00	-,52527(*)	,18898	,045
3,00	1,00	-,51220(*)	,16187	,015
	2,00	,42509	,17968	,127
	4,00	-,12782	,18165	,956
	5,00	-,10019	,17213	,978
4,00	1,00	-,38437	,18165	,216
	2,00	,55291(*)	,19769	,043
	3,00	,12782	,18165	,956
	5,00	,02764	,19085	1,000
5,00	1,00	-,41201	,17213	,120
	2,00	,52527(*)	,18898	,045
	3,00	,10019	,17213	,978
	4,00	-,02764	,19085	1,000

* The mean difference is significant at the .05 level.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: e_jegy8

Tukey HSD

(I) iskola	(J) iskola	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
1,00	2,00	,29390	,20644	,613
	3,00	,25020	,17483	,608
	4,00	,05985	,19307	,998
	5,00	-,00024	,18307	1,000
2,00	1,00	-,29390	,20644	,613
	3,00	-,04370	,19853	,999
	4,00	-,23405	,21476	,812
	5,00	-,29414	,20581	,609
3,00	1,00	-,25020	,17483	,608
	2,00	,04370	,19853	,999
	4,00	-,19035	,18459	,841
	5,00	-,25044	,17409	,603
4,00	1,00	-,05985	,19307	,998
	2,00	,23405	,21476	,812
	3,00	,19035	,18459	,841
	5,00	-,06009	,19240	,998
5,00	1,00	,00024	,18307	1,000
	2,00	,29414	,20581	,609
	3,00	,25044	,17409	,603
	4,00	,06009	,19240	,998

17.B Osztályok: érdemjegy

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
e_jegy5	1,00	26	4,4231	,8086	,1585	4,096	4,749	2,00	5,00
	2,00	28	4,5714	,6341	,1198	4,325	4,817	3,00	5,00
	3,00	27	4,8889	,3202	,0616	4,762	5,015	4,00	5,00
	4,00	20	4,0500	,8870	,1983	3,634	4,465	2,00	5,00
	5,00	18	3,2778	1,3197	,3110	2,621	3,934	1,00	5,00
	6,00	19	2,9474	1,1290	,2590	2,403	3,491	1,00	5,00
	7,00	29	4,5172	,6876	,1277	4,255	4,778	3,00	5,00
	8,00	24	3,2500	1,2247	,2500	2,732	3,767	1,00	5,00
	9,00	31	4,0000	,7746	,1391	3,715	4,284	3,00	5,00
	10,00	26	4,6538	,5615	,1101	4,427	4,880	3,00	5,00
	11,00	28	3,3214	1,4156	,2675	2,772	3,870	1,00	5,00
	12,00	20	3,6500	1,2258	,2741	3,076	4,223	2,00	5,00
	13,00	26	4,8462	,4641	,0910	4,658	5,033	3,00	5,00
	14,00	14	3,4286	1,4525	,3882	2,589	4,267	2,00	5,00
	Total	336	4,0625	1,1219	,0612	3,942	4,182	1,00	5,00
e_jegy6	1,00	26	4,1538	,8339	,1635	3,817	4,490	2,00	5,00
	2,00	29	4,2069	,9403	,1746	3,849	4,564	1,00	5,00
	3,00	27	4,7407	,4465	,0859	4,564	4,917	4,00	5,00
	4,00	21	4,0476	,9206	,2009	3,628	4,466	2,00	5,00
	5,00	16	2,9375	,9979	,2494	2,405	3,469	2,00	5,00
	6,00	19	3,1579	1,0145	,2327	2,668	3,646	2,00	5,00
	7,00	28	4,4286	,6900	,1304	4,161	4,696	3,00	5,00
	8,00	23	3,1304	1,2542	,2615	2,588	3,672	1,00	5,00
	9,00	31	3,8710	,9216	,1655	3,532	4,209	2,00	5,00
	10,00	27	4,5185	,6427	,1236	4,264	4,772	3,00	5,00
	11,00	27	3,4444	1,1209	,2157	3,001	3,887	2,00	5,00
	12,00	20	3,6000	1,2311	,2753	3,023	4,176	1,00	5,00
	13,00	27	4,7407	,5256	,1011	4,532	4,948	3,00	5,00
	14,00	18	3,1667	1,1504	,2711	2,594	3,738	1,00	5,00
	Total	339	3,9469	1,0728	,0582	3,832	4,061	1,00	5,00
e_jegy8	1,00	23	3,7826	1,0425	,2173	3,331	4,233	2,00	5,00
	2,00	18	4,0000	,7669	,1807	3,618	4,381	3,00	5,00
	3,00	23	4,1739	,8340	,1739	3,813	4,534	2,00	5,00
	4,00	19	4,1579	,7647	,1754	3,789	4,526	3,00	5,00
	5,00	11	3,0000	1,0000	,3015	2,328	3,671	2,00	5,00
	6,00	12	3,5833	,9962	,2875	2,950	4,216	2,00	5,00
	7,00	24	4,3333	,8681	,1772	3,966	4,699	2,00	5,00
	8,00	25	3,1600	,9865	,1973	2,752	3,567	2,00	5,00
	9,00	30	3,7333	1,0806	,1973	3,329	4,136	2,00	5,00
	10,00	26	4,3462	,6288	,1233	4,092	4,600	3,00	5,00
	11,00	27	3,5185	,9754	,1877	3,132	3,904	1,00	5,00
	12,00	20	3,9000	1,2096	,2704	3,333	4,466	2,00	5,00
	13,00	26	4,7692	,6516	,1277	4,506	5,032	2,00	5,00
	14,00	19	3,0000	1,1055	,2536	2,467	3,532	2,00	5,00
	Total	303	3,8680	1,0401	,0597	3,750	3,985	1,00	5,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
e_jegy5	Between Groups	135,213	13	10,401	11,691	,000
	Within Groups	286,475	322	,890		
	Total	421,688	335			
e_jegy6	Between Groups	116,457	13	8,958	10,681	,000
	Within Groups	272,587	325	,839		
	Total	389,044	338			
e_jegy8	Between Groups	76,458	13	5,881	6,792	,000
	Within Groups	250,261	289	,866		
	Total	326,719	302			

17.C Iskolák: motiváció

Descriptives

5. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	71	71,5915	8,77265	1,04112	69,5151	73,6680	40,00	85,00
	2,00	52	73,0769	9,94661	1,37935	70,3078	75,8461	49,00	90,00
	3,00	81	75,6296	9,12749	1,01417	73,6114	77,6479	50,00	95,00
	4,00	53	78,1132	8,79392	1,20794	75,6893	80,5371	55,00	90,00
	5,00	59	74,3729	8,76493	1,14110	72,0887	76,6570	50,00	88,00
	Total	316	74,4842	9,27138	,52156	73,4580	75,5104	40,00	95,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	71	62,9437	10,82839	1,28509	60,3806	65,5067	34,00	103,00
	2,00	52	67,2500	9,55659	1,32526	64,5894	69,9106	48,00	84,00
	3,00	81	67,8889	8,85861	,98429	65,9301	69,8477	44,00	86,00
	4,00	53	70,9245	8,57736	1,17819	68,5603	73,2887	50,00	88,00
	5,00	59	66,7627	8,81679	1,14785	64,4650	69,0604	47,00	83,00
	Total	316	66,9715	9,68270	,54469	65,8998	68,0432	34,00	103,00
TELJESÍTŐ	1,00	71	71,1690	10,41426	1,23594	68,7040	73,6340	47,00	90,00
	2,00	52	70,8654	12,82312	1,77825	67,2954	74,4354	40,00	90,00
	3,00	81	76,4938	9,29533	1,03281	74,4385	78,5492	46,00	90,00
	4,00	53	77,9811	8,96036	1,23080	75,5114	80,4509	53,00	90,00
	5,00	59	76,9153	8,70649	1,13349	74,6463	79,1842	53,00	90,00
	Total	316	74,6994	10,42470	,58644	73,5455	75,8532	40,00	90,00
Presszióérzés	1,00	71	13,3521	6,08065	,72164	11,9128	14,7914	6,00	43,00
	2,00	52	12,1154	5,33451	,73976	10,6302	13,6005	6,00	25,00
	3,00	81	13,5062	5,79034	,64337	12,2258	14,7865	6,00	30,00
	4,00	53	11,2830	4,65080	,63884	10,0011	12,5649	6,00	25,00
	5,00	59	12,3220	5,09036	,66271	10,9955	13,6486	6,00	24,00
	Total	316	12,6487	5,51017	,30997	12,0389	13,2586	6,00	43,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	72	303,2917	41,53208	4,89460	293,5321	313,0512	172,00	386,00
	2,00	52	319,1154	41,69622	5,78223	307,5071	330,7237	198,00	391,00
	3,00	82	317,3415	47,86793	5,28613	306,8237	327,8592	171,00	422,00
	4,00	44	308,1591	50,31249	7,58489	292,8627	323,4555	192,00	390,00
	5,00	56	307,6071	42,50163	5,67952	296,2251	318,9892	205,00	383,00
	Total	306	311,2353	44,97420	2,57100	306,1761	316,2944	171,00	422,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	1502,067	4	375,517	4,566	,001
	Within Groups	25574,853	311	82,234		
	Total	27076,921	315			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	2054,843	4	513,711	5,814	,000
	Within Groups	27477,901	311	88,353		
	Total	29532,744	315			
TELJESÍTŐ	Between Groups	2770,606	4	692,652	6,847	,000
	Within Groups	31461,834	311	101,163		
	Total	34232,440	315			
Presszióérzés	Between Groups	214,622	4	53,655	1,785	,132
	Within Groups	9349,388	311	30,062		
	Total	9564,009	315			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	11983,194	4	2995,798	1,491	,205
	Within Groups	604933,865	301	2009,747		
	Total	616917,059	305			

Descriptives

6. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	77	70,0390	8,58156	,97796	68,0912	71,9867	46,00	85,00
	2,00	50	71,2800	9,30885	1,31647	68,6345	73,9255	43,00	87,00
	3,00	82	70,8780	10,54841	1,16488	68,5603	73,1958	47,00	90,00
	4,00	52	74,0192	9,39021	1,30219	71,4050	76,6335	51,00	89,00
	5,00	60	71,6833	10,04480	1,29678	69,0885	74,2782	51,00	90,00
Total	321	71,3988	9,65546	,53892	70,3385	72,4590	43,00	90,00	
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	77	62,4286	8,92723	1,01735	60,4023	64,4548	41,00	80,00
	2,00	50	65,0200	9,12608	1,29062	62,4264	67,6136	38,00	82,00
	3,00	82	65,0732	9,33172	1,03052	63,0228	67,1236	48,00	86,00
	4,00	52	67,9423	8,52543	1,18226	65,5688	70,3158	46,00	86,00
	5,00	60	63,4667	8,98863	1,16043	61,1447	65,7887	45,00	81,00
Total	321	64,5950	9,13670	,50996	63,5917	65,5983	38,00	86,00	
TELJESÍTŐ	1,00	77	71,2857	10,21848	1,16450	68,9664	73,6050	36,00	90,00
	2,00	50	71,8600	11,09515	1,56909	68,7068	75,0132	48,00	90,00
	3,00	82	72,1220	9,35235	1,03279	70,0670	74,1769	52,00	90,00
	4,00	52	73,5577	9,19807	1,27554	70,9969	76,1185	48,00	87,00
	5,00	60	72,1833	9,87119	1,27437	69,6333	74,7333	50,00	89,00
Total	321	72,1246	9,88702	,55184	71,0389	73,2103	36,00	90,00	
Presszióérzés	1,00	77	13,2727	4,23841	,48301	12,3107	14,2347	6,00	29,00
	2,00	50	12,8200	5,32108	,75251	11,3078	14,3322	6,00	26,00
	3,00	82	13,1463	5,70277	,62977	11,8933	14,3994	6,00	30,00
	4,00	52	11,0769	3,89492	,54013	9,9926	12,1613	6,00	23,00
	5,00	60	12,6833	5,22864	,67501	11,3326	14,0340	6,00	27,00
Total	321	12,7040	4,98525	,27825	12,1566	13,2515	6,00	30,00	
Nyelvtanulási motiváció	1,00	77	294,6104	39,16334	4,46308	285,7214	303,4994	215,00	406,00
	2,00	48	299,2917	41,74847	6,02587	287,1692	311,4142	195,00	392,00
	3,00	80	305,7250	44,16224	4,93749	295,8972	315,5528	221,00	412,00
	4,00	53	293,7736	47,30085	6,49727	280,7359	306,8113	187,00	375,00
	5,00	60	306,4500	44,64680	5,76388	294,9165	317,9835	201,00	394,00
Total	318	300,2075	43,35781	2,43139	295,4239	304,9912	187,00	412,00	

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	527,252	4	131,813	1,421	,227
	Within Groups	29305,708	316	92,740		
	Total	29832,960	320			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	1048,194	4	262,048	3,226	,013
	Within Groups	25665,158	316	81,219		
	Total	26713,352	320			
TELJESÍTŐ	Between Groups	164,691	4	41,173	,418	,796
	Within Groups	31116,325	316	98,469		
	Total	31281,016	320			
Presszióérzés	Between Groups	179,312	4	44,828	1,822	,124
	Within Groups	7773,572	316	24,600		
	Total	7952,885	320			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	9419,991	4	2354,998	1,257	,287
	Within Groups	586508,311	313	1873,828		
	Total	595928,302	317			

Descriptives

8. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	58	63,3448	10,11608	1,32831	60,6849	66,0047	38,00	100,00
	2,00	37	67,5946	8,58765	1,41180	64,7313	70,4579	54,00	88,00
	3,00	73	67,1096	10,17426	1,19081	64,7358	69,4834	45,00	88,00
	4,00	54	69,1481	8,28139	1,12695	66,8878	71,4085	44,00	83,00
	5,00	59	68,1186	11,79872	1,53606	65,0439	71,1934	47,00	88,00
	Total	281	67,0000	10,13516	,60461	65,8098	68,1902	38,00	100,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	58	55,9138	9,27983	1,21850	53,4738	58,3538	37,00	81,00
	2,00	37	61,1892	9,89343	1,62647	57,8906	64,4878	43,00	82,00
	3,00	73	62,0000	9,25563	1,08329	59,8405	64,1595	38,00	85,00
	4,00	54	62,9815	8,08561	1,10031	60,7745	65,1884	37,00	81,00
	5,00	59	62,0339	10,30227	1,34124	59,3491	64,7187	42,00	81,00
	Total	281	60,8327	9,64793	,57555	59,6998	61,9657	37,00	85,00
TELJESÍTŐ	1,00	58	64,6552	11,83742	1,55433	61,5427	67,7677	34,00	85,00
	2,00	37	68,4865	10,06816	1,65520	65,1296	71,8434	48,00	87,00
	3,00	73	67,6712	11,10937	1,30025	65,0792	70,2632	42,00	90,00
	4,00	54	68,1481	9,13919	1,24369	65,6536	70,6427	47,00	87,00
	5,00	59	70,9661	10,27042	1,33710	68,2896	73,6426	49,00	89,00
	Total	281	67,9395	10,73246	,64024	66,6792	69,1998	34,00	90,00
Presszióérzés	1,00	58	14,6724	4,42238	,58069	13,5096	15,8352	6,00	25,00
	2,00	37	13,7027	4,78345	,78639	12,1078	15,2976	6,00	23,00
	3,00	73	14,4658	4,56156	,53389	13,4015	15,5300	6,00	29,00
	4,00	54	14,0926	4,02477	,54770	12,9940	15,1911	7,00	26,00
	5,00	59	13,3559	4,60421	,59942	12,1561	14,5558	6,00	26,00
	Total	281	14,1032	4,46894	,26659	13,5784	14,6280	6,00	29,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	58	285,4138	35,02282	4,59872	276,2050	294,6226	211,00	364,00
	2,00	36	295,2222	43,37749	7,22958	280,5454	309,8991	224,00	406,00
	3,00	76	298,5395	44,55931	5,11130	288,3572	308,7217	196,00	392,00
	4,00	54	278,0370	43,77471	5,95698	266,0888	289,9852	167,00	355,00
	5,00	55	288,0727	46,63168	6,28781	275,4664	300,6790	177,00	378,00
	Total	279	289,3513	43,21727	2,58735	284,2580	294,4445	167,00	406,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	1111,870	4	277,968	2,775	,027
	Within Groups	27650,130	276	100,182		
	Total	28762,000	280			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	1841,980	4	460,495	5,247	,000
	Within Groups	24221,158	276	87,758		
	Total	26063,139	280			
TELJESÍTŐ	Between Groups	1184,768	4	296,192	2,631	,035
	Within Groups	31067,203	276	112,562		
	Total	32251,972	280			
Presszióérzés	Between Groups	67,275	4	16,819	,840	,501
	Within Groups	5524,732	276	20,017		
	Total	5592,007	280			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	15558,769	4	3889,692	2,116	,079
	Within Groups	503670,808	274	1838,215		
	Total	519229,577	278			

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Instrumentális orientáció 5.	1,00	71	18,5493	4,79520	,56909	17,4143	19,6843	6,00	30,00
	2,00	51	16,5686	5,44887	,76299	15,0361	18,1011	6,00	24,00
	3,00	81	18,6049	5,32841	,59205	17,4267	19,7831	6,00	30,00
	4,00	53	17,3962	4,12935	,56721	16,2580	18,5344	6,00	30,00
	5,00	59	17,2542	5,28692	,68830	15,8765	18,6320	6,00	29,00
	Total	315	17,8063	5,06932	,28562	17,2444	18,3683	6,00	30,00
Instrumentális orientáció 6.	1,00	77	17,0130	4,13742	,47150	16,0739	17,9521	9,00	27,00
	2,00	49	17,1429	5,23609	,74801	15,6389	18,6468	8,00	29,00
	3,00	82	18,0732	5,18731	,57284	16,9334	19,2129	6,00	30,00
	4,00	52	16,1154	4,65960	,64617	14,8181	17,4126	9,00	27,00
	5,00	59	16,2712	4,82033	,62755	15,0150	17,5274	7,00	28,00
	Total	319	17,0219	4,83008	,27043	16,4899	17,5540	6,00	30,00
Instrumentális orientáció 8.	1,00	58	17,8966	3,81451	,50087	16,8936	18,8995	10,00	27,00
	2,00	37	17,5405	4,29208	,70561	16,1095	18,9716	6,00	25,00
	3,00	66	16,9091	5,32838	,65588	15,5992	18,2190	6,00	29,00
	4,00	54	17,6481	4,40479	,59942	16,4459	18,8504	10,00	28,00
	5,00	59	17,2712	4,14326	,53941	16,1914	18,3509	8,00	28,00
	Total	274	17,4270	4,44628	,26861	16,8982	17,9558	6,00	29,00

ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Instrumentális orientáció 5.	Between Groups	(Combined)	195,876	4	48,969	1,928	,106
		Linear Term	19,104	1	19,104	,752	,386
		Weighted Deviation	26,842	1	26,842	1,057	,305
			169,034	3	56,345	2,218	,086
Instrumentális orientáció 6.	Between Groups	(Combined)	167,330	4	41,832	1,811	,126
		Linear Term	39,562	1	39,562	1,713	,192
		Weighted Deviation	30,670	1	30,670	1,328	,250
			136,660	3	45,553	1,973	,118
Instrumentális orientáció 8.	Between Groups	(Combined)	35,041	4	8,760	,439	,780
		Linear Term	7,168	1	7,168	,360	,549
		Weighted Deviation	7,602	1	7,602	,381	,537
			27,439	3	9,146	,459	,711

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
IQ pontszám 5.	1,00	77	43,2857	8,63569	,98413	41,3257	45,2458	9,00	57,00
	2,00	47	39,2340	6,89427	1,00563	37,2098	41,2583	24,00	54,00
	3,00	81	40,4568	6,81185	,75687	38,9506	41,9630	17,00	53,00
	4,00	53	37,7170	8,24476	1,13250	35,4444	39,9895	17,00	53,00
	5,00	56	41,0893	8,54778	1,14225	38,8002	43,3784	12,00	55,00
	Total	314	40,6178	8,03708	,45356	39,7254	41,5102	9,00	57,00
IQ pontszám 6.	1,00	77	48,2857	5,98651	,68223	46,9269	49,6445	30,00	57,00
	2,00	50	42,6400	6,92160	,97886	40,6729	44,6071	24,00	54,00
	3,00	73	45,0274	7,17243	,83947	43,3539	46,7008	21,00	57,00
	4,00	53	44,9434	7,06948	,97107	42,9948	46,8920	27,00	55,00
	5,00	60	44,0167	7,92441	1,02304	41,9696	46,0638	17,00	59,00
	Total	313	45,2396	7,21222	,40766	44,4375	46,0417	17,00	59,00
IQ pontszám 8.	1,00	58	49,1379	5,31284	,69761	47,7410	50,5349	33,00	57,00
	2,00	37	44,5676	5,76648	,94800	42,6449	46,4902	22,00	53,00
	3,00	76	46,9605	6,28319	,72073	45,5248	48,3963	26,00	56,00
	4,00	54	48,1296	7,60597	1,03504	46,0536	50,2057	28,00	60,00
	5,00	55	45,9636	7,85273	1,05886	43,8407	48,0865	12,00	58,00
	Total	280	47,1250	6,76556	,40432	46,3291	47,9209	12,00	60,00

ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
IQ pontszám 5.	Between Groups	(Combined)	1098,593	4	274,648	4,439	,002
		Linear Term	213,594	1	213,594	3,452	,064
		Weighted	317,887	1	317,887	5,138	,024
		Deviation	780,706	3	260,235	4,206	,006
IQ pontszám 6.	Between Groups	(Combined)	1150,036	4	287,509	5,873	,000
		Linear Term	246,830	1	246,830	5,042	,025
		Weighted	388,274	1	388,274	7,931	,005
		Deviation	761,762	3	253,921	5,187	,002
IQ pontszám 8.	Between Groups	(Combined)	607,746	4	151,936	3,435	,009
		Linear Term	41,470	1	41,470	,938	,334
		Weighted	83,129	1	83,129	1,880	,172
		Deviation	524,617	3	174,872	3,954	,009

17.D Osztályok: motiváció

Descriptives

5. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	23	74,6522	7,64323	1,59372	71,3470	77,9574	60,00	85,00
	2,00	22	64,6364	10,12091	2,15779	60,1490	69,1237	40,00	81,00
	3,00	26	74,7692	4,04285	,79287	73,1363	76,4022	66,00	84,00
	4,00	20	76,8000	7,75683	1,73448	73,1697	80,4303	57,00	90,00
	5,00	16	70,1250	10,11846	2,52962	64,7333	75,5167	49,00	82,00
	6,00	16	71,3750	11,26573	2,81643	65,3719	77,3781	56,00	87,00
	7,00	30	78,4333	9,28730	1,69562	74,9654	81,9013	50,00	95,00
	8,00	21	71,5238	10,10257	2,20456	66,9252	76,1224	58,00	90,00
	9,00	30	75,7000	7,26897	1,32713	72,9857	78,4143	61,00	90,00
	10,00	26	83,4231	5,90710	1,15848	81,0371	85,8090	65,00	90,00
	11,00	27	73,0000	8,10982	1,56074	69,7919	76,2081	55,00	87,00
	12,00	20	71,6000	9,07513	2,02926	67,3527	75,8473	50,00	88,00
	13,00	24	79,3333	6,14086	1,25350	76,7403	81,9264	64,00	88,00
	14,00	15	70,1333	8,49257	2,19277	65,4303	74,8364	58,00	85,00
	Total	316	74,4842	9,27138	,52156	73,4580	75,5104	40,00	95,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	23	66,7391	7,87526	1,64211	63,3336	70,1446	54,00	84,00
	2,00	22	59,0000	10,96314	2,33735	54,1392	63,8608	34,00	81,00
	3,00	26	62,9231	12,07617	2,36833	58,0454	67,8007	46,00	103,00
	4,00	20	68,3000	9,01519	2,01586	64,0808	72,5192	51,00	84,00
	5,00	16	68,6250	8,41328	2,10332	64,1419	73,1081	57,00	82,00
	6,00	16	64,5625	11,20695	2,80174	58,5907	70,5343	48,00	80,00
	7,00	30	68,9000	10,48924	1,91506	64,9833	72,8167	44,00	86,00
	8,00	21	65,3810	7,87703	1,71891	61,7954	68,9665	55,00	78,00
	9,00	30	68,6333	7,58166	1,38422	65,8023	71,4644	50,00	81,00
	10,00	26	75,0769	7,05931	1,38444	72,2256	77,9282	63,00	88,00
	11,00	27	66,9259	8,08572	1,55610	63,7273	70,1245	50,00	82,00
	12,00	20	66,8500	9,27518	2,07399	62,5091	71,1909	49,00	82,00
	13,00	24	68,7500	8,50192	1,73545	65,1600	72,3400	47,00	83,00
	14,00	15	63,4667	8,25371	2,13110	58,8959	68,0374	53,00	77,00
	Total	316	66,9715	9,68270	,54469	65,8998	68,0432	34,00	103,00
TELJESÍTŐ	1,00	23	75,6087	10,96581	2,28653	70,8667	80,3507	49,00	89,00
	2,00	22	69,1364	10,11503	2,15653	64,6516	73,6211	47,00	90,00
	3,00	26	68,9615	9,22380	1,80894	65,2360	72,6871	51,00	90,00
	4,00	20	74,8000	12,69729	2,83920	68,8575	80,7425	48,00	90,00
	5,00	16	68,5000	11,80960	2,95240	62,2071	74,7929	40,00	83,00
	6,00	16	68,3125	13,48440	3,37110	61,1272	75,4978	46,00	89,00
	7,00	30	77,1000	8,98025	1,63956	73,7467	80,4533	46,00	90,00
	8,00	21	71,7619	11,34418	2,47550	66,5981	76,9257	49,00	87,00
	9,00	30	79,2000	6,69225	1,22183	76,7011	81,6989	62,00	90,00
	10,00	26	81,8462	7,28117	1,42795	78,9052	84,7871	62,00	90,00
	11,00	27	74,2593	8,95971	1,72430	70,7149	77,8036	53,00	88,00
	12,00	20	75,0500	9,97616	2,23074	70,3810	79,7190	53,00	88,00
	13,00	24	80,9583	6,04677	1,23429	78,4050	83,5117	68,00	90,00
	14,00	15	72,9333	8,30204	2,14358	68,3358	77,5308	60,00	87,00
	Total	316	74,6994	10,42470	,58644	73,5455	75,8532	40,00	90,00
Presszióérzés	1,00	23	11,5652	5,14186	1,07215	9,3417	13,7887	6,00	27,00
	2,00	22	15,1364	5,35675	1,14206	12,7613	17,5114	6,00	26,00
	3,00	26	13,4231	7,10027	1,39248	10,5552	16,2909	6,00	43,00
	4,00	20	10,0500	4,41856	,98802	7,9820	12,1180	6,00	21,00
	5,00	16	12,8750	5,78360	1,44590	9,7931	15,9569	6,00	25,00
	6,00	16	13,9375	5,35996	1,33999	11,0814	16,7936	6,00	21,00
	7,00	30	13,1333	5,76394	1,05235	10,9810	15,2856	6,00	26,00
	8,00	21	16,0000	6,71565	1,46548	12,9431	19,0569	6,00	30,00
	9,00	30	12,1333	4,64412	,84790	10,3992	13,8675	6,00	24,00
	10,00	26	9,5000	3,46699	,67993	8,0997	10,9003	6,00	18,00
	11,00	27	13,0000	5,04594	,97109	11,0039	14,9961	6,00	25,00
	12,00	20	13,2500	5,58075	1,24789	10,6381	15,8619	6,00	24,00
	13,00	24	9,7083	2,92633	,59733	8,4727	10,9440	6,00	14,00
	14,00	15	15,2667	5,36479	1,38518	12,2957	18,2376	6,00	22,00
	Total	316	12,6487	5,51017	,30997	12,0389	13,2586	6,00	43,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	26	300,3077	33,17441	6,50604	286,9083	313,7071	219,00	374,00
	2,00	21	307,4762	48,55679	10,59596	285,3734	329,5790	172,00	380,00
	3,00	25	302,8800	44,34554	8,86911	284,5751	321,1849	233,00	386,00
	4,00	20	327,5500	36,79313	8,22719	310,3303	344,7697	276,00	382,00
	5,00	15	340,0667	32,39812	8,36516	322,1252	358,0081	277,00	391,00
	6,00	17	290,7059	40,71511	9,87487	269,7721	311,6397	198,00	351,00
	7,00	29	326,8966	46,29899	8,59751	309,2854	344,5077	209,00	397,00
	8,00	23	313,6087	43,28735	9,02604	294,8898	332,3275	237,00	406,00
	9,00	30	310,9667	52,57735	9,59927	291,3340	330,5994	171,00	422,00
	10,00	19	323,0000	54,81788	12,57608	296,5786	349,4214	192,00	390,00
	11,00	25	296,8800	44,43752	8,88750	278,5371	315,2229	208,00	386,00
	12,00	20	301,2000	46,39601	10,37446	279,4860	322,9140	205,00	383,00
	13,00	25	320,1600	39,39827	7,87965	303,8972	336,4228	246,00	380,00
	14,00	11	290,7273	36,47490	10,99760	266,2231	315,2314	232,00	347,00
	Total	306	311,2353	44,97420	2,57100	306,1761	316,2944	171,00	422,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	6550,180	13	503,860	7,413	,000
	Within Groups	20526,741	302	67,969		
	Total	27076,921	315			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	4213,475	13	324,113	3,866	,000
	Within Groups	25319,269	302	83,839		
	Total	29532,744	315			
TELJESÍTŐ	Between Groups	6108,051	13	469,850	5,045	,000
	Within Groups	28124,389	302	93,127		
	Total	34232,440	315			
Presszióérzés	Between Groups	1170,708	13	90,054	3,240	,000
	Within Groups	8393,302	302	27,792		
	Total	9564,009	315			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	53761,713	13	4135,516	2,144	,012
	Within Groups	563155,346	292	1928,614		
	Total	616917,059	305			

Descriptives

6. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	25	68,7600	8,43248	1,68650	65,2792	72,2408	48,00	80,00
	2,00	26	69,0385	8,62314	1,69114	65,5555	72,5214	46,00	83,00
	3,00	26	72,2692	8,56765	1,68025	68,8087	75,7298	53,00	85,00
	4,00	20	74,1000	7,62889	1,70587	70,5296	77,6704	59,00	87,00
	5,00	13	69,9231	10,18546	2,82494	63,7681	76,0781	43,00	84,00
	6,00	17	69,0000	10,07472	2,44348	63,8201	74,1799	47,00	83,00
	7,00	29	69,5172	8,43302	1,56597	66,3095	72,7250	55,00	87,00
	8,00	22	69,0455	12,41534	2,64696	63,5408	74,5501	47,00	86,00
	9,00	31	73,4516	10,72641	1,92652	69,5171	77,3861	53,00	90,00
	10,00	27	74,7037	9,99159	1,92288	70,7512	78,6562	51,00	87,00
	11,00	25	73,2800	8,83893	1,76779	69,6315	76,9285	56,00	89,00
	12,00	19	66,4211	7,55216	1,73258	62,7810	70,0611	53,00	80,00
	13,00	26	78,2308	7,92115	1,55347	75,0313	81,4302	60,00	90,00
	14,00	15	67,0000	9,95705	2,57090	61,4860	72,5140	51,00	81,00
	Total	321	71,3988	9,65546	,53892	70,3385	72,4590	43,00	90,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	25	61,0000	8,50980	1,70196	57,4873	64,5127	41,00	76,00
	2,00	26	63,8462	9,06727	1,77824	60,1838	67,5085	47,00	80,00
	3,00	26	62,3846	9,29549	1,82300	58,6301	66,1391	46,00	80,00
	4,00	20	66,7000	9,26851	2,07250	62,3622	71,0378	45,00	82,00
	5,00	13	66,4615	7,61156	2,11107	61,8619	71,0612	55,00	80,00
	6,00	17	61,9412	9,71127	2,35533	56,9481	66,9343	38,00	79,00
	7,00	29	64,0690	8,58125	1,59350	60,8048	67,3331	50,00	85,00
	8,00	22	63,2273	9,76355	2,08160	58,8984	67,5562	48,00	83,00
	9,00	31	67,3226	9,53725	1,71294	63,8243	70,8209	49,00	86,00
	10,00	27	70,0000	8,82305	1,69800	66,5097	73,4903	46,00	86,00
	11,00	25	65,7200	7,75951	1,55190	62,5170	68,9230	50,00	77,00
	12,00	19	59,3158	7,21151	1,65443	55,8400	62,7916	45,00	75,00
	13,00	26	69,2308	8,54778	1,67636	65,7782	72,6833	46,00	81,00
	14,00	15	58,7333	5,83667	1,50702	55,5011	61,9656	48,00	68,00
	Total	321	64,5950	9,13670	,50996	63,5917	65,5983	38,00	86,00
TELJESÍTŐ	1,00	25	70,4400	10,18610	2,03722	66,2354	74,6446	49,00	86,00
	2,00	26	72,6538	10,16639	1,99379	68,5476	76,7601	51,00	90,00
	3,00	26	70,7308	10,55863	2,07072	66,4660	74,9955	36,00	86,00
	4,00	20	73,8000	10,54614	2,35819	68,8643	78,7357	55,00	90,00
	5,00	13	71,6154	10,85156	3,00968	65,0579	78,1729	48,00	85,00
	6,00	17	69,7647	12,13224	2,94250	63,5269	76,0025	51,00	90,00
	7,00	29	71,7931	10,26220	1,90564	67,8896	75,6966	52,00	89,00
	8,00	22	69,2273	8,47367	1,80659	65,4703	72,9843	54,00	90,00
	9,00	31	74,4839	8,69433	1,56155	71,2948	77,6730	57,00	90,00
	10,00	27	74,3333	9,30674	1,79108	70,6517	78,0150	48,00	87,00
	11,00	25	72,7200	9,19474	1,83895	68,9246	76,5154	53,00	84,00
	12,00	19	68,0526	9,72667	2,23145	63,3645	72,7407	50,00	81,00
	13,00	26	76,5769	9,67956	1,89832	72,6673	80,4866	55,00	89,00
	14,00	15	69,8000	7,52330	1,94251	65,6337	73,9663	59,00	81,00
	Total	321	72,1246	9,88702	,55184	71,0389	73,2103	36,00	90,00
Presszióérzés	1,00	25	14,2800	3,68013	,73603	12,7609	15,7991	7,00	19,00
	2,00	26	13,6923	5,35738	1,05067	11,5284	15,8562	6,00	29,00
	3,00	26	11,8846	3,11547	,61099	10,6262	13,1430	7,00	20,00
	4,00	20	11,4500	4,71811	1,05500	9,2419	13,6581	6,00	20,00
	5,00	13	13,5385	6,74062	1,86951	9,4651	17,6118	6,00	26,00
	6,00	17	13,8824	4,71543	1,14366	11,4579	16,3068	6,00	24,00
	7,00	29	13,0690	4,88387	,90691	11,2112	14,9267	6,00	24,00
	8,00	22	15,1818	7,26135	1,54813	11,9623	18,4013	6,00	30,00
	9,00	31	11,7742	4,86285	,87339	9,9905	13,5579	6,00	22,00
	10,00	27	10,9259	4,36706	,84044	9,1984	12,6535	6,00	23,00
	11,00	25	11,2400	3,39460	,67892	9,8388	12,6412	6,00	18,00
	12,00	19	15,1579	5,22029	1,19762	12,6418	17,6740	6,00	26,00
	13,00	26	10,1154	4,43014	,86882	8,3260	11,9048	6,00	24,00
	14,00	15	14,0000	4,76595	1,23056	11,3607	16,6393	8,00	27,00
	Total	321	12,7040	4,98525	,27825	12,1566	13,2515	6,00	30,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	25	284,3600	33,26895	6,65379	270,6273	298,0927	215,00	358,00
	2,00	26	306,4615	39,41394	7,72971	290,5419	322,3812	216,00	406,00
	3,00	26	292,6154	42,32453	8,30052	275,5201	309,7106	218,00	371,00
	4,00	20	297,6000	43,87230	9,81015	277,0671	318,1329	230,00	392,00
	5,00	11	323,1818	29,74161	8,96743	303,2011	343,1625	278,00	357,00
	6,00	17	285,8235	41,14188	9,97837	264,6703	306,9767	195,00	374,00
	7,00	29	303,6897	42,29075	7,85319	287,6031	319,7762	221,00	385,00
	8,00	21	318,9048	38,88304	8,48497	301,2054	336,6041	257,00	387,00
	9,00	30	298,4667	48,56899	8,86744	280,3307	316,6026	228,00	412,00
	10,00	27	294,5185	47,50415	9,14218	275,7265	313,3105	196,00	375,00
	11,00	26	293,0000	48,01666	9,41684	273,6056	312,3944	187,00	366,00
	12,00	18	287,9444	41,45227	9,77039	267,3307	308,5582	201,00	352,00
	13,00	26	331,1923	37,54679	7,36353	316,0268	346,3578	225,00	394,00
	14,00	16	287,0625	40,87129	10,21782	265,2837	308,8413	216,00	360,00
	Total	318	300,2075	43,35781	2,43139	295,4239	304,9912	187,00	412,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	3323,810	13	255,678	2,961	,000
	Within Groups	26509,150	307	86,349		
	Total	29832,960	320			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	3422,248	13	263,250	3,470	,000
	Within Groups	23291,104	307	75,867		
	Total	26713,352	320			
TELJESÍTŐ	Between Groups	1695,422	13	130,417	1,353	,181
	Within Groups	29585,593	307	96,370		
	Total	31281,016	320			
Presszióérzés	Between Groups	787,561	13	60,582	2,596	,002
	Within Groups	7165,324	307	23,340		
	Total	7952,885	320			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	58694,875	13	4514,990	2,555	,002
	Within Groups	537233,427	304	1767,215		
	Total	595928,302	317			

Descriptives

8. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	21	66,1905	10,51960	2,29556	61,4020	70,9789	55,00	100,00
	2,00	17	60,0588	10,27418	2,49186	54,7763	65,3413	42,00	73,00
	3,00	20	63,1500	9,10913	2,03686	58,8868	67,4132	38,00	77,00
	4,00	17	66,7647	8,77873	2,12916	62,2511	71,2783	54,00	87,00
	5,00	11	70,6364	9,20079	2,77414	64,4552	76,8175	56,00	88,00
	6,00	9	65,4444	7,24760	2,41587	59,8734	71,0154	54,00	77,00
	7,00	24	64,4167	9,92983	2,02692	60,2237	68,6097	51,00	82,00
	8,00	23	67,6087	10,09383	2,10471	63,2438	71,9736	45,00	81,00
	9,00	26	69,1538	10,30608	2,02119	64,9911	73,3166	45,00	88,00
	10,00	26	68,5385	10,02090	1,96526	64,4909	72,5860	44,00	83,00
	11,00	28	69,7143	6,39940	1,20937	67,2329	72,1957	51,00	80,00
	12,00	19	62,6842	9,60354	2,20320	58,0555	67,3130	50,00	84,00
	13,00	24	76,3750	8,60138	1,75575	72,7430	80,0070	61,00	88,00
	14,00	16	62,1875	11,40888	2,85222	56,1081	68,2669	47,00	83,00
Total	281	67,0000	10,13516	,60461	65,8098	68,1902	38,00	100,00	
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	21	56,1429	6,14236	1,34037	53,3469	58,9388	47,00	68,00
	2,00	17	57,2941	12,49382	3,03020	50,8704	63,7178	38,00	81,00
	3,00	20	54,5000	9,12775	2,04103	50,2281	58,7719	37,00	73,00
	4,00	17	59,4118	10,11842	2,45408	54,2094	64,6142	43,00	74,00
	5,00	11	65,2727	10,46031	3,15390	58,2454	72,3001	48,00	82,00
	6,00	9	59,5556	8,14112	2,71371	53,2977	65,8134	48,00	68,00
	7,00	24	60,2917	10,11017	2,06373	56,0225	64,5608	38,00	78,00
	8,00	23	63,2609	8,90463	1,85674	59,4102	67,1115	45,00	78,00
	9,00	26	62,4615	8,85542	1,73669	58,8848	66,0383	46,00	85,00
	10,00	26	64,8077	9,09514	1,78370	61,1341	68,4813	37,00	81,00
	11,00	28	61,2857	6,74870	1,27538	58,6688	63,9026	46,00	72,00
	12,00	19	59,7895	9,60080	2,20258	55,1620	64,4169	42,00	78,00
	13,00	24	67,8750	9,14764	1,86725	64,0123	71,7377	52,00	81,00
	14,00	16	55,9375	8,41799	2,10450	51,4519	60,4231	43,00	68,00
Total	281	60,8327	9,64793	,57555	59,6998	61,9657	37,00	85,00	
TELJESÍTŐ	1,00	21	67,7143	10,05556	2,19430	63,1370	72,2915	53,00	85,00
	2,00	17	64,4706	13,70273	3,32340	57,4253	71,5159	34,00	80,00
	3,00	20	61,6000	11,64565	2,60405	56,1497	67,0503	34,00	78,00
	4,00	17	68,2353	11,69684	2,83690	62,2213	74,2493	53,00	87,00
	5,00	11	70,9091	8,56101	2,58124	65,1577	76,6605	54,00	84,00
	6,00	9	66,0000	8,70345	2,90115	59,3099	72,6901	48,00	77,00
	7,00	24	67,0417	12,60600	2,57319	61,7186	72,3647	42,00	88,00
	8,00	23	66,5217	9,55306	1,99195	62,3907	70,6528	47,00	80,00
	9,00	26	69,2692	11,16623	2,18988	64,7591	73,7794	44,00	90,00
	10,00	26	68,3846	10,05217	1,97139	64,3245	72,4448	49,00	87,00
	11,00	28	67,9286	8,38397	1,58442	64,6776	71,1795	47,00	85,00
	12,00	19	67,2105	9,41381	2,15968	62,6732	71,7478	55,00	82,00
	13,00	24	75,9583	9,43389	1,92568	71,9748	79,9419	58,00	89,00
	14,00	16	67,9375	9,87569	2,46892	62,6751	73,1999	49,00	86,00
Total	281	67,9395	10,73246	,64024	66,6792	69,1998	34,00	90,00	
Presszióérzés	1,00	21	13,9048	3,71355	,81036	12,2144	15,5952	9,00	23,00
	2,00	17	16,1176	5,26643	1,27730	13,4099	18,8254	10,00	25,00
	3,00	20	14,2500	4,25348	,95111	12,2593	16,2407	6,00	24,00
	4,00	17	13,2941	4,87038	1,18124	10,7900	15,7982	6,00	22,00
	5,00	11	13,5455	5,53830	1,66986	9,8248	17,2661	7,00	23,00
	6,00	9	14,6667	3,96863	1,32288	11,6161	17,7172	8,00	21,00
	7,00	24	14,0417	4,09113	,83510	12,3141	15,7692	8,00	22,00
	8,00	23	15,4348	5,50889	1,14868	13,0526	17,8170	6,00	29,00
	9,00	26	14,0000	4,06940	,79807	12,3563	15,6437	6,00	22,00
	10,00	26	14,5385	4,62368	,90678	12,6709	16,4060	7,00	26,00
	11,00	28	13,6786	3,41081	,64458	12,3560	15,0011	7,00	19,00
	12,00	19	15,4737	3,92100	,89954	13,5838	17,3635	7,00	23,00
	13,00	24	10,9583	3,88396	,79281	9,3183	12,5984	6,00	21,00
	14,00	16	14,4375	4,92570	1,23142	11,8128	17,0622	7,00	26,00
Total	281	14,1032	4,46894	,26659	13,5784	14,6280	6,00	29,00	
Nyelvtanulási motiváció	1,00	21	279,8571	34,23928	7,47162	264,2716	295,4427	219,00	364,00
	2,00	17	287,0000	29,74895	7,21518	271,7045	302,2955	226,00	329,00
	3,00	20	289,9000	40,53316	9,06349	270,9299	308,8701	211,00	358,00
	4,00	17	298,7059	36,16760	8,77193	280,1102	317,3015	263,00	392,00
	5,00	11	303,4545	59,09207	17,81693	263,7560	343,1531	224,00	406,00
	6,00	8	276,5000	29,88550	10,56612	251,5151	301,4849	226,00	312,00
	7,00	24	297,9167	48,98706	9,99944	277,2312	318,6021	208,00	372,00
	8,00	24	297,5000	41,43932	8,45877	280,0017	314,9983	243,00	392,00
	9,00	28	299,9643	44,77638	8,46194	282,6018	317,3268	196,00	381,00
	10,00	26	278,3462	47,97078	9,40784	258,9703	297,7220	171,00	355,00
	11,00	28	277,7500	40,38025	7,63115	262,0922	293,4078	167,00	345,00
	12,00	18	284,6667	33,59447	7,91829	267,9605	301,3728	216,00	331,00
	13,00	22	319,2727	38,57977	8,22523	302,1674	336,3780	226,00	378,00
	14,00	15	246,4000	37,13643	9,58858	225,8345	266,9655	177,00	318,00
Total	279	289,3513	43,21727	2,58735	284,2580	294,4445	167,00	406,00	

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	4688,404	13	360,646	4,000	,000
	Within Groups	24073,596	267	90,163		
	Total	28762,000	280			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	3965,188	13	305,014	3,685	,000
	Within Groups	22097,950	267	82,764		
	Total	26063,139	280			
TELJESÍTŐ	Between Groups	2811,805	13	216,293	1,962	,024
	Within Groups	29440,166	267	110,263		
	Total	32251,972	280			
Presszióérzés	Between Groups	413,614	13	31,816	1,640	,074
	Within Groups	5178,393	267	19,395		
	Total	5592,007	280			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	68179,053	13	5244,543	3,081	,000
	Within Groups	451050,524	265	1702,077		
	Total	519229,577	278			

18. melléklet

Teljesítmény, elérni kívánt nyelvtudás és tanult nyelv alapján kialakított csoportok összehasonlítása (varianciaanalízis, kétmintás T-próba)

18.A Teljesítmény (érdemjegy) csoportjai (1-5) – motiváció

Descriptives

5. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	7	62,1429	4,25944	1,60992	58,2035	66,0822	58,00	70,00
	2,00	27	65,9630	8,46932	1,62992	62,6126	69,3133	50,00	89,00
	3,00	48	73,3958	9,79305	1,41350	70,5522	76,2394	49,00	95,00
	4,00	76	75,4211	9,37410	1,07528	73,2790	77,5631	40,00	90,00
	5,00	154	76,3506	8,09545	,65235	75,0619	77,6394	50,00	90,00
	Total	312	74,4519	9,28043	,52540	73,4181	75,4857	40,00	95,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	7	60,4286	4,11733	1,55620	56,6207	64,2365	57,00	69,00
	2,00	27	62,2222	9,30812	1,79135	58,5401	65,9044	48,00	82,00
	3,00	48	66,6667	8,68438	1,25348	64,1450	69,1883	48,00	82,00
	4,00	76	68,2500	10,1075	1,15942	65,9403	70,5597	35,00	103,00
	5,00	154	67,4286	9,64660	,77735	65,8929	68,9643	34,00	88,00
	Total	312	66,9038	9,63433	,54544	65,8306	67,9771	34,00	103,00
TELJESÍTŐ	1,00	7	64,4286	7,34523	2,77624	57,6354	71,2218	52,00	75,00
	2,00	27	66,4444	9,38220	1,80560	62,7330	70,1559	53,00	84,00
	3,00	48	73,1875	11,6722	1,68474	69,7982	76,5768	40,00	89,00
	4,00	76	76,0263	10,7094	1,22846	73,5791	78,4735	46,00	90,00
	5,00	154	76,3896	9,16323	,73839	74,9308	77,8484	51,00	90,00
	Total	312	74,6795	10,4136	,58956	73,5195	75,8395	40,00	90,00
Presszióérzés	1,00	7	16,8571	4,01782	1,51859	13,1413	20,5730	9,00	20,00
	2,00	27	16,6296	5,22677	1,00589	14,5620	18,6973	7,00	25,00
	3,00	48	12,4375	5,09028	,73472	10,9594	13,9156	6,00	26,00
	4,00	76	12,8026	6,87220	,78830	11,2323	14,3730	6,00	43,00
	5,00	154	11,7792	4,60924	,37142	11,0454	12,5130	6,00	25,00
	Total	312	12,6635	5,52389	,31273	12,0481	13,2788	6,00	43,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	7	280,285	23,6200	8,92752	258,440	302,130	254,00	329,00
	2,00	27	284,111	42,6518	8,20835	267,238	300,983	205,00	367,00
	3,00	48	306,458	45,5649	6,57674	293,227	319,689	172,00	381,00
	4,00	76	315,723	42,1244	4,83201	306,097	325,349	209,00	422,00
	5,00	146	316,554	45,4286	3,75971	309,123	323,985	171,00	406,00
	Total	304	311,036	45,0109	2,58155	305,95	316,116	171,00	422,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	3686,388	4	921,597	12,249	,000
	Within Groups	23098,891	307	75,241		
	Total	26785,279	311			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	1068,103	4	267,026	2,949	,020
	Within Groups	27799,012	307	90,551		
	Total	28867,115	311			
TELJESÍTŐ	Between Groups	3261,685	4	815,421	8,217	,000
	Within Groups	30464,264	307	99,232		
	Total	33725,949	311			
Presszióérzés	Between Groups	672,165	4	168,041	5,851	,000
	Within Groups	8817,499	307	28,721		
	Total	9489,663	311			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	33315,331	4	8328,833	4,290	,002
	Within Groups	580557,271	299	1941,663		
	Total	613872,602	303			

Descriptives

6. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	5	57,6000	6,22896	2,78568	49,8657	65,3343	47,00	63,00
	2,00	31	66,9032	11,3118	2,03166	62,7540	71,0524	43,00	87,00
	3,00	53	71,3396	9,41346	1,29304	68,7450	73,9343	51,00	89,00
	4,00	102	71,2843	9,16448	,90742	69,4842	73,0844	46,00	90,00
	5,00	129	73,1008	9,17780	,80806	71,5019	74,6997	51,00	90,00
	Total	320	71,3875	9,66848	,54048	70,3241	72,4509	43,00	90,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	5	53,4000	3,84708	1,72047	48,6232	58,1768	48,00	58,00
	2,00	31	62,6452	10,0284	1,80116	58,9667	66,3236	38,00	84,00
	3,00	53	63,3774	8,43351	1,15843	61,0528	65,7019	45,00	84,00
	4,00	102	64,1275	9,08014	,89907	62,3439	65,9110	41,00	86,00
	5,00	129	66,2946	8,97253	,78999	64,7314	67,8577	43,00	86,00
	Total	320	64,5656	9,13580	,51071	63,5608	65,5704	38,00	86,00
TELJESÍTŐ	1,00	5	63,0000	3,39116	1,51658	58,7893	67,2107	59,00	68,00
	2,00	31	67,4194	9,88526	1,77544	63,7934	71,0453	48,00	85,00
	3,00	53	68,8679	9,74490	1,33856	66,1819	71,5540	51,00	90,00
	4,00	102	72,3333	9,45896	,93658	70,4754	74,1912	36,00	90,00
	5,00	129	74,7597	9,58333	,84377	73,0902	76,4292	48,00	90,00
	Total	320	72,1156	9,90119	,55349	71,0267	73,2046	36,00	90,00
Presszióérzés	1,00	5	16,6000	5,31977	2,37908	9,9946	23,2054	11,00	22,00
	2,00	31	14,8065	5,82191	1,04565	12,6710	16,9419	6,00	26,00
	3,00	53	13,0566	5,64125	,77488	11,5017	14,6115	6,00	30,00
	4,00	102	13,4118	5,04309	,49934	12,4212	14,4023	6,00	29,00
	5,00	129	11,3721	4,03707	,35544	10,6688	12,0754	6,00	24,00
	Total	320	12,7156	4,98874	,27888	12,1670	13,2643	6,00	30,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	5	303,0000	44,9610	20,1072 1	247,173	358,826	257,00	377,00
	2,00	28	280,1071	44,9867	8,50169	262,663	297,551	195,00	366,00
	3,00	53	292,2453	41,1231	5,64870	280,910	303,580	187,00	381,00
	4,00	102	299,8039	42,2465	4,18303	291,505	308,101	215,00	412,00
	5,00	128	308,6172	43,3922	3,83537	301,027	316,206	218,00	412,00
	Total	316	300,4114	43,4183	2,44247	295,605	305,217	187,00	412,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	1953,709	4	488,427	5,521	,000
	Within Groups	27866,241	315	88,464		
	Total	29819,950	319			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	1217,723	4	304,431	3,774	,005
	Within Groups	25406,899	315	80,657		
	Total	26624,622	319			
TELJESÍTŐ	Between Groups	2564,881	4	641,220	7,036	,000
	Within Groups	28707,841	315	91,136		
	Total	31272,722	319			
Presszióérzés	Between Groups	499,408	4	124,852	5,286	,000
	Within Groups	7439,714	315	23,618		
	Total	7939,122	319			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	23767,708	4	5941,927	3,242	,013
	Within Groups	570054,811	311	1832,974		
	Total	593822,519	315			

Descriptives

8. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	1	74,0000	.	.	.	.	74,00	74,00
	2,00	33	65,0303	9,19743	1,60107	61,7690	68,2916	45,00	88,00
	3,00	56	66,3036	9,26954	1,23869	63,8212	68,7860	47,00	83,00
	4,00	92	66,0435	9,48210	,98858	64,0798	68,0072	38,00	82,00
	5,00	96	69,1563	11,3028	1,15359	66,8661	71,4464	42,00	100,00
	Total	278	67,0791	10,1405	,60819	65,8819	68,2764	38,00	100,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	1	64,0000	.	.	.	.	64,00	64,00
	2,00	33	59,0000	8,82114	1,53556	55,8722	62,1278	44,00	82,00
	3,00	56	60,2857	8,91110	1,19080	57,8993	62,6721	42,00	81,00
	4,00	92	60,0761	9,35530	,97536	58,1387	62,0135	37,00	79,00
	5,00	96	62,5729	10,5578	1,07756	60,4337	64,7121	38,00	85,00
	Total	278	60,8669	9,66815	,57986	59,7254	62,0084	37,00	85,00
TELJESÍTŐ	1,00	1	64,0000	.	.	.	.	64,00	64,00
	2,00	33	65,4545	8,18952	1,42561	62,5507	68,3584	51,00	84,00
	3,00	56	66,8393	11,2569	1,50427	63,8247	69,8539	34,00	86,00
	4,00	92	66,4457	9,51155	,99165	64,4759	68,4154	45,00	87,00
	5,00	96	70,8438	11,9537	1,22002	68,4217	73,2658	34,00	90,00
	Total	278	67,9173	10,7859	,64690	66,6438	69,1907	34,00	90,00
Presszióérzés	1,00	1	13,0000	.	.	.	.	13,00	13,00
	2,00	33	16,4242	3,22132	,56076	15,2820	17,5665	7,00	24,00
	3,00	56	14,0179	4,74626	,63425	12,7468	15,2889	7,00	29,00
	4,00	92	14,2500	4,24426	,44249	13,3710	15,1290	6,00	24,00
	5,00	96	13,2292	4,71164	,48088	12,2745	14,1838	6,00	26,00
	Total	278	14,1043	4,48583	,26904	13,5747	14,6339	6,00	29,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	1	295,0000	.	.	.	.	295,00	295,00
	2,00	33	262,3939	44,1254	7,68126	246,747	278,040	177,00	406,00
	3,00	57	278,4737	42,5592	5,63711	267,181	289,766	167,00	364,00
	4,00	90	288,9667	37,5806	3,96134	281,095	296,837	171,00	385,00
	5,00	95	305,1368	42,1526	4,32477	296,549	313,723	173,00	392,00
	Total	276	289,2101	43,1021	2,59444	284,102	294,317	167,00	406,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	732,968	4	183,242	1,803	,129
	Within Groups	27751,291	273	101,653		
	Total	28484,259	277			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	480,690	4	120,172	1,291	,274
	Within Groups	25411,386	273	93,082		
	Total	25892,076	277			
TELJESÍTŐ	Between Groups	1301,977	4	325,494	2,874	,023
	Within Groups	30923,120	273	113,272		
	Total	32225,097	277			
Presszióérzés	Between Groups	254,724	4	63,681	3,268	,012
	Within Groups	5319,251	273	19,484		
	Total	5573,975	277			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	54437,601	4	13609,400	8,080	,000
	Within Groups	456456,210	271	1684,340		
	Total	510893,812	275			

18.B Elérni kívánt nyelvi szint (1-3): motiváció

Descriptives

5. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	19	74,2105	11,80197	2,70756	68,5222	79,8989	50,00	90,00
	2,00	135	73,4593	9,10942	,78401	71,9086	75,0099	40,00	90,00
	3,00	136	75,5662	8,93657	,76630	74,0507	77,0817	49,00	95,00
	Total	290	74,4966	9,24681	,54299	73,4278	75,5653	40,00	95,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	19	66,3158	10,94965	2,51202	61,0382	71,5933	48,00	84,00
	2,00	135	65,9259	8,81284	,75849	64,4258	67,4261	35,00	85,00
	3,00	136	68,1397	9,92130	,85074	66,4572	69,8222	44,00	103,00
	Total	290	66,9897	9,52051	,55906	65,8893	68,0900	35,00	103,00
TELJESÍTŐ	1,00	19	73,2632	13,25746	3,04147	66,8733	79,6530	46,00	90,00
	2,00	135	73,6370	10,68379	,91951	71,8184	75,4557	47,00	90,00
	3,00	136	75,9485	9,74134	,83531	74,2965	77,6005	40,00	90,00
	Total	290	74,6966	10,46882	,61475	73,4866	75,9065	40,00	90,00
Presszióérzés	1,00	19	12,2105	5,58350	1,28094	9,5194	14,9017	6,00	24,00
	2,00	135	13,4000	5,40066	,46482	12,4807	14,3193	6,00	30,00
	3,00	136	12,0221	5,67185	,48636	11,0602	12,9839	6,00	43,00
	Total	290	12,6759	5,56358	,32670	12,0328	13,3189	6,00	43,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	21	295,0476	57,67450	12,58561	268,7945	321,3007	172,00	382,00
	2,00	144	299,5972	42,25999	3,52167	292,6360	306,5585	171,00	406,00
	3,00	141	325,5319	41,50552	3,49540	318,6213	332,4425	198,00	422,00
	Total	306	311,2353	44,97420	2,57100	306,1761	316,2944	171,00	422,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	302,408	2	151,204	1,778	,171
	Within Groups	24408,088	287	85,046		
	Total	24710,497	289			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	341,259	2	170,629	1,894	,152
	Within Groups	25853,710	287	90,083		
	Total	26194,969	289			
TELJESÍTŐ	Between Groups	403,758	2	201,879	1,853	,159
	Within Groups	31269,539	287	108,953		
	Total	31673,297	289			
Presszióérzés	Between Groups	133,039	2	66,520	2,166	,116
	Within Groups	8812,492	287	30,706		
	Total	8945,531	289			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	53826,361	2	26913,181	14,482	,000
	Within Groups	563090,698	303	1858,385		
	Total	616917,059	305			

Descriptives

6. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	24	68,2083	11,93453	2,43613	63,1688	73,2478	43,00	87,00
	2,00	158	71,5633	9,97924	,79391	69,9952	73,1314	46,00	90,00
	3,00	132	72,0000	8,89635	,77433	70,4682	73,5318	48,00	90,00
	Total	314	71,4904	9,72012	,54854	70,4112	72,5697	43,00	90,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	24	62,7500	7,47314	1,52545	59,5944	65,9056	49,00	82,00
	2,00	158	64,6329	9,52459	,75774	63,1362	66,1296	41,00	86,00
	3,00	132	64,8409	8,99604	,78300	63,2919	66,3899	38,00	86,00
	Total	314	64,5764	9,15236	,51650	63,5602	65,5927	38,00	86,00
TELJESÍTŐ	1,00	24	70,1250	9,58401	1,95633	66,0780	74,1720	55,00	90,00
	2,00	158	72,6456	9,86086	,78449	71,0961	74,1951	36,00	90,00
	3,00	132	72,1742	9,89988	,86167	70,4696	73,8788	48,00	90,00
	Total	314	72,2548	9,84734	,55572	71,1614	73,3482	36,00	90,00
Presszióérzés	1,00	24	14,8333	7,06286	1,44170	11,8509	17,8157	6,00	28,00
	2,00	158	12,4557	5,06719	,40312	11,6595	13,2519	6,00	29,00
	3,00	132	12,4394	4,40031	,38300	11,6817	13,1971	6,00	30,00
	Total	314	12,6306	5,00516	,28246	12,0748	13,1863	6,00	30,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	25	288,9200	45,23818	9,04764	270,2466	307,5934	196,00	373,00
	2,00	161	295,4907	38,31940	3,01999	289,5265	301,4549	201,00	390,00
	3,00	132	308,0985	47,60571	4,14354	299,9016	316,2954	187,00	412,00
	Total	318	300,2075	43,35781	2,43139	295,4239	304,9912	187,00	412,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	293,646	2	146,823	1,560	,212
	Within Groups	29278,825	311	94,144		
	Total	29572,471	313			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	89,798	2	44,899	,534	,587
	Within Groups	26128,868	311	84,016		
	Total	26218,666	313			
TELJESÍTŐ	Between Groups	133,849	2	66,924	,689	,503
	Within Groups	30217,769	311	97,163		
	Total	30351,618	313			
Presszióérzés	Between Groups	126,108	2	63,054	2,542	,080
	Within Groups	7715,038	311	24,807		
	Total	7841,146	313			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	14986,506	2	7493,253	4,063	,018
	Within Groups	580941,796	315	1844,260		
	Total	595928,302	317			

Descriptives

8. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
KÖVETŐ	1,00	19	67,5263	9,08826	2,08499	63,1459	71,9067	49,00	85,00
	2,00	153	67,3529	9,83781	,79534	65,7816	68,9243	38,00	88,00
	3,00	101	66,5644	10,74190	1,06886	64,4438	68,6849	42,00	100,00
	Total	273	67,0733	10,10579	,61163	65,8691	68,2774	38,00	100,00
ÉRDEKLŐDŐ	1,00	19	59,1053	8,91251	2,04467	54,8096	63,4010	37,00	74,00
	2,00	153	61,1438	9,29588	,75153	59,6590	62,6286	37,00	82,00
	3,00	101	61,0693	10,40794	1,03563	59,0146	63,1240	38,00	85,00
	Total	273	60,9744	9,67654	,58565	59,8214	62,1273	37,00	85,00
TELJESÍTŐ	1,00	19	66,6316	10,50508	2,41003	61,5683	71,6949	49,00	85,00
	2,00	153	67,8039	9,92409	,80232	66,2188	69,3891	42,00	88,00
	3,00	101	68,5248	12,06780	1,20079	66,1424	70,9071	34,00	90,00
	Total	273	67,9890	10,77664	,65223	66,7049	69,2731	34,00	90,00
Presszióérzés	1,00	19	14,7368	4,89719	1,12349	12,3765	17,0972	6,00	23,00
	2,00	153	14,5490	4,52761	,36604	13,8258	15,2722	6,00	29,00
	3,00	101	13,3168	4,31956	,42981	12,4641	14,1696	6,00	26,00
	Total	273	14,1062	4,50242	,27250	13,5698	14,6427	6,00	29,00
Nyelvtanulási motiváció	1,00	21	256,3810	44,23853	9,65364	236,2438	276,5181	171,00	351,00
	2,00	156	286,7692	40,85724	3,27120	280,3073	293,2311	182,00	406,00
	3,00	102	300,0882	42,88116	4,24587	291,6656	308,5109	167,00	392,00
	Total	279	289,3513	43,21727	2,58735	284,2580	294,4445	167,00	406,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
KÖVETŐ	Between Groups	42,025	2	21,013	,205	,815
	Within Groups	27736,510	270	102,728		
	Total	27778,535	272			
ÉRDEKLŐDŐ	Between Groups	71,680	2	35,840	,381	,684
	Within Groups	25397,141	270	94,063		
	Total	25468,821	272			
TELJESÍTŐ	Between Groups	69,240	2	34,620	,297	,744
	Within Groups	31519,727	270	116,740		
	Total	31588,967	272			
Presszióérzés	Between Groups	100,491	2	50,246	2,506	,083
	Within Groups	5413,428	270	20,050		
	Total	5513,919	272			
Nyelvtanulási motiváció	Between Groups	35626,726	2	17813,363	10,166	,000
	Within Groups	483602,851	276	1752,184		
	Total	519229,577	278			

Elérni kívánt nyelvi szint (1-3): énkép

Descriptives

5. osztály	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Testkép	1,00	21	63,0000	13,06905	2,85190	57,0510	68,9490	40,00	87,00
	2,00	139	68,4101	10,45405	,88670	66,6568	70,1633	40,00	89,00
	3,00	137	71,9343	11,01350	,94095	70,0735	73,7951	34,00	90,00
	Total	297	69,6532	11,15785	,64744	68,3790	70,9274	34,00	90,00
Morális énkép	1,00	21	71,3333	9,95657	2,17270	66,8012	75,8655	45,00	86,00
	2,00	139	73,2518	8,93705	,75803	71,7529	74,7507	48,00	90,00
	3,00	137	75,3796	8,03314	,68632	74,0223	76,7368	42,00	94,00
	Total	297	74,0976	8,67315	,50327	73,1072	75,0881	42,00	94,00
Individuális énkép	1,00	21	67,6190	12,37932	2,70139	61,9840	73,2540	44,00	88,00
	2,00	139	71,6906	8,26100	,70069	70,3052	73,0761	52,00	90,00
	3,00	137	75,5766	8,58155	,73317	74,1268	77,0265	52,00	90,00
	Total	297	73,1953	9,04991	,52513	72,1618	74,2287	44,00	90,00
Családi énkép	1,00	21	73,4286	10,00286	2,18280	68,8753	77,9818	53,00	90,00
	2,00	139	76,4532	9,98130	,84660	74,7792	78,1272	42,00	90,00
	3,00	137	78,6423	8,99815	,76876	77,1221	80,1626	40,00	90,00
	Total	297	77,2492	9,62499	,55850	76,1500	78,3483	40,00	90,00
Szociális énkép	1,00	21	65,4762	13,05228	2,84824	59,5349	71,4175	33,00	88,00
	2,00	139	70,6763	10,15476	,86132	68,9732	72,3793	44,00	90,00
	3,00	137	73,6642	9,00431	,76929	72,1429	75,1856	45,00	90,00
	Total	297	71,6869	10,09279	,58564	70,5343	72,8394	33,00	90,00
TELJES ÉNKÉP	1,00	21	340,8571	44,90466	9,79900	320,4168	361,2975	278,00	436,00
	2,00	139	360,4820	37,39029	3,17140	354,2112	366,7528	270,00	432,00
	3,00	137	375,1971	36,29168	3,10061	369,0654	381,3287	229,00	436,00
	Total	297	365,8822	38,61946	2,24093	361,4720	370,2923	229,00	436,00
Önkritika	1,00	21	27,3333	8,14453	1,77728	23,6260	31,0407	16,00	42,00
	2,00	139	24,6835	8,47677	,71899	23,2618	26,1051	10,00	50,00
	3,00	137	22,5109	7,91138	,67591	21,1743	23,8476	10,00	44,00
	Total	297	23,8687	8,29194	,48115	22,9218	24,8156	10,00	50,00

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Testkép	Between Groups	1857,245	2	928,622	7,802	,000
	Within Groups	34994,035	294	119,027		
	Total	36851,279	296			
Morális énkép	Between Groups	485,052	2	242,526	3,274	,039
	Within Groups	21781,116	294	74,085		
	Total	22266,168	296			
Individuális énkép	Between Groups	1744,578	2	872,289	11,399	,000
	Within Groups	22498,095	294	76,524		
	Total	24242,673	296			
Családi énkép	Between Groups	660,499	2	330,249	3,628	,028
	Within Groups	26761,063	294	91,024		
	Total	27421,562	296			
Szociális énkép	Between Groups	1487,654	2	743,827	7,629	,001
	Within Groups	28664,224	294	97,497		
	Total	30151,879	296			
TELJES ÉNKÉP	Between Groups	29091,920	2	14545,960	10,370	,000
	Within Groups	412380,955	294	1402,656		
	Total	441472,875	296			
Önkritika	Between Groups	596,907	2	298,453	4,442	,013
	Within Groups	19754,972	294	67,194		
	Total	20351,879	296			

Elérni kívánt nyelvi szint (1-3): intelligencia, nyelvtanulási motiváció

5. osztály		Descriptives							
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
IQ pontszám	1,00	19	34,3684	5,91806	1,35770	31,5160	37,2208	25,00	45,00
	2,00	132	41,3788	7,44294	,64783	40,0972	42,6603	12,00	55,00
	3,00	136	40,9485	8,12251	,69650	39,5711	42,3260	9,00	57,00
	Total	287	40,7108	7,85021	,46338	39,7987	41,6229	9,00	57,00
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	1,00	21	295,047	57,6745	12,5856 ₁	268,794	321,3007	172,00	382,00
	2,00	144	299,597	42,2599	3,52167	292,636	306,5585	171,00	406,00
	3,00	141	325,531	41,5055	3,49540	318,621	332,4425	198,00	422,00
	Total	306	311,235	44,9742	2,57100	306,176	316,2944	171,00	422,00
Utazásorientáció	1,00	21	17,7619	4,64656	1,01396	15,6468	19,8770	9,00	24,00
	2,00	144	17,2639	4,80237	,40020	16,4728	18,0550	4,00	24,00
	3,00	141	18,6170	4,19466	,35325	17,9186	19,3154	7,00	24,00
	Total	306	17,9216	4,55355	,26031	17,4093	18,4338	4,00	24,00
Barátság-orientáció	1,00	21	16,0476	6,16828	1,34603	13,2399	18,8554	4,00	24,00
	2,00	144	16,1528	4,92506	,41042	15,3415	16,9641	4,00	24,00
	3,00	141	17,8085	4,56839	,38473	17,0479	18,5691	6,00	24,00
	Total	306	16,9085	4,91349	,28089	16,3558	17,4612	4,00	24,00
Nyelvtanulás iránti attitűd	1,00	21	20,4286	5,32514	1,16204	18,0046	22,8525	12,00	30,00
	2,00	144	20,8889	5,85502	,48792	19,9244	21,8534	7,00	30,00
	3,00	141	23,2908	5,56717	,46884	22,3639	24,2177	8,00	30,00
	Total	306	21,9641	5,80351	,33176	21,3112	22,6169	7,00	30,00
Angolok/németek iránti attitűd	1,00	21	22,0952	5,92372	1,29266	19,3988	24,7917	10,00	30,00
	2,00	144	21,3750	5,73649	,47804	20,4301	22,3199	5,00	30,00
	3,00	141	23,7092	5,27195	,44398	22,8315	24,5870	9,00	30,00
	Total	306	22,5000	5,63668	,32223	21,8659	23,1341	5,00	30,00
Órai bátorság - szorongás	1,00	21	17,7143	6,91479	1,50893	14,5667	20,8619	5,00	30,00
	2,00	144	20,0833	6,53821	,54485	19,0063	21,1603	5,00	30,00
	3,00	141	22,9716	6,02725	,50759	21,9681	23,9752	7,00	30,00
	Total	306	21,2516	6,53656	,37367	20,5163	21,9869	5,00	30,00
Nyelvhasználati bátorság - szorongás	1,00	21	13,7619	4,79484	1,04632	11,5793	15,9445	4,00	24,00
	2,00	144	14,5694	4,43075	,36923	13,8396	15,2993	4,00	24,00
	3,00	141	17,0567	4,28748	,36107	16,3429	17,7706	5,00	24,00
	Total	306	15,6601	4,56740	,26110	15,1463	16,1739	4,00	24,00
Önértékelés	1,00	21	14,0476	4,53295	,98917	11,9842	16,1110	4,00	21,00
	2,00	144	16,4583	3,71893	,30991	15,8457	17,0709	7,00	24,00
	3,00	141	19,0284	3,24685	,27343	18,4878	19,5690	10,00	24,00
	Total	306	17,4771	3,88369	,22202	17,0402	17,9140	4,00	24,00
Elégedettség	1,00	21	7,8571	2,76199	,60271	6,5999	9,1144	2,00	12,00
	2,00	144	8,9722	2,09209	,17434	8,6276	9,3168	3,00	12,00
	3,00	141	9,9433	2,10025	,17687	9,5936	10,2929	4,00	12,00
	Total	306	9,3431	2,22723	,12732	9,0926	9,5937	2,00	12,00

ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
IQ pontszám	Between Groups	(Combined)	830,875	2	415,438	7,025	,001
		Linear Unweighted	721,817	1	721,817	12,206	,001
		Term Weighted	217,691	1	217,691	3,681	,056
		Deviation	613,184	1	613,184	10,369	,001
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	Between Groups	(Combined)	53826,361	2	26913,181	14,482	,000
		Linear Unweighted	16985,398	1	16985,398	9,140	,003
		Term Weighted	48282,326	1	48282,326	25,981	,000
		Deviation	5544,035	1	5544,035	2,983	,085
Utazásorientáció	Between Groups	(Combined)	131,017	2	65,508	3,205	,042
		Linear Unweighted	13,365	1	13,365	,654	,419
		Term Weighted	89,475	1	89,475	4,378	,037
		Deviation	41,542	1	41,542	2,032	,155
Barátság-orientáció	Between Groups	(Combined)	212,017	2	106,008	4,491	,012
		Linear Unweighted	56,675	1	56,675	2,401	,122
		Term Weighted	182,870	1	182,870	7,748	,006
		Deviation	29,147	1	29,147	1,235	,267
Nyelvtanulás iránti attitűd	Between Groups	(Combined)	464,161	2	232,081	7,169	,001
		Linear Unweighted	149,736	1	149,736	4,626	,032
		Term Weighted	418,462	1	418,462	12,927	,000
		Deviation	45,700	1	45,700	1,412	,236
Angolok/németek iránti attitűd	Between Groups	(Combined)	391,862	2	195,931	6,385	,002
		Linear Unweighted	47,612	1	47,612	1,551	,214
		Term Weighted	278,760	1	278,760	9,084	,003
		Deviation	113,102	1	113,102	3,685	,056
Órai bátorság - szorongás	Between Groups	(Combined)	876,452	2	438,226	10,924	,000
		Linear Unweighted	505,192	1	505,192	12,593	,000
		Term Weighted	873,183	1	873,183	21,766	,000
		Deviation	3,269	1	3,269	,081	,775
Nyelvhasználati bátorság - szorongás	Between Groups	(Combined)	521,992	2	260,996	13,540	,000
		Linear Unweighted	198,422	1	198,422	10,294	,001
		Term Weighted	487,787	1	487,787	25,305	,000
		Deviation	34,205	1	34,205	1,774	,184
Önértékelés	Between Groups	(Combined)	735,751	2	367,875	28,843	,000
		Linear Unweighted	453,433	1	453,433	35,551	,000
		Term Weighted	735,443	1	735,443	57,662	,000
		Deviation	,308	1	,308	,024	,877
Elégedettség	Between Groups	(Combined)	116,964	2	58,482	12,693	,000
		Linear Unweighted	79,543	1	79,543	17,265	,000
		Term Weighted	116,713	1	116,713	25,332	,000
		Deviation	,252	1	,252	,055	,815

Descriptives

6. osztály		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
IQ pontszám	1,00	25	41,7600	9,45727	1,89145	37,8562	45,6638	24,00	55,00
	2,00	156	45,2308	6,84374	,54794	44,1484	46,3132	17,00	57,00
	3,00	127	46,0315	7,07212	,62755	44,7896	47,2734	27,00	59,00
	Total	308	45,2792	7,23950	,41251	44,4675	46,0909	17,00	59,00
Nyelvtanulás iránti attitűd	1,00	25	19,6000	6,71441	1,34288	16,8284	22,3716	7,00	30,00
	2,00	161	21,8634	5,19675	,40956	21,0545	22,6722	7,00	30,00
	3,00	132	23,3258	5,31955	,46301	22,4098	24,2417	5,00	30,00
	Total	318	22,2925	5,46333	,30637	21,6897	22,8952	5,00	30,00
Önértékelés	1,00	25	13,0000	4,12311	,82462	11,2981	14,7019	4,00	20,00
	2,00	161	16,3602	3,47950	,27422	15,8187	16,9018	5,00	24,00
	3,00	132	18,2652	3,84005	,33423	17,6040	18,9263	8,00	24,00
	Total	318	16,8868	3,95157	,22159	16,4508	17,3228	4,00	24,00
Elégedettség	1,00	25	7,6800	2,71907	,54381	6,5576	8,8024	2,00	12,00
	2,00	161	8,3478	1,98828	,15670	8,0384	8,6573	3,00	12,00
	3,00	132	9,3939	2,20602	,19201	9,0141	9,7738	4,00	12,00
	Total	318	8,7296	2,21605	,12427	8,4851	8,9741	2,00	12,00
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	1,00	25	288,920	45,2381	9,04764	270,246	307,5934	196,00	373,00
	2,00	161	295,497	38,3194	3,01999	289,526	301,4549	201,00	390,00
	3,00	132	308,098	47,6057	4,14354	299,901	316,2954	187,00	412,00
	Total	318	300,207	43,3578	2,43139	295,423	304,9912	187,00	412,00

ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
IQ pontszám	Between Groups	(Combined)	381,861	2	190,930	3,707	,026
		Linear Term	381,119	1	381,119	7,400	,007
		Weighted Deviation	284,886	1	284,886	5,532	,019
			96,975	1	96,975	1,883	,171
Nyelvtanulás iránti attitűd	Between Groups	(Combined)	351,816	2	175,908	6,082	,003
		Linear Term	291,772	1	291,772	10,089	,002
		Weighted Deviation	342,957	1	342,957	11,859	,001
			8,858	1	8,858	,306	,580
Önértékelés	Between Groups	(Combined)	673,099	2	336,550	24,788	,000
		Linear Term	582,688	1	582,688	42,917	,000
		Weighted Deviation	643,853	1	643,853	47,422	,000
			29,246	1	29,246	2,154	,143
Elégedettség	Between Groups	(Combined)	109,265	2	54,633	11,889	,000
		Linear Term	61,745	1	61,745	13,437	,000
		Weighted Deviation	107,289	1	107,289	23,348	,000
			1,976	1	1,976	,430	,512
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	Between Groups	(Combined)	14986,506	2	7493,253	4,063	,018
		Linear Term	7731,128	1	7731,128	4,192	,041
		Weighted Deviation	14483,240	1	14483,240	7,853	,005
			503,266	1	503,266	,273	,602

Descriptives

8. osztály		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Tudás-orientáció	1,00	21	18,2857	4,95119	1,08044	16,0320	20,5395	7,00	25,00
	2,00	156	20,2500	4,42081	,35395	19,5508	20,9492	8,00	30,00
	3,00	102	21,2255	4,58345	,45383	20,3252	22,1258	9,00	30,00
	Total	279	20,4588	4,57050	,27363	19,9201	20,9974	7,00	30,00
Utazás-orientáció	1,00	21	15,8571	3,79850	,82890	14,1281	17,5862	7,00	23,00
	2,00	156	16,7308	4,52141	,36200	16,0157	17,4459	4,00	24,00
	3,00	102	18,2647	3,84328	,38054	17,5098	19,0196	7,00	24,00
	Total	279	17,2258	4,29856	,25735	16,7192	17,7324	4,00	24,00
Barátság-orientáció	1,00	21	13,4286	4,91499	1,07254	11,1913	15,6658	4,00	22,00
	2,00	156	14,4679	5,04102	,40360	13,6707	15,2652	4,00	24,00
	3,00	102	15,7843	4,77333	,47263	14,8467	16,7219	6,00	24,00
	Total	279	14,8710	4,97380	,29777	14,2848	15,4571	4,00	24,00
Nyelvtanulási iránti attitűd	1,00	21	17,0000	4,87852	1,06458	14,7793	19,2207	8,00	28,00
	2,00	156	21,7372	5,37391	,43026	20,8873	22,5871	7,00	30,00
	3,00	102	23,2353	4,99143	,49423	22,2549	24,2157	10,00	30,00
	Total	279	21,9283	5,41732	,32433	21,2899	22,5668	7,00	30,00
Motivációs intenzitás	1,00	21	13,1429	4,06553	,88717	11,2922	14,9935	4,00	20,00
	2,00	156	15,6410	3,95613	,31674	15,0153	16,2667	6,00	24,00
	3,00	102	16,8431	4,43154	,43879	15,9727	17,7136	4,00	24,00
	Total	279	15,8925	4,24127	,25392	15,3926	16,3923	4,00	24,00
Órai bátorság - szorongás	1,00	21	18,3810	5,56306	1,21396	15,8487	20,9132	8,00	27,00
	2,00	156	21,3782	6,05069	,48444	20,4212	22,3352	5,00	30,00
	3,00	102	22,4804	5,60716	,55519	21,3790	23,5817	7,00	30,00
	Total	279	21,5556	5,92910	,35497	20,8568	22,2543	5,00	30,00
Nyelvhasználati bátorság - szorongás	1,00	21	14,0476	3,57038	,77912	12,4224	15,6728	4,00	21,00
	2,00	156	15,0000	4,06559	,32551	14,3570	15,6430	6,00	24,00
	3,00	102	16,2451	3,98372	,39445	15,4626	17,0276	6,00	24,00
	Total	279	15,3835	4,04825	,24236	14,9064	15,8606	4,00	24,00
Önértékelés	1,00	21	12,9048	3,75373	,81913	11,1961	14,6134	4,00	21,00
	2,00	156	16,0321	3,31841	,26569	15,5072	16,5569	5,00	24,00
	3,00	102	18,0882	3,51546	,34808	17,3977	18,7787	6,00	24,00
	Total	279	16,5484	3,69673	,22132	16,1127	16,9841	4,00	24,00
Elégedettség	1,00	21	7,5714	1,96396	,42857	6,6774	8,4654	2,00	11,00
	2,00	156	7,9231	2,09620	,16783	7,5915	8,2546	3,00	12,00
	3,00	102	8,9902	2,08006	,20596	8,5816	9,3988	4,00	12,00
	Total	279	8,2867	2,14330	,12832	8,0341	8,5393	2,00	12,00
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	1,00	21	256,3810	44,23853	9,65364	236,2438	276,5181	171,00	351,00
	2,00	156	286,7692	40,85724	3,27120	280,3073	293,2311	182,00	406,00
	3,00	102	300,0882	42,88116	4,24587	291,6656	308,5109	167,00	392,00
	Total	279	289,3513	43,21727	2,58735	284,2580	294,4445	167,00	406,00

ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Tudás-orientáció	Between Groups	(Combined)	165,927	2	82,963	4,059	,018
		Linear Term	150,502	1	150,502	7,363	,007
		Weighted Deviation	154,156	1	154,156	7,542	,006
Utazás-orientáció	Between Groups	(Combined)	187,658	2	93,829	5,233	,006
		Linear Term	100,941	1	100,941	5,629	,018
		Weighted Deviation	182,408	1	182,408	10,172	,002
Barátság-orientáció	Between Groups	(Combined)	154,117	2	77,059	3,163	,044
		Linear Term	96,643	1	96,643	3,967	,047
		Weighted Deviation	153,194	1	153,194	6,289	,013
Nyelvtanulás iránti attitűd	Between Groups	(Combined)	689,989	2	344,995	12,749	,000
		Linear Term	677,062	1	677,062	25,021	,000
		Weighted Deviation	563,682	1	563,682	20,831	,000
Motivációs intenzitás	Between Groups	(Combined)	260,815	2	130,408	7,593	,001
		Linear Term	238,442	1	238,442	13,884	,000
		Weighted Deviation	240,593	1	240,593	14,009	,000
Órai bátorság - szorongás	Between Groups	(Combined)	303,790	2	151,895	4,427	,013
		Linear Term	292,660	1	292,660	8,530	,004
		Weighted Deviation	260,555	1	260,555	7,595	,006
Nyelvhasználati bátorság - szorongás	Between Groups	(Combined)	136,139	2	68,070	4,251	,015
		Linear Term	84,094	1	84,094	5,251	,023
		Weighted Deviation	135,108	1	135,108	8,437	,004
Önértékelés	Between Groups	(Combined)	562,242	2	281,121	23,971	,000
		Linear Term	467,903	1	467,903	39,897	,000
		Weighted Deviation	548,430	1	548,430	46,763	,000
Elégedettség	Between Groups	(Combined)	81,851	2	40,925	9,451	,000
		Linear Term	35,054	1	35,054	8,095	,005
		Weighted Deviation	75,688	1	75,688	17,478	,000
Nyelvtanulási motiváció (össz.pontszám)	Between Groups	(Combined)	35626,726	2	17813,363	10,166	,000
		Linear Term	33267,638	1	33267,638	18,986	,000
		Weighted Deviation	32119,068	1	32119,068	18,331	,000
			3507,658	1	3507,658	2,002	,158

18.C Tanult nyelv (1 angol-2 német): érdemjegy

Group Statistics

	nyelv	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Érdemjegy 5.	1,00	227	4,1938	1,06736	,07084
	2,00	109	3,7890	1,18691	,11369
Érdemjegy 6.	1,00	229	4,0349	1,03813	,06860
	2,00	110	3,7636	1,12460	,10723
Érdemjegy 8.	1,00	199	3,8894	1,00897	,07152
	2,00	104	3,8269	1,10112	,10797

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Érdemjegy 5.	Equal variances assumed	5,377	,021	3,137	334	,002	,40484	,12905	,15099	,65870
	Equal variances not assumed			3,022	194,169	,003	,40484	,13395	,14065	,66903
Érdemjegy 6.	Equal variances assumed	5,434	,020	2,192	337	,029	,27130	,12376	,02785	,51475
	Equal variances not assumed			2,131	200,441	,034	,27130	,12729	,02029	,52230
Érdemjegy 8.	Equal variances assumed	1,142	,286	,496	301	,620	,06252	,12601	-,18545	,31050
	Equal variances not assumed			,483	193,812	,630	,06252	,12951	-,19292	,31796

Tanult nyelv (1 angol – 2 német): motiváció**Group Statistics**

	nyelv	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
KÖVETŐ 5.	1,00	212	73,5377	8,97883	,61667
	2,00	104	76,4135	9,59835	,94120
ÉRDEKLŐDŐ 5.	1,00	212	65,5330	9,73603	,66867
	2,00	104	69,9038	8,92201	,87488
TELJESÍTŐ 5.	1,00	212	73,9245	10,23765	,70312
	2,00	104	76,2788	10,67204	1,04648
Presszióérzés 5.	1,00	212	12,9340	5,65395	,38832
	2,00	104	12,0673	5,18262	,50820
KÖVETŐ 6.	1,00	214	71,0187	9,45012	,64600
	2,00	107	72,1589	10,05565	,97212
ÉRDEKLŐDŐ 6.	1,00	214	64,2243	9,06089	,61939
	2,00	107	65,3364	9,28474	,89759
TELJESÍTŐ 6.	1,00	214	72,0981	9,67232	,66119
	2,00	107	72,1776	10,34938	1,00051
Presszióérzés 6.	1,00	214	12,8738	4,89111	,33435
	2,00	107	12,3645	5,17504	,50029
KÖVETŐ 8.	1,00	181	66,3094	10,44846	,77663
	2,00	100	68,2500	9,46485	,94648
ÉRDEKLŐDŐ 8.	1,00	181	59,7072	10,04918	,74695
	2,00	100	62,8700	8,55246	,85525
TELJESÍTŐ 8.	1,00	181	67,5746	11,45141	,85118
	2,00	100	68,6000	9,30949	,93095
Presszióérzés 8.	1,00	181	13,7790	4,42541	,32894
	2,00	100	14,6900	4,50969	,45097

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
KÖVETŐ 5.	Equal variances assumed	,842	,360	-2,615	314	,009	-2,87573	1,09981	-5,03965	-,71180
ÉRDEKLŐDŐ 5.	Equal variances assumed	,635	,426	-3,853	314	,000	-4,37083	1,13453	-6,60308	-2,13858
TELJESÍTŐ 5.	Equal variances assumed	,025	,875	-1,894	314	,059	-2,35432	1,24293	-4,79984	,09120
Presszióérzés 5.	Equal variances assumed	,348	,556	1,315	314	,189	,86665	,65890	-,42977	2,16308
KÖVETŐ 6.	Equal variances assumed	,662	,417	-,997	319	,319	-1,14019	1,14322	-3,38939	1,10902
ÉRDEKLŐDŐ 6.	Equal variances assumed	,156	,693	-1,028	319	,305	-1,11215	1,08169	-3,24030	1,01600
TELJESÍTŐ 6.	Equal variances assumed	1,899	,169	-,068	319	,946	-,07944	1,17245	-2,38616	2,22728
Presszióérzés 6.	Equal variances assumed	,803	,371	,863	319	,389	,50935	,59049	-,65241	1,67110
KÖVETŐ 8.	Equal variances assumed	,634	,426	-1,540	279	,125	-1,94061	1,25974	-4,42042	,53920
ÉRDEKLŐDŐ 8.	Equal variances assumed	3,623	,058	-2,659	279	,008	-3,16282	1,18929	-5,50395	-,82169
TELJESÍTŐ 8.	Equal variances assumed	4,047	,045	-,766	279	,444	-1,02541	1,33824	-3,65974	1,60891
	Equal variances not assumed			-,813	241,054	,417	-1,02541	1,26141	-3,51022	1,45939
Presszióérzés 8.	Equal variances assumed	,223	,637	-1,641	279	,102	-,91099	,55515	-2,00381	,18182

Group Statistics

5. osztály	nyelv	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	205	21,8732	5,17758	,36162
	2,00	101	21,9208	5,47847	,54513
Utazásorientáció (max.24)	1,00	205	18,1756	4,64192	,32421
	2,00	101	17,4059	4,34552	,43240
Barátság o. (max.24)	1,00	205	16,9122	4,96084	,34648
	2,00	101	16,9010	4,84046	,48164
Szociokulturális o. (max.30)	1,00	205	19,4000	5,66517	,39567
	2,00	101	20,2475	5,70860	,56803
Nyelvtanulás i. a. (max.30)	1,00	205	21,8293	6,00369	,41932
	2,00	101	22,2376	5,39286	,53661
Angolok/németek i.a. (max.30)	1,00	205	22,0341	5,75000	,40160
	2,00	101	23,4455	5,30184	,52755
Amerikaiak/osztrákok i.a. (max.30)	1,00	205	20,3220	6,52775	,45592
	2,00	101	23,1287	5,78215	,57535
Integrativitás (max.24)	1,00	205	15,1805	5,28887	,36939
	2,00	101	15,4158	5,40050	,53737
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	205	17,1561	4,42863	,30931
	2,00	101	17,7921	4,32277	,43013
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	205	21,2146	6,54118	,45686
	2,00	101	21,3267	6,55913	,65266
Nyelvhasználati szor.-bát. (max. 24)	1,00	205	15,4537	4,75725	,33226
	2,00	101	16,0792	4,14652	,41259
Önértékelés (max.24)	1,00	205	17,4878	3,85345	,26914
	2,00	101	17,4554	3,96365	,39440
Elégedettség (max.12)	1,00	205	9,2488	2,19213	,15311
	2,00	101	9,5347	2,29593	,22845
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	205	2,4098	,59236	,04137
	2,00	101	2,3564	,65703	,06538
Csoportkohézió (max.48)	1,00	205	32,4537	7,79668	,54454
	2,00	101	32,0693	8,13543	,80951
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	205	309,4829	43,74162	3,05505
	2,00	101	314,7921	47,40154	4,71663

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Angolok/németek i.a.	Equal variances assumed	,383	,536	-2,071	304	,039	-1,41140	,68158	-2,75261	-,07018
Amerikaiak/osztrákok i.a.	Equal variances assumed	1,516	,219	-3,669	304	,000	-2,80676	,76494	-4,31201	-1,30151

Group Statistics

6. osztály	nyelv	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	212	21,8585	4,62415	,31759
	2,00	106	21,5189	4,93622	,47945
Utazásorientáció (max.24)	1,00	212	17,8538	4,32477	,29703
	2,00	106	17,3113	4,20513	,40844
Barátság o. (max.24)	1,00	212	16,1321	4,99588	,34312
	2,00	106	15,8679	4,82469	,46862
Szociokulturális o. (max.30)	1,00	212	18,0142	5,98298	,41091
	2,00	106	18,5189	5,58950	,54290
Nyelvtanulás i. a. (max.30)	1,00	212	22,4387	5,46172	,37511
	2,00	106	22,0000	5,48070	,53233
Angolok/németek i.a. (max.30)	1,00	212	20,9670	5,70722	,39197
	2,00	106	21,4434	5,81145	,56446
Amerikaiak/osztrákok i.a. (max.30)	1,00	212	19,1415	6,36480	,43714
	2,00	106	21,7075	5,82763	,56603
Integrativitás (max.24)	1,00	212	13,5142	5,02645	,34522
	2,00	106	13,6226	5,10919	,49625
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	212	16,7170	4,33383	,29765
	2,00	106	16,5566	4,08500	,39677
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	212	21,0755	6,38823	,43875
	2,00	106	21,6981	5,99551	,58234
Nyelvhasználati szor.-bát. (max. 24)	1,00	212	15,4434	4,35200	,29890
	2,00	106	15,8774	4,02540	,39098
Önértékelés (max.24)	1,00	212	17,0330	4,02290	,27629
	2,00	106	16,5943	3,80671	,36974
Elégedettség (max.12)	1,00	212	8,8396	2,20786	,15164
	2,00	106	8,5094	2,22644	,21625
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	212	2,4009	,63440	,04357
	2,00	106	2,2075	,56429	,05481
Csoportkohézió (max.48)	1,00	212	31,0330	8,81101	,60514
	2,00	106	31,4057	8,16704	,79325
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	212	299,7075	41,26000	2,83375
	2,00	106	301,2075	47,46582	4,61029

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Amerikaiak/osztrákok i.a.	Equal variances assumed	2,027	,156	-3,484	316	,001	-2,56604	,73652	4,01515	1,11693
Kívánt nyelvtanulás	Equal variances assumed	13,742	,000	2,656	316	,008	,19340	,07280	,05016	,33663
	Equal variances not assumed			2,762	233,285	,006	,19340	,07002	,05545	,33134

Group Statistics

8. osztály	nyelv	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Tudásorientáció (max.30)	1,00	182	20,6813	4,64277	,34415
	2,00	97	20,0412	4,42511	,44930
Utazásorientáció (max.24)	1,00	182	17,6044	4,22013	,31282
	2,00	97	16,5155	4,37587	,44430
Barátság o. (max.24)	1,00	182	15,0275	4,97555	,36881
	2,00	97	14,5773	4,98296	,50594
Szociokulturális o. (max.30)	1,00	182	16,8297	5,64205	,41822
	2,00	97	16,6598	4,76508	,48382
Nyelvtanulás i. a. (max.30)	1,00	182	22,4890	5,35661	,39706
	2,00	97	20,8763	5,40111	,54840
Angolok/németek i.a. (max.30)	1,00	182	19,7747	5,77179	,42783
	2,00	97	19,1959	5,53707	,56220
Amerikaiak/osztrákok i.a. (max.30)	1,00	182	18,0549	6,55847	,48615
	2,00	97	19,4124	5,91740	,60082
Integrativitás (max.24)	1,00	182	12,3736	4,88915	,36241
	2,00	97	11,5258	4,21825	,42830
Mot. intenzitás (max.24)	1,00	182	15,9780	4,31105	,31956
	2,00	97	15,7320	4,12441	,41877
Órai szor.-bátorság (max.30)	1,00	182	21,6374	6,22953	,46176
	2,00	97	21,4021	5,34762	,54297
Nyelvhasználati szor.-bát. (max. 24)	1,00	182	15,6154	4,11914	,30533
	2,00	97	14,9485	3,89543	,39552
Önértékelés (max.24)	1,00	182	16,8187	3,59943	,26681
	2,00	97	16,0412	3,84035	,38993
Elégedettség (max.12)	1,00	182	8,3681	2,16238	,16029
	2,00	97	8,1340	2,10964	,21420
Kívánt nyt. (1-3)	1,00	182	2,3462	,57186	,04239
	2,00	97	2,1856	,63459	,06443
Csoportkohézió (max.48)	1,00	182	31,5769	8,76911	,65001
	2,00	97	32,5258	7,99491	,81176
ÖSSZ.MOT. (max.441)	1,00	182	291,5769	43,06467	3,19217
	2,00	97	285,1753	43,41659	4,40829

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Utazásorientáció	Equal variances assumed	,159	,690	2,026	277	,044	1,08893	,53739	,03104	2,14682
Nyelvtanulás i.a.	Equal variances assumed	,021	,884	2,388	277	,018	1,61272	,67534	,28327	2,94217
Kívánt nyelvtudás	Equal variances assumed	,131	,717	2,149	277	,032	,16059	,07472	,01350	,30767

